

iletişim

JAMES JOYCE

DUBLİNLİLER

ÇEVİREN MURAT BELGE

MURAT BELGE'NİN ÖNSÖZÜYLE

JAMES JOYCE • Dublinliler

JAMES JOYCE 1882'de Dublin'de doğdu. Değişik anlatım özelliklerinden esinlenerek oluşturduğu bilinç akışı tekniğiyle 20. yüzyıl edebiyatını büyük ölçüde etkiledi. Hemen hemen bütün yapıtlarında esin kaynağı olarak doğduğu ve büyüdüğü Dublin'i kullandı. 1941'de Zürih'te ölen Joyce'un başlıca yapıtları şunlardır: *Dubliners* (1914; *Dublinliler*, İletişim Yayınları, 1987), *A Portrait of the Artist as a Young Man* (1916; *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*, İletişim Yayınları, 1989), *Ulysses* (1922; *Ulysses*, Yapı Kredi Yayınları, 1996), *Finnegans Wake* (1939), *Exiles* (1918).

İletişim Yayınları 38 • Dünya Klasikleri 50

ISBN-13: 978-975-470-036-7

© 1987 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-9. BASKI 1987-2011, İstanbul

10. BASKI 2012, İstanbul

11. BASKI 2012, İstanbul

DİZİ EDITÖRÜ Orhan Pamuk

EDITÖR Belce Öztuna

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Bir Dublin kartpostalı

UYGULAMA Hasan Deniz

DÜZELTİ Canan Güzel

BASKI ve CİLT Sena Ofset - SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JAMES JOYCE

Dublinliler

Dubliners

ÇEVİREN *Murat Belge*

MURAT BELGE'NİN ÖNSÖZÜYLE

ÖNSÖZ

MURAT BELGE

Dublinliler, James Joyce'un bütün hikâyelerinin toplandığı kitaptır. 1914'te yayımlanmıştır ve yayımlanan ilk önemli eseridir. Bu hikâye kitabının, başka birçok hikâye kitabından farkı, değişik esinlemelerle yazılmış hikâyelerin bir araya getirilmesinden oluşmasıdır. Bütün hikâyeler arasında tematik bir ortaklık ve gelişme vardır. Öyle ki, her biri ayrı ayrı okunabildiği halde, kitabın bütünü neredeyse bir roman gibi tasarlanmıştır denebilir. "Dublinli olma" gibi bir tema çerçevesinde bakıldığında bu özellik çarpıcıdır. Hikâyeler birbirleriyle bir bütünlük sağladığı gibi, Joyce'un daha sonraki eseri de her birini (ve hepsini) yeniden ele alır.

Kitapta yer alan on beş hikâyenin belirli bir tasarıma göre sıralandığı görülüyor. İlk üç hikâye çocukluk üstüne. Bundan sonra, gençlik ve orta yaşlılık üstüne dörder hikâye geliyor. Son dört hikâye ise toplum hayatıyla ilgili ve kitabın son hikâyesinin adı "Ölümler"

Bir çeşit "hayat içinde ölüm", "yaşarken ölmüş olmak", aslında bu hikâyelerin ortak teması. Joyce, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*'nde, kendi hayatını bu romanın

kahramanı Stephen Dedalus'da dramatize ederek, sanatı seçmek için İrlanda'yı terk etme kararını anlatmıştı. *Dublinliler*'de ise, bu kararı vermeyen ve İrlanda'da kalan insanların kaderlerini anlatır gibidir.

Birinci hikâye, bir hikâye olarak çok başarılı sayılmayabilir. Ancak burada Joyce çocuğun dünyaya bakışını vermekte ve kitap boyunca (aslında Joyce'un eserleri boyunca) değişik şekillerde tekrarlanacak olan simgeleri yerli yerine koymaktadır. Bunların başında tutsaklık ve felç simgeleri gelir. Joyce'un gözünde taşralı İrlanda'nın insanlarını mahkûm ettiği durum budur.

Hikâyede çocuğa bir tür düşünsel babalık eden yaşlı papaz, birtakım entelektüel erdemleri olan, ama başarısız ve uyumsuz kalmış bir insandır. Kutsal çanağı kırmış olması, bu başarısızlığı simgeler. Son durumunda, entelektüel erdemleri fiziksel (ama son kertede manevi) bir pejmürdelik içinde boğulup gitmiştir.

Papazın kılığından söz ederken değindiği "yeşilimsilik", İrlanda'nın ulusal rengi olarak birçok eserinde, bağlama göre değişen anlamlarla, sık sık başvurduğu bir simgedir. Çocuğun evindeki, papazın evindeki küçük, dar odalar, manevi tutsaklığın fiziksel uzantılarıdır. Ve daha ilk hikâyede, çocukla birlikte somut, fiziksel ölüm de karşımıza çıkar.

"Bir karşılaşma" çocuksu bir "kaçış"ın hikâyesi olmasıyla, kontrast yoluyla tutsaklığı vurgular. Çocuklardan üçünün kararlaştırıp ikisinin göze alabildiği "okul asma" olayı, kendilerine anlaşılır bir heyecan vermekle birlikte, aslında sıradanlığı aşan bir yaşantı getirmez. Bittiği zaman da, hatta bittiğine biraz sevinerek, aynı olağanlık içinde bulurlar kendilerini. "Sıradan"ın biraz dışına çıkan tek olay, rastladıkları sapık adamdır. Aslında o da sıradandır, ama bu koşullarda karşılarına çıktığı çocuklar için ürkütücüdür. Sevgi ve ardından dayak üstüne söyledikleriyle, İrlandalı göre-

nekselliğinin içinde taşıdığı sapıklığın biraz aşırılaşmış bir temsilcisidir.

Sapık adamın daireler çizerek düşünmesi, tutsaklığını gösterir. Çocuklar önce sıkıcı okuldan özgürlüğe kaçarken, bu tiplerle karşılaşınca korkar ve başka bir anlamda kaçarlar –bu sefer, bilinenin güvenliğine.

Yolda rastladıkları Norveç gemisi İrlanda dışındaki dünyayı hatırlatır. Denizcinin “yeşil” gözleri burada kurtuluş vaadi gibidir; ama sapık adamın da “şişe yeşili gözleri” vardır ki, burada yeşilin anlamı değişir.

“Araby”, bir çocuğun tutsaklık yaşantısının ve bundan duyduğu büyük, ama çaresiz öfkenin, çok başarılı bir hikâyesidir. Buradaki çocuk, birçok benzeri gibi, komşunun kızına vurgundur. O yaşların olağanüstü “kendini verebilme” yeteneğiyle, dilsiz bir tutku halinde yaşar aşkını. Kızın sözünü ettiği dükkânın adı olan “Araby”, Arabistan çağrışımı yoluyla, İrlanda dışını, egzotizmi simgeler. Sevgilisinden duyduğu yere gitmek isteyen çocuk, büyüklerin anlayışsızlığı, aldırışsızlığı yüzünden gecikir ve dükkâna gitmesi anlamını kaybeder. Özellikle bu çocukluk hikâyelerinde –ama aslında bütün hikâyelerde– vurdumduymaz, sığ ve bencil büyükler, İrlandalılığı temsil ederler. Çocuğun hedefine ilerlerken sokakta karşılaştığı, düşman gibi görünen yığınlar gibi. Bunlardan bazılarının söylediği baladlar, Joyce’u boğan İrlanda milliyetçiliğinin simgeleridir. Kutsal taşı kıran papazı hatırlatacak şekilde, bu hikâyede çocuk elindeki tasla, bu kalabalık arasından yürür gibidir.

Dükkân, Araby, bir anlamda sevgilisinin yerine koyduğu, onunla özdeşlediği için gitmek istediği bir yerdir. Ama oraya “giriş”, bir hayal kırıklığı olur. Soğuk ve boş, kısır bir yere girebilmiştir sonunda.

Çocuk duyusallığı ve cinselliği, lamba ışığında, eteğinin altından beyaz kombinezonu görünerek duran komşu kızın

imgesiyle, çok kısa ve yoğun bir biçimde verilmiştir. Bu sahne de, Joyce'un "epifan" tekniğinin, yani ani bir ışıkla bir yaşıntıyı cisimleştiren olayın ortaya çıkarılıvermesinin en başarılı örneklerindendir.

"Gençlik" dönemini ele alan hikâyelerin ilki olan "Eveline"e adını veren kız, tutsaklık temasının en güçlü örneklerinden biridir. Bıktırıcı ve renksiz bir hayat yaşayan Eveline de bir kaçıışı tasarlar. Bu, okuldan kaçmak gibi değil, daha ciddi bir karar olmak durumundadır: kendisini seven bir denizciyle evlenip Arjantin'e yerleşmek. Eveline son anda bunu başaramaz, bildiği dünyaya çakılmış gibi kalır. Eveline'in bu manevi tutsaklığı Joyce'un sevdiği simgelerle örülmüştür. Duvara asılı papaz fotoğrafı, tutsaklığın dinî yanını gösterir. Bir gerçekleşmemiş romansı ima edilen hayatı Eveline'inki gibi usandırıcı bir monotonluk içinde geçen annesi, gene de bu düzeni sürdürmesini kızına vasiyet etmiştir. O da, muhafazakâr İrlanda kadınlığının, analığının simgesidir. İçkici ve geçimsiz, bencil baba, İrlanda gardiyanlarının erkek kesiminden tanıdık bir örnektir.

"Yarıştan Sonra"da, Dublin'de "ecnebiler" ve onlara hayran Dublinlilerden bir kesit görüyoruz. Sonradan görme kasabın oğlu, yurt dışına gitmiş, İngiltere'de okumuş, ama eriştiği bu "nimet"leri kökeni ve kültürü nedeniyle sindirmiş değil. İki Fransız ve bir Macar arkadaşıyla katıldığı yarıştan sonra, onlarla birlikte görünmenin coşkusu içindeyken, bir İngiliz ve bir Amerikalının da katıldığı içkili ve kumarlı bir gece eğlencesi geçirir. Bütün bu gecede, gerçekten hoş denebilecek bir şey olmaz, ama Jimmy Avrupalı dostlarıyla kusursuz bir eğlence yaşadığından emindir. Sonunda kumar oynarlar ve Jimmy kaybeder. Belki de, yeni Fransız dostuyla ortak iş kurmayı umduğu parayı harcamıştır. Gece ve kumar, Macar'ın simgesel duyurusuyla sona erer: "Sabah oldu."

Bu arada Jimmy, bütün uluslararası havasına rağmen, genç İngiliz'le milliyetçi bir tartışmaya girmekten geri kalmaz. "Yeşil" simgesi, üzerinde yürüdükleri "Stephen's Green"le ("Green," "çayır" ve "yeşil") karşımıza çıkar. Dublin ise bir "başkentin" maskesini giymiş gibidir (nasıl Jimmy bir Avrupalılık "maskesi" giymeye çalışıyorsa...). Ötekilerin Jimmy ile biraz dalga geçtikleri de ima edilir.

"İki Çapkın"da karşılaştığımız iki "genç" böyle kozmopolit değil, tam anlamıyla yerli malıdır. Başarılı çapkın Corley, kendine duyduğu hayranlık dışında içinde herhangi bir duyguya yer kalmamış biridir. Hizmetçi kızları tavlama, hatta paralarını bile alması, bu gururuna haklılık kazandırmaktadır. Arkadaşı Lenehan ise onun bu başarı ölçüsüne de erişememiştir. Çevresinde asalak olarak tanınır. Ama küçük dalkavukluklarla yolunu bulur. Corley'in tavladığı hizmetçiye bir bakmakla yetinmesi, hayatının kısırlığının ve Lenehan'ın simgesel düzeyde bir "röntgenci"den ibaret olmasının kanıtı gibidir.

Bu hikâyenin bir noktasında Lenehan'ın ucuz bir lokantada yediği (ve beğendiği) bezelye de, rengi dolayısıyla, bir İrlanda simgesi olarak kabul edilebilir. Çünkü Joyce bu bezelye simgesini *Portre*'de (orada kahraman bezelyeleri havaya savurduğunu düşünür) ve başka eserlerinde de kullanmıştır.

"Gençlik" bölümünün son hikâyesi "Pansiyon"da ana-kızın komplosuna kurban gidip iğfâl ettiği kızla evlenmek zorunda kalan Mr Doran da tam bir tutsaktır. Doran, gençliğinde kural dışı özellikleri olan biriyken, orta yaşına yaklaştığında göreneklere boyun eğmiştir. Aynı mantık içinde "iğfâl skandalı" düşüncesine de direnemez. Ayrıca, iğfâl ettiği Polly de kendi annesinin tutsağı, kişiliğine kavuşamamış bir kızdır. Pansiyon halkının randevu evi çağrışımla "Madam," diye sözünü ettikleri anne de, otoriter ve mülk-edinci, dışı İrlanda rolündedir.

“Küçük Bir Bulut”ta gene dış dünya, Dublin’e girer. Ama bu sefer “dünya”nın temsilcisi, “Yarıştan Sonra”daki gibi sahici “ecnebler” değil, yurt dışında gazetecilik yapan Dublinli Gallaher’dır. Eski dostu, edebî özlemleri olan, çekingen Chandler, ondaki bayağılığı görmeden edemediği halde, ona gıpta etmekten de kendini alamaz.

Arkadaşıyla buluştuğu, alışık olmadığı lüks lokalden evine dönen Chandler, bir yandan kendi şair olma özlemiyle kitap karıştırıp bir yandan bebeği uyuturken, çocuk uyanıp ağlamaya başlar. Sinirlenen Chandler çocuğu büsbütün korkutur ve o sıra eve gelen karısına onu teslim etmek durumunda kalır. Özlemleri bir yana, çocuğuna bile yakın olmadığını, iyice soğudukları karısının yanında bu bakımdan bir hiç haline geldiğinin utancıyla kavrulur.

Bunu izleyen “Suretler”de bir başka başarısızlık öyküsü anlatılır. Yazıcılık yapan Farrington içkicidir, nefret ettiği işinde sürekli ihmalleri yüzünden azar یشtir. O günkü tek başarısı, kendisine bağır an amirine verdiği nükteli cevaptır ama, bunun için de herkesin önünde özür dilemek zorunda kalır. Saatini rehine koyup çıktığı içki turunda kendince iyi vakit geçirirken, genç birine bilek güreşinde yenilip iyice sinirlenir. Bütün bunların acısını, evinde çocuğunu insafsızca döverek çıkarır. Chandler yalnız ve uysaldır. Farrington işinde, evinde ve meyhanede (hayatının üç mekânı) farklı kişilikler sergileyen, yapma-çevreye açık ve fiziksel olarak saldırgan bir adam. İkisi de, farklı biçimlerde, İrlandalık tutsaklarıdır.

“Toprak”ta yaşlı Maria iyi niyetli ve sevgi dolu, aynı zamanda boş kafalı ve beceriksizdir. Aldığı pastayı unuttur, söylediği şarkının sözlerini unuttur (ama unuttuğu kısım elde edilmiş sevgiyi anlattığı için unutulması gerçekliğe daha uygundur). Büyüttüğü iki kardeş birbirine küsmüş tür, onları barıştırmayı başaramaz. Ayrıca çocuklar da onunla eğlenir

(bir oyun sırasında gözü kapalı olarak ıslak toprağı tutması, bir ölüm simgesidir).

“Üzücü Bir Olay” kitabın en güçlü hikâyelerindendir. Joyce, kahramanı Mr Duffy’nin kuru kişiliğine uygun bir söz ekonomisiyle, yalnızlık tragedyasını iletmeyi başarır. Belli bir kültürü, düşünsel düzeyi olan Mr Duffy insanlara sıcaklık duyma yeteneğini kaybetmiştir. Bir rastlantıyla tanıştığı evli bir kadının ona duyduklarına cevap veremeyip her zamanki kuru akılcılığıyla ilişkiyi kesince, kadını da yalnızlığa mahkûm eder. Dört yıl sonra kadının sarhoşken tren altında kaldığını gazetede okuyunca, önce onu suçlar ve kendi davranışını haklı bulur. Ama düşündükçe ona ettiği haksızlık, kendi mutlak yalnızlığının bilinciyle birlikte kafasına dank eder. Geri dönülemezlik noktasının kesinliği vardır bu hikâyede. Edinilen yeni bilinçte, örneğin sevişen çiftler, Mr. Duffy için değerini değiştirir; ama artık yapılacak bir şey kalmamıştır. Manevi felç, kısırlık, tutsaklık (kendi kişiliğinin tutsağı olmak) bu hikâyede sade bir belagatle vurgulanır.

C. S. Parnell İrlanda’nın İngiltere’ye karşı mücadelesinde en önemli rolü oynamış ulusal kahramandı. Protestan olması, bütün popülerliğine rağmen, özellikle muhafazakâr Katolik kilisenin ona pek güvenmemesine yol açtığı halde, güçlü kişiliği ve inançlılığıyla liderliğini kabul ettirmiş ve bağımsızlık yolunda mesafe almıştı. Bu sırada bir yardımcısının karısıyla ilişkisi ortaya çıkınca partisi bölündü, o da yalnız ve umutsuz bir durumda öldü.

“İdarehanede Ulusal Bayram”ın arka planında Parnell yer alıyor. Ön planda ise günlük politika ve belediye seçimlerinin bayağılıkları. Profesyonel, ilkesiz politikacılar, ilkeli olmaya çalışan yeteneksiz politikacılar, politikaya bulaşan papazlar vb. Burada radikal ve muhafazakâr kampları seçmiş olanlar, aynı İrlandalılık kültüründen yetişmiş olduğu için (içtikleri biralar gibi) sonuçta aralarında fazla bir fark da

yok. İrlandalılık, politika, milliyetçilik kamu hayatının bir yönünü işleyen bu hikâyenin başlıca temaları. Ve Parnell için yazılmış iyi niyetli, ama zevksiz şiirle hikâye bitiyor.

“Bir Anne”de Dublin’in sanat hayatının bayağılığı ile otortir İrlandalı anne arketipi iç içe işleniyor. Pek çok hikâyesinde olduğu gibi burada da kimse kimseden erdemli değil. Nesnel ölçülere göre “anne”nin dolandırıldığını düşünmek mümkün, ama bunun bir haksızlık olduğunu söylemek mümkün değil. Mrs Kearney bilgi ve görgüsüyle çevresindekilere tepeden bakacak (ya da işine geldiği sürece yukarıdan bir hoşgörü gösterecek) durumda. Ama bu cıltanın altındaki, çevredeki herkes kadar çıkarıcı, maddî, ucuz.

Hikâyede ikinci sınıf sanatçıların ve kültürel yoksulluğun yanı sıra, İrlanda milliyetçiliği de payını alıyor. İngiliz emperyalizmine karşı ulusal “Gaelic” dilinin canlandırılması hareketi Joyce’un her zaman sinirini bozmuş bir olaydı. Çünkü milliyetçilik uğruna, gelişmiş, incelmış, çok yetkin bir vasat haline gelmiş bir dili bırakarak, büsbütün yontulmamış bir dili onun yerine koyma çabasını aklı almıyordu. “Bir-Anne”de bu çevreler ve dil modası da eleştiriliyor.

“Arınma”nın asıl hedefi, din; daha doğrusu, din kurumunun yozlaşması. Bir meyhanede fazla içip kaza geçiren Mr Kernan’la giriyoruz hikâyeye. Daha sonra, Kernan’ın arkadaşları onu günahlarından arıtacak bir ayine götürüyorlar. Hıristiyanlığın güçlü ve içten bir iman olduğu zamanlarda bu ayin (“retreat”: “çekilme”) uzun bir süre az bir yiyecek- le insanlardan uzak kalarak tefekküre dalmayı gerektiriyordu. Cemaatini kaybetmemek için fazla müşkülpesent olma- ma yöntemini seçen modern Katolik Kilisesi’yse, bu manevi olayı bir hafta sonu dinlenmesine çeviriyor ve anlamını yokediyor. Vaız veren rahibin, muhasebe terimlerine dayanan öğütleri de dinin ticarileşmesini somutlaştırıyor.

Son hikâye, “Ölüler”, en uzun ve en karmaşık olanı. Kendinden öncekilerde geliştirilmiş bütün temaları, simgeleri toparlıyor. Buradaki baş kişi Gabriel Conroy da umduğunu bulamamış bir İrlandalı. Tumturaklı konuşması, endişeleri, güvensizlikleri ile zayıf ve vasat. Ama çoğu hikâyede göremediğimiz, duygudaş olma ve böylece bir bencilliği biraz olsun aşabilme yeteneğine de sahip. Joyce’un bu kitapta çizdiği yetişkin tipleri arasında en insan olanı Gabriel’dir diyebiliriz.

Çoğu hikâyede eylem akşam ya da karanlıkta geçerken, burada mevsim de kış ve hava karlı. *Dublinliler* boyunca karşılaştığımız “yaşayan ölüler”in benzerlerinden başka, ölmüş ölüler de hikâyenin protagonisti olacak kadar belirleyici burada. Yaşayanların, ölmeye yüz tutmuş olanların hayatlarını saran gerçekleşmemişlik, güdüklük, bir bakıma yıllar önceki ölümü bu gece hatırlanan Michael Furey için de geçerli. Ama o, yaşayanlardan hiçbirinin yapamadığını yapmış; sevdiği şey için ölmüş.

Yaşayanlar, içlerinde en duyarlısı olan Gabriel de dahil, bütün bu hikâyelerde resmedilen dinî, milli göreneklerle, orta sınıf değerlerle, ucuz nükteler ve mekanikleşmiş duygusallıklarla kuşatılmış durumdalar.

* * *

Joyce’un *Dublinliler*’i sonuç olarak acı bir kitap. Bu anlaşılır bir şey. Çünkü Joyce orada teşhis ettiği taşralılığa başkaldırmış ve *Portre*’nin sonunda söylediği gibi “yaşantının gerçekliğiyle karşılaşmak ve ruhunun nalbantında soyunun yaratılmamış vicdanını dövmek için” yola çıkmıştı. *Dublinliler*, bunu yapmamış olsa da yaşayacaklarını anlatır gibidir. Bütün acılığına rağmen, insanlarına karşı anlayışsız ya da acımasız değildir kitap. Acıları, beceriksizlikleri, sınırlılıkları böyle oluşan bu insanlar, başka bir yazar ya da farklı bir açı-

dan bakmayı seçen aynı yazar tarafından görece daha insan-
cıl konumlar içinde de çizilebilirdi.

1910'ların İrlandası, sözgelişi 1950'lerin Türkiye'sinden
çok uzakta mı acaba?

Bu sefer hiç umut kalmamıştı: üçüncü krizdi. Üst üste birkaç gece evinin önünden geçmiş (tatildeydik o sıra), pencerenin aydınlık dikdörtgenini gözlemiştim: her seferinde aynı şekilde aydınlandığını görüyordum, hafif ve dengeli bir ışıkla. Ölmüş olsa, diye düşünüyordum, kararık perdenin üzerinde mumların yansımasını görmem gerekirdi, çünkü ölülerin başucuna iki mum dikildiğini biliyordum. Kendisi de sık sık sözünü ediyordu, “Bu dünyada çok günüm kalmadı artık,” diye; oysa ben bunları laf olsun diye söylenmiş sözler sanmıştım. Doğru olduklarını şimdi anlıyordum. Her gece, pencereye bakarken, kendi kendime usul usul “paralize” kelimesini tekrarlıyordum. Bir tuhaf tınısı oluyordu kulağımda, Euklid’deki basitai şemsiye kelimesi ya da Kateşizmdeki mekruh ticaret gibi. Ama şimdi, kötü ve günahkâr bir varlığın adıymış gibi geliyordu bana. İçime korku salıyordu, ama gene de yakınında olmak ve yarattığı ölümcül etkileri görmek istiyordum.

Akşam yemeğine indigimde yaşlı Cotter şöminenin yanında piposunu tüttürmekteydi. Teyzem tabağıma çorba-

mı koyarken o da önceden başladığı söze devam eder gibi konuştu:

“Yok, tam öyle olduğunu söyleyemeyeceğim... Ama tuhaf bir tarafı vardı... Tekinsiz bir şey. Ben size kendi düşüncemi söyleyeyim...”

Düşüncesini toparlamaya çalışırken piposundan üst üste birkaç nefes çekti. Can sıkıcı ihtiyar! İlk tanıştığımız sıralarda, viski yapımından, solucanlardan söz ettiğinde, biraz daha ilgi çekiciydi; ama çok geçmeden, bitip tükenmez damıtma ve imbik hikâyelerinden usandım.

“Benim de kendime göre bir varsayımım var,” dedi. “Bana kalırsa o da şu... şu garip vakalardan biriydi... Ama anlatması zor...”

Varsayımını yarım bırakıp yeniden piposuna asıldı. Gözlerimin daldığını gören eniştem seslendi bana:

“Ee, üzüleceksin ama, yaşlı dostun gitti.”

“Kim?” dedim.

“Peder Flynn.”

“Öldü mü?”

“Az önce Mr Cotter haber verdi. Evin önünden geçiyormuş.”

Gözlem altında olduğumu bildiğim için haberdan etkilennememiş gibi yemeğe devam ettim. Eniştem ilişkimizi Cotter’a özetledi.

“Delikanlıyla çok iyi arkadaşılar. İhtiyar az şey öğretmedi ona; dediklerine bakılırsa iyi yetişmesini istiyordu bizimkinin.”

“Allah rahmet eylesin,” dedi teyzem, dindar bir tavırla.

İhtiyar Cotter bir süre beni süzdü. Boncuk gibi kara gözlerinin üzerime dikildiğini sezdim, ama onu memnun etmek istemediğim için, başımı yemeğimden kaldırıp bakmadım. O gene piposuna daldı ve biraz sonra da kabaca tükürdü ocağa.

“Kendi çocuklarım olsa,” dedi, “öyle bir adamla fazla alış-verişleri olmasını istemezdim.”

“Ne demek istediniz, Mr Cotter?” diye sordu teyzem.

“Demek istediğim, çocuklar için iyi olmadığı,” dedi ihtiyar Cotter.

“Bana sorarsanız, böyle bir delikanlı kendi yaşıtlarıyla koşup oynamalı, şey yapmamalı... Öyle değil mi, Jack?”

“Ben de böyle düşünüyorum,” dedi eniştem. “Genç adam gençliğinin gereğini yapmalı. Bizim şu büyücü filozofa da hep söylediğim bu zaten; bedenini harekete alıştır. Ben çocukken her allahın sabahı soğuk suyla yıkanırdım, yaz-kış. Şimdi de onun için sağlığım yerinde. Eğitim, okumak iyi hoş filan da... Mr Cotter o kuzu budundan bir parça alır belki,” dedi teyzeme.

“Yok yok, ben istemem,” dedi ihtiyar Cotter.

Teyzem yemeği getirip masaya koydu.

“Ama çocuklara ne zararı olduğunu düşünüyorsunuz, Mr. Cotter?” diye sordu.

“Çocuklara zararı şu,” dedi ihtiyar Cotter, “her türlü etkiye açıktır kafaları. Çocuklar böyle şeyler görünce, anlıyorsanız, etkilenirler...”

Öfkemi dışa vurma korkusuyla ağzıma çorba doldurdum. Can sıkıntısı, kırmızı burunlu ahmak!

Geç vakte kadar uyuyamadım. İhtiyar Cotter’in beni çocuk yerine koymasına sinirlenmiştim ama, bitirmediği cümlelerin anlamını çıkarabilmek için kafamı zorlayıp duruyordum. Odanın karanlığında paralize olan adamın ağırlaşmış, solgun yüzünü görür gibi oluyordum. Yorganı kafama çekip Noel’i düşünmeye çalıştım. Ama solgun yüz bırakmıyordu peşimi. Mırıldanıyordu; ve bir itirafta bulunmak istediğini anlıyordum. Ruhumun hoş ve sefih bir beldeye çekildiğini duydum, orada da o yüz beni bekliyordu. Mırıldanan bir sesle başladı bana günah çıkarmaya, ben de niçin böyle sü-

rekli gülümsediğini ve dudaklarının tükürükle niçin böyle-
sine ıslak olduğunu merak ettim. Sonra hatırladım ki inme-
den ölmüştü ve ben onun kutsallığı kirlettiği için işlediği gü-
nahı bağışlarken gülümsediğimi hissettim.

Ertesi sabah kahvaltıdan sonra Great Britain sokağında-
ki küçük evi görmeye gittim. “Kumaşçı” diye belirsiz bir ad
altında tescil edilmiş, gösterişsiz bir dükkândı. Ama malla-
rın çoğu çocuk potinleriyle şemsiyelerden ibaretti; normal
zamanda, vitrinde “Şemsiye onarılır,” diye bir levha asılıy-
dı. Şimdi kepenkler kapalı olduğu için levha görünmüyör-
du. Kapının tokmağına kurdele ile bir yas buketi bağlanmış-
tı. İki yoksul kadınla telgraf dağıtan çocuk bukete iştirilmiş
kartı okuyorlardı. Ben de yaklaşıp okudum:

1 Temmuz 1895

Rahip James Flynn (Meath Sokağı, S. Catherine
Kilisesi eski papazlarından), altmış beş yaşında.
Huzur içinde yatsın.

Kartı okuyunca öldüğüne iyice inandım ve engellenmiş
olmaktan tedirginlik duydum. Ölmemiş olsa dükkânın ar-
kasındaki küçük karanlık odaya girecek, orada, onu sırtın-
daki kocaman paltonun içinde neredeyse boğulmuş gibi bir
durumda, koltuğunda otururken bulacaktım. Belki teyzem
ona bir paket enfiye yollamış olurdu ve bu armağan onu
uyuklamasından uyandırırdu. Elleri titrediği, enfiyenin yar-
sını yerlere döktüğü için paketteki tütünü her zaman ben si-
yah enfiye kutusuna aktarırdım. İri titrek elini burnuna gö-
türürken bile küçük bulutlar halinde tozlar paltosunun ya-
kasına saçılırdı. Belki eski papaz elbiselerine o yeşil soluk
görünümü veren de bu sürekli enfiye sağanaklarıydı, çünkü
dökülen tozları silmekte kullandığı, bir haftanın tütün leke-
leriyle kararmış kırmızı mendili de hiçbir işe yaramıyordu.

İçeri girip ona bakmak istedim, ama kapıyı çalacak cesareti toplayamadım. Sokağın güneş alan kaldırımını boyunca ağır ağır yürüdüm, yanından geçtiğim vitrinlerdeki bütün tiyatro ilanlarını okudum. Ne kendimde ne de bu günde bir yas havası olmamasını garipsiyor, sanki onun ölümüyle ben de bir şeyden kurtulmuşum gibi içimde bir özgürleşme duygusu olmasına biraz da sinirleniyordum. Şaşmıştım buna, çünkü dün akşam eniştemin anlattığı gibi bana çok şey öğretmişti. Kendisi Roma'daki İrlanda Koleji'nde eğitim görmüştü; Latinceyi doğru dürüst telaffuz etmeyi ondan öğrenmiştim. Katakombalar hakkında da, Bonaparte hakkında da hikâyeler anlatmış, Mes âyininin çeşitli törenlerinin ve rahibin giydiği çeşitli kılıkların anlamını açıklamıştı. Kimi zaman da eğlenmek için güç sorular sorardı bana, insan falanca koşullarda nasıl davranır ya da şu şu günahlar ölümcül müdür, bağışlanır günahlar mıdır, yoksa sadece kusur mudur diye. Sorularından, kilisenin en basit kurumları olduğunu sandığım bazı kurumların ne kadar karmaşık ve gizemli olduğunu anlardım. Rahibin kutsal şarap ve ekmek ve ayrıca günah çıkarmanın gizliliği görevleri bana öylesine ciddi görünmüştü ki, insanların bunları üstlenecek cesareti nasıl gösterebildiklerine şaşmıştım; bu durumda, kilise babalarının bu ince soruları aydınlatmak için *Telefon Rehberi* kadar kalın, gazetelerdeki resmî ilanlar kadar da küçük harfle yazılmış kitaplar yazdıklarını söyleyince de hiç şaşırmamıştım. Çok zaman bunları düşününce hiç cevap veremez ya da saçma ve duraksayan cevaplar verirdim, o zaman o da gülümseyip birkaç kere başını sallardı. Bazan da âyinde söylenen, bana ezberlettiği ilahileri tekrarlatırdı; ben kekeledikçe dalgın dalgın gülümseyip başını salları, ara sıra iki burun deliğine de koca koca enfiye parçaları tıktırırdı. Gülümsediği zamanlar iri ve kararmış dişleri ortaya çıkıyor, dili de alt dudağına değiyordu —onu iyi tanımazken, tanışıklığımızın başlangıcında beni rahatsız eden bir alışkanlıktı bu.

Güneşin altında yürürken ihtiyar Cotter'ın söyledikleri aklıma geldi, sonra rüyada gördüklerimi de hatırlamaya çalıştım. Uzun kadife perdelerle eski zamandan kalma bir avize gördüğümü hatırladım. Çok uzaklara gitmiştim sanki, tuhaf âdetleri olan bir ülkeye –İran, belki de... Ama rüyanın sonu aklıma gelmiyordu.

Akşam teyzem beni de yanına alıp ölü evini ziyarete götürdü. Gün batımından sonraydı; ama batıya bakan evlerin pencere camları bulut yığınlarının altın rengini hâlâ yansıtıyordu. Nannie bizi sofrada karşıladı. Yüksek sesle konuşmak yakışık almayacağı için teyzem elini sıkmakla yetindi. Yaşlı kadın soru sorar gibi üst katı gösterince teyzem de başını salladı. O zaman, eğik başı trabzan hizasına ancak varabilen yaşlı kadın önümüze düşüp dar merdivenden yukarıya tırmanmaya başladı. Birinci sahanlıkta durdu, ölü odasının açık kapısına doğru işaret etti, bizi cesaretlendirir gibi. Teyzem girdi içeri, benimse durakladığımı gören yaşlı kadın eliyle gireyim diye birkaç kere daha işaret etti.

Ayaklarımın ucuna basarak girdim. Oda, perdenin dantelli ucundan sızan loş ve alın rengi ışıkla boyanmıştı ve bu aydınlığın içinde mumlar küçük solgun alevler gibi görünüyordu. Tabutuna konmuştu. Nannie önümüzde olmak üzere üçümüz de yatağın ayak ucunda diz çöktük. Dua eder gibi görünmeye çalıştım, ama yaşlı kadının mırıltısı aklıma karıştırdığı için düşüncelerimi toparlayamıyordum. Eteğinin arkasında ne kadar sakar biçimde kopçalanmış olduğu, keçeden terliklerinin topuklarının nasıl içe doğru aşınıp yamulduğu dikkatimi çekiyordu. Yaşlı rahibin tabutunda yatarken de gülümsüyor olduğu düşüncesi aklıma geldi.

Ama öyle değildi. Ayağa kalkıp yatağın başucuna gittiğimizde gülümsemediğini gördüm. İri yarı, ciddi bir yüzle, mihrapta yer almak üzere giyinmişçesine yatıyordu, kocaman ellerine kutsal şarap tası şöylece tutuşturulmuştu. Yü-

z  inatçı, solgun, iriydi, burun delikleri kara mağaralar gibi ve seyrek bir beyaz k rkle çevrelenmiş. Odada ağır bir koku –  i eklerden.

Haç çıkarıp odadan ayrıldık. Aşağı kattaki odada Eliza'nın onun koltuğuna kurulup oturduğunu gördük. Nannie b fedenden  eri s rahiysiyle birkaç şarap kadehi çıkarırken ben de her zaman oturduğum k  edeki sandalyeye yürüdüm. Nannie b fedenden çıkardıklarını masaya koyup bizi de biraz şarap içmeye çağırdı. Sonra, kız kardeşi söyleyince,  eriyi kadehlere doldurup elimize verdi. Bana kremalı bisküviler de ikram etti, ama yerken fazla ses çıkaracağım korkusundan almadım. Reddetmeme canı sıkılmış gibi bir tavırla divana gidip kız kardeşinin arkasına oturdu. Kimse konu muyordu: hepimiz, yanmayan   mineye bakıyorduk.

Teyzem, Eliza i ini çekinceye kadar sustu, sonra, "Eh, ne olsa daha iyi bir dünyaya gitti," dedi.

Eliza gene i ini çekti, doğrularcasına başını salladı. Teyzem küçük bir yudum almadan önce kadehinin sapıyla biraz oynadı.

"Acı  ekmeden... Rahat mı öldü?" diye sordu.

"Ah, evet, hiç acı çekmedi efendim," dedi Eliza. "Son nefesini ne zaman verdiğini hiç anlayamadık. Çok güzel bir şekilde öldü, Tanrı'ya   k rler olsun."

"Peki her şey...?"

"Peder O'Rourke geldi salı günü, yağını sürdü, hazırladı, hepsini yaptı."

"Biliyordu  yleyse?"

"Teslim etmişti kendini."

"Teslim etmiş gibi, görünüşü de," dedi teyzem.

"Yıkamak için çağırdığımız kadın da öyle dedi. Tıpkı uyur gibi, dedi, öyle rahat ve huzur içinde.  lm   halinin bu kadar güzel olacağı kimsenin aklına gelmezdi."

"Evet, gerçekten öyle," dedi teyzem.

Kadehinden bir yudum daha alıp devam etti:

“Evet, Miss Flynn, hiç değilse onun için elinizden gelen her şeyi yapmış olduğunuzu bilmeniz sizin için bir huzur kaynağı olmalı. Her ikiniz de ona çok iyi baktınız doğrusu.”

Eliza dizlerinin üzerinden eteğini düzeltti.

“Ah, ah, zavallı James!” dedi. “Bizim elimizden geleni yaptığımızı Tanrı da bilir, bütün yoksulluğumuzla –bu hayat-tayken hiçbir eksiği olmamasına çalıştık.”

Nannie başını divana yaslamış, uykuya dalmak üzere gibiydi.

“Biçare Nannie’cik,” dedi Eliza, ona bakarak. “Yorgun düştü. İkimizin de canımız çıktı, önce kadını bul, yıkamak için, sonra onu yatırması, tabut, derken şapeldeki törenin ayarlanması. Peder O’Rourke olmasa ne yapardık bilmiyorum. Çiçekleri filan o getirdi hep, iki de şamdan aldı şapel-den, *Freemen’s General*’a ölüm ilanını yazdı, mezarlık form-litelerini, zavallı James’in sigorta işini hep o üstlendi.”

“Ne iyi insan!” dedi teyzem.

Eliza gözlerini yumup ağır ağır başını salladı.

“Eski dostlar başka türlü oluyor,” dedi, “her şey bir yana, onlar gibi güvenilir dost bulunmuyor.”

“Çok doğru,” dedi teyzem. “Şimdi artık ebedi istirahatgâ-hına gitti, sizlerin iyiliklerinizi hiç unutmayacaktır.”

“Ah, ah, zavallı James!” dedi Eliza. “Bize hiç fazla yük ol-madıydı. Yaşarken de şimdikinden fazla sesi işitilmezdi bu evde. Ama işte, tabii biliyor insan öldüğünü, artık olmadı-ğını...”

“Asıl bu işler bitince özleyeceksiniz onu,” dedi teyzem.

“Bilmez olur muyum!” dedi Eliza. “Sabahları et suyunu götüremeyeceğim, siz de enfiyesini gönderemeyeceksiniz. Ah ah, zavallı James.”

Geçmişle konuşur gibi sustu, sonra daha uyanık bir ton-la devam etti:

“Laf aramızda, son zamanlarda bir tuhafılık gelmişti üstüne. Ne zaman çorbasını oraya götürsem, tespihi yere düşmüş, ağzı açık, koltuğunda kaykılıp kalmış bir halde buluyordum.”

Parmağını burnuna götürüp kaşını çattı: sonra gene devam etti:

“Ama bir yandan da yaz bitinceye kadar Irishtown’da hepimizin içinde doğduğu eve gitmek istediğini söylüyordu, güzel bir havada, benimle Nannie’yi de yanına alarak. Peder O’Rourke’dan işittiği şu yeni vagonlardan birine denk düşürmek istiyordu bir tek, sessizmiş onlar, romatizmalılar için yapılmış, onlardan birinde bir günlük gidiş-geliş bileti ucuz olur, diyordu –Johnny Rush’ın orada. Bir pazar akşamı üçümüz birlikte gidecektik. Buna takmıştı kafasını... Zavallı James!”

“Allah rahmet eylesin!” dedi teyzem.

Eliza mendilini çıkartıp gözlerini kuruladı. Sonra mendili yeniden cebine koyup bir süre konuşmadan boş şömineye baktı.

“Zaten her zaman fazlasıyla titizdi,” dedi. “Rahiplik görevleri ona ağır geldi. Hayatında da talihinin yaver olmadığı söylenebilir.”

“Evet,” dedi teyzem. “Umduklarını gerçekleştirememiş bir adamdı. Anlaşıyordu öyle olduğu.”

Odaya yeniden bir sessizlik çöktü, ben de onun içine gizlenerek masaya yaklaşıp şerimden tattım ve sonra sessizce köşedeki sandalyeme döndüm. Eliza derin düşüncelere dalmış gibiydi. Sessizliği onun bozmasını saygıyla bekledik: uzun bir süre sonra ağır ağır konuştu:

“Kırdığı kutsal şarap tasındandı... Bu oldu başlangıcı. Herkes bundan bir şey çıkmaz dedi tabii, içi de boştu, üstelik. Ama işte, gene de... Çocuğun kabahati dediler. Ama zavallı James, öylesine altüst oldu ki, Allah rahmet eylesin!”

“Demek buydu?” dedi teyzem. “Ben de bir şeyler işitmiştim de...”

Eliza başını salladı.

“Bu olay onu çok etkiledi,” dedi. “Bundan sonra kendi içine kapandı, kimseyle konuşmaz oldu, tek başına dolaşıyordu. Derken bir akşam bir evden çağırmaya geldiler ama hiçbir yerde bulamadılar onu. Her yere baktılar; hiçbir yerde izi yoktu. O zaman kâtip şapele bakmayı akıl etti. Böylece anahtarları alıp şapele girdiler, kâtipler Peder O'Rourke ve orada bulunan bir başka papaz aramak için ışık da götürdüler... Nerede olsa beğenirsiniz? Gitmiş karanlığın içinde günah çıkarma kulübesine oturmuş, uyanık, kendi kendine güler gibi bir halde oturuyormuş.”

Bir şey dinler gibi sustu ansızın. Ben de dinledim; ama evin içinde çıt yoktu: biliyordum yaşlı rahibin tabutunda kıpırtısız yattığını görmüş olduğumuz gibi, ölümünde ciddi ve inatçı, göğsünde bir boş kupayla.

Eliza sözünü toparladı:

“Uyanık, kendi kendine güler gibi... Böylece o zaman, onu öyle görünce, pek normal olmadığını anladılar...”

Bir Karşılaşma

Bize Vahşi Batı'yı tanıtan Joe Dillon olmuştı. *Union Jack*, *Pluch* ve *The Halfpenny Marvel* eski sayılarından oluşma küçük bir kitaplığı vardı. Her akşam okuldan dönünce arka bahçesinde buluşur ve Kızılderili savaşları düzenlerdik. Joe ile küçük kardeşi miskin Leo ahırdaki samanlığı tutarlar, biz de orayı zaptetmeye çalışırdık; ya da çimenlerin üstünde meydan savaşı yapardık. Ama ne kadar iyi dövüşürsek dövüşelim ne kuşatmada ne de savaşta kazanabilirdik ve bütün çarpışmalarımız Joe Dillon'ın zafer sonrası savaş dansıyla sona ererdi. Annesiyle babası Gardiner sokağındaki saat sekiz mes'ine giderlerdi her sabah; Mrs Dillon'ın huzur dolu kokusu evin holünde egemendi. Ama Joe, ondan daha küçük ve ürkek olan bizlere göre çok sert oynuyordu. Kafasında eski bir çaydanlık külahı, elindeki teneke kutuyu yumruğuyla çalıp "Ya! yaka, yaka, yaka!" diye bağıra bağıra bahçede zıplarken bir tür Kızılderili'ye benzerdi.

Rahipliğe istidadı olduğu söylendiği zaman kimse inanamadı. Oysa doğruydı.

Bir ele avuca sığmazlık ruhu yayıldı aramıza ve bunun et-

kisi altında kültür ve mizaç ayrımları geçersizleşti. Kimimiz cesarettten, kimimiz şaka olsun diye, kimimiz de neredeyse korkudan bir araya geldik: ben de bu sonuncu, çalışan ya da çelimsiz görünmekten korkan Kızılderililerden birisiydim. Vahşi Batı edebiyatında anlatılan serüvenler benim mizacıma uzaktı, ama hiç değilse kaçış kapılarını açıyorlardı. Ara sıra kabadayı ve yırtıcı güzel kızların girip çıktığı bazı Amerikan dedektif hikâyelerini daha çok seviyordum. Bu hikâyelerde bir kötülük yoktu, hatta bazan amaçları edebiydi de, ama gene de okulda gizlice elden ele dolaşırlardı. Bir gün Peder Butler Roma tarihinin dört sayfasından sözlü yaparken sakar Leo Dillon *The Halfpenny Marvel*'ın bir sayısıyla yakalandı.

“Bu sayfa mıydı, öteki mi? Bu sayfa? Haydi bakalım, Dillon, kalk ayağa! ‘Daha gün’... Devam et! Hangi gün? ‘Daha gün yeni ağarırken’... Çalıştın mı? Nedir o cebindeki?”

Leo Dillon dergiyi uzatırken herkesin yüreği hop etti ve herkes masum birer surat takındı. Peder Butler somurtarak çevirdi sayfaları.

“Ne bu saçmalık?” dedi. “Apaçilerin Reisi! Roma tarihini çalışacak yerde bunları mı okuyorsun? Bir daha okulda karşıma çıkmasın bu pis şeyler. Bunu yazan adam herhalde biraz içki karşılığında böyle şeyler yazan sefillerden biridir. Şaşıyorum sizin gibi çocuklara, bilgili çocuklarsınız, böyle şeyler okuyorsunuz. Hani, devlet okulunda okuyor olsanız anlarım... Haydi bakalım, Dillon, benden sana tavsiye, dersini iyi öğren, yoksa...”

Okulun ayık kafalı olmayı gerektiren saatlerindeki bu azar, Vahşi Batı'nın şanını epey soldurdu, Leo Dillon'm şaşkın tombalak yüzü de vicdanımın seslerinden birini uyardı. Ama okulun sınırlayıcı etkisi uzaklaşınca yeniden çılgın duyguların, bana yalnızca bu düzensizlik anlatılarının verebildiği o kaçışın açlığını duymaya başladım. Sonunda ak-

şamki savaş taklitleri de sabahın okul tekdüzeliği gibi sıkıcı gelmeye başlamıştı, çünkü artık başıma gerçek serüvenler gelmesini istiyordum. Ama gerçek serüvenler de evde oturan insanlara gelmez diye düşünüyordum: uzaklarda aramalı onları.

Okul hayatının sıkıcılığını hiç değilse bir günlüğüne bozmaya karar verdiğimde yaz tatili yaklaşıyordu. Leo Dillon ve Mahony adında bir çocukla birlikte okulu bir günlüğüne asmak üzere sözleştik. Üçümüz de birer yarım şilinlik artırdık. Sabah onda kanalın üstündeki köprüde buluşacaktık. Mahony'nin ablası tezkere yazacaktı, Leo Dillon da kardeşine hasta olduğunu söylemesini söyleyecekti. Rıhtım yolu boyunca gemilere kadar gitmeyi, oradan feribotla karşıya geçip Güvercin Evi'ne bakmayı kararlaştırdık. Leo Dillon Peder Butler ya da okuldan başka biriyle karşılaşırsınız diye korkuyordu; ama Mahony de, haklı olarak, Peder Butler'ın Güvercin Evi'nde ne işi olacağını sordu. Hepimize güven gelmişti, kendi yarım şilinimi de gösterip ikisinin yarım penilerini alarak komplomuzun birinci aşamasını sona erdirdim. Akşam son hazırlıkları yaparken hepimiz belirsizce heyecanlıydık. Gülerek el sıkıştık, Mahony:

“Yarın görüşürüz, arkadaşlar,” dedi.

O gece iyi uyuyamadım. Sabah köprüye ilk gelen bendim, en yakın ben oturduğum için. Bahçenin ucundaki, kimse-nin yanaşmadığı çöp çukurunun çevresindeki uzun otların arasına kitaplarımı sakladım, kanal boyunca hızlı hızlı yürüdüm. Haziranın ilk haftasında ılık ve güneşli bir sabah-tı. Köprünün tepeliğine oturdum, akşamdan özenle kille temizlediğim hafif bez ayakkabılarımı ve çalışmaya giden insanlarla dolu tramvayı yokuş yukarı çeken yumuşak başlı at-ları seyretmeye koyuldum. Yolun iki yanında sıralanan yüksek ağaçların bütün dalları küçük açık yeşil yapraklarla süs-lenmişti, güneş ışığı da onların arasından suya doğru eğim-

leniyordu. Köprünün granit taşı ısınmaya başlamıştı; aklımdan geçirdiğim bir ezgiye uyarak ellerimle köprünün taşında tempo tutmaya başladım. Çok mutluydum.

Beş-on dakika orada oturduktan sonra Mahony'nin gri elbisesiyle yaklaştığını gördüm. Gülerek tırmandı tepeyi, yanıma oturdu. Beklerken iç cebini kabartan sapanını çıkardı, nasıl geliştirdiğini anlattı. Sapanı niye getirdiğini sorunca kuşlarla biraz dalaşmak istediğini söyledi. Mahony serbestçe argo konuşuyor, Peder Butler'a da Moruk Bunser diyordu. Bir çeyrek kadar daha bekledik ama Leo Dillon ortalarda yoktu. Sonunda Mahony aşağı atladı,

"Haydi gidelim. Şişkonun oyun bozanlık edeceğini biliyordum," dedi.

"Peki parası...?" dedim.

"O bizim oldu," dedi Mahony. "Daha iyi ya; bir şilin yerine bir buçuk şiliniz olur."

North Strand yolundan yürüye yürüye Göztaşı fabrikasına geldik, sonra rıhtımdan sağa saptık. İnsan arasından çıkar çıkmaz Mahony Kızıldericilik oynamaya başladı. Taş takılmamış sapanını savurarak bir grup çapaçul kızı kovaladı, sonra, şövalyeliğe özenen iki çapaçul oğlan bize taş atmaya başlayınca onlara saldırmamızı önerdi. Oğlanların çok küçük olduklarını söyleyerek itiraz ettim buna, böylece yürümeye devam ettik, arkamızda çapaçul ordu "*Kundak çocuğu! Kundak çocuğu!*" diye bağırıyordu çığlık çığlığa, çünkü esmer Mahony kepine bir kriket kulübünün gümüş armasını taktığı için bizi Protestan sanıyorlardı. Ütücünün oraya gelince bir kuşatma yapalım dedik ama olmadı, çünkü bu iş için en az üç kişi olmak gerekiyordu. Leo Dillon'dan intikam almak için ne kadar kalles olduğunu söyledik ve saat üçte Mr Ryan'dan kaç sopa yiyeceğini tahmin ettik.

Artık nehre yaklaşmıştık. Yüksek taş duvarlarla sarılı gürültülü sokaklarda uzun uzun dolaştık, vinçlerin, makine-

lerin çalışmasını seyrettik; gacırdayan arabaların sürücülerini, ayak altında durduğumuz için sık sık bağıyorlardı bize. Doklara vardığımızda öğle olmuştu; bütün işçiler öğle yemeklerini yediğı için biz de iki büyük üzümlü çörek aldık ve nehir kıyısında bir demir borunun yanında bunları yemek üzere oturduk. Dublin ticaretini seyrederek hoşça vakit geçirdik – uzaklardan, yünlü gibi görünen duman kıvrımlarıyla işaret veren salapuryalar, Ringsend'in ötesindeki kahverengi balıkçı filosu, karşı dokta boşalmakta olan büyük beyaz yelkenli. Mahony, bu büyük gemilerden biriyle denize kaçmanın kıyak mavra olacağını söyleyince ben bile, yüksek direklere bakarak, okulda kıt kanaat bana şıngılganan coğrafyanın gözlerimin önünde yavaş yavaş cisimleştiğini gördüm ya da hayal ettim. Okul ve ev bizden uzaklaşıyor, üzerimizdeki etkileri soluyor gibiydi.

Liffey'yi bir feribotla geçmek üzere, iki işçi ve eli antallı bir Yahudi ile birlikte paramızı ödedik. Ağırbaşlılık derecesinde ciddileşmiştik, yalnız kısa yolculuğumuz sırasında bir kere göz göze geldik ve güldük. Karaya ayak basınca, karşı kıyıdan gördüğümüz zarif üç direklinin boşaltılmasını yakından seyrettik. Orada duran biri Norveç gemisi olduğunu söyledi. Kı tarafına gidip adını sökmeye çalıştım, ama bunu beceremeyince eski yerime gelip yabancı denizcilerin yeşil gözlü olup olmadıklarına baktım, çünkü aklımda böyle bir kavram vardı... Denizcilerin gözleri mavi, gri, hatta siyahtı. Gözüne yeşil denebilecek tek adam tahtaların her düşüşünde "Tamam! Tamam!" diye bağıarak rıhtımdaki kalabalığı eğlendiren biriydi.

Bu manzaradan bıkınca ağır ağır Ringsend'e doğru yürüdük. Hava kapamıştı, bazı bakkal vitrinlerinde de birtakım bayat bisküviler solgun solgun duruyordu. Biraz bisküviyle çikolata aldık, balıkçı ailelerinin oturduğu pasaklı sokaklarda gezinirken bir görev yapar gibi yedik bunları. Mandı-

ra bulamadığımız için bir seyyar satıcıdan birer ahududu şerbeti alıp içtik. Bunun verdiği zindellikle Mahony bir kedi kovalamaya kalktı, ama kedi büyük bir arsaya kaçıp kurtuldu. İkimiz de biraz yorulmuştuk, onun için arsaya gelince üstünden Dodder'ı görebildiğimiz bir sırtı aşarak eğimden indik.

Vakit iyice geç olmuştu, biz de iyice yorulmuştuk, onun için Güvercinliğe gitmekten vazgeçtik. Dörtten önce evde olmamız gerekiyordu, yoksa bizim serüven anlaşıldı. Mahony üzgün üzgün sapanına bakıyordu, ancak eve trenle dönmeyi önerince neşesi yerine gelir gibi oldu. Güneş bulutların arkasına çekilip bizi bıkkın düşüncelerimizle ve yiyeceklerimizin kırıntılarıyla baş başa bıraktı.

Arsada bizden başka kimse yoktu. Kıyıda konuşmaksızın bir süre yattıktan sonra arsanın öbür ucundan bir adamın bize doğru geldiğini gördüm. Kızların fal baktığı o yeşil saplardan birini çiğneyerek uyuşuk uyuşuk bakıyordum. Ağır ağır yaklaştı. Bir eliyle belini tutmuştu, öbür elinde de çimleri hafif hafif yokladığı bir baston vardı. Biraz partaldı kılığı, yeşilimsi siyah bir takım elbiseyle tepesi yüksek bir şapka. Bıyıkları kül rengi olduğuna göre epey yaşlı olmalıydı. Uzatığımız ayaklarımızın yanı sıra geçerken bize acele bir göz attı, ama sonra yoluna devam etti. Biz de göz ucuyla onu izliyorduk, onun için şöyle elli adım kadar gitmişken dönüp bize doğru gelmeye başladığını gördük. Bastonuyla çimi yoklamayı hiç ihmal etmeden çok yavaş geliyordu, öyle yavaş ki otların içinde bir şey aradığını sandım.

Yanımıza gelince durup iyi günler diledi. Biz de aynı dilekte bulununca büyük bir dikkatle eğimde yanımıza çöktü. Havadan söz etmeye başladı, yazın sıcak olacağını ve çocukluğundan bu yana –çok uzun bir zaman– mevsimlerin değiştiğini söyledi. İnsanın hayatında en mutlu zamanın şüphesiz okul çağı olduğunu ve kendisinin de yeniden genç ola-

bilmek için varını yoğunu verebileceğini anlattı. O bize biraz da sıkıcı gelen bu duygularını dile getirirken biz de susuyorduk. Sonra okuldan ve kitaplardan söz etmeye başladı. Thomas Moore'un şiirlerini ya da Sir Walter Scott'un veya Lord Lytton'un eserlerini okuyup okumadığınızı sordu. Ben andığı her kitabı okumuş gibi yaptım, onun için sonunda,

"Ah," dedi, "belli ki sen de benim gibi bir kitap kurdusun. Bak," dedi, faltaşı gibi gözü açık hizi seyreden Mahony'yi parmağıyla göstererek, "o başka; o oyun seviyor."

Dediğine göre evde Sir Walter Scott'un bütün eserlerini ve Lord Lytton'un bütün eserlerini okumuş ve okumaktan hiç bıkmazmış. "Tabii," dedi, "Lord Lytton'un bazı eserlerini çocuklar okuyamaz." Mahony niçin çocukların okuyamadığını sordu –benim canım sıkıldı bu soruya, çünkü adamın beni de Mahony gibi aptal sanacağını düşündüm. Ama adam sadece gülümsemekle yetindi. Sararmış dişlerinin arasında geniş aralıklar gördüm. Sonra bize hangimizin daha çok sevgilisi olduğunu sordu. Mahony hafifçe üç tane gözağrısı olduğunu söyledi. Adam bana da sordu kaç tane diye. Hiç olmadığını söyledim. Ama inanmadı bana, mutlaka bir tane vardır dedi. Ses çıkarmadım.

"Siz söyleyin," dedi Mahony, küstahça, "sizin kaç tane var?"

Adam gene gülümsedi, bizim yaşımızdayken çok sevgilisi olduğunu söyledi.

"Her oğlanın," dedi, "bir küçük sevgilisi vardır."

Bu konudaki tavrı o yaştaki bir adama göre epey geniş görüşlü gibi geldi bana. İçimden, oğlanlarla sevgililer üstüne söylediklerini akla yakın bulmuştum. Ama bu kelimelerin onun ağzından çıkış tarzı hoşuma gitmiyordu, birkaç ke-re bir şeyden korkmuş ya da birdenbire üşümüş gibi ürper-ti geçirmesinin nedenini anlayamamıştım. Söze devam eder-ken şivesinin düzgün olduğu dikkatimi çekti. Bize kızları

anlatmaya başladı, ne güzel yumuşacık saçları olduğunu, ellerinin ne kadar yumuşak olduğunu ve insan içyüzünü bilirse bütün kızların göründükleri kadar iyi olmadıklarını filan. Güzel bir kıza bakmak kadar hoşlandığı bir şey olmadığını söyledi, güzel beyaz ellerine ve yumuşacık saçlarına. Ezberlediği bir şeyi tekrarlıyor izlenimi verdi bana, ya da kendi sözlerinde bir şeyin çekimine kapılmış, zihni aynı yörüngede dönüp duruyormuş gibi. Bazan herkesin bildiği sıradan bir şeye değinir gibi bir havayla konuşuyordu, bazan da sesini kısıp esrarlı bir tavır alıyordu, bize başkalarının işitmesini istemediği bir sır verir gibi. Bir söylediğini durmadan tekrar ediyordu, biraz değiştirerek ve monoton sesiyle onları sarmalayarak. Dinlerken onu, eğimin bittiği yere bakıyordum habire.

Epey bir süre sonra monoloğu sona erdi. Ağır ağır ayağa kalktı, birkaç dakika bizden ayrılması gerektiğini söyledi, sadece birkaç dakika ve ben bakışımın yönünü değiştirmeksizin arsanın öbür ucuna doğru uzaklaşmaya başladığını gördüm. Gittikten sonra konuşmadık. Birkaç dakikalık bir sessizlikten sonra Mahony'nin haykırdığını işittim:

“Hey! Şuna bak ne yapıyor!”

Cevap vermediğim ve bakmadığım için gene Mahony konuştu:

“Yahu... Sapığın biri bu!”

“Adımızı soracak olursa,” dedim, “Sen Murphy ol, ben de Smith.”

Birbirimize başka bir şey söylemedik. Adam dönüp yanımıza oturduğunda ben hâlâ gitsek mi kalsak mı diye düşünüyordum. O oturur oturmaz Mahony kaçırdığı kediye gördü ve yerinden fırlayıp kovalamaya başladı. Adamlar ben kovalamacayı seyrediyorduk. Kedi gene kaçınca Mahony de tırmandığı duvara taş atmaya koyuldu. Sonra vazgeçti, amaçsız bir şekilde arsanın o ucunda gezinmeye başladı.

Bir sessizlikten sonra adam gene ağzını açtı. Arkadaşımın çok yaramaz bir çocuk olduğunu söyleyip okulda çok sopa yiyor mu diye sordu. Öfkeyle, onun dediği gibi sopa yemeyen özel okul öğrencileri olduğumuzu söyleyecektim; ama ağzımı açamadım. Çocukları ceza ile uslandırma konusuna girdi. Gene kendi konuşmasının çekimine kapılmış gibi olan zihni, bu yeni merkezin çevresinde döneniyordu şimdi, ağır ağır. Böyle oğlanlara sopa, hem de iyi sopa gerektiğini söyledi. Yaramaz, yola gelmez oğlana yapılacak bir şey yoktu, sopa atmaktan başka. Eline vurmak, kulağını çekmek işe yaramazdı: şöyle esaslı bir sopa gerekti. Bu sözlerle şaşırıp yüzüne baktım. Tiklerle katılan alnının altından bana bakan şişe yeşili bir çift gözün bakışıyla karşılaştım. Kacırdım gözlerimi.

Adam monoloğuna devam etti. Biraz önceki geniş görüşlülüğünü unutmuş gibiydi. Bir oğlanı kızlarla konuşurken yakalar ya da kız sevgilisi olduğunu anlarsa ona bir sopa atacağını söyledi; o zaman öğrenirdi kızlarla konuşmamayı. Ve bir oğlanın sevgilisi olup bir de yalan söylüyorsa dünyada eş görülmedik bir sopa çekerdi ona. Dedi ki dünyada bunun gibi hoşuna gidecek bir şey olamazmış. Böyle bir oğlanı nasıl sopalayacağını anlattı bana, çok karmaşık bir esrarı açıklar gibi. Buna bayılacağını söyledi, dünyada her şeyden fazla; ve bana bu esrarı açıklayan monoton sesi neredeyse sevecenleşti, onu anlamam için bana yalvarırcasına.

Monolog yeniden kesilene kadar bekledim. Sonra ani bir hareketle ayağa kalktım. Heyecanımı belli etmemek için birkaç saniye durdum, ayakkabımı bağlar gibi yaptım, sonra gitmem gerektiğini söyleyerek iyi günler diledim. Eğimi tırmanırken sakın görünüyordum, ama ayağımın bileğine yapışıp yakalar diye yüreğim güm güm atıyordu. Sırtın tepesine çıkınca döndüm, ona bakmadan seslendim:

“Murphy!”

Sesimde zorlama bir kahramanlık tonu vardı, uyduruk taktığımdan de utanmıştım. Bir kere daha bağırmadan Mahony beni görmedi, duymadı. Sonra cevap verip arsanın öbür ucundan bana doğru koşmaya başlayınca yüreğim sıkıştı. Yardıma gelir gibi koşuyordu. Ve pişmanlık duydum; çünkü içimden onu hep biraz küçümsemiştim.

North Richmond bir çıkmaz sokak olduğu için Hristiyan Kardeşler Okulu'ndan çocukların çıktığı saat dışında hep sessiz olurdu. Çıkmazın ucunda iki katlı boş bir ev, dört köşe bir bahçe içinde komşularından biraz uzakta dururdu. Sokağın içlerinde namuslu hayatlar yaşandığının bilincinde olan öteki evler, kahverengi ve tedirgin edilemez suratlarıyla birbirlerine bakarlardı.

Bizim evin eski kiracılarından biri, bir rahip, arka salonda ölmüştü. Uzun zaman değişmediği için ağırlaşan hava bütün odalarda asılıp kalmış, mutfağın arkasındaki sandık odası da işe yaramaz eski kâğıtlarla dolmuştu. Bunların arasında birkaç tane sayfaları kıvrılmış ve nemlenmiş karton kapaklı kitap buldum: Walter Scott'un *The Abbot*'ı, *The Devout Communicant* ile *The Memoirs of Vidoca*. En çok bu sonuncuyu sevmiştim, çünkü sayfaları sarıydı. Evin arkasındaki bakımsız bahçenin ortasında bir elma ağacıyla birkaç karmakarışık çalı vardı; eski kiracının paslı bisiklet pompasını da buçalılardan birinin dibinde buldum. Çok hayırsever bir rahipti; vasiyetinde bütün parasını kurumlara, evinin eşyasını da kız kardeşine bırakmıştı.

Kışın günler kısılınca akşam yemeğinden kalkmadan alacakaranlık çöküyordu. Sokakta yeniden buluştuğumuzda evler kararmış oluyordu. Tepemizdeki gökyüzü boşluğu hercai menekşe rengi oluyor, sokak lambaları cılız fenerlerini oraya doğru yükseltiyorlardı. Soğuk hava ıgneliyor, vücutlarımız alev alev olana kadar oynuyorduk. Bağırılarımız sessiz sokakta yankılanıyordu. Koşup oynarken evlerin arkasındaki karanlık ve çamurlu ara yola girdiğimiz oluyordu; burada, gecekonduarda oturan vahşi kabilelerin arasına düşüyorduk; karanlık ve nemli bahçelerin arka kapılarına geliyorduk; çöp çukurlarının kokusunu alıyorduk; bir arabacının beygiri kaşağıladığı ya da süslü koşumları sallayarak müzik yaptığı kokulu karanlık ahırlara bakıyorduk. Sokağa döndüğümüzde mutfak pencerelerinden sızan ışıklar ortalığı aydınlatmış olurdu. Eniştemin köşeyi döndüğünü görürsek gölgeye saklanıp girmesini beklerdik. Ya da Mangan'ın ablası kapıya çıkıp kardeşini çaya çağırdığında, gizlendiğimiz gölgeden onun sokağın iki ucuna bakışını seyrederdik. Beklerdik içeri mi girecek, orada mı oyalanacak diye ve kahrısa saklandığımız gölgeden çıkıp çekingen adımlarla yürürdük Mangan'ların merdivenlerine. O bizi bekliyor olurdu, yarı açık kapıdan sızan ışıkla biçimi belirlenmiş olarak. Kardeşi dediğini yapmadan önce hep kızdırırdı onu, ben de parmaklığın yanında durup kızı seyrederdim. Vücudunu kıpırdattıkça elbisesi salınır, yumuşacık ip gibi örgülü saçı iki yana savrulurdu.

Her sabah ön odada yere uzanıp onun kapısını gözlüyordum. İstoru bir iki santimlik açık yer bırakacak şekilde indirdim, görünmemek için. O kapıya çıkınca yüreğim hoplardı. Hole koşar, kitaplarımı kapar, ardı sıra giderdim. Kahverengi silüetini izlerdim hep ve yollarımızın ayrıldığı noktaya yaklaşınca adımlarımı hızlandırıp onu geçerdim. Her sabah oluyordu bu. Birkaç gelişigüzel laf dışında hiç konuşmamıştım onunla, ama adı çılgın kanıma bir çağrı gibi geliyordu.

Görüntüsü romansa en fazla düşman yerlerde bile aklımdan çıkmıyordu. Cumartesi akşamları teyzem çarşıya giderken paketleri taşımaya yardım etmek için benim de ona katılmam gerekiyordu. Işıklı sokaklardan geçerdik, sarhoş adamlar ve pazarlık eden kadınlar tarafından itile kakıla, işçilerin küfürleri, domuz kellesi varillerinin yanında bekçi duran satıcı çocukların tiz çığrıları, O'Donovan Rossa hakkında bir şarkı ya da ülkemizdeki dertler hakkında bir balad söyleyen sokak şarkıcılarının genizden gelme sesleri arasında. Bütün bu sesler birleşir ve tek bir hayat duyumu olurdu benim için; düşmanlar yığını içinde emanet kutsal kâsemi kırmadan taşıdığımı hissederdim. Bazı anlar kendim de anlayamadığım garip dualar ve övgüler arasında adı dudaklarıma kadar gelirdi. Gözlerim çok zaman yaşla doluyor (neden bilmiyordum) ve zaman zaman yüreğimden bir sel göğsüme taşıyordu. Gelecek üstüne pek düşünmüyordum. Onunla konuşup konuşmayacağımı, konuşursam da, bu karmakarışık hayranlığımı ona nasıl anlatacağımı bilmiyordum. Ama bedenim bir arp ve onun sözleri ve jestleri teller arasında gezinen parmaklar gibiydi.

Bir akşam rahibin öldüğü arka odaya girdim. Karanlık ve yağışlı bir akşamdı, evde de çıt çıkmıyordu. Kırık bir tahtanın aralığından yağmurun toprağa vurduğunu, kesintisiz ince su iğnelerinin ıslanmış toprak yataklarında oynadığını işittim. Uzaklardan bir lamba ya da pencere ışığı gözümü aldı. Pek az şey görebildiğim için sevinç duydum. Bütün duyularım sanki örtünmek istiyorlardı ve onlardan kopmak üzere olduğumu sezince avuçlarımı bitiştrirdim, titreyinceye kadar bastırdım birbirine, ardarda "Ah aşk! Ah aşk!" diye mırıldandım.

Sonunda konuştu benimle. İlk kelimeler ağzından çıkınca öyle altüst oldum ki ne cevap vereceğimi bilemedim. *Araby*'ye gidiyor muyum, onu soruyordu. Evet mi hayır mı

dediğimi unutmuşum. Çok şahane bir dükkân olmalıymış, oraya gitmeyi çok istediğini söyledi.

“Neden gidemiyorsun?” diye sordum.

Konuşurken bileğindeki gümüş bileziği çevirip duruyordu. Gidemiyormuş, çünkü o hafta manastırlarında perhiz haftası varmış. Kardeşiyle iki oğlan kasket kavgası yapıyor, parmaklığın başında yalnız ben duruyordum. Parmaklıklardan birini tutmuş, başını bana doğru eğmişti. Bizim kapının karşısındaki lambanın ışığı, boynunun beyaz kıvrımını yakalamış, oraya dökülen saçını ısıldatmış, aşağı süzülerek parmaklığı tutan elini aydınlatmıştı. Sere serpe dururken o ışık elbisesinden yere kayıyor ve kombinezonunun, belli belirsiz gözü alan beyaz bordürüne yansıyor.

“Gitsen beğenirsin,” dedi.

“Gidersem,” dedim, “sana bir şey getiririm.”

O akşam uyur uyanık düşüncelerimi sayısız çılgınlıklar talan etti. Aradaki sıkıcı günleri yok etmek istedim. Okul ödevlerinden usandım. Gece yatak odamda ve gündüz dershanede onun görüntüsü benimle okumaya çalıştığım sayfanın arasına giriyordu. Ruhumun içinde bayram ettiği sessizlikte *Araby* kelimesinin heceleri bana sesleniyor ve Şarklı bir büyü yapıyordu. Cumartesi gecesi mağazaya gitmek için izin istedim. Teyzem şaşırdı, masonlukla filan ilgili bir şey olmasın dedi. Sınıfta sorulara pek cevap veremedim. Öğretmenin yüzündeki ifade dostluktan kızgınlığa dönüştü; tembelleşmediğimi umduğunu söyledi. Gezinen düşüncelerimi toparlayamıyordum. İsteğimle arama girdiği için çocuk oyunu, tatsız ve monoton bir çocuk oyunu gibi görünmeye başlayan ciddi hayat işlerine hiç sabrım kalmamıştı.

Cumartesi sabahı enişteme o akşam mağazaya gitmek istediğimi hatırlattım. Holdeki askılığın orada bir şeyler yapıyor, şapka fırçasını arıyordu. Ters bir tavırla cevapladı:

“Biliyorum, evlat, biliyorum.”

O holde olduğu için ön odaya girip, pencerenin önüne uzanamadım. Evden keyifsizce çıkıp ağır ağır okula yürümeye başladım. Hava insafsızca soğuktu ve şimdiden içime bir uğursuzluk duygusu çökmüştü.

Akşam yemeğine eve geldiğimde eniştem daha dönmemişti. Ama erkendi henüz. Bir süre gözümü saate dikip oturdum, sonra tiktakından sinirlenmeye başlayınca odadan çıktım. Merdiveni tırmanıp üst kata eriştim. Yüksek tavanlı, soğuk, boş, kasvetli odalar kurtuluş gibi geldi, şarkı söyleyerek odadan odaya gezindim. Ön pencereden arkadaşlarımla aşağıda sokakta oynadıklarını görüyordum. Sesleri bana ulaşınca kadar zayıflıyor ve anlaşılmazlaşıyordu ve ben, alnımı soğuk cama yaslamış, onun oturduğu karanlık eve bakıyordum. Belki bir saat durmuşumdur orada, hayal gücümün çizdiği kahverengilere bürünmüş bir silüetten başka bir şey görmeksizin, lamba ışığı hafifçe dokunmuş kıvrık boynuna, parmaklığı tutan eline ve eteğinin altındaki kombinezona.

Yeniden alt kata indiğimde Mrs Mercer'i şöminenin başında otururken buldum. Yaşlı, geveze bir kadındı, bir tefeciden dul kalmıştı ve bir hayır işi için kullanılmış pul toplardı. Çay masası dedikodusuna katlanmak zorunda kaldım. Bu iş bir saatten fazla sürdüğü halde eniştem hâlâ ortada yoktu. Mrs Mercer ayaklandı: bekleyemediği için özür diledi; saat sekizi geçmişti ve gece havası dokunduğu için daha fazla gecikmek istemiyordu. O gittikten sonra odada aşağı yukarı yürümeye başladım, yumruklarımı sıkarak.

Teyzem,

"Korkarım bu akşam mağaza işini ertelemek zorunda kalacaksın," dedi.

Dokuzda eniştemin sokak kapısını anahtarlarıyla açtığını işittim. Kendi kendine bir şeyler söylediğini, yağmurluğunu asarken askılığın sallandığını işittim. Bu işaretleri yorumla-

yabiliyordum. Yemeğinin ortasına gelince mağazaya gidecek parayı vermesini istedim. Unutmuştu.

“Herkes yattı, uyudu bile bu saatte,” dedi.

Gülümseyemedim. Teyzem araya girdi.

“Parayı verip gitmesine izin versen ya. Zaten iyice gecikti senin yüzünden.”

Eniştem unuttuğu için özür diledi. Atasözüne inandığını belirtti: “Hep çalışıp hiç oynamamak çocuğu aptallaştırır.” Nereye gittiğimi sordu, ikinci kere söyleyince de *Arabın Kısrağına Elvedası*’nı bilip bilmediğimi sordu. Ben mutfaktan çıkarken teyzeme şiirin ilk dizelerini okumaya başlamıştı.

Buckingham sokağından istasyona doğru yürürken parayı avucumda sıkıyordum. Alıcılarla dolu, gaz lambalarıyla aydınlanmış sokakların görünüşü bana yolculuğumun amacını hatırlattı. Boş bir trenin üçüncü mevki vagonuna yerleştim. Dayanılmaz bir bekleyişten sonra tren ağır ağır istasyondan çıktı. Yıkık dökük evler arasından ve göz kırpan nehrin üstünden sürüklendi. Westland River İstasyonu’nda bir kalabalık kapılara saldırdı; ama kondüktör püskürttü onları, bunun mağazaya giden özel bir tren olduğunu söyleyerek. Çıplak vagonda yalnız kaldım. Birkaç dakika sonra tren öylece kuruluvermiş bir tahta platformun yanında durdu. Yola çıkınca ışıklı bir saate bakıp ona on kala olduğunu gördüm. Önümde o büyümlü adı sergileyen büyük bir bina vardı.

Yarım şililik bir giriş bulamayınca kapanır korkusuyla turnikedeki yorgun görünüşlü adama bir şilin verip girdim. Duvarlarının ortası bir galeriyle çevrelenmiş büyük bir salona girmiştim. Dükkânların çoğu kapanmış, salon da yarı yarıya karartılmıştı. Ayinden sonra kiliseye çöken sessizliğe benzeyen bir sessizlik vardı. Mağazanın ortasına çekilerek yürüdüm. Hâlâ açık olan tezgâhların çevresine birkaç kişi toplanmıştı. Renkli lambalarla *Café Chantant* yazan bir

perdenin önünde iki adam bir tabakta para sayıyorlardı. Madeni paraların şakırtısını dinledim.

Niçin geldiğimi güçlükle hatırlayarak tezg hlardan birinin başına geçip porselen vazoları ve   ekekli çay takımlarını inceledim. Tezgâhın yanında genç bir hanım iki genç beyle g l   p konuşuyordu. İngiliz  iveleri dikkatimi çekti, pek fazla ilgilenmeden konuşmalarına kulak verdim.

“A, ama ben öyle bir şey demedim ki!”

“A, dedin, dedin!”

“A, ama demedim!”

“Demedi mi öyle, bu hanım?”

“Evet, dedi. Ben de i ittim.”

“A, vallahi yalan!”

Beni görünce genç hanım yanıma gelip bir şey almak isteyip istemediğimi sordu. Sesinin tonu, cesaret vermiyordu; sırf görevi olduğu için sormu  gibiydi. Tezgâhın iki yanında doğulu bekçiler gibi duran kocaman vazolara saygıyla bakıp mırıldandım:

“Hayır, teşekkür ederim.”

Genç hanım vazolardan birinin yerini değiştirip iki gencin yanına döndü. Aynı konuyu konuşmaya koyuldular. Genç hanım bir-iki kere başını çevirip beni s zd .

Tezgâhın önünde oyalandım, orada durmanın bo unalığını bildiğim halde, mallarına ilgim daha gerçek gözüksün diye. Sonra ağır ağır döndüm, mağazanın çıkışına doğru yürüdüm. İki peniyi cebimde yarım  ilinin yanına bıraktım. Galerinin bir ucundan bir ses ışıkların söndüğünü haykırdı. Salonun  st kısmı artık kapkaranlıktı.

Karanlığa bakarken anlamsızlığın sürdüğü ve alaya aldığı bir yaratık gibi gördüm kendimi; ve gözlerim acıyla, öfkeyle yandı.

Pencerenin kenarına oturmuş akşamın caddeyi istila edişini seyrediyordu. Başını pencerenin perdesine yaslamıştı, burun deliklerinde tozlu kreton kokusu. Yorgundu.

Gelen geçen pek yoktu. En uçtaki evde oturan adam da evine yollandı, beton kaldırımında takırdayan, sonra da yeni kırmızı tuğla evlerin önündeki çakılları gıcırdatan ayak seslerini işitti. Bir zamanlar arsaydı orası, her akşam bütün mahallenin çocuklarıyla birlikte oynarlardı. Sonra Belfast'tan gelen bir adam arsayı satın alıp üstüne evler yaptırdı –kendi bozarmış küçük evleri gibi değil, çatıları ışıldayan pırıl pırıl tuğla evler. Caddede oturan çocuklar o arsada oynardı–Devine'ler Water'lar, Dunn'lar, küçük sakat Keogh, kendisi ve kardeşleri. Ernest, ama, hiç oynamazdı: büyümüştü artık. Babası çok zaman gelir, karaçalı bastonuyla kovalardı onları oradan; ama genellikle küçük Keogh erkete durur, babasının geldiğini haber verirdi. Gene de, epey mutluydular o zaman. Babası o zamanlar o kadar kötü değildi; hem, annesi de sağdı. Çok, çok zaman geçmişti o günlerden bu yana; kendisi, kız ve erkek kardeşleri hepsi büyümüştü artık; an-

nesi ölmüştü; Tizzie Dunn da ölmüştü; Water'lar da İngiltere'ye dönmüşlerdi. Her şey değişiyor. Şimdi o da öbürleri gibi gitmek üzere, evinden ayrılmak üzereydi.

Ev! Baktı odaya, bunca yıldır haftada bir tozunu aldığı bütün o tanıdık nesneler, bütün bu tozun nereden geldiğine şaşa şaşa. Ayrılacağını düşünde bile görmediği bu tanıdık nesneleri belki bir daha hiç görmeyecekti. Oysa Kutsal Margaret Mary Alacoque'a verilmiş sözlerin renkli dökümünü sunan litografyanın yanındaki kırık dökük küçük orgun üzerinde asılı sararan fotoğraftaki rahibin adını bile öğrenmemişti bütün bu yıllar süresince. Babasının bir okul arkadaşıydı. Babası ne zaman fotoğrafı bir misafire gösterse, kayıtsızca,

“Şimdi Melbourne'da,” derdi.

Razı olmuştu gitmeye, evinden ayrılmaya. Doğru mu yapmıştı? Sorunu iki yanıyla da tartmaya çalıştı. Evindeyken hiç değilse barınağı, yiyeceği vardı; hayatı boyunca çevresinde bildiği insanlar vardı. Evet, çok çalışmak zorundaydı, evde de, işte de. Mağazada ne derlerdi acaba arkasından, biriyle kaçtığını öğrendikleri zaman? Budala derlerdi, belki de; yerine birini almak için de ilan verirlerdi. Miss Gavan pek sevinir. Takmıştı ona, özellikle de yanlarında başkaları varsa.

“Miss Hill, hanımların beklediğini görmüyor musunuz?”

“Biraz canlı olun, Miss Hill, lütfen.”

Mağazadan ayrılmanın pek üzülecek yanı yoktu.

Ama yeni evinde, bilinmedik uzak bir ülkede, böyle olmayacaktı. Evlenmiş olacaktı o zaman – o, Eveline. İnsanlar o zaman ona saygı gösterecekti. Annesi gibi davranılmayacaktı ona. Şimdi bile, on dokuzunu geçmişken, babasının kaba kuvvetinden korkuyordu. Çarpıntılarının bundan ileri geldiğini biliyordu. Çocukken, büyürlerken, babası hiç Harry ile Ernest'i dövdüğü gibi dövmemişti onu, kız olduğu için; ama son zamanlarda tehdit etmeye başlamıştı, ölmüş annesinin hatırı olmasa, ona neler yapacağını söylüyordu. Üstelik

şimdi onu koruyacak kimsesi de yoktu. Ernest ölmüştü, kili- se süslemeciliğinden hayatını kazanan Harry de çoğu zaman taşrada bir yerlerde oluyordu. Üstelik, cumartesi gecelerinin bitmez tükenmez para kavgası tarifsiz bir usanç kaynağıydı şimdi. O her zaman bütün kazandığını –yedi şilin– veriyor- du. Harry de gönderebildiği kadarını gönderiyordu, ama ba- basından para almak bir dertti. Babası onun parayı çarçur et- tiğini söylüyordu, kafasız olduğunu, alının teriyle güç bela kazandığı parayı sokağa atsın diye ona veremeyeceğini söy- lüyordu ve daha neler neler söylüyordu, çünkü cumartesi geceleri büsbütün kötü oluyordu. Sonunda parayı verir, pa- zar yemeğini hazırlamaya niyeti olup olmadığını sorardı. O zaman bir acele dışarı fırlayıp alışverişini tamamlaması gere- kirdi; siyah deri cüzdanı sımsıkı elinde itiş kakış kalabalık- lardan geçer, geç vakit bir yığın yükle eve dönerdi. Evi çekip çevirmek, kendi sorumluluğu altında kalan iki küçük çocu- ğun okullarına düzenli gidip yemeklerini düzenli yemeleri- ni sağlamak için çok çalışması gerekiyordu. İş zordu –haya- tı zordu– ama şimdi tam da bırakıp gitmek üzereyken o ka- dar da istenmeyecek bir hayat değil gibi geldi.

Frank'le bir başka hayatı keşfe çıkacaktı. İyi yürekliydi Frank, mertti, açıktı. Geceleyin onunla vapura binecek, ev- lenecek, sahip olduğu evde onunla yaşamak üzere Buenos Aires'e gidecekti. Onu ilk gördüğü günü o kadar iyi hatırlı- yordu ki; ana caddede, ara sıra misafirlige gittiği bir evde kalıyordu. Sanki bir iki hafta önce gibi. Bahçe kapısının ya- nında durmuştu, siperli kasketi geri kaymış, saçları tunçlaşmış yüzüne doğru dökülmüş. Sonra tanışmışlardı. Her akşam Mağazanın kapısında bekler, eve birlikte yürürlerdi. *Bohem Kız'a* götürmüştü de, tiyatronun alışık olmadığı bir bölü- münde onunla yan yana otururken göklerde uçuyor gibi ol- muştı. Müzik seviyor, biraz şarkı da söyleyebiliyordu. Flört ettikleri biliniyordu; ne zaman denizciye âşık olan kızın tür-

küsünü söylese, pek hoş bir utangaçlıkla ne yapacağını şaşı-
rıyordu. Poppens diyordu ona, şakadan. İlk bir erkeği ol-
mak bir heyecandı sadece, ama sonraları ondan hoşlanma-
ya başladı. Uzak ülkelerden öyküler anlatıyordu. Kanada'ya
gidip gelen Allan şirketinde bir gemide, ayda bir sterline ça-
lışan bir miço olarak başlamıştı işe. Çalıştığı gemilerin ad-
larını, değişik şirketlerin adlarını söylüyordu ona. Macellan
Boğazı'ndan geçmişti, korkunç Patagonyalıların hikâyeleri-
ni anlatıyordu. Buenos Aires'te dört ayağı üstüne düşmüş-
tü, anlattığına göre, eski memleketine de şöyle bir tatil yap-
mak için dönmüştü. Tabii babası durumu öğrendi, kızına da
onunla buluşmayı yasakladı.

“Bilirim ben bu denizcileri,” diyordu.

Bir gün Frank'le de kavga etti, onun için artık sevgilisiyle
gizli gizli buluşuyordu.

Dışarıda akşam koyuluyordu. Kucağındaki iki mektubun
beyazı belirsizleşti. Birini Harry'ye yazmıştı; öbürünü de ba-
basına. Ernest'ti en sevdiği, ama Harry'yi de severdi. Babası
yaşlanıyordu son zamanlarda, farkındaydı; özleyecekti kızı-
nı, gidince. Bazan çok iyi de olabilirdi. Bu yakınlarda, has-
talanıp bir gün yatmak zorunda kaldığında, ona bir hortlak
hikâyesi okumuş, ateşin üstünde ekmek kızartmıştı. Bir baş-
ka gün de, anneleri daha sağken, hep birlikte Howth tepe-
sinde pikniğe gitmişlerdi. Babasının annelerinin bonesini gi-
yip çocukları güldürdüğünü hatırladı.

Zaman yaklaşıyordu ama o hâlâ oturuyordu pencerenin
yanında, başı pencerenin perdesine dayalı, burnunda toz-
lu kretonun kokusu. Caddenin ilerisinden laterna sesi gel-
di. Ezgiyi tanıyordu. Ne tuhaf tam da bu gece bunun çal-
ması, evi elinden geldiği sürece ayakta tutmak için annesi-
ne verdiği sözü hatırlatması. Annesinin hastalığının son ge-
cesi geldi aklına; gene holün öbür tarafındaki basık, karan-
lık odadaydı ve sokaktan o melankolik İtalyan havası işiti-

liyordu. Laternacıya yarım şilin verip başka yere gitmesini söylemişlerdi. Babası homurdanarak, sinirli sinirli dönmüş-tü hasta odasına.

“Pis İtalyanlar! Ne işleri var burada!” diyerek.

Annesinin acınası hayatının görüntüsü o dalgınlık anında varlığının candamarına bastırdı büyüsunü –delilikte son bulan o sıradan fedakârlıklar zinciri. Yeniden titredi annesinin aptalca bir ısrarla “Deravaun Seraun! Derevaun Seraun!” diye tekrarlayan sesini işitir gibi olunca.

Ansızın dehşet içinde ayağa fırladı. Kaçmalı! Kaçmalıydı! Frank kurtarırdı onu. Hayat verirdi ona, helki sevgi de. Ama yaşamak istiyordu. Niçin mutsuz olmalı; mutlu olmak onun da hakkıydı. Frank onu kollarına alırdı, göğsüne yaslardı. Onu kurtarırdı.

Kuzey duvarındaki istasyonda sağa sola salınan kalabalığın içinde durmuştu. Frank elini tutmuştu ve gemiye binmekle ilgili bir şeyi tekrar tekrar ona söyleyip durduğunun farkındaydı. İstasyon haki sırt çantalı askerlerle doluydu. Barakaların geniş kapılarından geminin kara gövdesi seçiliyordu, rıhtıma yanaşmış, ışıklı yuvarlak pencereleriyle. Hiçbir şeye cevap vermiyordu. Yanağını solgun ve soğuk hissediyor ve endişelerinin girdabında Tanrı'nın ona yol göstermesi, ödevinin ne olduğunu bildirmesi için dua ediyordu. Gemi sisin içine doğru uzun yasl bir düdük ötitürdü. Gidecekse, yarın Frank'le deniz üstünde olacaktı, Buenos Aires yolunda. Biletlerini almışlardı. Frank'in kendisi için bu yaptıklarından sonra geri dönebilir miydi? Üzüntüsünden içi bulanmaya başladı; dudakları sessiz ateşli bir duayla kıpır kıpırdı.

Bir çan çaldı yüreğinin üstünde. Elini kavradığını duydu: “Gel!”

Dünyanın bütün denizleri yüreğini kuşattı. Frank o dalgaların içine çekiyordu onu: boğacaktı. İki eliyle demir parmaklığa sarıldı.

“Gel!”

Hayır! Hayır! Hayır! Olamazdı. Elleri deli gibi tutundu demirlere. Denizler içine bir acı çığlığı saldı.

“Eveline! Evvy!”

Frank geçti turnikeyi, gelmesi için ona seslendi. Herkes de ona yürüsün diye bağınyordu, ama o hâlâ Eveline’i çağınyordu. Bembeyaz yüzünü çevirdi ona, edilgin, çaresiz bir hayvan gibi. Gözlerinde ne bir sevgi vardı ne bir veda ne de bir tanışıklık.

Arabalar hızla yaklaştılar Dublin'e doğru, Naas yolunun yivinde bir çifteden atılmış saçmalar gibi dümdüz gidiyorlardı. Inchicora'deki yokuşun tepesinde seyirciler arabaların dönüşünü görmek için kümeler halinde toplanmışlardı: bu yoksulluk ve hareketsizlik kanalından, Kıta Avrupası, servetini ve çalışkanlığını yarıştırdı. İnsan kümeleri ara sıra şükranla ezilenlerin alkışını yükseltti. Ama asıl sevgileri mavi arabalardan yanaydı – dostlarının, Fransızların arabaları.

Fransızlar, üstelik, sahiden kazanmışlardı da. Onların takımı yarışı sağlam bitirdi; ikincilikle üçüncülüğü kazandılar, birinci gelen Alman arabasındaki sürücünün de Belçikalı olduğu söyleniyordu. Onun için, tepeyi tırmanan her mavi araba iki kat alkışlandı ve her alkış da arabanın içinde oturanlarca gülüşler ve baş sallamalarıyla kabul edildi. Bu şık arabalardan birinin içinde şu anda neşeleri başarılı Galyalılık düzeyinin de bir hayli üstüne çıkmış gibi görünen dört genç adamdan oluşma bir grup vardı: öyle ki, keyiften kendilerinden geçmişlerdi bu dört genç adam. Biri Charles Ségouin'di, arabanın sahibi; André Rivière, Kanada doğumlu genç bir elektrikçi; Villona adında devasa bir Macar ve Doy-

le adında saçları iyi taranmış bir genç adam. Ségouin'in neşesi yerindeydi, çünkü daha yarış öncesinde beklenmedik bir sipariş almıştı (Paris'te bir otomobil firması açmak üzereydi), Riviére ise firmanın yöneticiliğine tayin edileceği için keyifliydi; bu iki genç (kuzendiler) ayrıca Fransız arabalarının başarısından ötürü neşeliydiler. Villona'nın neşesi yediği çok memnurluk verici öğle yemeğinden dolayıydı; ayrıca da doğuştan iyimser bir insandı. Gelgelelim, grubun dördüncü üyesi gerçekten mutlu olamayacak kadar heyecanlıydı.

Yirmi altı yaşlarındaydı, ince, açık-kumral bir bıyığı, masum masum bakan açık mavi gözleri vardı. Hayata aşırı bir milliyetçi olarak başlayan babası kısa zamanda görüşlerini ılımlılaştırmıştı. Kingstown'da kasaplık yaparak yükünü doğrultmuştu, Dublin'de ve şehir sayfiyelerinde açtığı dükkanlarla bu parayı birkaç kere daha katlamıştı. Bazı polis ihalelerine de girebilme talihine erişmiş, sonunda Dublin gazetelerinde tüccar prens diye anılacak ölçüde zengin olmuştu. Oglunu İngiltere'de büyük bir Katolik kolejinde okumaya göndermiş, sonra da Dublin Üniversitesi'nde hukuk okutturmuştu. Jimmy derslerini pek ciddiye almadı ve bir süre kötü yollara saptı. Paralıydı, popülerdi; zamanını tuhaf bir şekilde müzikal çevrelerle arabalı çevreler arasında bölmüştü. Sonra da biraz hayatı öğrensin diye bir sömestre Cambridge'e gönderildi. Başa kakma merakı olsa da aşırılıktan gizlice gurur duyan babası borçlarını ödeyip yeniden evine getirmişti onu. Ségouin'i Cambridge'de tanımıştı. Şimdilik henüz tanışlığın pek ötesine geçmiş sayılmazlardı, ama Jimmy bu kadar dünya görmüş, üstelik de Fransa'nın en büyük otellerinden birinin sahibi olduğu söylenen bir adamla birlikte bulunmaktan büyük zevk alıyordu. Böyle bir insanı (babasının da kabul ettiği gibi) tanımaya değerdi, bu kadar güzel vakit geçirten bir arkadaş olmasa bile. Villona da eğlenceliydi —usta bir piyanist— ama, ne yazık ki, çok yoksuldu.

Araba Şen Őakrak gençlerden oluşma yüküyle neşeli yoluna devam etti. İki kuzen n koltukta oturuyorlardı; Jimmy ile Macar arkadaşı arkadaydılar. Villona kesinlikle çok neŐeliydi; yolda kilometrelerce derin bas sesiyle bir melodi mırıldanmıŐtı. Fransızlar başlarını hafifçe omuzlarından çevirerek kahkahalarını ve hafif sözlerini atıyorlardı, Jimmy de çabuk çabuk söylenmiş bir nkteyi kapmak için ileri doğru eğiliyordu. Bu da pek hoş bir iş sayılmazdı, söylenen sözün anlamı hakkında evik bir tahminde bulunup rüzgâra karşı uygun bir cevap haykırmanın güçlüğü açısından. Üstelik Villona'nın mırıldanması kimin olsa aklını karıŐtırmaya yetiyordu; arabanın gürültüsü de bir yandan.

Hızlı hareket insanları coŐturur; n de öyle; para sahibi olmak da yle. İŞte Jimmy'nin heyecanını açıklayacak  yerinde neden. O gün birçok arkadaşı onu bu Avrupalıların yanında görmüştü. Kontrolde beklerken Sgouin onu Fransız yarışmacılarından biriyle tanıştırmıŐ, Jimmy'nin utangaç iltifat mırıltısına karşılık sürücünün esmer yüzünde bir di zi parlak beyaz diş görünmüştü. Bu őerefe eriŐtikten sonra birbirlerini dürtüp anlamlı bakıŐlarla bakan seyircilerin adi dünyasına dönmek hoŐtu. Sonra paraya gelince – gerçekten elinin altında epey bir para vardı. Belki Sgouin bunu büyük para saymaz, ama Jimmy ara sıra yanlış işler yapsa da aslında sağlam içgüdülerin mirasçısıdır ve bu paranın ne güçlüklerle toparlandığını bilirdi. Bu bilgi önceleri onu akla yakın bir umursamazlık sınırları içinde tutuyordu ve sorun sadece yüksek bir zeknın bir sapma gstermesiyleken parada yatan gizli emeğin bu kadar bilincinde idiyse, şimdi malının büyük kısmını riske sokarken daha da bilinçli olmalıydı! Bu onun gözünde ciddi bir olaydı.

Şüphe yok ki iyi bir yatırımdı ve Sgouin de bir damla İrlanda parasının yalnızca dostluk hatırı için firmanın sermayesine katılmasına izin verdiği izlenimini yaratmayı baŐar-

mişti. Jimmy iş konularında babasının uyanıklığına güvenirdi ve bu durumda yatırımı ilk tavsiye eden babası olmuştu; araba işinde para vardı, çuvalla para. Üstelik, Ségouin'de kesin bir zengin havası vardı. Jimmy içinde oturduğu lordlara yaraşır arabayı gündelik ticaret diline çevirmeye başladı. Nasıl da yağ gibi gidiyordu! Kır yollarından nasıl parlak bir şekilde geçip gelmişlerdi! Yolculuk hayatın gerçek nabzına büyümlü parmağını bastırıyor, insan sinirlerinin mekanizması da zarafetle bu hızlı mavi hayvanın sıçramalı ilerleyişine cevap vermeye çalışıyordu.

Dame sokağına girdiler. Olağanüstü trafik vardı sokakta, yarışçıların kornalarıyla sabırsız tramvay vatmanlarının çingirakları dünyayı tutuyordu. Bankanın yakınlarında Ségouin park etti, Jimmy'yle arkadaşı indiler. Küçük bir demet insan homurdanan motora saygılarını sunmak üzere kaldırımda toplandı. O akşam bütün takım Ségouin'in otelinde yemek yiyecekti ve şimdi de Jimmy ile evinde kalan arkadaşı gidip giyineceklerdi. İki genç seyredenlerin arasından yol açarken araba da yavaş yavaş Grafton sokağına doğru ilerledi. Puslu yaz akşamında şehir soluk ışık kürelerini tepelerine asarken iki genç yaptıkları işten tuhaf bir hayal kırıklığı duygusuyla kuzeye doğru yürüdüler.

Jimmy'nin evinde bu akşam yemeğı bir olay olarak duyurulmuştu. Anne babanın titreşimlerinde belirli bir gurur da karışıklı, ayrıca da hızlı ve rahat görünme isteğı, çünkü büyük yabancı kentlerin adları hiç değilse böyle bir meziyete sahiptir. Giyinmesi tamamlandığında Jimmy'nin görünüşü çok şık oldu, avluda papyonunun yakalarını son bir kere eşitlerken babası oğluna çoğı zaman satın alınamayacak nitelikler sağlamış olduğı için ticari bir doyum bile duyuyor olabilirdi. Onun için Villona'ya çok dostluk gösterdi, yabancıların başarılarına gerçek bir saygısı olduğunu tavırlarıyla dile getirdi; ama ev sahibinin bu incelikleri akşam yeme-

gi konusunda keskin bir sabırsızlığa kapılmış durumda olan Macar karşısında biraz boşa gitmiş olabilir.

Yemek harikaydı, şahane. Ségouin'in çok incelmış bir zevki olduğuna karar verdi Jimmy. Yemekte ayrıca Jimmy'nin Cambridge'de Ségouin ile birlikte gördüğü Fouth adında genç bir İngiliz vardı. Mum biçiminde elektrik lambalarıyla aydınlatılmış ayrı bir odada yiyorlardı yemeklerini. Bol bol ve teklifsiz konuştular. Hayal gücü canlanmaya başlayan Jimmy Fransızların canlı gençliğini İngiliz'in sağlam çatısına zarif bir biçimde sarmaşmış gibi gördü. Beğendi bu imgesini, zarif ve haklı buldu. Davet sahibinin sohbeti yönlendirmekteki ustalığını hayranlıkla izliyordu. Beş gencin hepsinin ayrı zevkleri vardı ve şimdi dilleri çözülmüştü. Villona büyük bir saygıyla İngiliz madrigalinin güzelliklerini hafifçe şaşıran İngilize anlatmaya ve eski çalgıların kaybolmasına hayıflanmaya başlamıştı. Rivière'in Jimmy'ye Fransız makinistlerin zaferlerini anlatmayı üstlenmesi belki sırf laf olsun diye değildi. Macar'ın gümleyen sesi romantik ressamların uydurma lavtalarını alaya alarak bütün sofraya egemen olmaya başlamışken Ségouin takımını politika konusuna doğru göttü. Bu zemin hepsine uygun geldi. Hoş etkiler altında olan Jimmy babasının küllenmiş milliyetçi tutkularının içinde uyanmaya başladığını hissetti: uyuşuk Routh'u sonunda canlandırdı. Oda iki kat ısınmış, Ségouin'in işi her an biraz daha güçleşmeye başlamıştı: kişisel bir sürtüşme tehlikesi bile belirdi. Uyanık davet sahibi fırsatını bulunca kadehini insanlığa kaldırdı ve kadehler dikildikten sonra da anlamlı bir tavırla pencere açtı.

O gece şehir bir başkent maskesi takınmıştı. Beş genç hafif kokulu bir duman bulutu içinde Stephen Çayırı çevresinde gezindiler. Yüksek sesle ve neşeyle konuşuyorlar, pelerinleri omuzlarından sarkıyordu. Önlerinde insanlar kenara çekilip yol veriyordu. Grafton sokağının köşesinde kısa boylu şişman bir adam iki güzel hanımı bir başka şişman adamın

koruyuculuğu altında bir otomobile yerleştirmektedir. Araba gitti, kısa boylu şişman adam da grubu gördü.

“André.”

“Farley’miş!”

Bir konuşma yayılımı başladı. Farley Amerikalıydı. Neden konuşulduğunu kimse pek iyi anlayamadı. En çok partırtıyı Villona ile Riviére yaptılar ama hepsi heyecanlıydılar. Bir araba çevirdiler, kahkahalar arasında sıkıştılar içine. Çan seslerinin müziği eşliğinde artık yumuşak renkler halinde seçilen halkın arasından ilerlediler. Westland Row’da tren bindiler ve Jimmy’ye sanki birkaç saniye sonra kendilerini Kingstown istasyonundan çıkarken bulmuşlar gibi geldi. Biletleri toplayan adam Jimmy’yi selamladı; yaşlı bir adamdı:

“Güzel bir gece, değil mi, efendim?”

Huzur veren bir yaz gecesi idi: liman ayaklarının dibinde kararmış bir aynayı andırıyordu. Kolkola girerek denize doğru yürüdüler, *Cadet Roussel*’i hep bir ağızdan söyleyerek ve “*Ho! Ho! Hohé, vraiment!*” dedikleri zaman ayaklarını yere vurarak.

Rıhtımda bir sandala binerek Amerikalının yatma doğruldular. Yemek, müzik, iskambil olacaktı. Villona inançla konuştu:

“Çok güzel!”

Kamarada bir yat piyanosu vardı. Villona, Farley ile Riviére için bir vals çaldı, Farley kavalie Riviére de dam rolünde. Sonra gençlerin figürlerini hemen oracıkta icat ettiği bir “square” dans. Ne keyif! Jimmy kendine düşeni hevesle yapıyordu; hayatı görmektir işte bu, hiç değilse. Derken Farley soluk soluğa kaldı ve “Yeter!” diye bağırdı. Bir adam hafif yemek getirdi içeriye, gençler de nezaketen masaya oturdular. Yemeseler de içtiler: bohem bir hayattı. İrlanda’ya, İngiltere’ye, Fransa’ya, Macaristan’a, Amerika Birleşik Devletleri’ne kadeh kaldırdılar. Jimmy bir konuşma yaptı, uzun bir

konuşma, Villona da hep "Bravo! Bravo!" dedi, her duraklamada. Otururken herkes el çırpı. Herhalde iyi bir konuşma olmuştu. Farley sırtını yumruklayıp yüksek sesle güldü. Ne keyifli insanlar! Ne kadar hoş bir grup!

İskambil! İskambil! Sofra toplandı. Villona sessizce piyanoya geçip onlara bir şeyler çaldı. Ötekiler bir oyunu bitirip öbürüne başlıyorlardı, kahramanca kendilerini atmışlardı serüvene. Kupa Kızı'na da Karo Kızı'na da kadeh kaldırdılar. Jimmy bulanık bir şekilde seyirci eksikliğinin bilincine vardı: nûkteler çok parlaktı. Oyun yükseliyor, kartlar uçuşuyordu. Jimmy kimin kazandığını pek bilmiyordu, ama kendisinin kaybettiğini biliyordu. Ama kabahat kendindeydi, çünkü kartlarını şaşıyor, hesabını onun yerine başkaları yapıyordu. Çok şeker heriflerdi, ama artık dursalar diye düşünüyordu; saat çok geç olmuştu. Birisi de *Newport Güzeli* adındaki yatın şerefine kadeh kaldırdı, derken bir başkası da son bir büyük oyun önerdi.

Piyoano susmuştu: Villona güverteye çıkmış olmalı. Oyun çok kötü gitti. Tam bitimine doğru ara verip şans içkisi içtiler. Jimmy oyunun Routh'la Ségouin arasında olduğunu anladı. Ne heyecan! Jimmy de heyecanlanmıştı. Kaybedecekti tabii. Acaba ne kadar tutmuştu şimdiye kadar? Adamlar konuşarak, ellerini kollarını savurarak ayağa kalktılar, son eli oynamak üzere. Routh kazandı. Kamara gençlerin naralarıyla sarsıldı, kâğıtlar destelendi. Kazandıklarını toplamaya başladılar. En çok kaybedenler Farley ile Jimmy'di.

Sabah pişman olacağını biliyordu, ama şimdilik memnundu, kendi budalalığını örtecek olan karanlık sersemleme halinden memnundu. Dirseklerini masaya dayayıp başını da ellerine yasladı, şakaklarının atışını duyarak. Kamaranın kapısı açıldı, kurşuni bir ışık huzmesi içinde Macar'ın durduğunu gördü:

"Şafak söktü, beyler!"

Ağustos ayının külrengi, ılık akşamı inmişti şehrin üstüne ve yazı hatırlatan yumuşak ılık bir hava dolaşıyordu sokakları. Pazar dinlenmesi için panjurları kapalı evleriyle sokak neşeli ve renkli bir kalabalıkla dolup taşıyordu. İçinden aydınlanmış inciler gibi sokak lambaları uzun direklerin tepesinden, aşağıda, biçimini ve rengini durmadan değiştirirken, ılık külrengi akşam havasına değişmeyen ve durmayan bir uğultu gönderen canlı dokuya ışık saçıyordu.

Rutland meydanının üzerinden iki genç yokuş aşağı geliyorlardı. Birisi, uzun zamandır sürmüş bir monoloğu sona erdirmek üzereydi. Yolun kenarından yürüyen, bazan da arkadaşının kabalığı yüzünden toprak yola inmek zorunda kalan öbür genç dinlediklerinden memnun görünüyordu. Kısa boylu, kırmızı yüzlüydü. Başındaki denizci kasketi, alnının epey gerisine kaykılmıştı ve dinlediklerine bağlı olarak burnunun, gözlerinin ve ağzının kıyılarından yüzüne sürekli ifade dalgaları yayılıyordu. Sarsılan bedeninden çıkan hırıltılı kahkaha salvoları birbirini izliyordu. Kurnazca bir hoşnutlukla parıldayan gözlerini sık sık arkadaşının yüzüne

çeviriyordu. Boğa güreşçileri gibi bir omzuna attığı saydam yağmurluğunu bir iki kere düzeltti. Pantolonu, beyaz lastik ayakkabıları ve fütursuzca omzuna attığı yağmurluğu gençliğin göstergeleriydi. Ama beli kalınlaşmıştı, saçları azalmış ve ağarmıştı ve ifade dalgaları gelip geçtikten sonra yüzüne viran bir görünüş geliyordu.

Hikâyenin bittiğine şüphesi kalmayınca yarım dakika kadar süreyle sessizce güldü. Sonra,

“Eh!.. Bu ödülü alır işte!” dedi.

Sesinden kesinlik savrulup gitmiş gibiydi; sözünü pekiştirmek için gülerek ekledi:

“Tek ve büyük ve deyim yerindeyse *recherche* ödülü alır bu!” Bunu söyledikten sonra ciddileşip sustu. Öğleden beri Dorset sokağında bir meyhanede konuşmaktan ağzı yorulmuştu artık. Çoğu kişi Lenehan’ı otlakçı bilirdi, ama bu kötü ününe rağmen, becerikliliği ve güzel konuşması arkadaşlarının ona karşı genel bir politika oluşturmalarına hep engel olmuştu. Meyhanede arkadaşlarından bir grup gördü mü cesaretle yanlarına yaklaşır, topluluğun kıyısında tetikte bekler, sonunda biri herkese birer kadeh ısmarlarken o da araya katılırdı. Bir sürü fıkra, açık saçık mani ve bilmeceyle silahlı, neşeli bir serseriydi. Kabalığın hiçbir çeşidine karşı duyarlı değildi. Bu haşın yaşama sorununun altından nasıl kalktığını kimse bilmiyordu, ama at yarışı biletleriyle bir ilgisi olduğu iştilirdi.

“Peki, nereden buldun bu parçayı, Corley?” diye sordu.

Corley dilini hızlı hızlı üst dudağında gezdirdi.

“Arkadaş,” dedi, “Akşamın birinde Dame sokağından geçerken Waterhouse saat kulesinin altında güzel bir yosma ilişti gözüme, gittim, iyi akşamlar dedim, anlıyorsun. Sonra kanal çevresinde yürümeye gittik; Baggot sokağında bir evde hizmetçilik ettiğini söyledi. Kolumu şöyle doladım, orasını burasını biraz elledim o gece. Sonra ertesi pazar da sözleş-

rek buluştuk, dostum. Donnybrook'a gittik, orada bir çayıra götürdüm. Bir sütçüyle çıkıyormuş bir aralık... İyiydi, arkadaş. Her gece sigara getiriyordu bana, tramvayda gidiş dönüş parasını da o ödüyordu. Bir gece de çok esaslı iki puro getirdi; en iyi cins, ha. İhtiyarın içtiklerinden... Hamile kalır diye korkuyordum, arkadaş. Ama biliyordu korunmasını."

"Belki evlenirsin sanıyordur," dedi Lenehan.

"İşsiz olduğumu söyledim," dedi Corley. "Pim'de kalıyorum dedim. Adımı da bilmiyor. Öyle adımı söyleyecek göz yok bende. Beni biraz kibar falan biliyor, anlıyorsun ya."

Lenehan gene sessizce güldü.

"Bütün dinlediklerim arasında," dedi, "bu kesin alır büyük ödül."

Corley'nin adımları, iltifatın bilincine vardığını belli ediyordu. İriyarı bedeninin salınmasıyla arkadaşını birkaç ke-re yoldan toprak yola hoplatıp sıçrattı. Bir polis müfettişinin oğlu olan Corley babasının yapısını ve adımını almıştı. Elleri iki yanında, kendini dik tutarak ve başını iki yana sallayarak yürüyordu. Başı kocaman, küresel ve yağlıydı; her türlü havada terlerdi; ve kafasına bir yana yatık olarak geçirdiği geniş yuvarlak şapkası bir ampulün içinden büyümüş bir başka ampul gibi görünürdü. Geçit resminde gidermiş gibi her zaman dosdoğru ileri bakar, sokakta birinin arkasından bakması gerekse bedenini kalçadan döndürmesi gerekirdi. Şu sıralar şehirde vakit geçiriyordu. Ne zaman bir iş boşalsa arkadaşlarından biri haberi yetiştirirdi. Sık sık sivil polislerle yürürken görülürdü, hararetli hararetli konuşarak. Her işin iç yüzünü bilir, son yargıyı vermekten hoşlanırdı. Arkadaşlarının sözlerine kulak vermeden konuşurdu. Sohbetlerinin konusu genellikle kendisiydi: o filanca kişiye ne demiş, filanca kişi ona ne demiş, o da sorunu çözmek için ne demişti. Bu diyalogların raporunu verdikten sonra adının ilk harfini Floransalılar gibi seslendirirdi.

Lenehan arkadaşına bir sigara ikram etti. İki genç adam kalabalığın arasından yürümeye devam ederken Corley iki de bir dönüp geçen kızlara gülümsüyordu, ama Lenehan'ın gözleri çifte bir ayla ile çevrelenmiş kocaman solgun aya dikiliyordu. Ay yüzeyinden geçen kurşuni alacakaranlık ağını dikkatle izliyordu. Nihayet konuştu:

"Yahu... Söylesene, Corley, kıvrabilirsin sen bu işi, değil mi?"

Corley cevap olarak bir gözünü anlamlı bir biçimde kırptı.

"Razı gelir mi dersin?" diye sordu Lenehan, biraz şüpheli. "Bu kadınlara hiç güven olmaz."

"Bu tamam," dedi Corley. "Ben onu yola getirmesini bilirim, arkadaş. Bana bayağı vurgun."

"Tam şen Lothario denecek adamsın," dedi Lenehan. "Lothario'nun hası!"

Tavrının yaltaklığını biraz gideren hafif alaycı bir havası da vardı. Kendini kurtarmak için dalkavukluğunu alaycılık yorumuna açık bırakma alışkanlığını edinmişti. Ama Corley'de ince çalışan bir kafa yoktu.

"Hizmetçiyle yapılmayacak şey yoktur," diye pekiştirdi. "Sen beni dinle."

"Hepsini denemiş adamın lafı dinlenir," dedi Lenehan.

"Başlangıçta kızlarla çıkıyordum, biliyor musun?" dedi Corley, arkadaşına açılarak; "South Circular tarafından kızlar. Çıkardım onlarla, tramvaya bindirip bir yerlere götürürdüm, tramvay parasını da çekerek, ya da müzikli bir yere veya tiyatrodaki bir oyuna, ya da bu şekilde onlara çikolata, şeker, öyle bir şeyler alırdım. Yani bayağı para harcardım onlara," diye ekledi, inandırıcı bir tonla, kendisine inanılmadığının farkındaymış gibi.

Ama Lenehan pekâlâ inanıyordu; ciddi ciddi başını salladı.

"Biliyorum o numarayı," dedi, "salakça bir iştir."

"Bari şu kadarcık faydasını görseydim," dedi Corley.

“Al benden de o kadar,” dedi Lenehan.

“Yalnız bir tanesi,” dedi Corley.

Dilini dolaştırarak üst dudakını ıslattı. Hatırladığı şeyle gözleri parladı. O da artık iyice perdelenen ayın solgun yuvarlağına baktı, düşünceye dalmış gibiydi.

“O... biraz iyiceydi,” dedi, kederli kederli.

Yine sustu. Sonra ekledi:

“Şimdi o da sokağa düştü. Geçen akşam bir otomobilde iki herifle giderken gördüm Earl sokağında.”

“Bu da senin işin olmalı,” dedi Lenehan.

“Benden önce de başkaları vardı,” dedi Corley, bir filozof tavrıyla.

Lenehan bu sefer inanmaya niyetli görünmüyordu. Başını iki yana sallayıp gülümsedi.

“Beni kandıramayacağını bilmelisin, Corley,” dedi.

“Yemin ederim ki böyle!” dedi Corley. “Kendi söyledi bana.”

Lenehan trajik bir jest yaptı.

“Kalpsiz hain!” dedi.

Trinity Koleji'nin parmaklıkları yanı sıra geçerken Lenehan sokağa sıçradı ve kulenin saatine baktı.

“Yirmi geçiyor,” dedi.

“Vakit var,” dedi Corley. “Mutlaka gelir. Hep biraz bekletiyorum.”

Lenehan sessizce güldü.

“Pes! Corley, sen bu işi biliyorsun,” dedi.

“Bütün numaralarını bilirim onların,” diye itiraf etti Corley.

“İyi ama söylesene,” dedi Lenehan yeniden, “iş sonuna kadar götürebileceğinden emin misin? Biliyorsun, ince iştir. O noktaya varınca fena halde cimrileşirler. Ha?.. Ne dersin?”

Parlak küçük gözleri arkadaşının yüzünde garanti aradı. Corley, askıntı bir böceği kovmak istercesine başını iki yana salladı, kaşlarını çatı.

“Ben hakkından gelirim,” dedi. “Sen bu işi bana bırak, tamam mı?”

Lenehan artık üstüne varmadı. Arkadaşının keyfini kaçırıp cehenneme kadar yolu olduğunu ve öğütlerine gerek duyulmadığının söylenmesini istemiyordu. Burada biraz incelik gösterilmeliydi. Ama çok geçmeden Corley'nin kaşları yerine geldi. Kafası başka bir yönde çalışmaya başlamıştı.

“Yollu bir yosma,” dedi, maldan anlar bir tavırla; “yola gelir bir yosma.”

Nassau sokağından geçip Kildare sokağına saptılar. Bir gece kulübünün verandasına yakın bir yerde yolun üstünde bir arpçı durmuş, küçük bir dinleyici halkasına arp çalıyordu. Telleri kayıtsızca çekiyor, zaman zaman her yeni gelenin yüzüne çabuk çabuk göz atıyor, zaman zaman da, gene bıkkın bir tavırla, gökyüzüne bakıyordu. Arp kendisi de, entarisinin dizine kadar düşmüş olduğundan habersiz, yabancıların bakışlarından da, efendisinin ellerinden de bıkmış görünüyordu. Bir el bas tellerde *Silent O Moyle*'un ezgisini çalıyor, öbür el her nota grubundan sonra tiz tellerde geziniyordu. Havaya yayılan sesler derin ve dolu doluydu.

İki genç adam, arkalarından izleyen yaşlı müzikle, konuşmadan geçtiler sokağı. Stephen Çayırı'na varınca yolun karşısına geçtiler. Burada tramvayların gürültüsü, ışıklar ve kalabalıkla karşılaşınca, sessizlikleri sona erdi.

“İşte orada!” dedi Corley.

Hume sokağının köşesinde genç bir kadın bekliyordu. Mavi bir elbiseyle beyaz bir denizci şapkası giymişti. Elindeki şemsiyeyi sallayarak kaldırımında duruyordu. Lenehan canlandı.

“Şuna bir göz atalım, Corley,” dedi.

Corley arkadaşına yan yan bakarken yüzünde sevimsiz bir sırıtma belirdi.

“Bana kazık atmaya mı çalışıyorsun?” diye sordu.

“Yok be!” dedi Lenehan mertçe. “Tanıştır demedik ya. Bütün istediğim şöyle bir görmek. Yiyecek değilim.”

“Ha... Görmek mi istiyorsun?” dedi Corley, biraz daha dostça. “İyi ya... Bak ne yapalım. Ben yanına gidip konuşurken sen de oradan geçersin.”

“Oldu!” dedi Lenehan.

Corley bir bacağı zincirlerin üstünden aşmışken Lenehan seslendi:

“Ya sonra? Nerede buluşuruz?”

“On buçuk,” diye cevap verdi Corley öbür bacağı da aşırken.

“Nerede?”

“Merrion sokağının köşesinde. Oradan dönüyor oluruz.”

“Sana iyi şanslar,” dedi Lenehan vedalaşma yerine.

Corley cevap vermedi. Başını iki yana sallayarak azamete yürüdü. İri gövdesi, yürüyüşünün rahatlığı, potinlerinin çıkardığı tok ses ona bir fatih edası veriyordu. Kadına yaklaştı, selam vermeden konuşmaya başladı. Kadın şemsiyesini daha hızlı sallayarak topuklarının üstünde yarım dönüşler yapıyordu. Bir iki kere Corley kulağına eğilip bir şeyler söylediğinde gülüp başını eğdi.

Lenehan birkaç dakika seyretti. Sonra zincirin yanından hızlı hızlı ve biraz uzaktan yürüyerek yolu çaprazlama geçti. Hume sokağına yaklaşırken havadan ağır bir parfüm kokusu aldı, gözleriyle de genç kadının görünüşünü hızlı ve kaygılı bir şekilde inceledi. Pazar gününe göre giyinmişti. Mavi serj eteğinin belinde siyah deri bir kemer vardı. Beyaz bluzunun hafif kumaşını bir raptiye gibi kavrayan kocaman gümüş kemer tokası bedeninin merkezini ezer gibiydi. Sedef düğmeli kısa siyah bir ceketle yıpranmış siyah bir boa vardı üstünde. Tül yakasının uçları özenle dağıtılmıştı ve büyücek bir kırmızı çiçek demetini göğsüne tepe aşağı iğnelemişti. Toplu kıсарak ve kaslı bedenini Lenehan beğenerek süzdü. Yü-

zünde, tombul kırmızı yanaklarında ve utançsız gözlerinde dobra dobra, biraz da kaba saba bir sağlıklılık görölüyordu. Yüzünün çizgileri küttü. Geniş burun delikleri, hoşnut bir gülüşle açılan dağınık bir ağız ve iki çıkık diş. Lenehan geçerken kasketini çıkardı başından, on saniye kadar sonra da Corley havaya bir selam verdi. Selam vermek için elini anlamı belirsiz bir biçimde kaldırdı ve şapkasının duruş açısını dalgın dalgın değiştirdi.

Lenehan Shelbourne oteline kadar yürüdükten sonra durup bekledi. Biraz oyalandıktan sonra kendisine doğru geldiklerini gördü ve onlar sağa sapınca o da arkalarından gitti. Beyaz ayakkabılarıyla, Merrion Meydanı'nın bir kıyısından hafif adımlarla yürüyordu. Onlara ayak uydurarak ağır ağır giderken Corley'nin başının dakikada bir mil üstünde dönen büyük bir top gibi genç kadına doğru dönüşünü izliyordu. Donnybrook tramvayının sahanlığına tırmanmalarına kadar gözledi onları; sonra döndü, geldiği yoldan yürümeye başladı.

Şimdi yalnızken yüzü daha yaşlı görünüyordu. Neşesi terk etmişti onu; Duke sokağındaki parmaklıklara geldiğinde elini parmaklık boyunca kaydırarak yürüdü. Arpçının çaldığı havaya uydurmaya başladı hareketlerini. Yumuşak tabanlı ayakları ezgiyi çalarken, parmakları da, nota gruplarından sonra, parmaklıklarda çeşitlemeler yapıyordu.

İsteksiz isteksiz Stephen Çayırı'nı dolanıp Grafton sokağına saptı. Gözleri içinden geçtiği kalabalığın birçok özelliklerini kaydediyordu ama iyice somurtkanlaşmıştı. Kendisine zevk vermesi gereken bu şeyleri küçümsüyor, onu cesur olmaya çağıran bakışlara cevap vermiyordu. Bir sürü laf etmesi, buluş yapması ve eğlendirmesi gerektiğini biliyor, beyninin ve gırtlığının bu işin üstesinden gelemeyecek kadar kuruduğunu seziyordu. Corley ile yeniden buluşuncaya kadar saatleri nasıl geçireceği sorunu biraz kaygılandırıyor-

du onu. Yürümeye devam etmekten başka çare düşünemedi. Rutland meydanının köşesine gelince sola saptı, bu karanlık sessiz sokakta daha rahatlamış buldu kendini, sokağın kasvetli görünüşü de kendi ruh haline daha uygundu. Sonunda, üzerinde beyaz harflerle *Meşrubat Barı* yazan yoksul görünüşlü bir dükkânın vitrini önünde durdu. Vitrin camında yatık harfli iki yazı daha vardı: *Zencefilli Bira* ve *Zencefilli Ale*. Büyük bir tabak içinde kesilmiş jambon sergileniyor, onun yanında da hafif bir erikli kek parçası yatıyordu. Bu yiyecekleri epey bir zaman dik dik süzdü, sonra, sokağın iki ucuna dikkatle bakarak çabucak dükkâna girdi.

Açtı, çünkü gönülsüz iki barmene ısmarladığı birkaç bisküviden başka bir şey yememişti kahvaltıdan beri. İki işçi kızla bir araba tamircisinin karşısındaki örtüsüz tahta masaya oturdu. Pasaklı bir kız geldi siparişini almaya.

“Bir tabak bezelye kaç?” diye sordu.

“Bir buçuk peni, bayım,” dedi kız.

“Bir tabak bezelye,” dedi, “bir şişe de bira.”

Kibar havasını yalanlamak istercesine kaba kaba konuşmuştu, çünkü o içeri girince konuşanlar susmuştu. Yüzü alev alevdi. Doğal görünmek için kasketini geri itip dirseklerini masaya dayadı. Tamirciyle işçi kızlar onu tepeden tırnağa süzüp inceledikten sonra kısık sesle sohbetlerine devam ettiler. Kız bir tabak karabiberli ve sirkeli sıcak bezelye, bir çatal ve bira getirdi. Oburca yedi yemeğini, çok da beğendiği için dükkânı zihninde kaydetti. Bezelyeyi bitirdikten sonra birasını yudumladı ve Corley'nin serüvenini düşünerek bir süre oturdu. Hayalinde iki sevgiliyi karanlık bir yolda yürürken canlandırdı; Corley'nin kalın sesinin enerjik komplimanlar yaptığını işitir, genç kadının ağzının yayık gülüşünü yeniden görür gibi oldu. Bunları görür gibi olmak kesesinin ve ruhunun yoksulluğunu daha bir keskince duyurdu ona. Orada burada sürtmekten, şeytanın kuyruğuna yapış-

maktan, kaypaklıklardan, dalaverelerden usanmıştı. Kasım-
da yaşı otuz bir olacaktı. Hiçbir zaman iyi bir iş bulamaya-
cak mıydı? Hiçbir zaman kendi evi olmayacak mıydı? Karşı-
sına oturacak sıcak bir ateş, başına çökecek güzel bir akşam
yemeği olmasının güzelliğini düşündü. Arkadaşlarıyla ve
kızlarla yeterince arşınlamıştı sokakları. Bu arkadaşlarının
kaç paralık olduğunu biliyordu: kızları da biliyordu. Yaşadı-
ğı değerler yüreğini acılaştırmıştı dünyaya karşı. Ama bütün
umudunu da yitirmemişti. Yemek yedikten sonra, yemeden
öncekine göre daha iyi buldu kendini, daha az yorgun, ru-
hu daha az yenik. Elinde azıcık nakit olan saf bir kızcağıza
rastlamayı bir becerebilse, gene de sıcak bir köşeye yerleşip
mutlu bir hayat yaşayabilirdi.

Pasaklı kıza iki buçuk peni ödeyip yeniden gezinmeye
başlamak üzere lokantadan çıktı. Capel sokağına girip Bele-
diye binasına doğru yürümeye koyuldu. Sonra Dame soka-
ğına saptı. George sokağının köşesinde iki arkadaşına rast-
ladı, durup onlarla konuştu. Yürümeye ara verdiğine sevin-
mişti. Arkadaşları Corley'yi görüp görmediğini, son haberi-
nin ne olduğunu sordular. O da bütün günü Corley ile geçir-
diğini söyledi. Arkadaşları az konuşuyordu. Gelip geçenle-
rin arkasından boş boş bakıyor, bazan da birini çekiştiriyor-
lardı. Bir tanesi, bir saat önce Mac'i Westmoreland sokağın-
da gördüğünü söyledi. Lenehan bir gece önce Mac'le birlik-
te Egan'ın yerinde olduğunu söyleyerek karşılık verdi buna.
Mac'in bیلardo oyunundan biraz para kazandığının doğru
olup olmadığını sordu. Lenehan bunu işitmemişti: Egan'da
içkileri Holohan'ın ısmarladığını söyledi.

Ona çeyrek kala arkadaşlarından ayrılıp George sokağına
girdi. Pazar yerinden sola sapıp Grafton sokağına çıktı. Kız-
larla delikanlıların kalabalığı seyrelmmişti, sokaklarda yürür-
ken birçok grup ya da çiftlerin birbirlerine iyi geceler dile-
dikleri çalınıyordu kulağına. Cerrahlar kolejinin saatine ka-

dar yürüdü: tam onu çalıyordu. Adımını hızlandırarak çayırın kuzeyine yöneldi, Corley erken döner diyeydi telaşı. Merrion sokağının köşesine varınca bir lambanın gölgesine sığındı, sakladığı sigaralarından birini çıkarıp yaktı. Lambanın direğine yaslanarak Corley ile genç aftosunun geleceğini tahmin ettiği tarafa dikti gözünü.

Düşünceleri yeniden canlandı. Corley nasıl bu kadar başarılı oluyor diye düşünüyordu. Acaba istemiş miydi şimdiye kadar, yoksa sona mı bırakmıştı? Kendisi kadar arkadaşının konumunun da bütün sancılarını ve coşkularını çekiyordu. Ama Corley'nin ağır ağır dönen kafasının anısı her nedense sakinleştiriyordu onu: Corley'nin bu işi kıvıracağına güveniyordu. Birdenbire Corley'nin kızı başka bir yoldan evine götürüp kendisini atlabileceği geldi aklıma. Gözleriyle yeniden taradı sokağı; yoktular ortalıkta. Ama kolejin saatine bakalı yarım saat geçmiş olmalıydı. Corley yapar mı bunu? Son sigarasını yakıp sinirli sinirli içmeye başladı. Tramvaylar meydanın öbür ucunda durdukça gözlerini kısıp bakıyordu. Başka yoldan dönmüş olmalıydılar. Sigarasının kâğıdı ayrıldı, söverek fırlattı sokağın ortasına.

Birdenbire kendisine doğru geldiklerini gördü. Sevinçle doğruldu, lamba direğinin yanından ayrılmaksızın yürüyüşlerine bakarak sonucu tahmin etmeye çalıştı. Hızlı hızlı yürüyorlardı, kadın kısa çabuk adımlar atıyor, Corley de uzun adımlarıyla yanı sıra gidiyordu. Birbirleriyle konuşmuyor gibiydiler. Sonucun sezgisi sivri bir aletin ucu gibi battı. Biliyordu Corley'in beceremeyeceğini; iş çıkmayacağını biliyordu.

Baggot sokağına saptılar, o da öteki patikaya girerek izledi onları. Onlar durunca o da durdu. Bir iki dakika konuştular, sonra genç kadın bir evin merdivenlerinden inip içeri girdi. Corley, merdivenin biraz ötesinde, durup bekledi. Birkaç dakika geçti. Sonra giriş kapısı yavaşça, ihtiyat-

la açıldı. Bir kadın basamakları koşarak inip öksürdü. Corley dönüp ona yaklaştı. Geniş gövdesiyle bir iki saniye gizledi onu, sonra kadın merdiveni çıkarken yeniden göründü. Kapı arkasından kapandı, Corley de hızlı hızlı Stephen çayırına doğru yürümeye başladı.

Lenehan da aynı yönde seğırtti. Birkaç damla yağmur serpiştirdi. Bu ona bir uyarı gibi geldi ve görünmediğini kesinleştirmek için kadının girdiği eve bir kez daha dönüp baktıktan sonra heyecanla yolun öbür yanına koştu. Endişesinden ve koşmaktan soluk soluğaydı. Seslendi:

“Hey, Corley!”

Corley kimin seslendiğini görmek için dönüp baktı, sonra önceki gibi yürümeye devam etti. Lenehan, bir eliyle omzundaki yağmurluğu düzelterek koştu arkasından.

“Hey, Corley!” diye seslendi yeniden.

Arkadaşıyla aynı hizaya gelerek yüzünü dikkatle inceledi. Bir anlam çıkaramadı.

“Ee?” dedi. “Nasıl gitti?”

Ely Meydanı’nın köşesine gelmişlerdi. Corley hâlâ cevap vermeden sola döndü ve bir yan sokağa saptı. Yüz çizgileri haşın bir durgunluk içindeydi. Lenehan arkadaşına ayak uyduruyor, sık sık soluyordu. Afallamıştı, sesinde bir tehdit tonu çatladı.

“Söylesene yahu,” dedi. “Denedin mi?”

Corley ilk sokak lambasında durup dümdüz ileri baktı. Sonra ciddi bir jestle bir elini ışığa uzatıp gülümseyerek elini açtı, çömezine gösterdi. Avcunda küçük bir altın para parlıyordu.

Mrs Mooney bir kasabın kızıydı. Aklından geçenleri saklı tutmayı bilen bir kadındı; kararı karar bir kadın. Babasının çırağıyla evlenmiş, Spring Gardens yakınlarında bir kasap dükkânı açmıştı. Ama kaynatası ölür ölmez Mr Mooney de zıvanadan çıktı. İçiyordu, kasayı yağmalıyordu, tepetaklak borca batıyordu. Yemin ettirmenin yararı yoktu: birkaç gün geçmeden yeniden başlıyordu. Müşterilerin önünde karısıyla kavgaya tutuşarak, etin kötüsünü alarak işi batırdı. Bir gece de elinde satırla kovaladı karısını, kadın o gece bir komşuda yatmak zorunda kaldı.

Bundan sonra ayrı yaşamaya başladılar. Kadın papaza gitti, ondan ayrı oturma izni çıkarttı, çocukların bakımını da üstüne aldı. O adama artık ne para verirdi, ne yemek, ne de oda; böylece adam şerif yardımcılığı işine girmek zorunda kaldı. Kılıksız ve kambur, ufak tefek bir ayyaş haline geldi, yüzü beyaz, küçük, pembe damarlı, fırtlak gözlerinin üzerinde kalemle çizilmiş gibi duran kaşları beyaz, bıyıkları beyaz; sabahtan akşama icra memurunun bürosunda oturuyor, iş çıkmasını bekliyordu. Kasaplık işinden kurtarabildi-

gi parayı çekip Hardwicke sokağında bir pansiyon işletmeye başlayan Mrs Mooney ise iri yarı, görünüşüyle insanı etkileyen bir kadındı. Pansiyonunun yüzer gezer bir nüfusu vardı; çoğu Liverpool veya Isle of Man'den gelme turistler, bazan da müzikhol *artist*'leri. Sürekli nüfusu ise şehirden kâtipler oluşturunuyordu. Kadın pansiyonunu kurnazca, hem de ayağını sağlam basarak yürütüyordu, ne zaman borca izin vereceğini, ne zaman sert, ne zaman yumuşak davranacağını biliyordu. Evde kalan bütün genç beyler *Madam* diye anardı onu.

Mrs Mooney'in genç beyleri yemek ve yatak karşılığı (yemekteki bira hesabın dışındaydı) haftada on beş şilin ödüyorlardı. Ortak zevkleri ve uğraşları olduğu için birbirleriyle pek sıkı fıkıydılar. Gözdelerle yabancı sayılanların ne kadar şanslı olduğunu tartışıyorlardı aralarında. *Madam*'ın oğlu Jack Mooney Fleet sokağında bir komisyoncu acentesinde yazıcılık yapıyordu ve çetin ceviz olmakla ün yapmıştı. Açık saçık şakalar yapmaktan hoşlanırdı: eve de genellikle gece yarısından sonra gelirdi. Ne zaman arkadaşlarına rastlasa anlatacak iyi bir hikâyesi olurdu ve her zaman iyi bir işin üstündeydi. – Yani, şık bir atın ya da şık bir *artist*'in. Bokstan anlar, mizahi şarkılar da söylerdi. Pazar geceleri çok zaman Mrs Mooney'in ön taraftaki salonunda toplanılırdı. Müzikhol *artist*'leri de lütfedip gelirlerdi bu toplantılara; Sheridan vals ve polka çalar, şarkılara notasız eşlik ederlerdi. *Madam*'ın kızı Polly Mooney de şarkı söylerdi: Söylediklerinden biri şöyleydi:

Ben yaramaz bir kızım.

Bilmez gibi yapma:

Bilirsin pekâlâ.

Polly on dokuz yaşında ince yapılı bir kızdı; açık renk yumuşacık saçları, küçük ama dolgun bir ağzı vardı. Yeşile çalan gri gözlerini biriyle konuşurken yukarı kaldırmak gibi

bir huyu vardı, onun için de küçük ve aksi bir Madonna'ya benziyordu. Mrs Mooney önceleri kızını bir tahıl acentesine daktilo olmak üzere koymuştu, ama iki günde bir kılıksız bir şerif yardımcısı kapıya dayanıp kızına iki çift laf söylemek için izin istemeye başlayınca kızı yeniden eve almış, ev işi öğretmişti. Polly canlı bir kız olduğuna göre, amaç genç adamlarla tanışmasını sağlamaktı. Ayrıca, genç adamlar ya-kınlarda bir genç kız olduğunu bilmekten hoşlanırlar. Polly, tabii, delikanlılarla flört ediyordu, ama yargıları sağlam olan Mrs Mooney delikanlıların sadece vakit geçirdiklerinin farkındaydı: hiçbirinin niyeti ciddi değildi. Hayat bir süre böyle devam etti, derken Mrs Mooney kızı yeniden büroya göndermeyi düşünmeye başlamışken Polly ile delikanlılardan birinin arasında bir şeyler döndüğünü fark etti. İkisini gözleyip içinden durumu tarttı.

Polly de gözetlendiğinin farkındaydı, ama gene de annesinin ısrarlı sessizliğini yanlış anlamaya imkân yoktu. Ana kız arasında açık bir işbirliği, açık bir anlaşma yoktu, ama pansiyon halkı olayı konuşmaya başladıktan sonra da Mrs Mooney duruma müdahale etmedi. Polly'nin davranışları tuhallaşmaya başlamıştı, adamın da tedirgin olduğu belli oluyordu. Sonunda, gerekli anın geldiğine karar verince Mrs Mooney olaya karıştı. Satır ete nasıl muamele yaparsa o da manevi sorunları öyle ele alırdı: bu olayla ilgili olarak da kararını vermişti.

Yaz başında güneşli bir pazar sabahıydı, sıcak bir gün olacağına benziyordu ama şimdilik serin bir rüzgâr esmekteydi. Pansiyonun bütün pencereleri açıktı ve tül perdeler kal-kık çerçevelerin altından hafif hafif sokağa doğru balonlanı-yordu. George Kilisesi'nin çan kulesi sürekli ses yayıyor ve dindarlar, tek tek ya da gruplar halinde, kilisenin önündeki küçük meydandan geçiyor, eldivenli ellerindeki küçük cilt-lerle olduğu kadar ağırbaşlı tavırlarıyla da amaçlarını aç-

ğa vuruyorlardı. Pansiyonda kahvaltı bitmiş, kahvaltı odasındaki masa yumurta sarısı lekeli ve beykın kırıntılarıyla dolu tabaklarla kaplanmıştı. Mrs Mooney hasardan yapılma salıncaklı sandalyesine oturmuş, hizmetçi Mary'nin sofrayı toplamasını izliyordu. Sah günü pişecek ekmek tatlısı için Mary'ye ekmek kırıntılarını ve kabuklarını toplamasını söyledi. Masa temizlenip ekmek kırıntıları toplanıp şekerle tereyağı yerli yerine konup kilitlendikten sonra, bir önceki gece Polly'yle başladığı görüşmeyi yeniden düşünmeye başladı. Her şey kendi kuşkulandığı gibiydi. O sorularını dobra dobra sormuş, Polly de cevaplarını dobra dobra vermişti. İkisi de biraz tutukturlar konuşurken, elbette. Kendi tutukluğu haberi fazla hoşgörölü bir tavırla öğrenmemek ya da işin içinde suç ortağı gibi görünmemek isteğinden ileri geliyordu. Polly ise bu gibi imalar onu hep tutuklaştırdığı için tutuk değildi yalnızca, aynı zamanda kendi bilge masumiyeti içinde annesinin hoşgörüsünün ardında yatan niyeti sezdiğinin anlaşılmasını da istemiyordu.

Mrs Mooney, aklından geçtikleri arasında George Kilisesi'nin çanlarının sustuğunu fark eder etmez içgüdüsel bir şekilde şöminenin üstünde duran küçük yaldızlı saate baktı. On biri on yedi geçiyordu: Sorunu Mr Doran ile görüşüp on ikide Marlborough sokağına yetişmesine bol bol vakit vardı. Kazanacağına güveniyordu. Bir kere, bütün toplumsal yargıların ağırlığı ondan yanaydı: haksızlığa uğramış bir anne olarak. Ona çatısı altında barınma izni vermiş, bunu yaparken de şerefli bir insan olduğunu varsaymıştı, oysa o bu konukseverliği kötüye kullanmıştı. Otuz dört, otuz beş yaşlarında olmalıydı, yani gençlik de mazeret olamazdı; tecrübesizliğini de öne süremezdi, çünkü epey görmüş geçirmiş bir adamdı. Açıkça Polly'nin gençliğinden, deneysizliğinden yararlanmıştı: burası açık. Önemli olan: nasıl tamir edecekti durumu?

Böyle bir olayın tamir edilmesi gerekir. Adama göre hava hoş: hiçbir şey olmamışçasına çekip gidebilir, alacağı keyfi aldıktan sonra, ama kızın yükü taşınması gerek. Bazı anneler biraz para karşılığında olanları yutup oturmaya razı olabilir; öylelerini biliyordu. Ama o böyle davranamazdı. Kızının namusunun lekelenmesi: onca bir tek yoldan tamir edilebilirdi: evlenerek.

Mary'yi Doran'ın odasına gönderip kendisiyle görüşmek istediğini bildirinceye kadar bütün kozlarını hesap etti. Kazanacağına güveniyordu. Ciddi bir adamdı, öbürleri gibi patırtıcı, serseri tavırlı değil. Mr Sheridan ya da Mr Meade ya da Bantam Lyons olsa, işi güçleşirdi. Onun ise dedikoduya dayanamayacağına inanıyordu. Pansiyonda herkes bir şeyler biliyordu; kimileri ayrıntı bile icat etmişlerdi. Üstelik, on üç yıldan beri büyük bir Katolik şarap tüccarının yanında çalışıyordu ve kimbilir, böyle bir dedikodu işini kaybetmesine de yol açabilirdi. Buna karşılık, razı olursa her şey düzelecekti. Bir kere iyi bir maaşı olduğunu biliyordu, bir kenarda epey birikmiş bir şeyi olduğundan da şüpheleniyordu.

Neredeyse buçuk oldu! Kalkıp duvar aynasında kendini süzdü. Geniş kırmızı yüzündeki kararlı ifade hoşuna gitti, tanıdığı, kızlarını kocaya vermeyi başaramayan bazı anneleri geçirdi aklından.

Bu pazar sabahı Mr Doran gerçekten de çok tasalıydı. İki kere tıraş olmaya girişmişti ama eli öylesine titriyordu ki vazgeçmişti. Üç günlük kızılsı sakalı çenesini çevreliyordu; iki üç dakikada bir buğulandığı için gözlüğünü çıkarıp mendiliyle siliyordu. Önceki gece zorlandığı itirafın anısı keskin bir acı salıyordu içine; papaz olayın bütün ıvr zıvır ayrıntılarını almıştı ağzından ve sonunda günahını o kadar büyüt-müştü ki bir onarım fırsatı tanınmasına şükran duyacak duruma gelmişti. Olan olmuştu. Şimdi onunla evlenmek ya da kaçırmaktan başka çare yoktu. Pişkinlikle geçiştirilecek gibi

değildi. Olayın dedikodusu yapılacak, işveren de mutlaka öğrenecekti. Hırılulu sesiyle ihtiyar Mr Leonard'ın "Mr Doran'ı buraya gönderin, lütfen," diye seslendiğini telaşlı zihninde işitir gibi oldukça yüreği hop deyip ağzına geliyordu.

Bunca yıllık meslek hayatı, boşuna! Bütün çalışkanlığı, özeni harcanıp gitmişti! Gençliğinde o da kurtlarını dök-müştü, elbette; özgür düşünceli olmakla övünmüş, meyha-nede arkadaşlarına Tanrı'ya inanmadığını söylemişti. Ama bunlar hepsi geçip gitmişti artık... hemen hemen. Her haf-ta *Reynolds Newspaper* alıyordu hâlâ, ama dinî görevlerini de yerine getiriyor, yılın onda dokuzunda düzenli bir hayat ya-şıyordu. Birikmiş parası vardı, bununla ev kurabilirdi; sorun bu değildi. Ailesi kızı uygun bulmayacaktı. Her şeyden ön-ce o süfli babası vardı, ayrıca annesinin pansiyonu da bir çe-şit şöhrat ediniyordu. Tuzaga düşürüldüğünü sezer gibiy-di. Arkadaşlarının olayı konuşup gülüşüklerini görür gibi oluyordu. Kız biraz bayağıydı, *aslında*; "yemeğin yağsını" fi-lan dediği oluyordu. Ama onu gerçekten seviyor olsa, dilbil-gisinden ne çıkar? Bu kızın yaptığından ötürü onu sevmeli mi, ona kızmalı mı, buna bir türlü karar veremiyordu. Ta-bii kendisi de yapmıştı. İçgüdüğü ona serbest kalmasını, ev-lenmemesini söylüyordu. Evlendin mi işin bitiktir, diyor-du ona.

Gömleğini, pantolonunu giydikten sonra çaresizlik içinde yatağına oturup düşünürken kız yavaşçacık kapısını tıklat-tı ve içeri girdi. Her şeyi anlattı, nasıl annesine bütün olup bi-tenleri söylemek durumunda kaldığını ve annesinin bu sabah onunla konuşacağını. Ağlayarak kollarını boynuna doladı.

"Ah, Bob! Ne yapacağım? Ne yapacağım?" diyerek.

İntihar etmeyi düşündüğünü söyledi.

Titrek bir şekilde avuttu onu, ağlamamasını söyledi, her şeyin düzeleceğini, korkmamasını. Kızın göğsündeki telaş kendi gömleğinde duyuyordu.

Bu işin olmuş olması büsbütün onun suçu değildi. Bekâr adamın o tuhaf, sabırlı belleğiyle, çok iyi hatırlıyordu kızın elbisesinin, solugunun ve parmaklarının ilk sereserpe okşayışlarını. Sonra bir gece, tam yatmak üzere soyunurken kapağını vurmıştı, çekingence. Kendi mumu rüzgârdan söndüğü için, onunkinden yakmak istemişmiş. Kızın da banyo akşamı. Desenli flanelden bol bir bornoz giymişti. Tüylü terliklerinin bittiği yerden görünen bileği bembeyaz parlıyor, parfümlü cildinin gerisinde kanının kaynadığı belli oluyordu. Mumunu yakıp yerleştirirken ellerinden ve bileklerinden de hafif bir parfüm kokusu geliyordu.

Çok geç döndüğü geceler oydu yemeğini ısıtan. Gece vakti. Bütün pansiyon uyurken, onunla baş başa, ne yediğinin bile farkına varamazdı. Ve o düşünceliliği! Gece soğuk, rutubetli, rüzgârlıysa mutlaka bir maşrapa punç hazırlamış olurdu. Belki de mutlu olurlardı birlikte...

Ayaklarının ucuna basa basa çıkarlardı üst kata, ikisinde de birer mum ve üçüncü sahanlığa gelince istemeye istemeye iyi geceler dilerlerdi birbirlerine. Öpüşürlerdi. Çok iyi hatırlıyordu gözlerini, elinin dokunuşunu ve kendi baş dönmelerini...

Ama baş dönmesinin de sonu gelir. Kızın sözünü tekrarladı, ama kendi için: "*Ne yapacağım?*" Bekârlık içgüdüğü kendini ele vermemesini söylüyordu. Ama günah bir kez işlenmişti; kendi namus duygusu bile böyle bir günahın tamir edilmesi gerektiğini anlatıyordu ona.

Yatağın yanında yan yana otururlarken Mary kapıya gelip aşağıda *Madam*'ın onu görmek istediğini bildirdi. İyice çaresizleşmiş olarak, yelegeyle ceketini giymek için ayağa kalktı. Giyince kızın yanına gidip avutmaya çalıştı. Her şey düzelecekti, korkmasıydı. Bıraktığında kız yatağa yumulmuş, ağlıyor ve hafif hafif inliyordu: "*Allahım!*"

Merdivenlerden inerken gözlüğü iyice buğulandığı için çı-

karıp silmesi gerekti. Damı delip uçmak, bu derdi bir daha işitmeyeceği başka bir ülkeye gitmek istiyordu, ama bir kuvvet onu basamak basamak itmekteydi. İşveren ve Madamın amansız suratları tedirginliğine bakıyordu. Son merdivenden inerken bağına bastığı iki bira şişesiyle kilerden gelen Jack Mooney'nin yanından geçti. Soğuk bir tavırla selamlaştılar; genç âşığın gözleri bir iki saniye süreyle küt bir buldog suratıyla bir çift kısa ve kalın kola takılı kaldı. Merdivenin dibine eriştiği zaman dönüp yukarı bakınca Jack'in odasının kapısında kendisini seyrettiğini gördü.

Birden o geceyi hatırladı: müzikhol *artist*'lerinden biri, ufak tefek sarışın bir Londralı. Polly'ye biraz açık saçık bir laf çarptırmıştı. Jack'in deliye dönmesi üstüne toplantı neredeyse dağılıyordu. Herkes onu yatıştırmaya çalışmıştı. Müzikhol *artist*'i her zamankinden biraz daha solgun, gülümsemesini sürdürmeye çalışıyor, kötü bir şey söylemek istemediğini belirtiyordu; ama Jack kim kız kardeşine böyle oyunlar oynayacak olursa dişlerini döküp yutturacağını bağııyordu.

Polly daha bir süre yatağın kıyısında oturup ağladı. Sonra gözlerini kurulayıp aynaya baktı. Su kâsesinde havlunun ucunu ıslatıp gözlerini soğuk suyla serinletti. Profilini gözden geçirip kulağının üstündeki saç tokasını düzeltti. Sonra gene yatağa dönüp ayakucuna oturdu. Yastıkları uzun uzun seyretti, görünüşleri aklında gizli, dostça anılar uyandırdı. Ensesini karyolanın soğuk demirine yaslayıp hayal kurmaya başladı. Yüzünde görünür bir tedirginlik yoktu.

Sabırla bekliyordu, neredeyse neşeli, ürküntüsüz; anıları umutlara ve gelecek hayallerine dönüşmeye başlamıştı. Umutları ve hayalleri öylesine içiçe geçmişti ki hâlâ baktığı beyaz yastıkları artık görmüyor ve herhangi bir şey beklediğini de hatırlamıyordu.

Sonunda annesinin seslendiğini işitti. Ayaklanıp trabzana koştu.

“Polly! Polly!”

“Evet, anne?”

“Aşağıya gelir misin, canım? Mr. Doran seninle konuşmak istiyor.”

O zaman neyi beklediğini hatırladı.

Sekiz yıl önce arkadaşını North Wall'dan uğurlamış, talihi-
nin açık olmasını dilemişti. Gallaher da ilerlemişti hayatta.
Gezmiş görmüş havasından, şık kesimli tüvit takımından,
korkusuz konuşmasından bir bakışta anlaşılıyordu. Onun
kadar yetenekli az adam bulunurdu, onun gibi başarıdan şı-
marmayanı ise daha bile az. Yürekli oğlandı Gallaher, başarı-
yı hak etmişti. Böyle bir dostu olmak insana kıvanç veriyor.

Öğleden beri Küçük Chandler'ın aklı fikri Gallaher'la bu-
luşmasında, Gallaher'ın çağrısında ve Gallaher'ın yaşadığı
koca Londra şehrinde. Küçük Chandler derlerdi ona çün-
kü, orta boyludan az kısa olduğu halde insana ufak tefek bir
adam izlenimi verirdi. Elleri beyaz ve küçük, yapısı çelimsiz,
sesi hafif ve tavırları inceydi. Açık renk, ipeksi saçıyla bıyı-
ğına özenle bakar, mendiline de pek azıcık esans damlatırdı.
Yarım ay gibi tırnakları kusursuzdu, gülünce de bir sıra ço-
cuksu beyaz diş göze çarpardı.

King's Inns'de masasında otururken bu sekiz yılın getirdi-
ği değişiklikleri düşünüyordu. Yoksul ve partial bir halde ta-
nındığı arkadaşı şimdi Londra basınında pırıl pırıl bir kişi ol-

muştı. Biktırcı yazma işine sık sık ara verip büro penceresinden dışarı bakıyordu. İlerlemiş sonbaharın gün batımı ışıltısı çimenli bahçeleri ve patikaları örtüyordu. Banklarda uyuklayan pasaklı dadıların, yıkık dökük ihtiyarların üzerine müşfik bir altın toz sağanağı yağıdırıyordu; kıpırdayan bütün biçimlerin tepesinde titreşiyordu: çığlık çığlığa çakıllı yollarda koşuşan çocukların ve bahçeler arasından geçen herkesin. Manzarayı seyrederek hayatı düşündü; ve (hayat üstüne düşününce hep olduğu gibi) hüzünlendi. Yumuşak bir melankoli kapladı içini. Kadere karşı mücadelenin boşunalığını duydu, çünkü bunca çağdan ona miras kalan bilgelik yükü buydu.

Evinde raflarda duran şiir kitaplarını hatırladı. Bekârlık günlerinde almıştı onları ve çoğu akşamları hole açılan küçük odada otururken bunlardan birini raftan indirip karısına yüksek sesle bir şey okumak gelmişti içinden. Ama utançlığı hep engel olmuştu; kitaplar da raflarında kalmıştı böylece. Bazan birkaç dizeyi kendi kendine söyler, bununla avunurdu.

Saat çalınca ayağa kalktı, masasından ve yazıcı arkadaşlarından hiçbir ayrıntıyı ihmal etmeden ayrıldı. Düzgün ve alçak gönüllü görünüşüyle King's Inns'in feodal kemerinin altından belirdi, hızlı adımlarla Henrietta sokağını geçti. Altın gün batımı solmaya başlamış, hava serinlemişti. Bir sürü kirli çocuk sarmıştı sokağı. Yol ortasında duruyor ya da koşuyor, esner gibi açık duran kapılara doğru merdivenlerde sürünüyor ya da fareler gibi eşiklerde çömeliyorlardı. Küçük Chandler onlara hiç aldırmadı. Bu minik haşaratsı hayatın arasından ve Dublin'in eski soylularının bir vakitler sefa sürdüğü somurtkan ve hortlağımsı malikanelerin gölgesinden ustalıkla sıyrılarak yürüdü. Geçmişin hiçbir anısı değmiyordu ona, çünkü aklı şu andaki bir sevinçle doluydu.

Corless'e hiç gitmemişti, ama bu adın değerini biliyordu. Tiyatro sonrası huraya gidilip istiridye yendiğini, içki içil-

diğini biliyordu; oranın garsonlarının Fransızca ve Almanca konuştuğunu da söylemişlerdi. Geceleyin yanından hızlı hızlı geçerken, önünde şık arabaların durduğunu, kavalyelerin eşlik ettiği pahalı elbiseli hanımların çabucak inip içeri girdiğini görmüştü. Gürültülü elbiseler ve üst üste şallar, kürkler. Yüzleri pudralı olurdu ve ayakları yere değer değmez, ürkmüş Atalanta'lar gibi, eteklerini yukarı çekerlerdi. Başını çevirip bakmadan geçmişti hep. Gündüzleri bile sokakta hızlı yürümeye alışmıştı, onun için gece kendini sokakta buldu mu endişeli ve heyecanlı bir yürüyüş tuttururdu. Ama bazan da korkusunun nedenleriyle sanki flört ederdi. En dar ve en karanlık sokakları seçer, cesaretle ilerlerken, adım seslerini çevreleyen sessizlik onu korkutur, gezinen, sessiz silüetler tedirgin ederdi; bazan da kısık bir kahkaha patlaması yaprak gibi titretirdi onu.

Capel sokağına doğrudan doğruya sağa döndü. Londra basınından Ignatius Gallaher! Hay Allah, kimin aklına gelirdi sekiz ay önce? Gene de, şimdi geçmişini düşününce Küçük Chandler arkadaşında birçok büyüklük işareti gördüğünü hatırlayabiliyordu. Şüphesiz, o sıralar birtakım serseri denebilecek adamlarla düşüp kalkıyordu; çok içer, önüne gelenden borç alırdı. Sonunda karanlık bir işe bulaşmıştı, bir para alışverişi: hiç değilse, kaçmasını böyle açıklayanlar olmuştu. Ama yeteneğini kimse inkâr etmiyordu. Bir şey vardı... insan istemese bile etkileyen bir yanı vardı Ignatius Gallaher'ın. Dirsekleri yırtılsa, parasızlıktan aklını kaçırarak noktaya da gelse paniğe kapılmazdı. Küçük Chandler Ignatius Gallaher'ın köşeye sıkışmışken söylediği sözlerden birini hatırladı (ve bu anı ile yüzü gururdan hafifçe kızardı):

“Birinci devre bitti, çocuklar,” derdi umursamazca. “Hele akıl külahımı bir giyeyim.”

İşte size Ignatius Gallaher; Allah kahretsin, gel de hayran kalma.

Küçük Chandler adımlarını sıklaştırdı. Hayatında ilk kez, Capel sokağının donuk zarafetsizliğine isyan ediyordu ruhu. Su götürür yanı yoktu bunun: başarıya ulaşmak istiyorsan gideceksin buradan. Dublin'de hiçbir şey yapamazsın. Gırattan Köprüsü'nü geçerken nehrin aşağısındaki rıhtımlara baktı, bodur, zavallı evlere acıdı. Bir serseri çetesini andırıyorlardı, nehir kıyısına gelip omuz omuza oturmuşlar; pejmürde paltoları kir ve kurum kaplı, gün batımının panoraması karşısında şaşkına dönmüş bir durumda gecenin ilk ayazının gelip onları dürtmesini bekliyorlar sanki, kalkıp bir yerlere yollanmak üzere. Bu düşüncesini dile getirecek bir şiir yazıp yazamayacağını düşündü. Belki Gallaher yardımcı olur, bir Londra gazetesinde yayımlatabilirdi. Şöyle özgün bir şey yazabilir miydi? Hangi düşünceyi dile getirmek istediğini pek bilemiyordu, ama şiirsel bir anın ona dokunduğu fikri bir yavru umut gibi canlandı içinde. Yoluna kahramanca devam etti.

Her adımı onu Londra'ya biraz daha yaklaştırıyordu, kendi ağırbaşlı ve sanat dışı hayatının uzağına. Zihninin ufkunda bir ışık titreşmeye başladı. O kadar yaşlanmamıştı – otuz iki. Tam olgunlaşmanın eşiğinde sayılabilirdi. İçinden şiirle anlatmak istediği öyle çok ruh hali ve izlenim vardı ki. İçinde duyuyordu bunları. Bir şair ruhu olup olmadığını anlamak için ruhunu tartmak geldi içinden. Mizacının vurgulu notası melankoli idi, kendi yorumunca, ama gelip giden bir iman ve kendini bırakma ve sade bir sevinçle dengelenen bir melankoli. Bir şiir kitabında bunu dile getirebilse belki de insanlar ona kulak verirdi. Hiçbir zaman popüler olamayacaktı: bunu görebiliyordu. Kalabalıkları sarsamayacaktı, ama kendi duygularını paylaşan küçük bir çevreye söyleyeceği şeyler olabilirdi. Şiirlerinin melankolik tonundan ötürü belki de İngiliz eleştirmenleri onu Kelt okulundan biri olarak görürlerdi; ayrıca, şiirine anıştırmalar da serpiştirecek-

ti. Kitabıyla ilgili tanıtımlara cümleler, ibareler icat etmeye başladı. “*Mr Chandler rahat ve zarif bir söyleyiş yeteneğine sahip...*” “*Durgun bir keder kaplamış bu şiirleri...*” “*Kelt tonu.*” Yazık, adı çok benzemiyordu İrlandalı adlarına. Belki de soyadından önce annesinin adını koymak daha iyi olacaktı: Thomas Malone Chandler, daha da iyisi: T. Malone Chandler. Bunun sözünü edecekti Gallaher’a.

Hayaline öyle dalmıştı ki sapacağı sokağı geçip geri döndü. Corless’e yaklaşınca önceki telaşı bastırılamaz hale geldi ve kararsız bir tavırla kapıda durakladı. Sonunda kapıyı açıp içeri girdi.

İçerisinin ışığından ve gürültüsünden bir süre kapıda kalakaldı. Çevresine bakındı ama onca kırmızı yeşil şarap kadehinin ışıltısından gözü kamaşmıştı. İçerisi insan doluydu ve insanların tuhaf tuhaf kendisine baktığını sanıyordu. Çabuk çabuk sağa sola göz attı (gelişini ciddi bir havaya sokmak için yüzünü de hafifçe asmıştı), ama gözleri biraz alışınca kimsenin ona bakmadığını gördü: ve işte, Ignatius Gallaher da oradaydı, iki bacağına ayırıp sırtını bara yaslamış olarak.

“Merhaba; Tommy, koca herif, nihayet geldin! Ne içersin? Ne olsun? Ben viskiden gidiyorum: kanalın öbür yakasında içtiğimizden daha iyi buradaki. Soda? Lithia? Maden suyu istemiyorsun, ha? Ben de öyle. Tadını bozuyor... Hey, garson, iki tek malt viskisi ver bize, oldu mu aslanım?... Eee, ne var ne yok görüşmeyeli beri? Hay Allah, nasıl da yaşıyoruz? Bende görüyor musun yaşlılık belirtisi, ha, ne dersin? Biraz ağardı saçlar, tepeden de biraz açılıyor, değil mi?”

Ignatius Gallaher şapkasını çıkarıp büyük ve kısa saçlı bir baş sergiledi. Yüzü dolgun, soluk ve matruştı. Mavimsi arduaz-renkli gözleri yüzünün sağlıklı solukluğuyla kontrast yapıyor ve parlak turuncu kravatla belirleşerek parlıyordu. Bu rakip özellikler arasında dudakları fazla uzun, şe-

kilsiz ve renksiz görünüyordu. Başını eğdi, iki sevecen parmak başının tepesindeki seyrelmiş saçları okşadı. Küçük Chandler söyleneni yalanlamak üzere salladı başını. Ignatius Gallaher şapkasını yeniden giydi.

“İnsanı yıpratıyor,” dedi, “gazetecilik hayatı. Koş dur, her an, yazdığın haberi ararsın, bazan da bulamazsın: sonra, her zaman yeni bir şey söyleyeceksin. Provaların da, müretteplerin de canı cehenneme, diyorum, birkaç günlüğüne. Çok sevindim biliyor musun memlekete döndüğüme. İyi geliyor insana, az bir şey tatil yapmak. Şu güzelim, pasaklı Dublin'e geleli yeniden dirildim sanki... İşte geldi, Tommy. Su? Yeter de.”

Küçük Chandler viskisinin bir hayli sulandırılmasını onayladı.

“Sen bu işin yolunu bilmiyorsun, oğlum,” dedi Ignatius Gallaher. “Ben sek içerim.”

“Genel olarak çok az içiyorum,” dedi Küçük Chandler, alçak gönüllü. “Eski dostlardan birine rastlayacak olursam, kırk yılda bir tek içiyorum, o kadar.”

“Öyle olsun,” dedi Ignatius Gallaher, neşeyle, “haydi eski günlere, eski tanışlara ve ikimize içelim.”

Bardakları tokuşturup içtiler.

“Bugün eski takımdan bazılarını gördüm,” dedi Ignatius Gallaher. “O'Hara kötölemiş gibi. Ne iş yapıyorlar?”

“Hiçbir şey,” dedi Küçük Chandler. “İyice kapıp koyverdi.”

“Ama Hogan kendini sağlama almış galiba, değil mi?”

“Evet, toprak komisyonunda.”

“Bir gece Londra'da tosladık, kafası kıyaktı bayağı... Zavalı O'Hara! İçkiden herhalde, ha?”

“Başka şeyler de var,” dedi Küçük Chandler, kısaca.

Ignatius Gallaher güldü.

“Tommy,” dedi, “bakıyorum hiç değişmemişsin. Hani pazar sabahları başım ağrır, dilim paslanmış olurdu, sen de ba-

na nutuk atardın, hâlâ aynı adamsın. Senin de biraz şu dünyayı dolaşman gerek. Hiç çıktın mı yolculuğa?”

“Man adasına gittim,” dedi Küçük Chandler.

Ignatius Gallaher güldü.

“Man adası!” dedi. “Londra’ya, Paris’e gitsene: daha iyisi Paris. Bak bu sana iyi gelirdi.”

“Sen gördün mü Paris’i?”

“Gördüm mü, hıh! Az sürmedim orada.”

“Dedikleri kadar güzel mi?” diye sordu Küçük Chandler.

Ignatius Gallaher bir dikişte bardağını bitirirken o da bir yudum aldı.

“Güzel mi?” diye tekrarladı Ignatius Gallaher, kelimeyi ve içkisinin tadını tartarak. “O kadar da güzel değil, orasına bakarsan. Yani, güzel tabii... Ama Paris’te hayat önemli olan; neşe olsun, hareket olsun, heyecan olsun, Paris gibi şehir yoktur...”

Küçük Chandler da viskisini bitirdi ve biraz uğraştıktan sonra barmenin bakışını yakalamayı başardı. Aynısından bir tane daha istedi.

“Moulin Rouge’a gittim,” diye devam etti Ignatius Gallaher, barmen bardaklarını götürürken, “bütün o bohem kahvelere gittim. Bela yer! Senin gibi dindar heriflere göre değil, Tommy.”

Barmen iki dolu bardakla dönünceye kadar Küçük Chandler ağzını açmadı: o zaman arkadaşının bardağına hafifçe dokunarak aynı şeylerin şerefine içmeyi önerdi. Biraz hayal kırıklığına uğramış gibiydi. Gallaher’ın konuşması, ifade tarzı hoşuna gitmemişti. Daha önce gözüne çarpmayan bir bayağılık vardı arkadaşında. Ama belki de Londra’da basın hareketliliği ve rekabeti içinde yaşamasının bir sonucuydu sadece. Eski kişisel sevimliliği vardı hâlâ bu cafcamlı tavrının ardında. Ne de olsa, yaşamıştı Gallaher, dünya görmüştü. Küçük Chandler biraz kıskanarak baktı arkadaşına.

“Paris’te her şey bir şenlik,” dedi Ignatius Gallaher. “Hayatın tadını çıkarmasını biliyor onlar – haklı da değiller mi sence? Doğru dürüst eğlenmek istiyorsan Paris’e gideceksin. Hem bak, İrlandalılar orada çok revaçta. İrlandalı olduğumu öğrenince az kalsın yiyorlardı beni.”

Küçük Chandler içkisinden dört beş yudum içti.

“Anlatsana,” dedi, “Şey doğru mu... yani Paris’in anlatıldığı kadar ahlaksız olduğu?”

Ignatius Gallaher sağ koluyla geniş bir jest yaptı.

“Her yer ahlaksız,” dedi. “Tabii Paris’te özel durumlar var. Öğrenci balolarına gidersen, örneğin. Çok neşeli olur, hele *cocotte*’lar gevşeyip kendilerini bırakınca. Biliyorsun değil mi, ne olduklarını?”

“İşittim,” dedi Küçük Chandler.

Ignatius Gallaher viskisini içip bitirdi ve başını salladı.

“Ah, ah,” dedi, “sen ne dersen de. Parizyenler gibi kadın dünyada yoktur – giyimleri, rahatlıkları.”

“Öyleyse ahlaksız bir şehir,” dedi Küçük Chandler, aşağıdan aldığı halde üsteleyerek – “Yani, Londra veya Dublin’e kıyasla?”

“Londra mı?” dedi Ignatius Gallaher. “Birinin altı katıysa yarım düzine ötekinden çıkarır. Sen Hogan’a sor, oğlum. Geldiği zaman bir parça göstermişim ona Londra’yı. O açar senin gözünü... Baksana, Tommy, şu viskiyi punç haline getirmesene: dik şunu.”

“Bilmem ki...”

“Haydi canım, bir tanecikten ne olur? Ne olsun? Gene aynı mı?”

“İyi ya... Peki.”

“François, aynısından... Yakar mısın, Tommy?”

Ignatius Gallaher tabakasını çıkardı. İki arkadaş purolarını yaktılar ve içkileri gelinceye kadar konuşmadan tutturdüler.

“Bak, sana bir şey söyleyeyim,” dedi Ignatius Gallaher, içine saklandığı duman bulutlarının arasından sıyrılarak bir süre sonra, “Bu dünyanın çivisi çıkmış. Ahlaksızlık diyor-sun! Neler işitmişimdir – işitmek ne demek? – Neler görmüşümdür: ne ahlaksızlıklar..”

Ignatius Gallaher düşünceli düşünceli pofurdattı purosunu, sonra durmuş oturmuş bir tarihçi tavrıyla yabancı ülkelerde ayyuka çıkmış bulunan ahlaksızlıktan arkadaşına tablolar çizmeye başladı. Birçok başkentün günahlarını özetledi; birinciliği Berlin’e verir gibiydi. Anlattıklarından bazıları üstüne yemin edemezdi (sağdan soldan işitmişti), ama elbette kişisel deneyleri de olmuştu. Ne rütbeyi bağışladı ne sınıfı. Kıtadaki dinî kurumların birçok sırlarını açıkladı ve yüksek sosyete de moda haline gelen şeyleri de anlattıktan sonra oldukça ayrıntılı bir şekilde bir İngiliz düşesinin hikâyesini aktararak sözünü bitirdi. Doğru olduğunu bildiği bir hikâyeydi bu; Küçük Chandler afallamıştı.

“Ya, işte,” dedi Ignatius Gallaher, “Bizim bu Dublin köyünde bu işlerden kimsenin haberi yoktur.”

“Çok sıkıcı buluyor olmalısın,” dedi Küçük Chandler, “gördüğün bütün bu yerlerden sonra.”

“Eh,” dedi Ignatius Gallaher, “buraya gelmek de tatil gibi bir şey, biliyor musun? Hem ne de olsa, anavatan, hanı, derler ya. İnsan ister istemez seviyor. İnsan yaradılışında var... İyi ama biraz kendini anlatsana. Hogan dedi ki... evlilik mutluluğunun meyvelerini tatmışsın. İki yıl oluyormuş, öyle mi?”

Küçük Chandler kızardı, gülümsedi.

“Evet,” dedi. “Geçen mayıs bir yılı dolmuştu.”

“En iyi dileklerimi sunmak için çok geç kalmadım, umarım,” dedi Ignatius Gallaher. “Adresini bilmiyordum, yoksa o zaman kutlardım.”

Elini uzattı, Küçük Chandler da sıktı bu eli.

“Ee, Tommy,” dedi. “Sana ve ailene her türlü mutluluk dilerim, eski dostum, tonlarla da paran olsun ve hiç ölme sakın, ben seni vurana kadar emi. İşte sana içten bir dostun, eski bir dostun dilekleri. Bunu biliyorsun, değil mi?”

“Bilmez olur muyum,” dedi Küçük Chandler.

“Çoluk çocuk?” dedi Ignatius Gallaher.

Küçük Chandler yeniden kızardı.

“Bir çocuğumuz oldu,” dedi.

“Kız mı oğlan mı?”

“Oğlan.”

Ignatius arkadaşının sırtını gümbür gümbür dövdü.

“Bravo,” dedi, “senden başkasını beklemezdim zaten, Tommy.”

Küçük Chandler gülümsedi, şaşkın şaşkın bardağına baktı, üç beyaz çocuksu ön dişiyle alt dudakını ısırıldı.

“Dönmeden önce bir akşamını bizimle geçirmeni isterdim,” dedi. “Karım seninle tanışmaktan çok memnun olur. Biraz müzik filan da...”

“Gerçekten çok teşekkür ederim dostum,” dedi Ignatius Gallaher, “keşke daha önce karşılaştaydık. Ama yarın gece ayrılıyorum.”

“Bu gece, acaba?..”

“Kusuruma bakma, dostum. Bu gece burada birine söz verdim, çok da uyanık bir çocuk, birlikte bir yere gideceğiz, kâğıt oynamaya. Bu olmasaydı...”

“Evet, bu durumda...”

“Ama kimbilir,” dedi Gallaher incelikle, “Buzu kırdık bir kere. Belki gelecek yıl uzanırım bu tarafa. Yalnızca ertelemiş oluruz böylece.”

“İyi ya,” dedi Küçük Chandler, “bir dahaki gelişinde birlikte bir akşam geçirmeliyiz. Bunda anlaşlık, tamam mı?”

“Tamam, anlaşlık,” dedi Ignatius Gallaher. “Gelecek yıl gelirsem, *parole d'honneur*.”

“Pazarlığımızı perçinlemek için,” dedi Küçük Chandler, “şimdi bir tek daha içelim.”

Ignatius Gallaher kocaman bir altın saat çıkarıp baktı.

“Son olsun ama,” dedi. “Çünkü biliyorsun, bir randevum var.”

“Evet, evet, elbette,” dedi Küçük Chandler.

“Haydi öyleyse,” dedi Ignatius Gallaher, “son bir tane çekelim *deoc an doruis* olarak – nasıl, dilimizi de unutmamışız ha?”

Küçük Chandler ısmarladı içkileri. Az önce yüzünde başgösteren kızarıklık şimdi sürekli yerleşme durumundaydı. Ufacık bir şey yeterdi kızarmasına: şimdiyse hem kızışmış, hem de heyecanlanmıştı. Üç tek viski çarpmış, Gallaher’ın sert purosunu da aklını iyice karıştırmıştı, çünkü alışık değildi ve dayanıksızdı. Sekiz yıl sonra Gallaher’la karşılaşma serüveni, Corless’te ışıklar ve gürültüler arasında kendini Gallaher’la baş başa bulması, Gallaher’ın hikâyelerini dinleyip kısa bir süre için Gallaher’ın serazat ve zafer dolu hayatını paylaşması, duygulu yaradılışının dengesini bozmuştu. Kendi hayatıyla arkadaşının hayatı arasındaki karşıtlığı keskin bir biçimde duyuyordu, üstelik ona bir haksızlık gibi görünüyordu bu. Aile bakımından da, eğitim bakımından da Gallaher’dan üstündü. Arkadaşının yaptığından, yapabileceğinden daha iyi bir şey yapabileceğinden, fırsatını bulsa ucuz bir gazetecilikten daha yüksek bir şeyler başaracağından şüphesi yoktu. Neydi ona engel olan? Şu talihsiz çekingenliği! Bir şekilde kendini doğrulamak, adam olduğunu göstermek istiyordu. Gallaher’ın çağrısını niçin geri çevirdiğini anlıyordu. Gallaher nasıl ziyaretiyle İrlanda’ya tepeden bakıyorsa dostluğuyla da kendisine tepeden bakıyordu.

Barmen içkilerini getirdi. Küçük Chandler bardaklardan birini arkadaşının önüne itti, öbürünü de kahramanca eline aldı.

“Kimbilir?” dedi, kadehleri kaldırırken. “Önümüzdeki yıl geldiğinde Bay ve Bayan Ignatius Gallaher’in mutluluğuna ve uzun ömrüne kadeh kaldırma zevkine erişebilirim belki.”

Kadehini yudumlama durumunda olan Ignatius Gallaher bardağın kenarından bir gözünü anlamlı bir biçimde yumdu. İçmeyi bitirince kararlı bir şekilde dudaklarını şaplattı, bardağı koyup konuştu:

“Sen ondan yana hiç korkma, oğlum. Önce bir kurtlarımı dökeyim, hayatı biraz göreyim, sonra bağlarım başımı – bağlayacak olursam tabii.”

“Bir gün olur,” dedi Küçük Chandler, sakın bir tavırla.

Ignatius Gallaher turuncu kravatıyla arduvaz-mavisi gözlerini dostuna doğru döndürdü.

“Öyle mi dersin?” dedi.

“Kızı bulunca herkes gibi senin de başın bağlanır,” dedi Küçük Chandler, direnerek.

Tonu biraz vurgulu çıktığı için kendini ele verdiğini sezdii; ama yüzünün kızarıklığı arttığı halde arkadaşının gözlerine bakarken gözünü kaçırmadı. Ignatius Gallaher bir süre onu süzdükten sonra konuştu:

“Bir gün böyle bir şey olursa, son kuruşun da kalsa bahse girebilirsin ki öyle aşıkdaşlık falan olmaz. Ben parayla evlenmeye kararlıyım. Ya bankada esaslı bir hesabı olur, ya da bana yaramaz.”

Küçük Chandler başını salladı.

“Ne yani,” dedi Ignatius Gallaher, bir hışım, “biliyor musun sen? Ağzımdan bir kabul sözü çıksın, yarın, kadın da bende para da. İnanmıyor musun? İyi ya, ama ben biliyorum. Yüzlerce –ne yüzü yahu?– binlerce zengin Alman’la Yahudi var, çuvala paraları, hepsi de can atarlar... Sen biraz bekle, oğlum. Bak bakalım nasıl oynuyorum kozlarımı. Ben bir işe girdim mi sağlam girerim, tamam mı? Bekle de gör bakalım.”

Kadehi ağzına götürdü, dikti içkisini, yüksek sesle güldü.

Sonra daha düşünceli bir tavırla önüne baktı ve sakinleşmiş bir sesle devam etti:

“Ama acelem yok. Beklesinler biraz. Kendimi tek bir kadına bağlamaktan hoşlanmıyorum, anlıyor musun?”

Ağzıyla bir şey tadar gibi yaptı, yüzünü buruşturdu.

“Bayatlar sonra,” dedi.

* * *

Küçük Chandler, kucagında çocuk, hole açılan odada oturuyordu. Para artırmak için hizmetçi tutmuyorlardı, ama Annie'nin küçük kız kardeşi Monica sabahları bir saat kadar, akşamları da bir saat kadar gelip yardım ediyordu. Ama Monica çoktan evine dönmüştü. Dokuza çeyrek vardı. Küçük Chandler çaya geç kalmış, üstelik Bewley'den Annie'nin istediği kahveyi almayı da unutmuştu. Onun için tabii Annie'nin keyfi kaçıktı ve kısa, ters cevaplar veriyordu. Çay olmasa da olur dedi ama köşedeki dükkânın kapanma saati yaklaşıncı gidip yüz gram çay ve bir kilo şeker almaya karar verdi. Uyuyan çocuğu hop diye kucagina tutuşturdu:

“Al. Sakın uyandırma.”

Küçük bir beyaz porselen abajur masanın üstünde yanıyor, ışığı boynuzdan çerçevesi olan bir fotoğrafı aydınlatıyordu. Annie'nin fotoğrafı. Küçük Chandler baktı resme, sımsıkı kapalı etsiz dudakları daha uzun süzdü. Bir cumartesi ona armağan olarak aldığı açık mavi yazlık bluzu giymişti. On şilin on bir peniye almıştı bunu; ama ne büyük bir utangaçlık azabına mal olmuştu! Ne kadar acı çekmişti o gün, dükkân boşalana kadar dükkânın kapısında beklemişti, tezgâhtar kız önüne kadın bluzları yığarken tezgâhın önünde rahat görünmeye çalışmıştı, kasada parayı verirken paranın üstü bir peniyi almayı unutmuş, kasadaki kadın onu arkasından çağır-mış, sonunda dükkândan çıkarken paketin iyi bağlanıp bağlanmadığına bakar gibi yaparak yüzünün kızarmasını gizle-

mişti. Bluzu eve getirince Annie onu öpmüş, çok şık ve moda-
daya uygun bulmuştu; ama fiyatını öğrenince bluzu masaya
fırlattı, böyle bir şeye on şilin on bir peni istemenin dolandı-
rıcılık olduğunu söyledi. Önce geri götürmeye kalktı, ama gi-
yip bakınca da çok beğendi, en çok da kollarının kesimine,
ve onu öpüp kendisini düşündüğü için teşekkür etti.

Hm!..

Fotoğraftaki gözlere soğuk soğuk baktı, onlar da soğuk
soğuk cevap verdiler. Şüphesiz güzeldi gözler, yüz de güzel-
di. Ama katı bir şey sezinliyordu. Niye bu kadar kayıtsız ve
hanımefendi tavırlı? Gözlerin durmuş oturmuşluğu sinirine
dokundu. Onu itiyor, ona meydan okuyorlardı: tutku yoktu
hiç, coşku yoktu. Gallaher'ın anlattığı zengin Yahudi kadın-
ları düşündü. O koyu Şarklı gözleri diye düşündü, nasıl tut-
ku dolu, şehvetli bir istekle doludurlar!.. Niye evlenmişti fo-
toğraftaki gözlerle?

Bu soruyla kendine geldi ve sinirli sinirli bakındı odaya.
Evine taksitle aldığı güzel eşyalarda bayağı bir şey vardı. An-
nie kendisi seçmişti bunları, dolayısıyla onu hatırlatıyorlar-
dı. Fazla resmî, fazla donuktu onlar da. Hayatına karşı soğuk
bir öfke kabardı içinde. Bu küçük evinden kaçamaz mıydı?
Gallaher gibi kahramanca yaşamayı denemeye çok mu geç
kalmıştı? Londra'ya gidemez miydi? Daha eşyaların taksit-
ti bitmemişti. Bir kitap yazabilse, yayımlayabilse, bu açabi-
lirdi yolunu.

Masada, önünde Byron'un şiir kitabı vardı. Çocuğu uyan-
dırmamak için dikkatle sol elini uzatıp açtı, kitaptaki ilk şi-
iri okumaya başladı:

*Rüzgârlar sustu ve akşamın kasveti durgun,
Zephyr bile kıpırdamıyor koruda,
Margaret'imın mezarında ben durmuşum
Çiçekler serperek sevdiğim tozlara.*

Durakladı. Koşuğun ritmi odada çevresinde yayılır gibiydi. Ne kadar melankolikti! O da böyle yazabilir miydi, ruhundaki melankoliyi koşukla dile getirebilir miydi? Betimlemek istediği o kadar çok şey vardı: birkaç saat önce Grat-tan Köprüsü'ndeki duyumları, örneğin. O ruh haline bir ke-re daha girebilse...

Çocuk uyanıp ağlamaya başladı. Şiiri bırakıp onu sustur-maya çalıştı: ama susmuyordu. Kucağında sallamaya başla-dı, gene de ağlama durmadı. Daha hızlı sallarken bir yandan da gözünün ucuyla ikinci kıtaya bakıyordu:

*Bu dar hücrede uzanmış ondan kalan toprak,
O toprak ki bir zaman...*

Boşuna. Okuyamıyordu. Bir şey yapamıyordu. Çocuğun uluması kulağının zarını deliyordu. Boşunaydı, boşuna! Müebbet mahkûmdu. Öskeden kolları titredi ve birdenbire çocuğun yüzüne eğilerek bağırdı:

“Kes!”

Çocuk bir an durdu, bir korku spazmı geçirdi, sonra çığlık çığlığa bağırmaya başladı. O zaman koltuktan fırlayıp kuca-ğında çocukla aşağı yukarı dolaşmaya koyuldu. Çocuk acıklı bir şekilde hıçkırıyor, dört beş saniye soluğu kesiliyor, son-ra yeniden haykırıyordu. Odanın ince duvarlarında yankıla-nıyordu sesi. Yatıştırmaya çalıştıkça daha bir kıvranarak hıç-kırıyordu. Çocuğun gerilmiş, titreyen yüzüne bakınca kork-maya başladı. Kesintisiz yedi hıçkırık saydı ve korku içinde çocuğu göğsüne bastırdı. Ya öldüyse!..

Kapı güm diye açıldı, genç bir kadın soluk soluğa girdi içeri.

“Ne oldu? Ne oldu?” diye bağırdı:

Annesinin sesini kapalı çocuk hıçkırmaktan boğulacak gi-bi oldu.

“Bir şey yok, Annie... Bir şey yok... Ağlamaya başladı da...”

Kadın paketlerini yere fırlatıp çocuğu ondan kaptı.

“Ne yaptın ona?” diye bağırdı, öfkeyle bakarak yüzüne.

Küçük Chandler bu bakışa bir an dayanabildi, sonra gözlerindeki nefrete çarpınca yüreği kapandı. Kekelemeye başladı:

“Bir şey yok... Şey... ağlamaya başladı.. şey yapmadım... Bir şey yapmadım... Ne demek yani?”

Kadın ona hiç aldırmadan odada aşağı yukarı yürüyor, çocuğa sıkı sıkı sarılıp mırıldanıyordu:

“Küçük adamım benim! Benim küçük adamcığım! Korktun mu sen? Tamam, geçti! Kuzucuk! Anasının küçücük kuzusu! Geçti işte!”

Küçük Chandler yanaklarının utançla yandığını duydu ve lamba ışığının dışına çıktı. Çocuğun ağlama krizinin gitgide dinmesine kulak verdi; ve pişmanlık gözyaşları doluştu gözlerine.

Zil bir hışımla çaldı; Miss Parker aletin başına gidince, keskin bir Kuzey İrlanda şivesiyle biri öfkeyle haykırdı:

“Farrington’ı buraya yollayın!”

Miss Parker makinesinin başına dönerken masasında oturup yazı yazan birine,

“Mr Alleyne sizi yukarıya çağırıyor,” dedi.

Adam “canı cehenneme!” diye mırıldanıp sandalyesini geri iterek ayağa kalktı. Ayağa kalkınca uzun boylu ve çok iri cüsseli olduğu görüldü. Sarkık bir suratı vardı, koyu şarap rengi; kaşları ve bıyıkları ise sarışındı. Hafif patlak gözlerinin akları kirli gibiydi. Tezgâhın menteşeli kısmını kaldırarak müşterilerin bulunduğu tarafa geçti ve ağırlığını belli eden adımlarla bürodan çıktı.

Gene ağır adımlarla tırmandı merdiveni ve ikinci sahanlığa erişince üzerinde Mr. Alleyne yazılı pirinç bir levha asılı kapının önünde durdu. Tırmanmaktan ve sıkıntıdan pıllayarak kapıyı vurdu. İçeriden tiz bir ses haykırdı:

Adam, Mr Alleyne’in odasına girdi. Aynı anda da, sinek-kaydı traşlı, altın çerçeveli gözlüklü ufak tefek bir adam olan

Mr Alleyne dosya yığınının üzerinden hızla başını kaldırdı. Kafa öylesine pembe ve tüksüzdü ki kâğıtların üzerine konmuş iri bir yumurtayı andırıyordu. Mr Alleyne bir an kaybetmedi:

“Farrington? Ne demek bu? Niçin her zaman senden şikâyetçi olmak zorundayım? Bodley ile Kirway arasındaki sözleşmenin kopyasını niçin çıkartmadığını sorabilir miyim? Sana saat dörde kadar hazır olması gerektiğini söylemiştim.”

“Ama Mr Shelley dedi ki, efendim...”

“*Mr Shelley dedi ki, efendim... lütfen benim dediğime kulak verin, Mr Shelley'nin dediğine değil, efendim.* Her zaman işi serecek bir mazeret bulursun. Bu akşama kadar sözleşme kopyası çıkmazsa olayı Mr Crosbie'ye bildireceğim... Anlaşıldı mı?”

“Evet efendim.”

“Sözümü dinliyor musun?.. Ha, bir küçük sorun daha var! Ha sana söylemişim ha duvara, hiç farkı yok. Son olarak söylüyorum, yemek tatili bir buçuk saat değil yarım saattir. Kaç tabak yemen gerekiyor, merak ediyorum... Anlıyor musun?”

“Evet efendim.”

Mr Alleyne yeniden başını önündeki kâğıt yığınınına eğdi. Adam, Crosbie ve Alleyne'in işlerini yürüten bu cıla-lı kelleye bakakaldı, sağlamlığını ölçer gibi. Gırtlığına birkaç saniye süreyle bir öfke spazmı takıldı, sonra geçti, ardından keskin bir susamışlık duygusu bırakarak. Adam tanıdı bu duyumu ve bu gece esash bir içki ihtiyacı duyacağını anladı. Ayın ortasını geçmişlerdi, kopyayı zamanında çıkarırlarsa Mr Alleyne vezneye bir ödeme kâğıdı gönderebilirdi. Kâğıt yığınınına eğilen kafaya takılı bakışıyla, kıpırtısız duruyordu orada. Birdenbire, Mr Alleyne, bir şey arar gibi bütün kâğıtları altüst etmeye başladı. O zaman, sanki adamın varlığından o ana kadar haberi yokmuşçasına, yeniden kaldırdı başını.

“Ee? Akşama kadar orada duracak mısın? Vallahi, Farrington, hiç sıkıya sokmuyorsun kendini!”

“Bekliyordum...”

“İyi iyi. Beklemene gerek yok. İn aşağı, işini yap.”

Adam ağır ağır kapıya yöneldi, odadan çıkarken arkasından Mr Alleyne’in sözleşme kopyası akşama kadar tamamlanmazsa Mr Crosbie’nin durumdan haberi olacağını haykırdığını işitti.

Aşağı kattaki büroda masasına dönüp daha yazılması gereken sayfaları saydı. Kalemını alıp mürekkebe daldırdı ama son yazdığı kelimelere alık alık bakmaktan başka bir şey yapmadı: *Adıgeçen Bernard Bodley hiçbir durumda...* Akşam oluyordu, birkaç dakika sonra gaz lambalarını yakacaklardı: o zaman yazabilirdi. Gırtlığındaki susuzluğu yatıştırması gerektiğini düşündü. Masasından kalkıp gene tezgâhın öbür tarafına geçti. Kapıdan çıkarken baş yazıcının soran gözleleriyle karşılaştı.

“Bir şey yok, Mr Shelley,” dedi adam, parmağıyla yolculuğunun hedefine doğru işaret etti.

Baş yazıcı şapkalığa baktı, ama sıranın tamam olduğunu görünce bir şey söylemedi. Adam sahanlığa çıkar çıkmaz, cebinden ekose bir çoban kasketi çıkarıp kafasına geçirdi ve sallantılı merdivenden hızla indi. Sokak kapısından çıkınca köşeye kadar sinsi sinsi duvar dibinden yürüdü, sonra bir kapıdan içeri daldı. O’Neill’in dükkânının loş gizliliğinde güvenliydi artık; barın içine bakan küçük pencereyi koyu şarap ya da koyu et rengi, alev alev yüzüyle doldurarak seslendi:

“Haydi Pat, bir siyah bira doldur bana.”

Barmen bir bardak siyah bira getirdi. Adam bir yudumda birayı dikip bir de karanfil istedi. Mangırı, barmenin karanlıkta bulması için tezgâha bırakıp girdiği gibi sinsice çıktı bu kuytuluktan.

Koyu bir sisin eşliğinde karanlık, şubat akşamını doldurmuştu ve Eustace sokağının lambaları yanıyordu. Adam duvara sürtünerek büroya kadar geldi, kopyayı vaktinde bitirip bitiremeyeceğini düşünüyordu. Merdivenden çıkarken nemli ve keskin bir parfüm kokusu burnunu selamladı: kendisi O'Neill'deyken Miss Delacour gelmiş olmalıydı. Kasketini yeniden cebine tıktırdı ve dalgın görünmeye çalışarak ofise girdi.

"Mr Alleyne seni çağırıyordu," dedi baş yazıcı, sertçe. "Neredeydin?"

Adam tezgâhın yanında duran iki müşteriye baktı, onların varlığı cevap vermesini engelliyormuş gibi bir havayla. Müşterilerin ikisi de erkek olduğu için başyazıcı güldü.

"O numarayı biliyorum," dedi. "Bir günde beş kere biraz... Neyse sen şimdi hemen toparlan ve Delacour davasının yazışmalarını Mr Alleyne'e götür."

Herkesin önünde söylenen bu sözler, merdiven tırmanma, öylesine aceleyle diktiği bira adamı afallatmıştı; isteneni bulmak için masasına oturduğunda beş buçuktan önce sözleşme kopyasını çıkarmanın ne kadar umutsuz olduğunu anladı. Karanlık ıslak gece yaklaşıyordu ve bu geceyi barlarda, gaz lambası ışığında ve tabak çanak patırtısı arasında, arkadaşlarıyla içerek geçirmek istiyordu. Delacour yazışmalarını alıp ofisten çıktı. Mr Alleyne'in son iki mektubun eksik olduğunu anlamayacağını umuyordu.

Nemli keskin parfüm Mr Alleyne'in odasına kadar havaya sinmişti. Miss Delacour Yahudi görünümlü orta yaşlı bir kadındı. Mr Alleyne'in onda ve parasında gözü olduğu söylenirdi. Büroya sık sık geliyor, gelince de uzun kalıyordu. Adamın yazıhanesinin yanında oturuyordu şimdi de parfüm kokuları arasında, şemsiyesinin sapını oğuşturarak ve şapkasındaki upuzun siyah tüyü sallayarak. Mr Alleyne koltuğunu ona doğru çevirmiş, sağ ayağını da çapkınca sol dizi-

nin üstüne koymuştu. Adam yazışma dosyasını masaya bırakıp saygıyla eğildi, ama ne Mr Alleyne ne de Miss Delacour selamına aldırış etmediler. Mr. Alleyne parmağını yazışma dosyası üstünde tıklatıp dosyayı hafifçe oynattı. *Tamam, gi-debilirsin, der gibi...*

Adam alt kata inip yeniden masasına oturdu. Bitmemiş cümleye büyük bir dikkatle baktı: *Adıgeçen Bernard Bodley hiçbir durumda...* ve adamın iki adının da aynı harfle başlamasının ne kadar tuhaf olduğunu düşündü. Baş yazıcı Miss Parker'ı acele ettiriyordu, mektupları postaya yetiyecek zamanda tape etmesi için. Adam birkaç dakika yazı makinesinin tıkırtısını dinledi, sonra kendi kopyasını bitirmeye girişti. Ama akli başında değildi, meyhanenin ışığını ve gürültüsünü düşünüp duruyordu. Tam sıcak punç içecek bir akşam. Yazmaya devam ediyordu, ama saat beşi vurduğunda daha yazılacak on dört sayfa vardı. Allah kahretsin! Bitmeyecek vaktinde. Yüksek sesle sövüp saymak, bir şeyleri yumruklamak istedi. Öyle öfkelenmişti ki *Bernard Bodley* yazacağına *Bernard Bernard* yazdı ve bütün sayfaya yeniden başlaması gerekti.

Bütün büroyu tek eliyle pataklayacak kadar güçlü hissediyordu kendini. Bedeni bir şeyler yapma, dışarı fırlayıp şiddete başvurma, şiddet içinde yuvarlanma isteğiyle kavruluyordu. Hayatının bütün onursuzlukları tepesini attırıyordu... Veznedardan özel olarak bir avans isteyemez miydi? Yok, veznedarda iş yoktu, bir boka yaramazdı: vermezdi avans... Çocukları nerede bulacağını biliyordu: Leonard ve O'Halloran'la Nosey Flynn. Duygusal yapısının barometresi kesin bir cümbüş gösteriyordu.

Bu düşüncelere öylesine dalmıştı ki iki kere adıyla çağırıldığı halde işitmedi. Mr Alleyne ile Miss Delacour tezgâhın dışında durmuşlar, bütün yazıcılar da olacakları seyretmek için başlarını çevirmiş, bakıyorlardı. Adam masasından kalktı. Mr Alleyne aşağılama dolu bir tirada başlamış,

iki mektubun eksik olduğunu söylüyordu. Adam bunlardan haberi olmadığını, aşına uygun bir kopya çıkardığını anlatı. Tırad devam etti: öylesine acı ve sertti ki adam yumruğunu karşıındaki kuklanın kafasına indirmemek için kendini zor zaptediyordu.

“Bundan başka iki mektuptan hiç haberim yok,” dedi alık alık.

“Hiç —haberini— yok. Elbette hiç haberin yok,” dedi Mr Alleyne. “Söyle bana,” diye ekledi, önce yanındaki hanımın onayını almak üzere ona bir göz atarak, “sen beni aptal yerine mi koyuyorsun? Tam bir budala olduğumu mu sanıyorsun?”

Adamın gözü hanımın suratından yumurta biçimli kafaya, sonra yeniden kadının yüzüne kaydı, kendi dahil farkına varmadan, dili yerinde bir an yakalamıştı:

“Bu soruyu bana sormamalıydım efendim.”

Yazıcıların soluğu kesildi. Herkes afallamış (nüktenin sahibi de komşuları kadar şaşırmıştı aslında) ve iyi niyetli bir insan olan Miss Delacour açıkça gülmeye başlamıştı. Mr Alleyne bir yaban gülü gibi kızıla kesti, ağzı bir cücenin gazabıyla gerildi. Yumruğunu adamın yüzüne doğru öyle sallıyordu ki yumruk elektrikli bir makinenin tokmağı gibi titremeye başlamıştı.

“Küstah herif! Seni küstah herif! Senin işini bitireceğim şimdi! Bak görürsün! Ya bu küstahlığın için özür dileyecaksin ya da bu an bürodan defolup gideceksin! Defolacaksın şimdi anlaşıldı mı, ya da benden özür dileyecaksin!”

Büronun karşısında bir kapı aralığında durmuş, veznedarın yalnız çıkıp çıkmayacağını bekliyordu. Bütün yazıcılar çıktılar, sonunda veznedar baş yazıcıyla birlikte çıktı. Baş yazıcıyla birlikte olunca ona bir şey söylemenin anlamı yoktu. Adam durumun yeterince kötü olduğunu seziyordu. Küstahlığı dolayısıyla Mr Alleyne’den aşağılık bir biçimde özür dilemek zorunda kalmıştı, ama büronun kendisi için bir an ko-

vanından farkı kalmayacağını biliyordu. Mr Alleyne'in kendi yeğenini almak için küçük Peake'i nasıl kovaladığını hatırlıyordu. Hırs ve kin doluydu içi, boğazı kurumuştı, kendinden ve herkesten nefret ediyordu. Mr Alleyne bir dakika rahat vermeyecekti artık, hayatı cehennem olacaktı. Bu sefer tam bir budalalık yapmıştı. Dilini tutamaz mıydı, içinden dalga geçerek? Ama başından beri rast gitmemişti ilişkileri, Mr Alleyne'le; Higgins'le Miss Parker'ı eğlendirmek için Kuzey İrlanda şivesini taklit ederken Mr Alleyne'in onu işittiği günden beri; buydu işin başlangıcı. Higgins'den isteyebilirdi belki parayı, ama Higgins'in ona vereceği bir şey olmazdı. İki ev idare eden adam, ne verebilirdi ki...

İri bedeninin meyhane rahatlığı özlemiyle sancıldığını duydu gene. Sis üşütmeye başlamıştı; O'Neill'deki Pat borç verir mi diye düşündü. Verir de bir şilinden fazla vermez – bir şilin de işe yaramaz. Ama nereden bulacaksa bulmalı biraz para: son peniyi siyah biraya vermişti ve biraz daha beklerse para bulacak yer de kalmayacaktı. Ansızın, saatinin zinciriyle oynarken, Fleet sokağında Terry Kelly'nin tefeci dükkânı geldi aklına. Tamam, işte bu kadar! Niye daha önce gelmedi aklıma?

Temple Bar'ın dar ara sokağından hızlı hızlı geçti, kendisi keyifli bir gece geçireceği için hepsinin cehenneme kadar yolu olduğunu mırıldanıyordu kendi kendine. Terry Kelly'nin dükkânındaki adam beş şilin dedi ama kasadaki altı şiline razı oldu; sonunda resmen altı şilin tutuşturdular eline. Sevinçle çıktı tefeciden, paraları parmakları arasında kule yaparak. Westmoreland sokağında kaldırımlar işten dönen adamlar ve kadınlarla doluydu, gazeteci veletler de akşam baskılarının adlarını bağıarak koşuşuyorlardı. Adam geçiyordu kalabalığın içinden, manzarayı genel olarak gururlu bir hoşnutlukla seyrediyor ve sekreter kızları pek yukarıdan süzüyordu. Kafası tramvay çanlarının ve ısıklar çalarak geçen trolleybüslere

rin gürültüleriyle dolmuş, burun delikleri dumanı kıvrımlanan punç kokusunu almaya başlamıştı bile. Yürürken, çocuklara olayı nasıl anlatacağını kuruyordu kafasında:

“O zaman, şöyle bir baktım tepeden aşağı –hiç bozmadan, anlıyorsun ya, sonra kadına baktım. Sonra gene herife baktım– acele etmeden yani. ‘Bu soruyu bana sormamalıydınız,’ dedim.”

Nosey Flynn her zamanki köşesinde oturuyordu Davy Byrne’in yerinde; hikâyeyi dinledikten sonra şimdiye kadar işitiği en güzel nükte olduğunu söyleyip bir yarım ısmarladı Farrington’a. Sonra Farrington da ona bir tane ısmarladı. Biraz sonra O’Halloran’la Paddy Leonard da geldiler ve hikâye onlara da anlatıldı. O’Halloran herkese sıcak bira ısmarladı ve Fownes sokağında Callan’ın yanında çalışırken baş yazıcıya verdiği cevabın hikâyesini anlattı; ama bu cevap egloglardaki liberal çobanların tarzında olduğu için Farrington’ın cevabı kadar zekice olmadığını itiraf etti. Bunun üstüne Farrington çocuklara bunu cilalayıp yenisini ısmarlamayı önerdi.

Tam istedikleri zehirlerin adını söylerken içeriye Higgins gelmez mi! Tabii onun da ötekilere katılması gerek. Adamlar bir de onun anlatmasını istediler, o da bunu büyük bir canlılıkla yaptı, çünkü beş küçük sıcak viskinin manzarası pek heyecan vericiydi. Mr Alleyne’in yumruğunu Farrington’a sallamasının taklidini yapınca beşi de kahkahalarla güldüler. Sonra da Farrington’ın taklidini yaptı, “*İşte benim tetiğim, kılıcı kırıpratmadan,*” diyerek; Farrington da ağır kirli gözleriyle topluluğu süzüyor, gülümsüyor, arada bir de alt dudağıyla bıyığına yapışan içki damlalarını emiyordu.

Bu tur da bitince durakladılar. O’Halloran’ın parası vardı, ama öbür ikisinde bir şey kalmamış gibiydi; böylece bütün grup biraz üzüntülü bir şekilde meyhaneden ayrıldı. Duke sokağının köşesinde Higgins’le Nosey Flynn sola saptılar, öbür üçüyse yeniden şehir içine döndü. Soğuk sokaklar-

da ince ince yağmur yağıyordu; Ballast ofisine vardıklarında Farrington Iskoç barını önerdi. Bar kalabalıktı, ağız ve bardak sesiyle gürültülüydü. Üç adam kapının önünde vızıldanan kibrit satıcılarının yanından geçip tezgâhın köşesinde küçük bir grup oluşturdular. Fıkralar anlatmaya koyuldular. Leonard onları Tivoli'de akrobat ve bir çeşit her kalıba uyar artiste olarak çalışan Weathers adında genç bir adamla tanıştırdı. Farrington herkese birer içki ısmarladı. Weathers bir küçük İrlanda viskisiyle Apollinaris karışımı içeceğini söyledi. Neyin ne olduğu hakkında kesin kanıları olan Farrington öteki çocuklara da Apollinaris isteyip istemediklerini sordu; ama çocuklar sıcak içki içmek istediklerini söylediler. Konuşma tiyatro konularına kaydı. O'Halloran birer içki ısmarladı, sonra Farrington birer tane ısmarladı, o zaman Weathers bunun biraz fazla İrlanda cömertliği olduğunu söyledi. Onları kulise götürüp bazı kızlarla tanıştıracığına söz verdi. O'Halloran kendisinin ve Leonard'ın gideceğini, ama evli olduğu için Farrington'ın gitmeyeceğini söyledi; Farrington'ın ağır kirli gözleri şaka yapıldığını anladığını gösterecek biçimde süzdü gruptakileri. Weathers kendi kesesinden birer ufak daha ısmarladı hepsine ve daha sonra Poolbeg sokağındaki Mulligan'da onlarla buluşmak üzere sözleşti.

Iskoç Barı kapanınca Mulligan'ın oraya gittiler. Arka taraftaki küçük odaya geçtiler; O'Halloran herkese özel sıcak içki ısmarladı. İçki içtiklerini hissediyorlardı artık. Tam Farrington birer kadeh ısmarlıyordu ki Weathers geri geldi. Farrington'ın şansına, bu sefer sadece bir bira istedi. Paralar suyunu çekiyordu, ama şimdilik yeterliydi. Biraz sonra geniş şapkalı iki genç kadınla damalı elbiseli bir genç adam gelip önceki grubun yakınına yerleştiler. Weathers onları selamladı ve Tivoli'den geldiklerini söyledi. Farrington'ın gözü ikide birde genç kadınlardan birine takılıyordu. Görünüşünde çarpıcı bir şey vardı. Tavus mavisini kocaman bir muslin eşarp

şapkasını sarmalıyor, çenesinin altında koca bir fiyonk yapıyordu; dirseklerine kadar parlak sarı eldivenleri vardı. Epey sık ve epey zarif bir biçimde kıpırdattığı tombul kolunu hayranlıkla seyrediyordu Farrington; derken, kısa bir süre sonra, kadın da bakışını cevaplayınca Farrington bu sefer de iri kahverengi gözlerine hayran kaldı. Gözlerinin eğri eğri, görmüyormuş gibi bakışı büyüledi onu. Bir iki kere ona göz attı; sonra da, grup odadan ayrılırken, sandalyesine sürtünerek geçti ve Londralı şivesiyle “Ah, pardon!” dedi. Dönüp bir daha bakar umuduyla arkasından süzdü, ama umduğu gibi olmadı. Parasızlığına lanet etti, ısmarladığı içkilere de lanet etti, hele Weathers’a ısmarladığı o viski ile Apollinaris’lere. Hayatta en nefret ettiği şey asalaklardı. Öylesine öfkelenmişti ki arkadaşlarının sohbetini izleyemez oldu.

Paddy Leonard seslendiğinde kuvvet gösterilerinden söz ettiklerini anladı. Weathers pazusunu gösteriyor ve o kadar böbürleniyordu ki öteki ikisi ulusal onuru ayakta tutmak için Farrington’a başvurmuşlardı. Farrington da kolunu sıvayıp topluluğa pazusunu gösterdi. İki kol incelenip karşılaştırıldıktan sonra bir kuvvet denemesi yapılması kararlaştırıldı. Masa temizlendi, iki adam dirseklerini masaya dayayıp birbirlerinin ellerini kavradılar. Paddy Leonard “Başla!” deyince rakiplerinin bileklerini bükmeye çalışacaklardı.

Güreş başladı. Otuz saniye kadar sonra Weathers rakibinin kolunu yavaş yavaş masaya yatırdı. Farrington’ın koyu şarap rengi yüzü böyle bir yeniyetmeye yenilmenin utancı ve öfkesiyle daha da kararmıştı.

“Vücudunun ağırlığını vermeyeceksin. Dürüst oyna,” dedi.

“Kim dürüst olmayan?” dedi öteki.

“Haydi bir kere daha. Üçten ikiyi kazanan.”

Güreş yeniden başladı. Farrington’ın alnında damarlar şişti. Weathers’ın soluk yüzü de şakayık rengine dönüştü. Gerilimden elleri de, kolları da titriyordu. Uzun bir mücadele-

den sonra Weathers gene yavaş yavaş yatırdı rakibinin kolunu. Seyirciler mırıldanarak alkışladılar başarıyı. Masanın yanında duran garson kırmızı kafasını galibe doğru sallayarak biraz sersemce bir senlibenlilikle,

“Ah, bu işin ustasısn!” dedi.

“Sen ne anlıyorsun ki?” dedi Farrington, şiddetle adama doğru dönerek. “Ne diye kafa ütölüyorsun oradan?”

“Şşşt!” dedi O’Halloran, Farrington’ın yüzündeki yırtıcı ifadeyi görünce. “Dikin, kadehleri, çocuklar. Birer tane daha içip kiralım.”

O’Connell köprüsünün köşesinde evine gideceği Sandy-mount trenini bekleyen adamın suratı asık mı asıktı. Öfke ve öçalma duygularının dumanı tütüyordu sanki. Aşağılandığını duyuyordu, hoşnutsuzdu; içkili bile hissetmiyordu kendini; cebinde de topu topu iki peni vardı. Her şeye lanet okuyordu. Ofiste durumunu berbat etmiş, saatini rehine vermiş, bütün parayı da harcamıştı; üstelik sarhoş bile olamamıştı. Yeniden susar gibi oldu, tekrar sıcak ve kokulu meyhanede olmayı özledi. Bacak kadar bir oğlana iki kere yenilerek kuvvetli adam ününü de kaybetmişti. Kalbi gazap doluydu ve yanından sürtünerek geçip de *Pardon!* diyen geniş şapkalı kadını da düşününce gazabından boğulacak gibi oldu.

Shelbourne yolunda tramvaydan inip iri gövdesini kışla duvarının gölgesi boyunca sürükledi. Eve dönmekten nefret ediyordu. Yan kapıdan girince mutfakın boş, ocaktaki ateşin de geçmek üzere olduğunu gördü. Yukarı kata doğru bağırdı:

“Ada! Ada!”

Karısı, kocası ayıkken onu itip kakan, sarhoşken de onun tarafından itilip kakılan ufak tefek, keskin yüzlü bir kadındı. Beş çocukları vardı. Küçük bir çocuk koşarak indi merdivenden.

“Kim o?” dedi adam, karanlıkta seçmeye çalışarak.

“Benim, baba.”

“Kimsin? Charlie mi?”

“Hayır baba. Tom.”

“Annen nerede?”

“Kiliseye gitti.”

“Öyle ya... Bana yemek bırakmak aklına geldi mi?”

“Evet baba. Ben-”

“Lambayı yak. Niye karanlık bırakmışsın burayı? Öbür çocuklar yatıyor mu?”

Adam bütün ağırlığıyla oturdu bir sandalyeye küçük oğlan lambayı yakarken. Oğlunun konuşmasını taklit etmeye başladı kendi kendine. “*Kiliseye gitti. Kiliseye gitti.*” Lamba yanınca yumruğunu masaya indirip haykırdı:

“Yemek nerede?”

“Ben şimdi... pişireceğim baba,” dedi küçük oğlan.

Adam öfkeyle yerinden fırlayıp ateşi gösterdi.

“Bu ateşte mi? Ateşi geçirmişsin! Şimdi gösteririm ben sana!”

Kapıya doğru gidip arkasında duran bastonu kaptı.

“Gösteririm ben sana ateşi geçirmek ne demek!” dedi daha rahat savurmak için kolunu sıvayarak.

Küçük oğlan “Ay, baba!” diye bağırdı ve hıçkırarak masanın öbür yanına kaçmaya çalıştı, ama adam yakaladı onu ceketinden. Çocuk çılgın gibi çevresine baktı, kaçma imkânı bulamayınca diz üstü çöktü.

“Bir daha sefere gene ateşi geçirirsin!” dedi adam, sopayla sertçe vurarak. “Al sana, enik seni!”

Sopa baldırını kesince çocuk acıyla bir çığlık attı. Ellerini kavuşturdu havada, sesi korkudan titriyordu.

“Ah, baba!” diye haykırdı. “Dövme beni, baba! Ben... Ave Maria okurum sana... Senin için okurum sana... Senin için okurum Ave Maria’yı, baba, dövmezsen beni... Ave Maria okurum...”

Müdire kadınların çayı biter bitmez çıkmasına izin vermişti. Maria da dışarıda geçireceği akşamı iple çekiyordu. Mutfak pırıl pırıldı; büyük bakır kazanlara baksan ayna gibi kendini görürsün, diyordu aşçı. Ateş parlak, sıcacıktı şöminede ve büfelerin birinin üstüne dört tane kocaman kek konmuştu. Kesilmemiş gibi duruyorlardı; ama biraz yakınından bakınca uzun kalın ve eşit dilimlere ayrılmış oldukları ve çayda dağıtılmaya hazır bekledikleri görülebilirdi: Maria kendisi kesmişti keki.

Maria çok, çok ufak tefek bir insandı, ama burnuyla çenesi de çok uzundu. Biraz burnundan konuşurdu, karşısındaki yatıştırır gibi: “Evet, canım,” “hayır, canım” Kadınlar ne zaman tekne kavgasına tutuşsa hemen onu gönderirler, o da ortalığı yatıştırmayı başarırdı hep. Bir gün müdire hanım da böyle demişti ona:

“Maria, gerçek bir barıştırma uzmanısın sen.”

Müdire yardımcısı ile Kurul’dan iki hanım da işitmişlerdi bu iltifatı. Ginger Mooney de Maria olmasa ütülere bakan serseme neler yapacağını her zaman söylerdi. Herkes Maria’yı çok seviyordu.

Kadınlar saat altıda içeceklerdi çayı, o da yediden önce çıkabilecekti. Ballsbridge'den Pillar'a, yirmi dakika; Pillar'dan Drumcondra'ya yirmi dakika; yirmi dakika da alışverişte geçer. Sekize kalmadan olacaktı orada. Gümüş tokalı cüzdanı çıkardı. *Belfast'tan bir Armağan* sözünü bir kere daha okudu. Bu cüzdanı çok severdi, çünkü Joe beş yıl önce Alphy ile Paskalya sonrası yolculuğunda Belfast'a gittiğinde getirmişti onu. Cüzdanın içinde iki iki buçuklukla birkaç mangır vardı. Tramvay parasını ödedikten sonra beş şilin kalıyor. Ne hoş bir akşam olacaktı, bütün çocuklar şarkı söylerken! Tek kuşkusu Joe'nun eve sarhoş gelmesiydi. Biraz içince ne kadar değişiyordu.

Joe kaç kere Maria'nın onların yanına yerleşmesini istemişti; ama kendini fazlalık gibi görecekti (Joe'nun karısı ona çok iyi davrandığı halde), hem de alışmıştı çamaşırhanedeki hayata. Joe iyi insandı. Onunla Alphy'yi de o büyütmüştü; hep söylerdi Joe:

“Annem annemdir, ama asıl annem Maria'dır.”

Ev dağılınca oğlanlar ona *Dublin by Lamplight* çamaşırhanesindeki bu işi bulmuşlar, o da işten hoşlanmıştı. Protestanlardan hoşlanmazdı eskiden, ama şimdi bakıyordu da, pekâlâ iyi insanlardı, biraz sessiz ve ciddi, ama birlikte yaşanabilir insanlar. Sonra limonluktaki çiçekleri vardı, onlara bakmayı da seviyordu. Eğrelti otları, balmumu çiçeği çok güzeldi; ziyaretine biri gelse hemen birkaç sap armağan ederdi limonluktan. Sevmediği bir şey varsa o da duvara asılı dinî levhalardaki sözlerdi; ama müdireyle geçinmek çok rahattı, çok kibar insandı.

Aşçı her şeyin hazır olduğunu söyleyince kadınların odasına girip büyük çanın ipini çekmeye başladı. Birkaç dakika sonra kadınlar ikişer üçer sökün ettiler; duman tüten ellerini eteklerine silerek ve bluzlarının yenlerini gene dumanı tüten kızarmış kollarının üstüne indirerek. Aşçıyla yama-

ğın kocaman tenekelerde süt ve şekerini katıp sonra da kocaman kupalara doldurduğu çaylarının başına çöktüler. Maria keklerin dağıtımına nezaret etti, her kadına dörder dilim düşmesini sağladı. Yemek boyunca bol bol konuşuldu, şakalaşıldı. Lizzie Fleming Maria'nın artık yüzüğü takacağını söyledi; her Hallow Eve akşamı bunu söylediği halde gene de Maria'nın gülüp yüzük de koca da istemediğini söylemesi gerekti; gülünce griyle yeşil arası gözleri kırgın bir utançlıkla kıvılcımlanıyor, burnunun ucu da neredeyse çenesinin ucuna değiyordu. Sonra Ginger Mooney çay kupasını Maria'nın şerefine kaldırdı, bütün öteki kadınlar da kupalarını masaya vurup Maria'nın içecek şarabı olmadığına üzülüğünü söylediler. Maria gene kahkahalar attı, burnunun ucu çenesinin ucuna değecek, minik vücudu gülmekten çatlar gibi olacak kadar, çünkü Mooney'in iyi niyetli olduğunu biliyordu, kafası biraz adi kadın düşünceleriyle dolu olsa da.

Ama asıl çay bitip aşçıyla yamak tabak çanağı toparlamaya başladığı zaman sevindi Maria! Küçük yatak odasına gitti, sonra ertesi sabah Mes ayini olacağını hatırlayınca alarm kolunu yediden altıya getirdi. Sonra iş etekliğiyle ev potinlerini çıkartıp yabanlık eteğini yatağına serdi, küçük şık potinlerini de yatağın ayakucuna bıraktı. Bluzunu da değiştirdi, aynanın önünde dururken, genç kızlığında pazar sabahı Mes'e gitmek için nasıl giyindiğini hatırladı; onca süslediği o ufacık vücuda tuhaf bir şefkatle baktı. Yaşlanmıştı ama, gene de düzgün kalmış bir vücuttu.

Çıktığında sokaklar yağmurdan parlıyordu, iyi ki giymişti eski kahverengi yağmurluğu. Tramvay doluydu, en uçtaki iner kalkar taburelerde yer bulabildi, ayakları yere zor değerek yüzünü herkese dönüp oturdu. Bütün yapacaklarını aklından geçirdi, bağımsız olmanın, cebinde kendi parasını taşımanın ne kadar iyi olduğunu düşündü. Güzel bir akşam geçireceklerini umuyordu. Güzel olacağından şüphe-

si yoktu, ama Alphy ile Joe'nun k s olmalarına yerinmek-
ten de kendini alamadı. Şimdi hiç geçinemez olmuşlardı,
oysa çocukken birbirlerinin en iyi arkadaşıydılar; ama ha-
yat böyle.

Pillar'da tramvaydan inip hızlı hızlı geçti sokakları, Dow-
nes'm pastacı dükkânına girdi, ama öylesine doluydu ki ona
biri bakana kadar dünyanın zamanı geçti. Bir düzine p ti-
b r aldı ve sonunda bir dolu torba ile çıktı dükkândan. Baş-
ka ne alabileceğini düşündü: şöyle güzel bir şey almak isti-
yordu. Elmayı, fındık fıstığı mutlaka almışlardır. Zordu ne
almak gerektiğine karar vermek, aklına kekten başka bir şey
gelmiyordu. Erikli kek almayı tasarladı, yalnız Downes'da-
ki erikli kekin üstündeki badem şekerli tabaka çok inceydi,
onun için Henry sokağındaki pastacıya gitti. Burada da ka-
rar vermesi uzun sürdü, tezgâhın arkasındaki modaya uy-
gun geç hanım belli ki sıkılınıştı oyalanmasından. Düğün
pastası mı aradığını sordu. Yüzü kızaranak gülümsedi geç
kadına; ama kadın çok ciddi idi; sonunda erikli kekten kalın
bir parça kesti; paketledi.

"İki şilin dört peni lütfen," dedi.

Delikanlılardan hiçbiri onu fark etmiş görünmediğine g -
re Drumcondra tramvayında ayakta kalacağına hükmetti,
ama yaşlıca bir bey yer verdi ona. İri yapılı bir beydi, kahve-
rengi şapkalı; dört köşe kırmızı yüzünde bıyığı biraz açar-
mıştı. Maria bu beyi bir albaya benzetti ve boş boş önlerine
bakan gelerden ne kadar daha nazik olduğunu düşündü.
Adam ona Hallow Eve'den ve yağmurlu havadan söz etme-
ye başladı. Torbanın küçüklere alınmış güzel şeylerle dolu
olduğunu tahmin etti ve çocukların çocukken hayatın tadı-
nı çıkarmasının ne kadar doğru olduğunu anlattı. Maria da
ona hak verdi ve türlü utangaç tavırlarla ona iyi davranma-
ya çalıştı. Adam çok nazikti. Kanal köprüsünde tramvaydan
inerken Maria reverans yapıp teşekkür etti, adam da eğil-

di ve nazik bir gülümsemeyle şapkasını çıkardı; minik başını yağmurun altında eğerek kaldırımında yürürken bir beyefendinin biraz içkili olsa bile hemen kendini belli ettiğini düşündü.

Joe'nun evine gelince herkes "Aa, işte Maria geldi!" dedi. Joe oradaydı, işten doğru eve gelmişti, bütün çocuklar da yabanlık elbiselerini giymişlerdi. Yandaki komşunun iki büyük kızı da gelmiş, birlikte oyunlar oynanıyordu. Maria pötibör torbasını oğlanların en büyüğü Alph'y'e verdi dağıtsın diye. Mrs Donelly de böyle dünya kadar yiyecek getirmesine teşekkür edip bütün çocuklara,

"Teşekkürler, Maria," dedirtti.

Ama Maria anneyle babaya da özel bir şey, seveceklerini bildiği bir şey getirdiğini söyleyip erikli keki aramaya başladı. Downes'in torbasına baktı, yağmurluğun ceplerini karıştırdı, sonra da askılığı aradı, ama hiçbir yerde bulamadı. Sonra bütün çocuklara sordu, yediler mi diye —yanlışlıkla tabii— ama çocuklar da hayır dediler ve hırsızlıkla suçlanacaklarsa kek filan yemek istemeyeceklerini belli eder bir tavır takındılar. Herkesin bu esrarlı olaya önerdiği bir açıklama vardı; Mrs Donelly de Maria'nın paketi ancak tramvayda unutabileceğini söyledi. Bıyıkları ağarmış beyin kendisini ne kadar duygulandırdığını hatırlayan Maria utançtan, öfkeden ve hayal kırıklığından kıpkırmızı oldu. Küçük sürprizinin başarısızlığını ve sokağa attığı iki şilin dört peniyi düşününce ağlayacak gibi oldu.

Ama Joe zararı yok deyip şöminenin yanına oturttu onu. Çok iyi davrandı. Büroda olup biten her şeyi anlattı ona, şefe verdiği zekice bir cevabı da aktardı. Maria, kendi yaptığı bu şakaya Joe'nun niçin bu kadar güldüğünü anlayamadı, ama şefin herhalde çok kibirli bir adam olması gerektiğini söyledi. Joe ise nasıl davranacağını bilersen o kadar kötü olmadığını, tersine gitmedikçe zararsız bir adam olduğunu

söyledi. Mrs Donelly çocuklara piyano çaldı, onlar da şarkı söyleyip dans ettiler. Sonra komşu kızlar herkese fındık tuttu. Fındıkkıranı kimse bulamadı. Joe da kızmaya başladı bu işe. Fındıkkıran olmadan Maria nasıl kırsındı fındıkları. Ama Maria aslında fındık sevmediğini ve kimsenin kendisi için dertlenmemesini söyledi. Sonra Joe biraz bira isteyip istemediğini sordu. Mrs Donelly de tercih ederse evde port şarabı da olduğunu ekledi. Maria hiçbir şey ikram etmemelerini istiyordu: ama Joe ısrar etti.

O zaman Maria da razı oldu; ateşin başında eski günlerden konuşmaya başlayınca Alphy hakkında birkaç iyi şey söylemek istedi. Joe kardeşiyle bir kelime konuşursa Tanrı'dan kendisini taş etmesini diledi ve Maria konuyu açtığına üzülüğünü belirtti. Mrs Donelly kocasına kendi soyu hakkında böyle konuşmasının ne kadar ayıp olduğunu söyleyince Joe da Alphy'nin kardeşi mardeşi olmadığını ileri sürdü. Az kalsın kavga çıkıyordu. Fakat Joe böyle bir gecede sinirlenmek istemediğini söyleyerek karısından birkaç bira daha açmasını istedi. İki komşu kızı Hallow Eve oyunları hazırlamışlardı. Birazdan herkes yeniden neşelendi. Maria çocukları bu kadar neşeli, Joe ile karısını da bu kadar keyifli görünce çok sevindi. Komşunun kızları masaya birkaç tabak koyup çocukların gözlerini bağladılar, masanın başına göturdüler. Çocukların biri dua kitabını, öbür üçü de suyu bulabildi; derken komşu kızlardan biri de yüzüğü alınca Mrs Donnelly parmağını salladı yüzü kızaran kıza, *Biliyorum, haberim var!* anlamında. Sonra da Maria'nın gözünü bağlayacağız diye tutturdular; bakalım o neyi tutacaktı masada; gözü bağlanırken Maria gene gülmekten kırılıyor, burnunun ucu da çenesinin ucuna yaklaştıkça yaklaşıyordu.

Gülüşmeler, şakalar arasında masanın başına göturdüler, dedikleri gibi yapıp elini havaya kaldırdı. Havada elini sağa sola gezdirip tabaklardan birine indirdi. Yumuşak ve ıslak bir

şeye değdi parmakları, ama kimsenin konuşmamasına ve gözünü açınmasına anlam veremedi. Birkaç saniye sessizlik oldu; sonra ayak sürtmeleri ve fısıldaşmalar. Biri bahçeyle ilgili bir şey söyledi, derken Mrs Donelly komşu kızlarından birine çok öfkeli bir şekilde bunun oyun olmadığını, çabuk onu atmasını söyledi. Maria bu sefer bir yanlışlık olduğunu anlayıp yeniden kaldırdı, indirdi elini: bu sefer dua kitabını tuttu.

Bundan sonra Mrs Donelly çocuklara Mrs McCloud dansını çaldı. Joe da Maria'ya bir kadeh şarap içirdi. Birazdan yeniden hepsi neşelenmişlerdi. Mrs Donelly de dua kitabını tuttuğuna göre Maria'nın bir yıla kadar manastıra gireceğini söyledi. Maria, Joe'nun kendisine o geceki kadar iyi davrandığını hiç hatırlamıyordu, sohbet ediyor, eski günleri anıyordu hep. Hepsinin kendisine karşı çok iyi olduğunu söyledi.

Sonunda çocuklar yoruldu, uykuları geldi. Gitmeden önce bir küçük şarkı söylemez mi diye sordu Joe Maria'ya, eski havalardan birini. Mrs Donelly de üsteledi. "Haydi, Maria, Lütfen!" Onun için Maria kalkıp piyanonun yanında durdu. Mrs Donelly çocuklara seslerini kesip Maria'nın şarkısını dinlemelerini söyledi. Girişi çaldı ve "Başla Maria!" dedi. Maria, utancından kıpkırmızı, küçük titrek sesiyle başladı şarkısına. *Rüyamda gördüm*'ü söylüyordu; ikinci kısma gelince bir kere daha tekrarladı:

*Rüyamda gördüm ki mermer salonlarda
Vassal ve serflerle oturmuşum.
Kim varsa toplanmış bu duvarlar arasında
Kıvanç ve umutları ben olduğum.*

*Sayılmaz mallarım vardı; hem de soylu,
Adı yüce bir aileden kalma.
Gene gördüm: en sevdiğim de buydu,
Siz seviyordunuz beni hâla.*

Ama kimse ona yanlışını göstermeye çalışmadı; şarkısı bittiğinde Joe çok duygulanmıştı. Eski zamanlar gibi zaman olmadığını, zavallı Balf'e'inki gibi de müzik olmadığını söyledi, başkaları ne derse desin; gözleri öylesine nemlenmişti ki aradığını bir türlü bulamadı ve sonunda karısına sormak zorunda kaldı tirbuşonun yerini.

Üzücü Bir Olay

Mr James Duffy Chapelizod'da otururdu, çünkü bir hemşerisi olduğu şehirden olabileceği kadar uzakta yaşamak istiyor ve çünkü Dublin'in bütün öbür banliyölerini bayağı, modern ve yapmacık buluyordu. Eski kasvetli bir evde oturuyor, pencerelerinden artık kullanılmayan damıtma atölyelerini ve kıyılarında Dublin'in kurulu olduğu sığ nehrin yukarısını görüyordu. Halısız odasının yüksek duvarları resimsizdi. Odadaki bütün eşya parçalarını kendi satın almıştı: siyah demir bir karyola, demir bir lavabo, dört hasır sandalye, bir askılık, bir kömür kovanı, şömine tablası ve kömürü karıştıracak demir, dört köşe bir masayla iki gözlü bir yazıhane. Odanın girintilerinden birinde beyaz tahtadan raflarla bir kitaplık yapılmıştı. Yatak beyaz çarşaflarla örtülüydü, siyahlı kırmızı bir battaniye de ayak ucunda duruyordu. Lavabonun üstünde küçük bir el aynası asılıydı ve gündüzleri şömine rafının üstündeki beyaz abajurlu lamba oranın tek süsü olarak dururdu. Beyaz tahta raflardaki kitaplar aşağıdan yukarıya doğru boy sırasına göre dizilmişlerdi. En alt rafın ucunda Wordsworth'ün bütün eserleri, en üst rafın ucun-

da da bir defterin bez kapağı içinde *Maynoot Catechism* vardı. Yazıhanenin üstünde her zaman yazı takımları bulunurdu. Yazıhanenin içinde de sahne düzeni açıklamaları kırmızı mürekkeple yazılmış olarak, Hauptmann'ın *Michael Kramer*'inin elyazması bir çevirisiyle pirinçten bir ataşla tutuşturulmuş küçük bir yazı kâğıdı tomarı dururdu. Bu sayfalara ara sıra bir cümle yazılırdı; alaycı bir gününde bir safra ilacı ilanının başlığını birinci sayfaya yapıştırmıştı. Yazıhanenin kapağı açılınca hafif bir koku yayılırdı oradan – sedir tahtasından kurşun kalemlerin veya bir şişe zambın ya da orada bırakılıp unutulmuş geçkin bir elmanın kokusu.

Mr Duffy, fiziksel ya da zihnî bir düzensizliği akla getiren her şeyden nefret ederdi. Bir ortaçağ doktoru onu görmüş olsa, oluşumunda kurşun madeninin ağır bastığını söyleyebilirdi. Yaşadığı yılların bütün öyküsünü anlatan yüzü Dublin sokaklarının kahverengi tonunu taşırdı. Uzun ve oldukça iri başında kuru kara bir saç çıkıyor, kızılımtırak bıyığı pek de dostane görünüşlü olmayan ağzını ancak bir ölçüde örtüyordu. Elmacık kemikleri de yüzünü sertleştiriyordu; ama gözlerinde yoktu sertlik. Kızılımtırak kaşlar altından dünyaya bakan bu gözler, başkalarında kurtarıcı bir içgüdü-yü selamlamaya her zaman hazır olup da çoğu zaman hayal kırıklığına uğramış bir insan izlenimi veriyordu. Bedeninin biraz uzağında yaşar, kendi davranışlarını kuşkulu bir şekilde yan gözle süzerdi. Tuhaf bir otobiyografik huyu vardı, onun için zaman zaman kafasında kendisiyle ilgili bir cümle kurar, cümlenin öznesi üçüncü şahıs, yüklemi de geçmiş zamanda olurdu. Dilenciye hiçbir zaman sadaka vermez, kalın bir fındık dalından yapılma bastonuyla dimdik yürürdü.

Yıllardır Baggot sokağında bir özel bankanın kasadarı olarak çalışıyordu. Her sabah Chapelizod'dan buraya tramvayla gelirdi. Öğleyin yemek yemeye Dan Burke'ün dükkânına giderdi – bir şişe bira yanında küçük bir tabak ararotlu biskü-

vi verdi. Saat dörtte serbest kalırdı. Akşam yemeğini George sokağında bir yerde yiyordu, çünkü burada kendini Dublin'in yaldızlı gençliğinden uzak buluyordu ve gelen hesap da belli bir dürüstlikle yapılmış oluyordu. Akşamları ya ev sahibesinin piyanosunun başında ya da şehrin dışında yürüyerek geçirirdi. Mozart'a sevgisi onu bazan bir opera ya da konsere getirirdi: hayatının tek sefahati buydu.

Ne dostu ne arkadaşı, ne kilisesi ne imanı vardı. Manevi hayatını kimseyle paylaşmadan yaşar, akrabalarını Noel'de ziyaret eder ve öldükleri zaman mezarlığa kadar onlara eşlik ederdi. Eski zaman gururu adına bu toplumsal ödevleri yerine getiriyordu, ama yurttaşlık hayatını düzenleyen görevlere bunun ötesinde taviz vermiyordu. Belirli koşullarda bankasını soyabileceğini düşünmekte kendini serbest bırakıyordu, ama bu koşullar da hiç oluşmadığı için hayatı tekdüze yuvarlanıp gidiyordu – serüveni olmayan bir öykü.

Bir gün Rotunda'ya gittiğinde kendini iki hanımın yanında oturur buldu. Salonun tenhaliğı ve sessizliğı acı bir başarısızlık kehanetinde bulunur gibiydi. Yanında oturan hanım boş salona bir iki kere baktıktan sonra onunla konuştu:

“Salonun bu kadar boş olması ne kadar üzücü! İnsanların boş koltuklara şarkı söylemek zorunda kalması çok güç olmalı.”

Bu sözü bir konuşma çağrısı olarak kabul etti. Kadının bu kadar rahat konuşmasına şaşırmıştı. Konuşurlarken kadını belleğine iyice yerleştirmeye çalıştı. Yanındaki genç hanımın, kızı olduğunu öğrenince kadının kendisinden bir iki yaş genç olduğuna hükmetti. Bir zamanlar güzel olduğu anlaşılan yüzünde şimdi de zekâ vardı. Kuvvetli hatları olan oval bir yüzdü. Gözleri çok koyu maviydi ve bakışları dikti. Meydan okurcasına başlayan bakışı bir süre sonra gözbebeğinin sanki bilerek irise yaslanmasıyla bulanıyor, böylece bir an için büyük bir duyarlık sahibi bir mizacı açığa vur-

yordu. Gözbebeği çabucak eski sağlam konumuna giriyor, ve yarı açığa çıkan bu yaradılış yeniden sağduyu egemenliği altına giriyor, belirli dolgunlukta bir göğsü kuşatan astragan ceketini de meydan okuma havasını daha kesin bir biçimde sürdürüyordu.

Birkaç hafta sonra Earlsfort Terrace'da bir konserde yeniden rastlaştılar; onunla yakınlaşmak için genç kızın dikkatinin başka yerlere çekildiği anlardan yararlandı. Kadın birkaç kere bir kocadan söz etti, ama tonunda bu imayı bir uyarı halinde getiren bir şey yoktu. Adı Mrs Sinico idi. Kocasının büyük büyük dedesi Leghorn'dan gelmeydi. Dublin ile Hollanda arasında gidip gelen bir şilebin kaptanıydı kocası; ve bir çocukları vardı.

Üçüncü kere de gene kazara karşılaştınca bir randevu saptama cesaretini kendinde buldu. Kadın geldi. Daha pek çok buluşmanın ilkiydi bu; hep akşamları buluşuyor, birlikte yürümek için en sessiz yerleri seçiyorlardı. Ne var ki Mr Duffy gizli kapaklı işlerden hoşlanmazdı ve böyle gizlice buluşmaya zorlandıklarını görünce kadının onu evine çağırmasını istedi. Kaptan Sinico bu ziyaretleri teşvik etti, çünkü adamın kızına talip olacağını sanmıştı. Karısını kendi zevkler listesinden öylesine kesinlikle silmişti ki bir başkasının kadına ilgi duyacağından kuşkulandırmıyordu. Koca zaten çoğu zaman seferde olduğu, kızı da dışarıda piyano dersleri verdiği için Mr Duffy kadınla baş başa kalma fırsatlarını sık elde edebildi. İkisinin de daha önce böyle bir serüveni olmamıştı ve ikisi de durumda bir uyumsuzluk görmüyordu. Azar azar düşüncelerini onun düşünceleriyle birbirine doladı Mr Duffy. Ona kitaplarını ödünç verdi, ona fikirler sağladı, entelektüel hayatını onunla paylaştı. O her şeyi dinliyordu.

Bazan onun teorilerine karşılık kadın da kendi hayatından bir olguyu açıyordu. Neredeyse anaca bir merakla yaradılışı-

nı sonuna kadar açmaya itiyordu onu: günahını anlattığı rahip gibi olmuştu. Bir zamanlar İrlanda Sosyalist Partisi'nin çalışmalarına yardımcı olduğunu anlattı kadına; Sönük bir gaz lambasının aydınlattığı bir tavan arasında yirmi kadar ciddi işçinin yanında fazlasıyla tek başına hissetmişti kendini. Sonra parti üçe bölünmüş, her bölüm kendi önderiyle kendi tavan arasında çalışmaya başlayınca o da artık gitmez olmuştu. İşçilerin tartışmalarının çok ürkekçe olduğunu söylüyordu; ücret konusunda ilgileri ise aşırıydı. Erişemeyecekleri bir refahın ürünü olan kesinlik ve yanlışsızlıktan hoşlanmayan katı gerçekçiler olduklarına karar vermişti. Daha birkaç yüz yıl, diyordu ona, hiçbir toplumsal devrim Dublin'in kapısını çalmazdı.

Mrs Sinico düşüncelerini niçin yazmadığını soruyordu ona. Neye yarar? diye soruyordu o da, bilinçli bir aşağılamayla. Altmış saniye süreyle bir düşüncayı tutarlı bir biçimde geliştirmeyi beceremeyen laf ebeleriyle yarışmak için mi? Ahlakını polise ve sanatını galeri simsarlarına emanet etmiş budala bir orta sınıfın eleştirilerine kendini hedef etmek için mi?

Sık sık Dublin dışındaki küçük evine gidiyordu kadının; sık sık baş başa bir akşam geçiriyorlardı. Düşünceleri iç içe geçtikçe zamanla daha yakın konulara girmeye başladılar. Mrs Sinico'nun arkadaşlığı, egzotik bir bitki çevresindeki ılık toprak gibiydi. Çoğu zaman lambayı da yakmıyor, karanlığın üzerlerine çökmesine göz yumuyordu. Karanlık ketum oda, dünyadan soyutlanmışlıkları, kulaklarında hâlâ çınlayan müzik onları birleştiriyordu. Bu birlik Mr Duffy'ye bir coşku veriyor, kişiliğinin sert köşelerini aşındırıyor, zihnî hayatını duygusallaştırıyordu. Bazan kendi sesini dinlerken yakalıyordu kendini. Kadının gözünde melekleri bir konuma yükseleceğini düşünüyordu; derken, arkadaşının ateşli yaradılışını kendine gitgide daha yakından bağ-

larken, kendininki olduğunu tanıdığı kişiselikten uzak garip sesin ruhun onulmaz yalnızlığı üstünde ısrar ettiğini işiti. Kendimizi veremeyiz, diyordu ses: biz ancak kendimizin olabiliriz. Olağanüstü bir heyecanın her türlü belirtisini gösterdiği bir gece Mrs Sinico onun elini tutkuyla kavrayıp yanağına bastırınca bu konuşmaların sonu geldi.

Mr Duffy çok şaşırmıştı. Kendi sözlerine kadının getirdiği yorum onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Bir hafta onu görmeye gitmedi; sonra bir mektup yazarak buluşmak istedi. Son görüşmelerinin artık mahvolan günah çıkarma yerlerinin etkisiyle bozulmasını istemediği için Parkgate yakınında küçük bir pastanede buluştular. Soğuk bir sonbahar havasıydı ama soğuğa aldırmadan üç saate yakın bir süre parkın içinde bir aşağı bir yukarı yürüdüler. İlişkilerini kesme konusunda anlaşmaya vardılar: her bağ bir acı bağı haline gelir, diyordu Mr Duffy. Parktan çıkınca sessiz sessiz tramvaya doğru yürüdüler; ama bu noktada kadın şiddetle titremeye başladığı için, orada yıkılıp kalacağından korkan Mr Duffy çabucak veda etti ve ayrıldı. Birkaç gün sonra kitaplarıyla notaları bir paket içinde kendisine ulaştı.

Dört yıl geçti. Mr Duffy eski düz hayat tarzına dönmüştü. Odası hâlâ zihninin düzenliliğine tanıklık ediyordu. Oda'nın dibindeki nota sehpasının üstü bazı yeni nota kitaplarıyla yüklenmişti, raflarında da Nietzsche'nin iki kitabı duruyordu: *Böyle Konuştu Zerdüşt* ve *Şen Bilim*. Yazıhanesindeki kâğıt tomarına pek seyrek yazı yazıyordu. Mrs Sinico ile son görüşmesinden iki ay sonra yazdığı cümlelerden biri şöyleydi: Erkek ile erkek arasında sevgi imkânsızdır, çünkü cinsel ilişki olmamalıdır ve erkekle kadın arasında arkadaşlık imkânsızdır, çünkü cinsel ilişki olmalıdır. Onunla karşılaşma korkusundan konserlere gitmez olmuştu. Babası öldü; bankanın sermayesi daha az olan ortağı da ayrıldı. O ise her sabah tramvayla şehre gidiyor ve her akşam George sokağın-

da hafif bir şeyler yiyip tatlı yerine de akşam gazetesini okuduktan sonra yürüyerek evine dönüyordu.

Bir akşam tam ağzına bir lokma mısırlı sığır ile lahana atacakken eli havada kaldı. Sûrahiye diklemesine dayadığı akşam gazetesindeki bir paragrafta takıldı gözleri. Lokmayı yeniden tabağa bırakıp paragrafı dikkatle okudu. Sonra bir bardak su içti, tabağı yana itti, gazeteyi katlayıp iki kolu arasında tuttu ve paragrafı tekrar tekrar okumaya başladı. Lahana tabağa soğumuş beyaz bir yağ tabakası salmaya başlamıştı. Kız gelip yemeğin kötü mü pişmiş olduğunu sordu. Çok iyi olduğunu söyleyip güçlkle birkaç lokma yedi. Sonra hesabı ödeyip dışarı çıktı.

Kasım ayının alacakaranlığında hızlı hızlı yürüyordu, sağlam bastonu düzenli aralıklarla yere çarpıyor ve Mail'in ucu çift sıra düğmeli dar pardesüsünün yan cebinden kendini gösteriyordu. Parkgate'den Chapelizod'a giden ıssız yolda adımlarını yavaşlattı. Bastonu daha az vurgulu çarpıyordu şimdi, iç çekermişçesine düzensiz salıverdiği soluğu da kış havasında yoğunlaşıveriyordu. Evine gelince hemen yatak odasına girdi, gazeteyi cebinden çıkarıp pencereden gelen solgun ışıktaki bir kere daha okudu. Yüksek sesle okunuyordu ama *Secreto* duası okuyan rahibinki gibi dudaklarını oynatıyordu. Şuydu haber:

SYDNEY PARADE'DE BİR KADIN ÖLDÜ ÜZÜCÜ BİR OLAY

Bugün Dublin Şehir Hastanesi'nde Savcı Yardımcısı (Mr Leverett'in yokluğunda) dün akşam Sydney Parade İstasyonu'nda ölen kırk üç yaşındaki Mrs Emily Sinico hakkında inceleme yaptı. Kanıtlar müteveffa hanımın raylardan öbür tarafa geçmeye çalışırken Kingstown'dan gelen posta treninin lokomotifinin kendisine çarptığını, başında ve sağ ta-

rafında ölüme neden olan incinmelere yol açtığını göstermiştir.

Lokomotifi kullanan James Lennon on beş yıldır demiryolu şirketinde çalıştığını belirtti. Hareket memurunun düdüğünü duyunca treni harekete geçirdiğini ve birkaç saniye sonra bazı bağırma sesleri işitince durdurduğunu söyledi. Tren hızlı gitmiyordu.

İstasyon hamalı P. Dunne tren harekete geçmek üzereyken bir kadının rayların üstünden geçmeye çalıştığını gördüğünü söyledi. Ona doğru koşup seslenmiş, ama yetişinceye kadar lokomotifin tamponuna takılan kadın yere düşmüştü.

JÜRİDEN BİRİ: Kadının düştüğünü gördünüz mü?

TANIK: Evet.

Polis Çavuşu Croly geldiğinde müteveffanın peronda yatıştığını, görünüşte ölü olduğunu belirtti. Cankurtaranı beklerken cesedi bekleme salonuna aldırmıştı.

57 numaralı polis memuru doğruladı.

Dublin Şehir Hastanesi'nin yardımcı cerrahı olan Dr Halpin müteveffanın iki kaburga kemiğinin çatladığını ve sağ omzunda ciddi ezikler bulunduğunu belirtti. Başın sağ tarafı düştüğü zaman incinmişti. Bu yaralar normal bir insanda ölüme yol açmazdı. Ona göre ölümünün nedeni muhtemelen şok ve kalbin birdenbire durmasına bağlıydı.

Mr H. B. Patterson Finlay demiryolu şirketi adına kazadan ötürü derin üzüntülerini dile getirdi. Şirket insanların raylardan değil de köprülerden geçmesini sağlamak için her zaman her türlü tedbiri almış, hem bütün istasyonlara levhalar koymuş, hem de geçit yerlerine otomatik kapılar yaptırmıştı. Müteveffa geceleri geç vakit perondan perona ray üstünden geçmeyi alışkanlık haline getirmişti ve olayla ilgili başka kanıtlara bakılırsa demiryolu memurlarının kabahatli olmadıkları anlaşıyordu.

Müteveffanın kocası, Leoville, Sydney Parade'den Kaptan Sinico da ifade verdi. Müteveffanın, karısı olduğunu beyan etti. Rotterdam'dan daha o sabah dönmüş olduğu için kaza sırasında Dublin'de değildi. Yirmi iki yıldır evliydim ve mutlu yaşamışlardı, ancak iki yıl kadar önce karısı bazı aşırı alışkanlıklar edinmişti.

Miss Mary Sinico annesinin son zamanlarda geceleri içki satın almak için sokağa çıktığını söyledi. Tanık, annesini bundan vazgeçirmeye çok çalışmış ve bir hayır derneğine girmesini tavsiye etmişti. Eve kazadan bir saat sonra dönmüştü.

Jüri kararı tıbbi kanıtlara uygun oldu ve Lennon olaydan sorumlu tutulmadı.

Savcı yardımcısı bunun son derece üzücü bir olay olduğunu söyleyerek Kaptan Sinico ile kızına derin duygudaşlığını dile getirdi. İleride benzer kazaların engellenmesi için demiryolu şirketinden daha sağlam tedbirler almasını istedi. Suçlu bulunan kimse yoktu.

Mr Duffy gözlerini gazeteden ayırdı, penceresinden akşamın neşesiz görünümüne baktı. Terk edilmiş damıtma atölyesinin yanında nehir durgun yatıyor, ara sıra Lucan yolunda bir evde bir ışık yanıyordu. Ne ölüm! Ölümün bütün hikâyesi içini bulandırmıştı ve kutsal saydığı şeyleri ona anlatmış olduğunu hatırlayınca da içi bulanıyordu. Basmakalıplaflar, içtenliksiz duygudaşlık edebiyatları, sıradan ve bayağı bir ölümün ayrıntılarını gizlemek için para yedirilmiş bir muhabirin dikkatli sözleri midelerini bulandırıyor. Yalnız kendini alçaltmakla kalmamıştı; onu, Mr Duffy'yi de alçaltmıştı. Günahının bu sefil gidişini ayrıntılarıyla gözünün önüne getirebiliyordu, aşağılık ve pis kokulu. Ruhunuzun arkadaşı, ha! Seke seke ellerindeki şişeleri, tenekeleri barmene doldurtmaya giden o sefilleri görmüştü. Yüce Tan-

rı, ne ölüm! Belli ki yaşamayı becerecek durumda değildi, amaçlılığın gücünden yoksundu, iptilalara kolayca kapılabiliyordu, uygarlığın üzerinde kurulu olduğu enkazlardan biriydi. Ama nasıl olur da bu kadar alçalabilirdi! Bu kadar kesin yanılmış olabilir miydi onun hakkında? O geceki taşkınlığını hatırladı ve şimdiye kadarkinden de daha sert bir biçimde yorumladı bunu. Seçtiği yolun doğruluğunu şimdi çok daha kolay onaylayabiliyordu.

Işık azalır ve anıları bulanıklaştıkça elinin eline dokunduğunu sandı. Başta midesine vuran şok şimdi sinirlerini kemiriyordu. Hızlı hızlı pardesü ve şapkasını giyip dışarı çıktı. Soğuk hava daha eşikte karşıladı onu, pardösünün kollarından içeri sızdı. Chapelizod köprüsündeki meyhaneye gelince içeri girdi ve sıcak bir punç ısmarladı.

Mal sahibi eğilip bükülerek hizmet ediyordu, ama konuşmaya kalkışmadı. İçeride beş altı işçi oturmuş, Kildare yöresinden bir adamın toprağının değerini tartışıyorlardı. Zaman zaman kocaman bardaklarından bir yudum çekiyor, sigara içiyor, iki de bir yere tükürüyor ve bazan da ağır botlarıyla yerdeki talaşı tükürüklerinin üstüne çekiyorlardı. Mr Duffy taburesinde oturmuş onlara bakıyordu ama, ne gördüğü ne de işittiği vardı onları. Bir süre sonra işçiler gittiler, o da bir punç daha ısmarladı. Bunu bitirmesi çok sürdü. Meyhane çok sessizdi. Mal sahibi tezgâha yayılmış *Herald* okuyor ve esniyordu. Arada sırada dışarıdaki ıssız yoldan bir tramvayın hışırtılarla geçtiği işitiliyordu.

Oturduğu yerde, onunla hayatını bir kere daha yaşarken ve şimdi ona yakıştırdığı iki imgeyi birbiri ardı sıra gözünün önüne getirirken, artık onun ölmüş olduğunu kavradı, artık varolmadığını, bir anı haline geldiğini. Tedirginlik duymaya başladı. Başka türlü davranılıp davranılamayacağını sor-du kendi kendine. Onunla böyle bir aldatma komedisi yaşayamazdı; açıkça birlikte yaşayamazdı. En iyi görüneni yap-

mişti. Bununla nasıl suçlanabilirdi ki? Şimdi öldükten sonra hayatının ne kadar yalnız olduğunu anlamaya başladı, o odada bir gece tek başına. Kendi hayatı da yalnız olacaktı, o da ölünceye, varolmayıncaya, bir anı haline gelinceye kadar – onu anan biri çıkarsa eğer.

Meyhaneden çıktığında dokuzu geçiyordu. Gece soğuk ve kasvetliydi. İlk kapıdan parka girip uzun ağaçların altından yürüdü. Dört yıl önce birlikte yürüdükleri soğuk arayollar-
dan geçti. Karanlıkta yakınında gibiydi. Bir an geliyor sesini kulağında, elini elinde dokunurken duyar gibi oluyordu. Kıpırtısız durup dinledi. Niçin hayatı esirgemişti ondan? Niçin ölüme mahkûm etmişti onu? Manevi varlığının paramparça olduğunu hissetti.

Magazine tepesinin doruğuna varınca durdu, nehir boyunca Dublin'e baktı, soğuk gecede ışıkları kırmızı kırmızı, konukseverce yanıyordu. Yokuştan aşağı bakınca, düzlükte, parkın duvarının gölgesinde yerde yatan insan biçimleri gördü. Bu parayla satın alınan kaçak aşklar içine umutsuzluk salıyordu. Hayatının dik doğruluğunu kemirdi; hayatın şöleninden kovulmuş biri olduğunu hissetti. Tek bir insan onu sever gibi olmuştu ve o da hayatı ve mutluluğu esirgemişti ondan: onu aşağılıklığa, utançlı bir ölüme mahkûm etmişti. Duvarın dibinde yatan yaratıkların onu gözlediklerini, gitmesini istediklerini biliyordu. Kimse istemiyordu onu; hayatın şöleninden kovulmuştu. Dublin'e doğru kıvrıla kıvrıla akan külrengi ve ısıtılı nehre çevirdi gözlerini. Nehrin ötesinde Kingsbridge istasyonundan kıvrılarak çıkan bir marşandiz gördü, ateşli başıyla karanlığın içinden kıvrılarak geçen bir solucan gibiydi, inatla ve uğraşa uğraşa. Yavaş yavaş görüş alanının dışına çıktı; ama kadının adının hecelerini tekrarlayan lokomotifin homurtusu hâlâ kulağındaydı.

Geldiği yoldan gitmek üzere geri döndü, kulaklarında lokomotifin ritmi uğuldayarak. Belleğin ona söylediği şeyin

gerçekliğinden kuşkulanmaya başlamıştı. Bir ağacın dibinde durup ritmin yokolmasını bekledi. Karanlıkta onu yakınında hissetmiyor, sesi de kulağına dokunmuyordu. Birkaç dakika kulak kabartarak bekledi. Hiçbir şey işitmiyordu: gece tamamen sessizdi. Yeniden kulak kabarttı: tamamen sessiz. Kimsesiz olduğunu hissetti.

İhtiyar Jack bir karton parçasıyla korları bir yana çekip sonra da kömürlerin ağaran kubbesi üzerine dikkatle yaydı. Kubbe böylece ince bir örtüyle kaplandıktan sonra yüzü karanlığa gömüldü, ama ateşi yeniden yellemeye başlayınca çömelmiş gölgesi karşı duvara tırmandı, yansıyan aydınlıkta yüzü de yeniden seçilir hale geldi: İhtiyar bir adamın yüzü, eni konu kemikli ve tüylü. Nemli mavi gözleri ateşin karşısında kırpışıyor, nemli ağzı arada bir açılıyor, kapanmadan önce de mekanik bir şekilde birkaç kere çiğneme hareketi yapıyordu. Korlar yeniden alevlenir gibi olunca karton parçasını duvara yasladı, içini çektikten sonra konuştu:

“Şimdi biraz düzeldi, Mr O’Connor.”

Saçı erken ağarmış, yüzü de bir sürü sivilce ve çille biçimsizleşmiş genç bir adam olan Mr O’Connor tam bu sırada tütününü sigara sarmak üzere düzgün bir silindir haline getirmişti, ama kendisine bir şey söylenince düşünceli düşünceli bozdu yaptığını. Gene düşünceli bir tavırla tütünü yeniden yuvarladı ve bir an düşündükten sonra kâğıdı yalama-ya karar verdi.

“Mr Tierney ne zaman döneceğini söyledi mi?” diye sordu kuru ve tiz bir sesle.

“Söylemedi.”

Mr O'Connor sigarasını ağzına koydu, ceplerini yoklamaya başladı. Bir deste ince kartvizit çıkardı.

“Kibrit bulayım,” dedi ihtiyar.

“Uğraşma, bununla hallederiz,” dedi Mr O'Connor.

Kartlardan birini ayırıp üstündeki yazıyı okudu:

BELEDİYE SEÇİMLERİ

Royal Exchange Ward

Mr Richard J. Tierney yaklaşan Royal Exchange Ward seçiminde oyunuzu ve desteğinizi beklediğini saygılarıyla arzeder.

Tierney'nin meneceri Mr O'Connor'u bölgenin bir kısmında propaganda çalışması yapmak üzere tutmuştu, ama hava acımasız olduğu, ayakkabıları da su aldığı için günün büyük kısmını Kurul Lokali'nde ihtiyar kapıcı Jack'le oturarak geçiriyordu. Kısa gün karardığından beri böyle baş başa oturmuşlardı. Ekimin altısıydı ve dışarıda hava yağışlı, soğuktu.

Mr O'Connor kartın bir kenarını yırttı, ateşten onu tutuşturarak sigarasını yaktı. Bu sırada ateş, ceket yakasına taktığı koyu renkli parlak sarmaşığı da aydınlattı. İhtiyar onu dik-katle süzdü, sonra karton parçasını yeniden alıp, arkadaşı sigarasını içerken o da ateşi ağır ağır yelledi.

“İşte böyle,” dedi, yarım kalmış sözünü sürdürerek, “insan çocukları nasıl yetiştireceğini bilemiyor. Büyüyünce böyle olacağı kimin aklına gelirdi? Hristiyan Kardeşlere de gönderdim, her şeyi de yaptım, ama içkiden başka düşündüğü yok. Ben biraz adam olması için uğraşmıştım.”

Yorgun bir tavırla kartonu yerine koydu.

“Yaşlanmış olmasam gösterirdim ben ona adam gibi davranmayı. Sopayı kaptığım gibi basardım sırtına – az mı dövdüm zaten. Annesi. Tabii, eline geçeni veriyor ona..”

“Bu zaten çocukları mahvetti,” dedi Mr O’Connor.

“Tabii bu,” dedi ihtiyar. “Karşılığında da teşekkür filan yok, sade küstahlık. Bir yudum içtiğimi görsün, bir karış dil. Oğullar babalarına böyle davranırsa bu dünyanın sonu ne olur.”

“Kaç yaşında?” dedi Mr O’Connor.

“On dokuz,” dedi ihtiyar.

“Niye bir işe yerleştirmiyorsun?”

“Ne diyorsun? Sarhoş kerataya okul bitti biteli söylüyorum, ‘Sana ben bakacak değilim’ diyorum. Tamam da, işe girince daha beter; aldığını içkiye yatırıyor.”

Mr O’Connor anlayışlı bir tavırla başını salladı, ihtiyar da ateşe bakarak sustu. Biri odanın kapısını açıp seslendi:

“Merhabalar! Mason toplantısı mı var burada?”

“Kim o?” dedi ihtiyar.

“Ne yapıyorsunuz karanlıkta?” diye sordu ses.

“Sen misin, Hynes?” diye sordu Mr O’Connor.

“Benim. Ne yapıyorsunuz böyle karanlıkta?” dedi Mr Hynes, ateşin ışığına girerek.

Açık kahverengi bıyıklı, ince uzun bir gençti. Şapkasının kenarından damladı damlayacak yağmur suları birikmiş, yakaları yukarı kalkmıştı.

“Ne haber, Mat,” dedi O’Connor’a, “nasıl gidiyor?”

Mr O’Connor başını salladı. İhtiyar ocağın yanından ayrıldı, odada sendeler gibi arandıktan sonra elinde iki şamdanla döndü, sırayla ateşte mumları yakıp masaya götürdü. Çıplak bir oda gözle görünür hale geldi böylece ve ateşin sevinç veren rengi solgunlaştı. Odanın duvarları bir seçim nutku dışında çıplaktı. Odanın ortasında üstüne kâğıt yığılmış bir masa vardı.

Mr Hynes şöminenin rafına dayanarak sordu:

“Paranı verdi mi?”

“Vermedi daha,” dedi Mr O’Connor. “Tanrı’dan dileğim bu gece bizi açıkta bırakmaması.”

Mr Hynes güldü.

“Yok canım verir. Korkma,” dedi.

“Niyeti ciddiye umarım çabuk davranır,” dedi Mr O’Connor.

“Sen ne diyorsun, Jack?” dedi Mr Hynes ihtiyara, alaylı bir tonla.

İhtiyar ateşin yanındaki iskemlesine gelip oturdu.

“Vermezse olmadığından değil. Öteki herife benzemez.”

“Kim o öteki herif dediğin?” diye sordu Mr Hynes.

“Colgan,” dedi ihtiyar, küçümseyerek.

“Colgan bir işçi diye mi böyle konuşuyorsun? Dürüst duvarcı ustasıyla meyhaneci arasındaki fark nedir? Ha? İşçinin de herkes kadar hakkı yok mu Birlik’te bulunmaya? Var tabii. Hem de, adı sanı olan herkesin önünde ceketini ilikleyen o dalkavuklardan daha fazla hakkı var. Öyle değil mi, Mat?” dedi Mr Hynes, Mr O’Connor’a seslenerek.

“Bence haklısın,” dedi Mr O’Connor.

“Bir yanda bir adam, dürüst, gıllığışlı işleri yok. Emekçi sınıfları temsilen geliyor. Bu seni çalıştıran adamsa kendine bir kapı bulmak için bu işin içinde.”

“Elbette emekçi sınıfların da temsil edilmesi gerekir,” dedi ihtiyar.

“Çalışan adama bas tekmeyi, ekmeğini de elinden al,” dedi Mr Hynes. “Oysa her şeyi üreten emektir. Çalışan adam oğullarına, yeğenlerine, teyzezadelerine arpalık aramıyor. Çalışan adam, bir Alman kralına şirin görünmek için Dublin’in şerefini çamura batırmıyor.”

“O ne demek?” diye sordu ihtiyar.

“Bilmiyor musunuz, önümüzdeki yıl buraya gelecek olur-

sa Kral Edward'a hoşgeldin nutku çekecekler. Yabancı bir krala ne diye yağ çekecekmişiz yani?"

"Bizim adayımız bundan yana değil," dedi Mr O'Connor. "O da Milliyetçi listeden giriyor."

"Bundan yana değil, ha?" dedi Mr Hynes. "Bekle görürsün neden yana olduğunu. Ben onu tanırım. Tilki Dicky Tierney değil mi?"

"Hay Allah, belki de haklısın, Joe," dedi Mr O'Connor. "Her neyse, umarım mangizi ortaya çıkarır."

Üçü de sustular. İhtiyar gene korları toparlamaya koyuldu. Mr Hynes şapkasını çıkarıp silkeledi, kalkık yakalarını düzeltirken, ilige takılı sarmaşık yaprağı göründü.

"Bu adam hayatta olsaydı," dedi, parmağıyla sarmaşık yaprağını işaret ederek, "böyle hoşgeldin nutku filan konuşuyor olmazdık."

"Çok doğru," dedi Mr O'Connor.

"Ah, ne günlerdi onlar," dedi ihtiyar. "O zaman insanlık vardı."

Odaya yeniden sessizlik çöktü. Tam o sırada, kulakları soğuktan buz kesmiş, ufak tefek ve telaşlı bir adam, burnunu çeke çeke kapıdan içeri daldı. Hızlı adımlarla şömineye yaklaştı; ellerini hızlı hızlı ovuşturuyordu, sanki bir kıvılcım çaktırmak ister gibi.

"Para yok, beyler," dedi.

"Böyle oturun, Mr Henchy," dedi ihtiyar, kendi sandalyesini terk ederek.

"Aman, karıştırma Jack, karıştırma," dedi Mr Henchy.

Başıyla Mr Hynes'ı şöyle bir selamladı ve ihtiyarın boşalttığı sandalyeye oturdu.

"Aungier sokağını hallettiniz mi?" diye sordu Mr O'Connor'a.

"Evet," dedi Mr O'Connor, ceplerinde not defterini aramaya başladı.

“Grimes’a uğradınız mı?”

“Uğradım.”

“Ee? Ne diyor?”

“Söz vermiyor. ‘Kime oy vereceğimi kimseye açıklayamam,’ dedi. Ama halloldu sanıyorum.”

“Nasıl?”

“Aday gösterenlerin kimler olduğunu sordu; ben de söyledim. Peder Burke’ün adını verdim. Sanırım halloldu.”

Mr Henchy burnunu çekmeye ve şömineye doğru uzattığı ellerini dehşet bir hızla ovuşturmaya başladı. Sonra seslendi:

“Allah rızası için, Jack, biraz kömür getir şuraya. Hepsi bitmedi ya.”

İhtiyar odadan çıktı.

“Para kesik,” dedi Mr Henchy, başını sallayarak. “Sordum namussuz herife, dedi ki: ‘Bakın, Mr Henchy, işlerin iyi yürüdüğünü görürsem sizi unutmayacağım, buna güvenebilirsiniz.’ Pis çingene! Ne olmasını beklersin zaten?”

“Ne demiştin sana, Mat?” dedi Mr Hynes. “Tilki Dicky Tierney.”

“Hıh, tilkiligine tilki,” dedi Mr Henchy. “O domuz gibi bakan gözleri boşuna mı öyle bakıyor? Canı cehenneme. Para yok, bir sürü laf: ‘Ah, Mr Henchy, Mr Fanning’le konuşmam gerek... Çok para harcadım.’ Cimri kerata. Babasının Mary’s Lane’de işlettiği eskici dükkânını çoktan unuttu herhalde.”

“Sahi mi? Eskici miydi?” diye sordu Mr O’Connor.

“Tabii ya,” dedi Mr Henchy. “Bilmiyor muydunuz? Pazar sabahları, evler açılmadan, hani o evler, adamlar gidip kendilerine yelek ya da pantolon alırlardı! Ama Tilki Dicky’nin babası, dükkânın bir köşesinde bir de kara şişe sotalardı. Anlıyor musun? Öyle işte. Hayatı ilk orada öğrendi.”

İhtiyar birkaç kömür parçasıyla geri gelip bunları ateşin orasına burasına serpiştirdi.

“Güzel bir tanışma oldu, doğrusu,” dedi Mr O’Connor. “Paranın ucunu göstermeyecekse nasıl ister ona çalışmamızı?”

“Elimden bir şey gelmiyor,” dedi Mr Henchy. “Eve gittiğimde icra memurlarını sofada oturmuş beni beklerken bulacağım herhalde.”

Mr Hynes güldü, bir omuz hareketiyle şömineden kendini ayırıp gitmeye hazırlandı.

“Kral Eddie geldiğinde işler düzelir,” dedi. “Ee, beyler, ben gidiyorum. Görüşürüz. Hoşça kalın.”

Ağır ağır çıktı odadan. Mr Henchy de, ihtiyar da ağızlarını açmadılar, ama tam kapı kapanırken Mr O’Connor, sıkkın bir halle ateşe bakmaktan vazgeçip ansızın seslendi:

“Güle güle, Joe.”

Mr Henchy birkaç saniye bekledi, sonra kapıya doğru başını salladı.

“Söylesenize,” dedi, ateşin öbür tarafındakilere, “Bu arkadaş ne arıyor burada? Ne istiyor?”

“Ne olacak, zavallı Joe!” dedi Mr O’Connor, sigarasının izmaritini şömineye atarken, “o da darda, hepimiz gibi.”

Mr Henchy sıkı sıkı burnunu çekti ve öyle bir tükürük tükürdü ki neredeyse ateşi söndürüyordu; kömürler bunu tıslayarak protesto ettiler.

“Ben size özel ve halisane fikrimi söyleyivereyim,” dedi, “Bana sorarsanız bu arkadaş karşı tarafın adamı. Colgan’ın casusu, bana sorarsanız. Bir düşün peşine de bakın, görün, araları nasıl. Sizden şüphelenmezler. Çakozluyor musun?”

“Yok canım, iyi adamdır Joe,” dedi Mr O’Connor.

“Babası iyi, saygıdeğer bir adamdı,” dedi Mr Henchy. “Zavallı Larry Hynes! Vaktiyle çok iyilikleri olmuştu! Ama korurum arkadaşımız on dokuz kırat değil. Yahu, tamam, insan darda olabilir. Bunu anlıyorum da, asalak gibi yaşamayı anlamıyorum. Adamda biraz insanlık olur.”

“Geldiği zaman benden yüz bulmuyor,” dedi ihtiyar. “Git-

sin kendi tarafına çalışsın, burada ispiyonculuk etmesin.”

“Bilemiyorum,” dedi Mr O’Connor, kuşkulu bir tonla. Tütününüyle sigara kâğıdını çıkardı. “Ben Joe Hynes’ı dürüst bir adam olarak tanıyorum. Ayrıca akıllı adam da, hele yazmakta. Hani o yazdığı şeyi hatırlıyor musunuz?..”

“Bu dağlılar ve Fenian’lar biraz fazla akıllı oluyor, bana sorarsanız,” dedi Mr Henchy. “Benim özel ve halisane görüşüm nedir, biliyor musunuz, bu efendiler hakkında? Bence bunların yarısı Şato’dan para alıyor.”

“Bilinmez ki,” dedi ihtiyar.

“Yok, ben biliyorum,” dedi Mr Henchy. “Şato’nun adamları bunlar... Hynes için söylemiyorum... Yok, o ne olsa biraz daha iyi... Hani, şaşı bir asilzade parçası var – hangi yurt-severden söz ettiğimi anlıyorsunuz?”

Mr O’Connor başını salladı.

“Binbaşı Sirr’ün torunu sanki sözün gelişi! Öf, ne vatan-sever ama! O adam üç paraya satar vatanını – evet, sonra da diz çöküp Allah’ına şükreder, iyi ki satacak bir vatanım varmış diye!”

Kapı vuruldu.

“Girin!” dedi Mr Henchy.

Kapıda yoksul bir din adamı ya da yoksul bir aktörü andıran bir adam belirdi. Siyah elbisesi, bodur vücuduna sıkı sıkı oturacak şekilde iliklenmişti. Yakasının papaz yakası mı, yoksa sivil yaka mı olduğu anlaşılmıyordu, çünkü ceketinin yakalarını kaldırmıştı, böylece açığa çıkan düğmeleri de ışı-ğı yansıtıyordu. Sert, siyah ve yuvarlak bir fötr şapkası vardı. Üzerinde yağmur damlaları ışıldayan yüzü nemli ve sarı bir peyniri andırıyordu. İki pembemsi benek, elmacık kemiklerinin yerini göstermekteydi. Upuzun ağzını bir hayal kırıklığını dile getirmek üzere açarken aynı zamanda, sevinç ve şaşkınlığını dile getirmek üzere de, parlak mavi gözlerini iyice açmıştı.

“Aa, Peder Keon!” dedi Mr Henchy, sandalyesinden ayağa fırlayarak, “Siz misiniz? Buyurun!”

“Yo, yo, yo!” dedi Peder Keon hemen, bir çocukla konuşur gibi dudaklarını büzerek.

“Girip oturmaz mısınız?”

“Yo, yo, yo!” dedi Peder Keon. Anlayışlı, hoşgörülü, kadi-
fe gibi bir sesi vardı. “Sizi rahatsız etmeyeyim! Ben Mr Fan-
ning’i arıyordum da...”

“Kara Kartal meyhanesinde olmalı,” dedi Mr Henchy.
“Ama gelip beş dakika otursaydınız.”

“Yo, yo, çok teşekkür ederim. Küçük bir iş meselesi var-
dı,” dedi Peder Keon. “Çok teşekkür ederim.”

Kapıdan geri çekildi; Mr Henchy de şamdanlardan birini
alarak merdiveni aydınlatmaya koştu.

“Aman, zahmet etmeyin, lütfen!”

“Ne münasebet! Merdiven çok karanlık.”

“Yo, yo, görüyorum... Çok teşekkür ederim.”

“İnebildiniz mi?”

“Evet, evet, teşekkürler... Teşekkürler.”

Mr Henchy yeniden odaya gelip şamdanı masanın üstü-
ne yerleştirdi. Yeniden ateşin başına oturdu. Bir süre, ses-
siz oturdular.

“Anlatsana, John,” dedi Mr O’Connor, sigarasını bir başka
kart parçasıyla yakarken.

“Ha?”

“Neyin nesi bu adam?”

“Daha kolay bir soru soramaz mısın?” dedi Mr Henchy.

“Fanning’le aralarından su sızıyor. Sık sık Kavanagh’da
görüyorum birlikte, Papaz mı gerçekten?”

“Mmmmm, galiba... Sürüye tam uyamayanlardan, hani der-
ler ya. Neyse ki böylelerinin sayısı fazla değildir! Gene de,
birkaç tane var... Bir biçimde talihsiz bir adam...”

“Peki nasıl geçiniyor?” diye sordu Mr O’Connor.

“Bu da başka bir muamma.”

“Yani herhangi bir şapelle, kiliseyle, kurumla, ne bileyim...”

“Hayır,” dedi Mr Henchy. “Yalnız başına çalışıyor... Tövbe, tövbe,” diye ekledi, “ben de biralar geldi sanmıştım.”

“Sahi böyle bir imkân var mı? diye sordu Mr O’Connor.

“Ben de iyice susadım,” dedi ihtiyar.

“O alçak herife üç kere söyledim,” dedi Mr Henchy, “bir kasa yollatsın diye. Az önce gene söyledim, ama ceketi filan çıkarmış, tezgâha abanmış, Alderman Cowley ile kaynatıyordu.”

“Niye hatırlatmadın?” dedi Mr O’Connor.

“Nasıl hatırlatayım, Alderman Cowley ile bir laf, bir laf. Sonra bir aralık göz göze gelince, ‘Hani o konuştuğumuz küçük konu vardı’ dedim. ‘O konu tamam, Mr H.’ dedi. Dedi de, Allahın cezası, unuttu gitti tabii.”

“Onların arasında bir işler dönüyor ya,” dedi Mr O’Connor, düşünceli bir tavırla. “Dün Suffolk sokağının köşesinde üçü kafa kafaya vermiş, mırıl mırıl konuşuyorlardı.”

“Neyin peşinde olduklarını biliyorum galiba,” dedi Mr Henchy. “Bugünlerde Belediye Başkanı olmak istiyorsan, Şehir Meclisi’ne borcun olacak. O zaman seni Belediye Başkanlığına seçiyorlar. Vallahi! Ben de ciddi ciddi düşünüyorum Başkan olmayı. Ne dersiniz? Kıvrabilir miyim?”

Mr O’Connor güldü.

“İşin para tarafına baktığında...”

“Belediye Sarayı’ndan çıktığımı düşünün,” dedi Mr Henchy, “hermink yakalı pelerinimle filan. Bizim Jack de arkamdan gelir, pudralı perukasıyla, ha, ne dersin?”

“Beni de özel kalem müdürü yaparsın, John.”

“Tabii. Peder Keon’u da rahip olarak yanıma alırım. Bir aile eğlencesi düzenleriz.”

“Aslında, Mr Henchy,” dedi ihtiyar, “siz çoğundan da-

ha yüksek bir düzey tuttursunuz. Geçenlerde ihtiyar Keegan'la konuşuyordum, hani kapıcı var ya. 'Ee, yeni beyinden memnun musun, Pat?' dedim. 'Pek fazla davet kalmadı galiba,' dedim. 'Ne daveti?' dedi. 'Bulaşık bezinin kokusuyla doyar o,' dedi. Biliyor musunuz, ne dedi bana? Vallahi billahi, inanmadım."

"Ne dedi?" diye sordular, Mr Henchy ile Mr O'Connor.

"Dedi ki: 'Akşam yemeği için yarım kilo domuz pirzolası aldırın bir Dublin Belediye Başkanı düşünebiliyor musun?' dedi. 'Nasıl bu hayat standardı?' dedi. 'Belediye Sarayı'na gelen et, bu.' 'Vay canına!' dedim. 'Bunlar ne biçim insanlar?'"

Tam bu sırada kapı vuruldu, bir çocuk kapıdan başını uzattı.

"Kim o?" dedi ihtiyar.

"Kara Kartal'dan," dedi çocuk, odadan içeri yan yan girdi, bir şişe şangırtısıyla elindeki sepeti yere bıraktı.

İhtiyar, çocuğun şişeleri sepetten masanın üstüne aktarmasına yardım etti, şişeleri de saydı. Aktarma işi bitince çocuk sepeti koluna takarak sordu:

"Şişe var mı?"

"Ne şişesi?" dedi ihtiyar.

"Önce içmemize fırsat vermeyecek misin?" dedi Mr Henchy.

"Şişe varsa al dediler de,"

"Yarın gelir alırsın," dedi ihtiyar.

"Hey evlat!" dedi Mr Henchy, "şuradan O'Farrell'a koşup bize bir tirbuşon alır mısın – Mr Henchy istiyor, deyiver. Beş dakkada geri veririz. Sepet kalsın orada."

Çocuk çıkınca Mr Henchy keyifli keyifli ellerini ovuşturdu.

"Eh, sonuç olarak o kadar da kötü adam değil yani," dedi.

"Hiç olmazsa sözünü tutuyor."

"Bardak yok," dedi ihtiyar.

“Boşver bardağı, Jack,” dedi Mr Henchy. “Nice iyi insanlar içtiklerini şişeyle içmesini becermiştir.”

“Hiç yoktan iyi,” dedi Mr O’Connor.

“Öyle kötü bir adam değil,” dedi Mr Henchy, “yalnız, Fan-ning’in elinde oyuncak. Yoksa iyi niyetli aslında, kendi çapında.”

Çocuk tirbuşonu getirdi. İhtiyar üç şişe açıp tirbuşonu geri verirken Mr Henchy çocuğa seslendi:

“Sen de içer misin, evlat?”

“Memnuniyetle, beyim,” dedi çocuk.

İhtiyar gönülsüzce dördüncü şişeyi de açtı, oğlana verdi.

“Kaç yaşındasın sen?” diye sordu.

“On yedi,” dedi oğlan.

İhtiyar başka bir şey söylemeyince çocuk şişeyi aldı, “Siz-ze saygılarımla, efendim, Mr Henchy şerefine,” diyerek biraydı dikti, şişeyi masaya bırakıp kolunun yeniyle ağzını sil-di. Sonra tirbuşonu alarak ve bir veda sözü mırıldanarak yan-yan çıktı.

“İşte böyle başlar,” dedi ihtiyar.

“Böyle böyle yoldan çıkar,” dedi Mr Henchy.

İhtiyar açtığı üç şişeyi dağıttı. Hepsi aynı anda içtikten sonra da şişeleri şöminenin üstüne, uzanabilecekleri bir ye-re yerleştirip keyifli bir soluk aldılar.

“Eh bugün iyi iş çıkardım sayılır,” dedi Mr Henchy, ses-sizliği bozarak.

“Öyle mi, John?”

“Evet. Dawson sokağında bir iki işi bağladım. Crofton’la ben. Laf aramızda, Crofton, iyi adam filan da, bir seçim kam-panyasında beş para etmez. Ağzından laf çıkmıyor ki. Kazık gibi durup bakıyor, bütün gevezelik bana kalıyor.”

O anda odaya iki kişi girdi. Biri çok şişmandı. Mavi, serj takımını yokuşlu vücudundan sıyrılıp düşecek gibiydi. İfade bakımından, genç bir öküzü andıran bir yüzü, anlamsız an-

lamsız bakan mavi gözleri ve kırçıl bir bıyığı vardı. Çok daha genç ve ince olan öbür adamın yüzü zayıftı, sinekkaydı traş olmuştu. Yüksek bir yakalığı ve geniş kenarlı melon şapkası vardı.

“Oo, merhaba, Crofton!” dedi Mr Henchy şişman olanına. “İti an..”

“İçkiler nereden?” diye sordu, genç olanı. “İnek yavruladı mı?”

“Evet, evet. Tabii Lyons önce içkiyi görür!” dedi Mr O’Connor, gülerek.

“Kampanyayı böyle mi yürütüyorsunuz siz?” dedi Lyons. “Crofton’la ben de sogukta, yağmurda oy peşinde koşuyoruz.”

“Haydi, git işine,” dedi Mr Henchy, “benim beş dakikada toplayacağım oyu siz ikiniz bir haftada bir araya getiremezsiniz.”

“İki şişe bira açsana, Jack,” dedi Mr O’Connor.

“Nasıl açayım,” dedi ihtiyar. “Tirbuşon yok ki.”

“Durun hele, durun hele!” dedi Mr Henchy, ayağa fırladı. “Siz bu numarayı hiç görmüş müydünüz?”

Masadan iki şişe alıp şömineye götürdü ve demire dayadı. Sonra yeniden ateşin yanına oturup şişesinden bir yudum daha aldı. Mr Lyons masanın kenarına oturdu, şapkasını ensesine doğru kaykılttı ve bacaklarını sallamaya başladı.

“Benim şişem hangisi?” diye sordu.

“Şu işte, evlat,” dedi Mr Henchy.

Mr Crofton bir sandığın üstüne oturup gözünü ocağa dayalı duran öteki şişeye dikti. İki nedenle sessiz duruyordu. Birincisi, ki zaten kendi başına yeterli bir neden, söyleyecek herhangi bir sözü yoktu: ikincisi de, yanında bulunduğu insanları kendi dengi saymamasıydı. Muhafazakâr aday Wilkins’in kampanyasını üstlenmişti, ama Muhafazakârlar adamlarını geri çekip kötünün iyisi olarak Milliyetçi adayı

desteklemeye karar verince, Mr Tierney adına çalışmak durumunda kalmıştı.

Az sonra, Mr Lyons'ın şişesinin mantarı, özür dilercesine bir "pıt" sesiyle fırladı. Mr Lyons oturduğu masadan yere atladı, şömineye gidip şişesini aldı, gene masaya döndü.

"Crofton," dedi Mr Henchy, "siz geldiğinizde ben de birkaç oyu sağlama bağladığınızı anlatıyordum."

"Kimlerinki?" diye sordu Mr Lyons.

"Bir kere Parkes'tan aldım, ikincisi Atkinson, sonra Dawson sokağından Ward. İyi adamdır-sağlam, çekirdekten yetişme Muhafazakâr! 'İyi ama, sizin aday Milliyetçi değil mi?' diye sordu. Ben de, 'Saygıdeğer bir insan,' dedim. 'Bu ülkenin yararını düşünüyor. Dünyanın vergisini ödüyor,' dedim. 'Şehirde bir sürü bina sahibi, üç tane de işyeri var. Demek ki vergileri düşük düzeyde tutmak onun çıkarına. İleri gelen, saygıdeğer bir yurttaş,' dedim. 'Ayrıca Yoksullar Yasası'ndan yana ve iyi, kötü hiçbir partiye bağlı değil.' Bunlarla böyle konuşmak gerek."

"Krala hoşgeldin nutkundan ne haber?" dedi Mr Lyons, içtikten sonra ağzını şapırdatarak.

"Beni dinleyin," dedi Mr Henchy. "Ward'a da söylediğim gibi, bu ülkede bize sermaye gerek. Kralın buraya gelmesi bu ülkeye bir sürü para akacak demektir. Dublin halkı bundan fayda görür. Şu rıhtımın oradaki fabrikalara bakın, hepsi işsiz duruyor! Şu eski sanayii canlandırabilsek, tezgâhları, tersaneleri, fabrikaları, bakın bu ülkede ne biçim para olur. Bize sermaye gerek."

"İyi ama, baksana, John," dedi Mr O'Connor. "İngiltere kralına neden hoşgeldin diyelim? Parnell kendisi de..."

"Parnell öldü," dedi Mr Henchy. "Bakın, ben bu olaya şöyle bakıyorum. Bu adam tahta oturuncaya kadar anasını bekleye bekleye saçları ağardı. Keyfine düşkün bir adam, bizim hakkımızda da kötü bir niyeti yok. Bayağı doğru dürüst bir

adam, bana sorarsanız, hiç öyle bozuk bir tarafı yok. Şunu diyor kendi kendine: 'İhtiyar bu yabani İrlandalıları görme-ye gitmedi hiç. İsa hakkı için, ben kendim gidip göreceğim, ne menem şeylermiş.' Yani, şimdi dostça bir ziyarete gelen bir adama hakaret mi edeceğiz? Ha? Doğru mu böyle yapmak, Crofton?"

Mr Crofton başını salladı.

"Bunlar iyi hoş da," dedi Mr Lyons, tartışmaya hazırlanan bir tavırla, "Kral Edward'ın hayatı, hani..."

"Geçmiş unutamam," dedi Mr Henchy. "Ben adama kişi olarak hayranım. Senin benim gibi zevkine düşkün bir adam. İç-kisine biraz düşkün, biraz da serseri, belki, hem de iyi sporcu. Ne yani, İrlanda milleti adamın hakkını veremez mi?"

"Bunlar hepsi güzel," dedi Mr Lyons. "Ama şimdi şu Parnell durumunu düşünelim."

"Yahu, Allah aşkına," dedi Mr Henchy, "bu iki durum arasında ne benzerlik var?"

"Demek istediğim," dedi Mr Lyons, "bizim ideallerimiz var. Şimdi niçin böyle bir adamı bağrımıza basalım? Parnell, sence, o yaptığı işlerden sonra bizim önderimiz olabilecek bir adam mıydı? Öyleyse, Yedinci Edward'ı niçin benimseyelim?"

"Bugün Parnell'in ölüm yıldönümü," dedi Mr O'Connor, "onun için şimdi kızgınlık yaratacak sözler söylemeyelim. Adam öldü gitti ve artık hepimizin ona saygısı var – Muhafazakârların bile," diye ekledi, dönüp Mr Crofton'a bakarak.

Pıt! Mr Crofton'ın şişesinin gecikmiş mantarı da uçtu. Mr Crofton sandığından kalkıp şömineye gitti. Ganimetiyle yerine dönerken kalın bir sesle konuştu:

"Bizim cenahın saygısı var, çünkü soyluydu."

"Çok haklısın, Crofton," dedi Mr Henchy, şiddetle. "Bu kadar iti köpeği dalaşmadan idare edebilen bir o vardı. 'Yatın aşağı, itler! Yatın, köpekler!' işte böyle davranırdı onla-

ra. Gelsene, Joe! Gel içeri!" diye seslendi, kapıda Mr Hynes'i görünce.

Mr Hynes ağır ağır içeri girdi.

"Bir bira daha aç, Jack," dedi Mr Henchy. "Ha unuttum, tirbuşon yoktu! Verin bir tane de ateşe koyayım."

İhtiyarın verdiği şişeyi ocağın demirine dayadı.

"Otur Joe," dedi Mr O'Connor, "biz de Şef'in sözünü ediyorduk."

"Evet, evet," dedi Mr Henchy.

Mr Hynes masaya, Mr Lyons'ın yakınına oturdu, ama ağzını açmadı.

"İşte bu da ona ihanet etmeyenlerden biri," dedi Mr Henchy. "Senin için bunu her zaman söylerim, Joe! Yok, gerçekten, erkekçe sadık kaldın ona!"

"Hey, Joe," dedi Mr O'Connor, ansızın. "Şu yazdığın şeyi bize bir okusana – hatırladın mı? Ezberinde mi?"

"Ha, tabii" dedi Mr Henchy. "Oku şunu. Sen hiç dinlemiş miydin. Crofton? Dinleyin bakın: Harika bir şey."

"Haydi, haydi," dedi Mr O'Connor. "Oku şunu, Joe."

Mr Hynes sözü edilen parçanın hangisi olduğunu hemen anlayamamış gibiydi, ama biraz düşününce hatırladı.

"Ha, şu şiir... Eskidi artık."

"Canım, sen oku gene!" dedi, Mr O'Connor.

"Susalım, susalım," dedi Mr Henchy. "Haydi, Joe!"

Mr Hynes biraz daha duraladı. Sonra sessizlik içinde başından şapkasını çıkarıp masaya koydu ve ayağa kalktı. Parçayı zihninde evirip çeviriyor gibiydi. Uzun bir duraklamadan sonra başladı:

"Parnell'in Ölümü

6 Ekim 1891

Bir iki kere boğazını temizledikten sonra şiiri okudu:

“Öldü o. Taçsız kralımız öldü.

Ey Erin, mateme bürün ve ağla!

Modern ikiyüzlülüğün kurbanı olan

O büyük ve kahraman evladına.

Çamurun içinden çekip çıkardığı

Korkak köpekler ölüme onu itti,

Erin'in umutları ve Erin'in özlemleri

Böylece bir anda kül olup gitti.

“Sarayda olsun, evde, izbede olsun

Her nerede çarpıyorsa İrlanda kalbi

Şimdi acıyla yıkıktır-çünkü ölen

O insan yogurup biçimlendirecekti kaderini

“Oydu şan katacak Erin diyarına,

Göklerde dalgalanan yeşil bayrağıyla,

Devlet adamları, ozanları, savaşçıları

Dünya ulusları karşısında dımdık ayakta.

Düşünü görmüştü (heyhat, sadece bir düş!)

Özgürlüğün: ama o bunun için çabalarken,

Hedefine varmadan araya ihanet girdi

Ve aldılar sevdiği şeyi elinden

“Utansın ona vuran ödleğ eller!

Ya da fırsatçı ikiyüzlü papaz yığının

Onu bir öpücükle ihbar edenler-

O papazlar ki hiçbir dost değildi ona.

“Ebedî bir utanç içinde kavrulsun

Adları ve anıları o iğrenç gürhün.

Adını pisleyip lekelemeye çalıştılar

Gururla tümüne tepeden bakan bir ruhun

*“Bütün kudretliler gibi devrildi o da,
Son anına kadar soylu ve korkusuzca
Şimdi ölüm onu birleştirdi
Erin’in geçmişteki kahramanlarıyla.*

*Uykusunu bozmasın çirkin bağırmalar,
Huzur için dinleniyorken mezarında!
Ne insanca bir acı, ne de yüce tutku,
İltiyor onu şan ve şeref doruklarına.*

*“İstedikleri oldu: devirdiler onu,
Ama Erin, sen de sakın unutma bunu;
Kendi küllerinden canlanarak çıkan Anka gibi,
Şafak sökerken yükselebilir ruhu.*

*“Bir gün, getirebilir bize özgürlüğün egemenliğini
O gün Erin tokuştururken bardağını,
Bütün bu sevincinin içinde üzüntüyle
Bir şeyi hatırlayacaktır: Parnell’in anısını.”*

Mr Hynes yeniden masaya oturdu. Şiiri okuması bitince bir sessizlik oldu ve bunu coşkulu bir alkış izledi: Mr Lyons bile el çırpıyordu. Alkış bir süre devam etti. Kesildiğinde, bütün dinleyenler şişelerine uzanıp sessizce içtiler.

Pıt! Mr Hynes’in şişesinin mantarı da uçtu, ama Mr Hynes yüzü kızarmış bir halde oturduğu masadan kalkmadı. Bu daveti duymamış gibiydi.

“Harikasın, Joe!” dedi Mr O’Connor; duygularını gizleyebilmek için sigara kağıtlarıyla tütün torbasına davrandı.

“Ne dersin, Crofton?” diye seslendi Mr Henchy. “Nasıl? Güzel değil mi?”

Mr Crofton çok güzel bir parça olduğunu söyledi.

Eire Abu Cemiyeti'nin sekreter yardımcısı Mr Holohan neredeyse bir aydır Dublin sokaklarını bir aşağı bir yukarı arşınıyor, cepleri ve elleri birtakım pis kâğıt parçalarıyla dolu olmak üzere, konserler dizisini düzenlemeye çalışıyordu. Bir ayağı sakat olduğu için arkadaşları Aksak Holohan derlerdi. Durmadan geziniyor, köşe başlarında saatlerce dikilip bir şeyler tartışıyor, notlar alıyordu; ama sonunda her şeyi düzenleyen Mrs Kearney oldu.

Miss Devlin, inadından Mrs Kearney olmuştu. Yüksek tabakadan bir rahibe okulunda okumuş, Fransızca ve müzik öğrenmişti. Doğuştan beyaz tenli, dik duruşlu olduğu için okulda pek fazla arkadaş edinmemişti. Evlenme çağına geldiğinde ailece ev ev gezdiler ve gittikleri yerde piyano çalıştı, fildişini andırır havası çok hayranlık uyandırdı. Başarılarının serin çemberi içinde oturuyor, bir isteklinin kahramanlık ederek ortaya çıkmasını ve ona pırıl pırıl bir hayat sunmasını bekliyordu. Ama tanıştığı gençler sıradan insanlardı, onun için de yüreklendirmiyordu onları; romantik isteklerini gizlice ve bol bol Türk lokumu yiyerek yatıştırdı. Gelgele-

lim, sınıra yaklaşıp arkadaşları da dillerini serbest bırakınca, Ormond rıhtımında ayakkabı imalatçılığı yapan Mr Kearney ile evlenerek herkesi susturdu.

Adam ondan çok büyüktü. Kocaman kumral sakalının içlerinde ara sıra cereyan eden bir sohbeti vardı. Evliliklerinin birinci yılı tamamlandığında, Mrs Kearney böyle bir adamın romantik bir kişiden daha dayanıklı çıkacağını kavramıştı; ama kendi romantik düşüncelerini de hiçbir zaman elden çıkarmadı. Aklı başında, tutumlu, dindar bir adamdı; bütün ilk cumalarda kiliseye gidiyordu; bazan onunla birlikte, ama genellikle yalnız başına. Ama karısı da dini bütünlükten hiç vazgeçmedi ve ona iyi bir eş oldu. Yabancı evde bir davete gitseler karısı kaşını şu kadarcık oynatsa adam hemen kalkıp vedalaşmaya başlar, onu da öksürük tutunca kuştüyü yorganı dizlerine örter, kuvvetli bir rom punçu hazırlardı. Adam kendi hesabına örnek bir babaydı. Şirketin birine her hafta küçük ödemeler yaparak, iki kızına da, yirmi dört yaşına geldiklerinde; yüzer sterlinlik birer çeyiz biriktirmişti. Büyük kızı Kathleen'i bir rahibe okuluna gönderdi –o da orada Fransızca ve müzik öğrendi– sonra da Akademiye gönderip taksitleri ödedi. Her yıl temmuz ayında Mrs Kearney bir dostuna, "Bizimki birkaç haftalığına Skerries'e gönderiyor bizi," deme fırsatını bulurdu.

Skerries değilse Howth veya Greystones olurdu.

İrlandalılığın canlandırılması hissedilmeye başladığında, Mrs Kearney kızının adının avantajını kullanmaya karar verdi ve eve İrlandalı bir öğretmen getirtti. Kathleen'le kardeşi arkadaşlarına İrlanda kartpostalları gönderdiler, arkadaşları da onlara başka İrlanda kartpostallarıyla cevap verdi. Bazı özel Pazar günlerinde de, Mr Kearney katedrale ailesiyle birlikte gittiğinde, ayın sonrasında Katedral sokağının köşesinde toplanan insanlar neredeyse bir kalabalık oluşturunurdu. Hepsi de Kearney'lerin dostuydu – ya müzik dolayısıyla ya

da Milliyetçi arkadaşlar; ve bütün karşılıklı dedikodular bittiğinde, hep birden el sıkışır, bir yandan da her yönden birbirlerine uzanan bu kadar elin karışıklığına gülüşür, İrlanda dilinde vedalaşırlardı. Çok geçmeden Miss Kathleen Kearney'in adı herkesin ağzından işitilir oldu. Müzikte çok iyi olduğu ve pek hoş bir kız olduğu ve, üstelik, dil davasına inananlardan olduğu söyleniyordu. Mrs Kearney de bu durumdan hoşnuttu. Onun için, günün birinde Mr Holohan gelip üyesi olduğu Cemiyetin Eski Konser Salonunda verdiği dört konserlik dizide kızının piyanoyla eşlik etmesini önerdiğinde hiç şaşırmadı. Onu misafir odasına alıp oturttu, içki sürahisiyle bisküvi kutusunu çıkarttı. Olanca yüreği ve varlığıyla daldı girişimin ayrıntılarına, öğütler verdi, vazgeçirdi: sonunda, Kathleen'in dört büyük konserde eşlik etme hizmetlerine karşılık sekiz sterlin alacağı bir sözleşme ortaya çıktı.

Mr Holohan davetiyelere yazılacak sözler ya da programın parçalarının sıraya sokulması gibi ince işlerde bayağı acemi olduğu için, Mrs Kearney ona yardım etti. Neyin nasıl yapılacağını biliyordu. Hangi *artist*'lerin büyük harfle, hangi *artist*'lerin küçük harfle yazılması gerektiğini biliyordu. Birinci tenorun, Mr Meade'in komik numarasından sonra çıkmak istemeyeceğini biliyordu. Seyirciyi sürekli ilgili tutmak için, başarısından şüphe duyulan gösterileri sevilen parçaların arasına kaydırıyordu. Mr Holohan her gün gelip bir konuda fikrini sormaya başladı. O her seferinde dostça öğüt veriyordu – çok yakın biri gibi, aslında.

Sürahiyi sürüyordu önüne:

“Alın, siz koyun, Mr Holohan,” diyordu.

Ve o alırken cesaret veriyordu:

“Çekinmeyin. Hiç çekinmeyin.”

Her şey yolundaydı. Mrs Kearney, Brown Thomas'ın dükânından, Kathleen'in elbisesinden önüne dikilmek üzere çok güzel bir pembe ipek şarmöz aldı. Çok para tuttu; ama

hayatta bazı durumlarda masraftan kaçınmamak gerekir. Son konserin iki şililik biletlerinden de bir düzinesini satın alıp başka türlü geleceğine güvenilmeyecek dostlara gönderdi. Hiçbir şey unutmadı ve onun sayesinde, yapılması gereken her şey yapıldı.

Konser günleri çarşamba, perşembe, cuma ve cumartesiydi. Mrs Kearney çarşamba gecesini Eski Konser Salonuna kızıyla birlikte geldiğinde durumu pek beğenmedi. Ceketlerinde mavi armalar dikili birkaç genç aylak aylak duruyordu girişte; hiçbiri smokinli değildi. Kızıyla geçerken açık kapıdan içeriye hızla bakınca yer göstericilerin niçin böyle aylak durduklarını anladı. Önce, saati şaşırması olup olamayacağını düşündü. Hayır, sekize yirmi vardı.

Sahne arkasındaki soyunma odasında Cemiyet sekreteri Mr Fitzpatrick'le tanıştırdı. Gülümseyerek adamın elini sıktı. Ufak tefek, beyaz tenli ve boş bakışlı bir adamdı. Mrs Kearney, özensizce başına geçirdiği yumuşak, boz renkli şapkanın bir yana kaydığını, şivesinin de hayli taşralı olduğunu fark etti. Elinde bir program vardı ve Mrs Kearney ile konuşurken programın bir ucunu çiğneye çiğneye ıslak bir hamur haline getirmişti. Hayal kırıklıklarından fazla etkilenmez bir adam tavrı vardı. Mr Holohan dakikada bir gelip gışeden haber getiriyordu. Artist'ler aralarında sinirli sinirli konuşuyor, arada bir aynaya bakıyor, notlarını açıp kapatıyorlardı. Sekiz buçuğa doğru, salonda oturmuş birkaç insan eğlencenin artık başlaması dileklerini dile getirmeye başladı. Mr Fitzpatrick soyunma odasına geldi, boş boş gülümsedi odadakilere:

"Eh, hanımlar, beyler. Sanırım artık başlamak gerek cüm-büşe," dedi.

Mrs Kearney bu son kelimesini hızlı bir küçümseme bakışıyla ödüllendirdikten sonra kızına cesaret vermek ister gibi, "Hazır mısın, şekerim?" dedi.

Fırsat bulunca Mr Holohan'ı bir kenara çekip bu durumun ne anlama geldiğini sordu. Mr Holohan ne anlama geldiğini bilmiyordu. Ona göre komite dört konser düzenlemekle yanılmıştı: dört fazlaydı.

"Ayrıca da, *artist*'ler!" dedi Mrs Kearney. "Gerçi ellerinden geleni yapıyorlar, ama iyi değiller."

Mr Holohan da *artist*'lerin pek matah olmadığını itiraf etti, ama ona göre Komite ilk üç konseri başboş bırakmış, bütün yetenekleri cumartesi gecesine saklamıştı. Mrs Kearney bir şey söylemedi ama, sahnede sıradan gösteriler birbirini izleyip salondaki bir avuç insan da gitgide azaldıkça, böyle bir konser için bu kadar işe kalkıştığına pişman olmaya başladı. Olayın gidişi hoşuna gitmiyor, Mr Fitzpatrick'in boş boş gülümseyişi de adamakıllı sinirine dokunuyordu. Gene de, ağzını açmadan sonu bekledi. Konser saat onu bulmadan sona erdi; herkes çabuk çabuk evine döndü.

Perşembe gecesi konseri daha kalabalıktı, ama Mrs Kearney bunun kuru kalabalık olduğunu anlamakta gecikmedi. Seyirciler, sanki gösteri resmiyet dışı bir provaymış gibi, laubali bir davranış içindeydiler. Mr Fitzpatrick'se hayatından memnun görünüyordu; hal ve gidişini Mrs Kearney'in öfkeyle izlediğinin hiç de bilincinde değildi. Perdenin hemen arkasında duruyor, ara sıra kafasını dışarı uzatıp balkonun köşesindeki tanıdıklarıyla karşılıklı gülüşüyorlardı. Akşam sona ermeden önce Mrs Kearney cuma konserinin iptal edildiğini, komitenin de elinden geleni yaparak cumartesi gecesi salonu doldurmaya çalışacağını öğrendi. Bunu işitince hemen Mr Holohan'ı aradı. Mr Holohan genç bir hanıma limonata götürmek üzere seke seke giderken yakasına yapışıp işittiği şeyin doğru olup olmadığını sordu. Evet, doğruydu.

"Ama şüphesiz ki bu durum sözleşmemizi etkilemez," dedi Mrs Kearney. "Sözleşmemiz dört konserlikti."

Mr Holohan acele işi varmış gibi bir havadaydı; Mr Fitz-

patrick'le görüşmesini öğütledi. Mrs Kearney artık korkmaya başlamıştı. Mr Fitzpatrick'i perdenin arkasından uzaklaştırıp, kızının dört konserlik bir sözleşme imzaladığını ve sözleşme hükümlerine göre, cemiyet dört konser versin vermesin, başlangıçta saptanan parayı alması gerektiğini anlatı. Söz konusu durumu hemen anlamakta güçlük çeken Mr Fitzpatrick sorunu çözemedi ve konuyu komiteye götüreceğini söyledi. Mrs Kearney'in öfkesi yanaklarında yanıp sönmeye başlamıştı.

"Peki, Komiteye dediğiniz kim oluyor?" diye sormamak için kendini zor tuttu. Bunun bir hanımefendiye yakışmama-
cağını biliyordu: onun için sustu.

Cuma sabahı erkenden, tomar tomar el ilanlarıyla çocuklar Dublin sokaklarına salındı. Akşam gazetelerinin hepsinde, cemiyete kıyak çeken şişirme haberlerde, müzik-severlerle, kendilerini ne harika şeylerin beklediği anlatıldı. Mrs Kearney biraz rahatlardı, ama gene de kocasına bazı kuşkularını açmanın doğru olacağını düşündü. Kocasını onu dikkatle dinledikten sonra, belki de cumartesi gecesi kendisinin de oraya gelmesinde yarar olacağını söyledi. Mrs Kearney de katıldı buna. Büyük Postane'ye nasıl saygısı varsa, kocasına da öyle saygı duyuyordu: büyük, güvenilir ve sabit bir şey olarak; yeteneklerinin sayıca oldukça az olduğunu bilmekle birlikte, bir erkek olarak soyut değerini tanıyordu. Birlikte gelmeyi önermesine sevindi. Planlar kurmasına gerek kalmayacaktı.

Büyük konser gecesi geldi çatı. Mrs Kearney kocası ve kızıyla birlikte konser saatinden üç çeyrek saat önce Eski Konser Salonuna sükün etti. Yazık ki yağmurlu bir akşamdı. Mrs Kearney kızının elbisesiyle notalarını kocasına teslim ederek bütün binada Mr Holohan'ı ya da Mr Fitzpatrick'i aradı. İkisini de bulamadı. Görevlilere komiteden kimsenin orada bulunup bulunmadığını sordu: bir yığın uğraşmadan sonra, görevlilerden biri, Miss Beirne adında ufak tefek bir kadın-

cağız bulup getirdi. Mrs Kearney sekreterlerden birini görmek istediğini bildirdi ona. Miss Beirne de onların her an gelebileceğini söyleyerek kendisinin yapabileceği bir şey olup olmadığını sordu. Mrs Kearney, kadıncağızın bir güven ve yardımcı olma ifadesine büzülen yaşlı yüzüne dikkatlice baktıktan sonra cevap verdi:

“Hayır, teşekkür ederim!”

Kadın, salonun dolacağını umduğunu söyledi. Dışarıda yağan yağmura uzun uzun bakarken, ıslak sokağın melan-kolisi, büzülmüş yüzündeki olanca güven ve yardımcı olma isteğini silip götürdü. Hafifçe içini çekti,

“Ah, ah!” dedi. “Allah biliyor ya, yapılabilecek her şeyi yaptık.”

Mrs Kearney soyunma odasına dönmeye karar verdi.

Artist’ler gelmeye başlamışlardı. Bas ve ikinci tenor daha şimdiden oradaydılar. Bas, yani Mr Duggan, seyrek siyah bıyıklı, ince yapılı bir gençti. Şehirdeki bir konser salonu kapıcısının oğlu olarak, o yankılanan salonda uzun uzun bas sesler çıkarmıştı vaktiyle. Bu oldukça iddiasız noktadan başlayarak yavaş yavaş yükselmiş ve artık birinci sınıf bir *artist* olmuştu. Büyük operaya bile çıkmıştı. Bir akşam, opera *artist*’lerinden biri hastalanınca, Queen’s Theatre’da oynanan Maritana operasında kral rolünü üstlenmişti. Duyarak ve dolgun bir sesle söylemiş, galeriden de bayağı alkış toplamıştı; ama düşüncesizlikten, burnunu bir iki kere eldivenli eliyle sildiği için, yarattığı iyi izlenimi ne yazık ki zedelemişti. İddiasız bir adamdı, konuşkan da değildi. Konuşurken, özellikle siz kelimesini öylesine yumuşak söylerdi ki karşısındaki işitmezdi bile; sesi uğruna da, sütün kuvvetli hiçbir şey içmezdi. İkinci tenor olan Mr Bell ise açık sarı saçlı, kısa boylu bir adamdı ve her yıl Feis Ceoill’de şarkı yarışmalarına katılıyordu. Dördüncü girişiminde bir bronz madalya almıştı. Son derece gergindi, başka tenorları son derece kıska-

nırdı ve bu gergin kıskançlığını belli etmemek için abartılmış dostluk gösterilerine kalkışırdı. Bir konserde bulunmanın kendisi için bir işkence olduğunu herkese kanıtlamaya çalışmak gibi de bir huyu vardı. Dolayısıyla Mr Duggan'ı görünce hemen üstüne yürüyüp sordu:

“Siz de mi konserdesiniz?”

“Evet,” dedi Mr Duggan.

Mr Bell bu dert yoldaşına gülümsedi, elini uzattı:

“Elden gelin,” dedi.

Mrs Kearney bu iki gencin yanından geçerek perdenin kenarına yaklaştı ve salona baktı. Koltuklar hızla doluyor, salondan hoş bir gürültü yükseliyordu. Geri gelip kocasıyla baş başa verdi. Belli ki Kathleen hakkında konuşuyorlardı, çünkü, Milliyetçi arkadaşlarından biri olan kontralto Miss Healey ile sohbet eden kızlarına bakıyorlardı sık sık. Solgun yüzlü, tanımadıkları bir kadın tek başına odadan geçerek gitti. Çelimsiz bir beden üzerine takılı soluk mavi elbiseyi keskin gözlerle süzdü kadınlar. Biri bu kadının soprano Madam Glynn olduğunu söyledi.

“Nereden de bulup çıkarmışlar acaba?” dedi Kathleen, Miss Healy'ye. “Adını duyduğumu hiç sanmıyorum.”

Mis Healy gülümsemek zorunda kaldı. O anda Mr Holohan sekerek içeri girince, iki genç hanım ona bu bilinmeyen kadının kim olduğunu sordular. Mr Holohan, Londra'dan Madam Glynn olduğunu söyledi. Madam Glynn de içeri gelip odanın bir köşesinde yerini aldı. Notalarını gergin bir şekilde tutuyor, ara sıra da ürkek bakışıyla odadakileri süzüyordu. Odanın gölgesi rengi atmış elbisesini koruma altına almıştı ama, köprücük kemiklerinin oyunu intikam alırcasına derinleştiriyordu. Salondan gelen gürültü daha da artmıştı. Birinci tenorla bariton birlikte geldiler. İkisi de iyi giyimli, tombul ve rahattılar ve odaya bir bolluk havası getirmişlerdi.

Mrs Kearney kızıyla birlikte bu ikisinin yanına yaklaşıp dostça bir sohbe girdi. Onlarla iyi geçinmek istiyordu ama, bir yandan bu kibarlıkları yaparken, gözleri de Mr Holohan'ın seksekli ve dolaşık rotasını izliyordu. Fırsatı yakalayınca izin isteyip onun peşine düştü.

“Mr Holohan, bir dakika sizinle bir şey konuşmak istiyorum,” dedi.

Koridorun تنها bir köşesine sığındıklarında, Mrs Kearney kızının ne zaman parasını alacağını sordu. Mr Holohan, bunun Mr Fitzpatrick'in işi olduğunu söyledi. Mrs Kearney, kendilerinin Mr Fitzpatrick'le bir ilgilerinin bulunmadığını belirtti. Kızı sekiz sterlin karşılığında bir sözleşme imzalamıştı ve parasının ödenmesi gerekiyordu. Mr Holohan bunun kendi işi olmadığını söyledi.

“Niçin sizin işiniz değil?” diye sordu Mrs Kearney. “Sözleşmeyi siz kendiniz getirmediğiniz mi? Her neyse, sizin işiniz olmasa bile benim işim ve bu işin çözülmesini istiyorum.”

“En iyisi siz Mr Fitzpatrick'le konuşun,” dedi Mr Holohan, mesafeli bir tavır takınarak.

“Mr Fitzpatrick'le benim bir ilgim yok,” diye tekrarladı Mrs Kearney. “Elimde sözleşme var, sözleşme hükümlerinin yerine getirilmesini istiyorum.”

Soyunma odasına döndüğünde yanakları hafifçe renklenmişti! Oda hareketliydi. Sokak kılığında iki adam şöminenin başını işgal etmişler, Miss Healy ve baritonla konuşuyorlardı. Biri *Özgür İnsan* gazetesinden, öbürü de Mr O'Madden Burke'tü. *Özgür İnsan*'dan gelen konsere kalamayacağını söylüyordu. Çünkü Amerikalı bir rahibin Mansion House'da verdiği konferansın haberini yazması gerekiyordu. Konser haberini *Özgür İnsan* bürosuna bırakmalarını, gazeteye koyduracağını söyledi. Saçı ağarmış, sesi inandırıcı, davranışları dikkatli bir adamdı. Elinde sönmüş purosunun kokusu hâlâ çevresindeydi. Konserlerden ve artist'ler-

den fena halde sıkıldığı için bir an bile durmaya niyeti yoktu, ama şömineye yaslanıp kalmıştı. Miss Healy gülerek, konuşarak önünde duruyordu. Bu kibarlığın bir nedenini tahmin edecek kadar yaşlıydı gazeteci, ama bu andan yararlanmak isteyecek kadar da, ruhen gençti. Genç kızın bedeninin sıcaklığı, kokusu, rengi duyularına hoş bir şekilde hitap ediyordu. Karşısında inip kalktığını gördüğü göğüslerin o anda kendisi için inip kalktığının, bu gülüşler, kokular ve bilinçli bakışların kendisine sunulduğunun farkındaydı ve bundan pek hoşnuttu. Daha fazla durmasına imkân kalmayınca, üzülerek vedalaştı.

“O'Madden Burke haber olmasını istediğiniz şekilde yazacak,” diye açıkladı Mr Holohan'a, “ben de sayfaya koyduracağım.”

“Çok teşekkür ederiz, Mr Hendrick,” dedi Mr Holohan. “Koydurursunuz değil mi? Peki, gitmeden önce bir şey almaz mıydınız?”

“Niye olmasın?” dedi Mr Hendrick.

İki adam dolambaçlı birtakım koridorlardan geçip karanlık bir merdivenden tırmanarak, görevlilerden birinin beyle-re içki şişeleri açtığı köşe bucak bir odaya geldiler. Bu beylerden biri de, önceden yola çıkıp içgüdülerıyla burayı bulan Mr O'Madden Burke'tü. Durduğu anlarda heybetli gövdesini büyük ipekli şemsiyesine dayayarak dengede tutan, yaşlıca, hoş konuşan bir adamdı Mr O'Madden Burke. Kulakta görkemli bir tını bırakan Batılı adı da, ince mali sorunlarını dengede tuttuğu manevi şemsiyesiydi. Geniş bir çevrenin saygısını kazanmıştı.

Mr Holohan burada *Özgür İnsan* yazarına içki ısmarlarken Mrs Kearney kocasına öyle bir ateşlilikle bir şeyler anlatıyordu ki kocası sesini biraz alçaltmasını rica etmek zorunda kaldı. Odadaki öbür insanların konuşmaları biraz gerginleşmişti. Bir numara olan Mr Bell elinde notalarıyla hazır bek-

liyordu, ama piyanoda eşlik edecek kişide hiçbir kıpırtı yoktu. Belli ki bir terslik vardı ortada. Mr Kearney dümdüz ileri bakıyor, sakalını sıvazlıyor, Mrs Kearney ise zor denetlediği bir hışımla Kathleen'in kulağına bir şeyler söylüyordu. Salondan sabırsız haykırırlar, alkış ve ayak vurma sesleri işitilmeye başlamıştı. Birinci tenor, bariton ve Miss Healy oldukça sakın bir şekilde bir arada duruyorlardı, ama Mr Bell'in sinirleri iyice gerilmişti, çünkü seyircilerin gecikmeyi kendi gecikmesine yoracaklarından korkuyordu.

Mr Holohan ile Mr O'Madden Burke odaya girdiler. Mr Holohan sessizliği hemen o anda fark etti. Mrs Kearney'ye yaklaşarak heyecanlı heyecanlı bir şeyler söyledi. Onlar konuşurken salondaki gürültü artıyordu. Mr Holohan kıkırmızı kesildi, heyecanlandı. Bir dolu söz söyledi, ama Mrs Kearney ters bir tavırla kesti sözünü:

"Devam edemez kızım. Sekiz sterlinin ödenmesi gerekiyor."

Mr Holohan seyircilerin el çırpıp ayaklarını yere vurduğu salonu işaret etti çaresiz bir tavırla. Mr Kearney'yi, Kathleen'i de imdada çağırdı. Ama Mr Kearney sakalını sıvazladı. Kathleen de önüne, burnunu oynattığı yeni iskarpinine baktı: onun suçu değildi. Mrs Kearney tekrarladı:

"Parayı almadan devam edemez."

Hızla bir süre daha dil döktükten sonra Mr Holohan zıplaya sıçraya dışarı çıktı. Oda sessizleşti. Sessizliğin gerilimi iyice artınca, Miss Healy zorlama bir sesle baritona sordu:

"Bu hafta Mrs Pat Campbell'i gördünüz mü?"

Bariton görmemişti kendisini, ama çok iyi olduğunu öğrenmişti. Konuşma devam edemedi. Birinci tenor başını eğip yeğinin üstünden geçen altın kösteğin baklalarını sayarken, gülümseyerek, ön sinüsü sınamak üzere rastgele notalar söylemeye başladı. Herkes zaman zaman Mrs Kearney'ye göz atıyordu.

Salondaki ses artık kıyamet derecesine varmıştı ki Mr

Fitzpatrick, arkasında soluk soluğa gelen Mr Holohan olmak üzere, odadan içeri daldı. Salonda alkışlar ve tepinmelerin yanı sıra bir de ısıklar çalınıyordu. Mr Fitzpatrick'in elinde birtakım banknotlar vardı. Mrs Kearney'in eline dört tane saydı, kalanı da aradan sonra vereceğini söyledi. Mrs Kearney itiraz etti:

“Dört şilin eksik.”

Ama Kathleen eteğini topladı ve “*Haydi, Mr Bell,*” dedi, rüzgâra tutulmuş kavak gibi titreyen birinci numaraya. Şarkıcı ve piyanisti birlikte çıktılar. Salondaki gürültü duruldu. Birkaç saniyelik bir sessizlik oldu: sonra piyanoyu duydular.

Madam Glynn'in parçası dışında konserin birinci bölümü çok başarılı geçti. Bu zavallı kadın titrek ve güçsüz bir sesle *Killarney*'i söylemişti. Şarkısına zarafet kattığını sandığı, eski tarz bir tonlama ve telaffuzu vardı. Eski bir tiyatro gardrobundan dirilip gelmiş gibi bir hali olduğu için salonun daha ucuz koltuklarında oturanlar ulumayı andıran tiz sesiyle alay ettiler. Ama birinci tenorla kontralto salonu yıkıp geçirdiler. Kathleen İrlanda havalarından seçmeler çalınca o da cömertçe alkışlandı. Birinci bölüm, amatör tiyatro gösterileri düzenleyen bir genç hanımın okuduğu coşturucu vatan-sever şiirlerle son buldu. Haklı bir alkış topladı; bitince de, adamlar memnun bir şekilde sigara salonuna çıktılar.

Bütün bu süre içinde soyunma odası heyecandan arı kovanına dönmüştü. Bir köşede Mr Holohan, Mr Fitzpatrick, Miss Beirne, görevlilerden ikisi, bariton, bas ve Mr O'Madden Burke duruyordu. Mr O'Madden Burke olayın hayatında gördüğü en rezil gösteri olduğunu anlatıyordu. Miss Kathleen Kearney'in Dublin'deki müzik kariyerinin bundan böyle sona erdiğini söyledi. Baritona da Mrs Kearney'in davranışı konusunda ne düşünüldüğü soruldu. Bir şey söylemek istemedi. Parasını almıştı, bu adamlarla arasını bozmaya niyeti yoktu. Gene de, Mrs Kearney'in biraz da *artist*'leri düşünme-

si gerektiğini söylemekle yetindi. Görevlilerle sekreterler arasında verildiğinde ne yapılacağını heyecanla konuşuyorlardı.

“Ben Miss Beirne’e katılıyorum,” dedi Mr O’Madden Burke. “Para mara vermeyin.”

Odanın bir başka köşesinde de Mrs Kearney ile kocası, Mr Bell, Miss Healy ve vatanseverlik parçasını okuyan genç hanım toplanmışlardı. Mrs Kearney, uğradığı muamelenin bir skandal olduğunu anlatmaktaydı. Ne çalışmaktan ne de masraftan kaçınmıştı ve işte karşılığı da buydu:

Karşılarında genç bir kız olduğunu, ne isterlerse yaptırabileceklerini sanıyorlardı. Ama o gösterecekti onlara yanıldıklarını. Erkek olsa böyle davranmaya cesaret edemezlerdi. Ama o kızının hakkını almasını sağlayacaktı: onu kandıramazlardı. Son kuruşuna kadar ödemezlerse bütün Dublin’i çın çın çınlatacaktı. Şüphesiz, *artist*’ler için üzülmüyordu. Ama başka ne yapabiliirdi? İkinci tenora düşüncesini sordu, o da yapılanın doğru olmadığını söyledi. Sonra Miss Healy’ye sordu. Miss Healy öteki gruba katılmak istiyordu, ama bunu da yapamazdı, çünkü Kathleen’le iyi arkadaşılar ve Kearney’ler onu sık sık evlerine davet etmişlerdi.

Birinci bölüm biter bitmez Mr Fitzpatrick’le Mr Holohan Mrs Kearney’in yanına yaklaştılar ve geri kalan dört sterlinin salı günkü komite toplantısından sonra ödeneceğini, ama kızı ikinci bölümde çılmazsa sözleşmeyi bozulmuş sayıp hiçbir şey ödemeyeceklerini bildirdiler.

“Ben herhangi bir komiteyle tanışmadım,” dedi Mrs Kearney, öfkeyle. “Kızımın sözleşmesi var. Geri kalan dört sterlini alır, yoksa o sahneye adımını bile atmaz.”

“Şaşıyorum bu davranışınıza, Mrs Kearney,” dedi Mr Holohan, “Bize böyle yapacağınız aklımdan geçmemiştir.”

“Ya siz bana nasıl davrandınız?” dedi Mrs Kearney.

Yüzü pençe pençe kızarmıştı. Birilerinin gırtlığına sarılacak gibiydi.

“Ben hakkımı istiyorum,” dedi.

“Bir parça nazik olabilirdiniz,” dedi Mr Holohan.

“Öyle mi, bakın hele?... Ama kızımın parasını ne zaman alacağını sorduğumda bana nazik bir cevap veren yok.”

Başını savurdu, tepeden bir tavır taklidi yaparak:

“Sekreterle konuşun. Bu benim işim değil. Ben önemli bir adamım zart zurt,” dedi.

“Ben sizi bir hanımefendi sanmıştım,” dedi Mr Holohan, hemen oradan uzaklaşarak.

Bundan sonra Mrs Kearney’in yaptıkları herkes tarafından kınandı: herkes komitenin yaptığını onayladı. Kapıda durmuş, kocası ve kızıyla, öfkeden beti benzi atmış bir halde tartışıyor, ellerini kollarını havada sallıyordu. Sekreterlerden biri yanına yaklaşır umuduyla ikinci bölümün başlama vaktine kadar bekledi. Ama Miss Healy nezaket göstermiş ve bir iki şarkıya eşlik edeceğine söz vermişti. Baritonla piyanisti sahneye çıkarlarken Miss Kearney’in yana çekilip yol vermesi gerekti. Bir an, taştan bir öfke heykeli gibi durduktan sonra, müziğin ilk notaları da kulağına alınınca, kızının pelerinini kaptı ve kocasına haykırdı:

“Bir araba bul!”

Adam hemen dışarı çıktı. Mrs Kearney pelerini kızına giydirip onu izledi. Kapıdan çıkarken durup Mr Holohan’ın suratına öfkeyle baktı.

“Sizinle işim bitmedi,” dedi.

“Ama benim sizinle işim bitti,” dedi Mr Holohan.

Kathleen uysal bir tavırla annesinin arkasından yürüdü. Mr Holohan da teninde duyduğu ateşini serinletmek için odayı arşınlamaya başladı.

“İşte bir hanımefendi!” dedi. “Ne hanımefendi, ama!”

“Doğru olanı yaptınız, Holohan,” dedi Mr O’Madden Burke, onaylayarak bastonuna yaslandı.

O sırada tuvalette bulunan iki bey de onu kaldırmaya çalıştılar: ama hiç kıpırdanamıyordu. Düştüğü merdivenin dibine kıvrılıp kalmıştı. Sırtüstü çevirdiler zar zor. Şapkası biraz ileriye yuvarlanıp gitmiş, üstü başı da yüzükoyun kapaklandığı zeminin kir pasına bulanmıştı. Gözleri kapalı, soluk alıp veriş hırıltılıydı. Ağzının kenarından ince ince kan sızıyordu.

Bu iki beyle bir müstahdem onu yukarı taşıdılar ve meyhanenin içinde yeniden yere yatırdılar. İki dakika geçmeden çevresinde bir halka oluşmuştu. Patron herkese kim olduğunu, kiminle geldiğini sordu. Kimse tanıımıyordu; yalnız barmenlerden biri bu beye bir ufak rom verdiğini söyledi.

“Yalnız mıydı?” diye sordu patron.

“Hayır. Yanında iki kişi vardı.”

“Neredeler şimdi?”

Kimse bilmiyordu: Bir ses işitildi:

“Açılın da hava alsın. Bayılmış.”

Seyirci halkası lastik gibi önce genişleyip yeniden daraldı. Zeminin mozağinde, baygın adamın başının yanında, koyu renkli bir madalya gibi bir kan birikintisi oluşmuştu. Ada-

min yüzünün külrengi solgunluğundan ürken meyhaneci polis çağırttı.

Yakasını açıp kravatını çözdüler. Gözlerini bir an açar gibi oldu, iç geçirerek yeniden yumdu. Yukarı taşıyan adamlardan birinin elindeydi kirlenmiş ipek şapkası. Patron durmadan, baygın adamı bir tanıyan olup olmadığını, yanındakilerin nereye kaybolduğunu soruyordu. Meyhanenin kapılarından biri açıldı, devasa bir polis memuru içeri girdi. Onu izleyerek gelen bir kalabalık da kapının arkasına yığılıp kapının camlarından içeriye seyretmeye koyuldu.

Meyhaneci hemen kendi bildiğini anlatmaya başladı. Kaba yüz çizgileri hiç oynamayan genç polis memuru dinliyordu. Başını ağır ağır çevirerek bir meyhaneciye, bir de yerdeki adama bakıyordu; hayal görmekten korkar gibi bir hali vardı. Derken eldivenini çıkardı, cebinde küçük bir defter buldu, kaleminin kurşununu yalayarak yazmaya hazırlandı. Taşralı şivesiyle, şüpheli sordu:

“Kim bu adam? Adı, adresi ne?” Motosikletçi kılığında bir genç seyirci çemberini yararak yaklaştı. Yaralının yanına çömelip su istedi. Polis de yardıma geldi. Genç adam, yaralının ağzındaki kanı temizleyerek konyak vermelerini söyledi. Polis de aynı isteği otoriter bir sesle tekrarlayınca barmenlerden biri bir koşu kadehi getirdi. Konyağı adamın gırtlğından aşağı boca ettiler. Adam birkaç saniye sonra gözünü açıp çevresine baktı, durumu anlayınca, doğrulmaya çalıştı.

“Şimdi iyi misiniz?” diye sordu motosikletçi kılığında ki genç.

“Ha, yok b’şey,” dedi yaralı, ayaklanmaya çalışarak.

Koltuklayıp kaldırdılar. Meyhaneci hastane lafı açtı, seyircilerden bazıları da öğütler verdi. Yumulmuş ipekli şapkayı da adamın başına giydirdiler. Polis sordu:

“Nerede oturuyorsunuz?”

Adam buna cevap vermeden bıyığıyla oynamaya başladı. Geçirdiği kazayı umursamaz görünmek istiyordu. Bir şey olmadığını, küçük bir kaza olduğunu söyledi. Dili dolanıyordu konuşurken.

“Nerede oturuyorsunuz?” diye sorusunu tekrarladı polis.

Adamsa kendisi için bir taksi bulunmasını söyledi. Tam onlar bu konuyu konuşurken, uzun sarı bir palto giymiş, sarışın, uzun boylu ve telaşlı bir adam barın öbür ucundan içeri girdi. Manzarayı görünce seslendi:

“Hey, Tom, ahbap! Ne oluyor?”

“Yok b’şi,” dedi adam.

Yeni gelen, karşısındaki adamın bu acıklı haline bir göz attıktan sonra polise döndü:

“Tamam, memur bey. Ben onu götürürüm.”

Polis elini miğferine götürerek selam verdi:

“Oldu, Mr Power!”

“Haydi gel, Tom,” dedi Mr Power, arkadaşının koluna girdi. “Kırık çıkık yok ya? Ha? Yürüyebiliyor musun?”

Motosikletçi kılığındaki genç de öbür koluna girip yürüyünce seyirciler yol verdiler.

“Ne yaptın da bu hale geldin?” diye sordu Mr Power.

“Beyefendi merdivenden düşmüş,” dedi genç.

“S’ze çok t’şekk’r ederim,” dedi yaralanan adam.

“Bir şey değil.”

“Bi’ ufak b’şey içsek?”

“Şimdi olmaz. Şimdi olmaz.”

Üçü birden bardan çıktılar, kalabalık da süzgeçten süzülürcesine kapılardan dış koridorlara kaydı. Patron, kaza mahallini incelemek üzere polisi merdivene götürdü. Düşen adamın ayağını boşa atmış olması gerektiği konusunda görüş birliğine vardılar. Müşteriler tezgâha yerleşti, müstahdemden biri de yerdeki kanı temizlemeye girişti.

Ötekiler Grafton sokağına vardıklarında, Mr Power ıshk-

la araba çağırıldı. Düşen adam dilinin yettiği kadar, yeniden teşekkür etti:

“Çok t’şekk’r ederim, bay’m. ‘marım gene göş’r’z. A’ım Kernan.”

Şok ve duymaya başladığı acıyla biraz ayılmıştı.

“Rica ederim,” dedi genç adam.

El sıkıştılar. Mr Kernan arabaya bindirildi. Mr Power sürücüyü adresi söylerken Mr Kernan da genç adama teşekkürle devam edip birlikte biraz içememiş olmalarından duyduğu üzüntüyü dile getirdi.

Araba Westmoreland sokağına doğru yola çıktı. Demiryolları binasının önünden geçtiklerinde saat dokuz buçuğu gösteriyordu. Nehir ağzından esen keskin doğu rüzgârı arabadakilerin üstüne üfürdü. Mr Kernan soğuktan dertop oldu. Arkadaşı, kazanın nasıl olduğunu soruyordu.

“Kon’şa’m’yor’m,” diye cevap verdi. “D’lmi ıs’mış’m.”

“Bakayım.”

Arabanın rüzgârlığı içine eğilerek Mr Kernan’ın ağzının içine baktı ama bir şey göremedi. Bir kibrit çaktı, avucunun içinde alevi söndürmemeye çalışarak, Mr Kernan’ın uysalca açtığı ağzına bir daha baktı. Araba sarsıldıkça kibrit ağıza yaklaşıp uzaklaşıyordu. Alt dişlerle diş etlerinde pıhtılaşmış kan vardı; dilinden minik bir parça kopmuş olmalıydı. Kibrit söndü.

“Kötü olmuş,” dedi Mr Power.

“B’s’ yok,” dedi Mr Kernan. Ağzını kapadıktan sonra kirli yağmurluğunun yakasını kaldırıp boynunu örttü.

Mr Kernan, yaptığı işin önemine inanan, eski tarz bir gezgin satıcıydı. Şehirde onu, başında sıkça sayılabilecek ipek şapkası ve getri olmaksızın gören yoktu. Dediğine göre, bu iki elbise parçası sayesinde kim olsa kibarlık sınavını geçebilirdi. Kendi Napoleon’u saydığı büyük Blackwhite’in geleceğini sürdürür, zaman zaman da hikâyelerini anlatarak ve

taklidini yaparak onun anısını tazelerdi. Modern iş yöntemleri ancak Crowe sokağında küçük bir büro tutmasına izin verecek kadar yüzüne gülmüşlerdi; büronun panjurları üstünde firmasının adı yazılıydı – ve adresi, Londra, E. C. olarak. Bu küçük bürodaki şömine rafının üstünde küçük çay kutularından oluşan bir müfreze dururdu ve pencerenin önündeki masada da içleri kara bir sıvıyla yarı yarıya dolu dört beş porselen çanak vardı. Mr Kernan bu çanaklardan çay tadardı. Bir yudum alır, ağzında dolaştırır, damağını ısıtır, sonra da musluğa tükürürdü. Sonra şöyle bir durur, aldığı tadı değerlendirirdi.

Ondan çok daha genç olan Mr Power, Dublin kalesindeki İrlanda Kraliyet Polisi ofisinde çalışıyordu. Onun toplumsal yükselişinin yayı, dostunun inişinin yayıyla kesişmişti. Ama Mr Kernan'ın inişini biraz yumuşatan bir olay, başarının doruğundayken onunla tanışmış olanların kendisine hâlâ kişiliğinden ötürü bir saygı duyuyor olmalarıydı. Mr Power da bu dostlardan biriydi. Açıklanamaz borçları çevresinde sanki bir destandı: tatlı dilli bir gençti.

Araba Glasnevin yolunda küçük bir evin önünde durdu. Mr Kernan, evden içeri alındı. Karısı onu yatağa yatırırken, Mr Power da alt katta, mutfakta, çocuklara hangi okula gittiklerini ve hangi kitapları okuduklarını soruyordu. Babalarının çaresizliğinin, annelerinin de yokluğunun bilincinde olan çocuklar –iki kızla bir oğlan– onunla el şakasına başladılar. Tavırları olsun, şiveleri olsun, Mr Power'ın tuhafına gitti; düşünceli bir hal aldı. Biraz sonra, Mrs Kernan yüksek sesle yakınen mutfaka geldi:

“Görülecek şey, yüzü gözü! Ah, günün birinde başına bir şey gelecek bu gidişle, bunun sonu bu. Cumadan beri durmadan içiyor.”

Mr Power bu olayda bir sorumluluğu olmadığını, tamamen bir rastlantı sonucu oraya gittiğini ince ince açıkladı.

Aile kavgaları arasında Mr Power'ın yaptığı yardımları, ayrıca, küçük ama tam zamanında verilmiş borçları hatırlayan Mrs Kernan hemen yumuşadı:

“Ah, bana bunları söylemeniz hiç gerekmez, Mr Power. Ben biliyorum onun dostu olduğunuzu, yarenlik ettiği bazı başka kişilere benzemiyorsunuz siz. Cebinde para oldu mu, karısından, ailesinden uzak tutmakta onların üstüne yoktur. Ne arkadaşlar, ama! Bu gece kim vardı yanında? Doğrusu merak ettim.”

Mr Power başını salladı, bir şey söylemedi.

“Ah, çok mahcubum,” diye devam etti kadın, “evde size ikram edecek bir şey yok. Ama bir dakika beklerseniz çocukları Fogarty'ye gönderirim, hemen köşede.”

Mr Power ayağa kalktı.

“Eve para getirecek diye bekliyorduk. Bir evi olduğunu hiç düşünmüyor ki.”

“Siz üzölmeyin, Mrs Kernan,” dedi Mr Power, “yeni bir hayata başlatırız onu. Martin'le konuşurum. Tam adamı. Bugünlerde bir akşam gelir, birlikte konuşuruz.”

Kadın onu geçirdi. Arabacı inmiş, ayaklarını vura vura dolaşılıyor, kollarını savurarak ısınmaya çalışıyordu.

“Sağolun, zahmet ettiniz, buraya kadar getirdiniz.”

“Rica ederim, hiç zahmet değöl.”

Mr Power arabaya bindi. Araba harekete geçerken şapkasını çıkarıp neşeli bir tonla seslendi:

“Yepyeni bir insan olacak,” dedi. “İyi geceler, Mrs Kernan.”

* * *

Mrs Kernan'ın dertli gözleri arabayı kayboluncaya kadar izledi. Sonra başını çevirdi, eve girip kocasının ceplerini boşalttı.

Orta yaşlı, hareketli ve pratik bir kadındı. Kısa bir süre önce evliliğin gümüş jübilesini kutlamış, ayrıca Mr Power ça-

larken birlikte dans ederek kocasıyla yakınlığını da yenilemişti. Flört günlerinde Mr Kernan ona biraz boş görünmüştü doğrusu: bugün bile bir düğün haberi aldığı anda kilise kapısına seyirtir, evlenen çifti görünce, Sandymount'daki Deniz Yıldızı kilisesinden, neşeli ve semiz görünüşlü, fragını ve eflatun pantolonunu giymiş, ipek şapkasını serbest kolunda zarif bir şekilde taşıyan bir adamla kolkola çıkuklarını hâlâ canlı bir zevkle hatırlardı. Üç haftaya kalmadan, evli bir kadın hayatını sıkıcı bulmaya başlamış, daha sonra da, tam bu hayatı dayanılmaz bulmaya başlamışken, anne olmuştu. Anne rolü karşısına aşılmaz güçlükler çıkarmamıştı ve yirmi beş yıldır kocası adına evi ustalıkla çekip çevirmekteydi. İki büyük oğlu evden uzaklaşıp hayata atılmışlardı. Biri Glasgow'da bir kumaşçının yanında çalışıyordu, öbürü de Belfast'ta bir çay tüccarının kâtibiydi. İyi evlat çıkmışlardı, düzenli bir şekilde mektup yazıyor, bazan eve para da yolluyorlardı. Öbür çocuklar henüz okula gidiyordu.

Ertesi gün Mr Kernan bürosuna bir tezkere gönderdi ve yataktan çıkmadı. Karısı et suyu hazırladı ve onu iyice azarladı. Sık sık baş gösteren bu aşırılıklarını iklimin bir parçası olarak kabul ediyor, hastalandığı zaman görev bilir bir şekilde onu iyileştiriyor ve her zaman kahvaltı etmesini sağlamaya çalışıyordu. Daha kötü kocalar da vardı dünyada. Adam çocuklar büyüdüğünden beri ona hiç el kaldırmamıştı; ayrıca, küçük bir sipariş için ta Thomas sokağının ucuna kadar gidip geleceğini de biliyordu.

İki gün sonra bir akşam arkadaşları Kernan'ı görmeye geldiler. Kadın onları, havası kişisel bir kokuyla yüklü olan yatak odasına çıkardı, ateşin yanına sandalyeleri koydu. Mr Kernan'ın, verdiği acıyla bütün gün onu biraz sinirli bir halde tutan dili nazikleşti. Yastıkları arkasına yığıp oturdu; şiş yanaklarının azıcık kızarıklığı onları sıcak korlar gibi gösteriyordu. Odanın karışıklığı yüzünden konuklarından özür

diledi, ama aynı zamanda biraz da gururla bakıyordu onlara, bir eski muharip gururuyla.

Dostları Mr Cunningham, Mr M'Coy ve Mr Power'm aşığıdaki odada Mrs Kernan'a açtıkları bir komplonun kurbanı olduğundan hiç haberi yoktu. Düşünce Mr Power'dan çıkmıştı, ama geliştirilmesi Mr Cunningham'a bırakılmıştı. Mr Kernan Protestan bir aileden geliyordu. Gerçi evlendiği sırada Katolikliğe geçmişti, ama yirmi yıldır Kiliseye fazla yakın değildi. Ayrıca, Katoliklikle dalga geçmekten de hoşlanırdı.

Mr Cunningham tam bu durumun adamıydı. Mr Power'ın işindeki ağabeylerinden biriydi. Onun evlilik hayatı da pek mutlu değildi. Herkes çok üzülmüyordu ona, çünkü toplum önüne çıkarılamayacak, onulmaz bir sarhoş olan bir kadınla evli olduğu biliniyordu. Karısına altı kere yeni ev kurmuş, kadın altısında da eşyaları rehine vermişti.

Zavallı Martin Cunningham'ı herkes sayardı. Tepeden aşağı aklı başında bir adamdı, etkili ve zeki. Doğal yatkınlığının yanı sıra polis karakollarına düşen olaylarla uzun süreli tanışıklığından edindiği insan bilgisi, genel felsefenin sularına dalıp çıkmasıyla daha da kıvama gelmişti. Çok bilgiliydi. Dostları onun kanıları karşısında saygıyla eğilir, yüzünün de Shakespeare'i andırdığını düşünürlerdi.

Komplo kendisine açıldığında Mrs Kernan'ın cevabı kısacık oldu:

“Tamamen size bırakıyorum, Mr Cunningham.”

Çeyrek yüzyıllık evlilik hayaundan sonra, olmadık umutlara kapılmıyordu. Din onun için bir alışkanlıktı, ama kocası yaşında bir adamın ölmeden önce pek fazla değişeceğini sanmıyordu. Aslında bu son kazada tuhaf bir adalet görmüyor değildi ve fazla katı yürekli görünmekten çekinmeseydi, bu beylere Mr Kernan'ın dilinin biraz kısalmasının o kadar da kötü olmadığını söyleyebilirdi. Gene de, Mr Cunningham yetenekli adamdı; din de dindi. Planın bir yararı olur-

du belki; hiç değilse zararı olmazdı. Kendisi, öyle aşırı mümin biri değildi. Bütün Katolik duaları arasında genellikle en yararlısı olarak Kutsal Kalp duasına inanagelmişti ve belli başlı ayinleri beğeniyordu. Gerçi imanı mutfağıyla sınırlıydı ama, zorlanırsa, Azrail'e ya da Kutsal Ruh'a da inanabilirdi.

Adamlar kazayı konuşmaya başladılar. Mr Cunningham bir zamanlar buna benzer bir olayla karşılaştığını söyledi. Yetmişinde bir adam sara nöbeti geçirirken dilini ısırıp koparmıştı, ama sonra dil yeniden büyümüştü; öyle ki kopan yerin izi bile kalmamıştı.

"Eh, ben daha yetmişime gelmedim," dedi kazazede.

"Tabii, tabii," dedi Mr Cunningham.

"Artık acı vermiyor mu?" diye sordu Mr M'Coy.

Mr M'Coy bir zamanların az çok tanınmış bir tenoruydu. Soprano olan karısı hâlâ küçük çocuklara piyano dersi veriyordu – düşük ücretle. M'Coy'un hayat çizgisi iki nokta arasındaki en kısa mesafe olmamıştı pek; zaman zaman, ayakta kalmak için kendini zorlaması gerekmişti. Midland Demiryolu'nda kâtiplik yapmış, *Irish Times*'la *Özgür İnsan*'a ilan toplamış, bir kömür firmasının pazarlamacılığını üstlenmiş, özel dedektif yanında çalışmış, şerif yardımcısının bürosuna memur olarak girmişti. Şimdi de Şüpheli Ölümler Savcılığı Dairesi'nde sekreterdi. Yeni görevi nedeniyle Mr Kernan'ın durumu onu mesleği açısından da ilgilendiriyordu.

"Acı mı? Fazla değil," diye cevap verdi Mr Kernan. "Ama mide bulantısı yapıyor. Hep öğürecek gibi oluyorum."

"O içkidendir," dedi Mr Cunningham, kesin bir tavırla.

"Yok, sanırım arabada soğuk almışım," dedi Mr Kernan.

"Bir şey boğazıma takılıp duruyor, balgam ya da..."

"Mukozadır," dedi Mr M'Coy.

"Sanki aşağıdan gelip boğazıma takılıyor, habire; mide bulandırıcı bir şey."

"Evet, evet," dedi M'Coy, "torakstan geliyor." "

Aynı zamanda da, Mr Cunningham'la Mr Power'a meydan okur gibi bir bakışla baktı. Mr Cunningham hızlı hızlı başını salladı, Mr Power da, "Neyse, sonu iyi olsun da, mesele yok," dedi.

"Sana da çok teşekkür borçluyum, üstat," dedi kazazede. Mr Power elini salladı.

"O yanımdaki iki kişi..."

"Kim vardı yanında?" diye sordu Mr Cunningham.

"Herifin biri. Adını bilmiyorum. Hay Allah kahretsin, neydi adı? Ufak tefek, açık renk saçlı hani..."

"Başka?"

"Harford."

"Hm," dedi Mr Cunningham.

Mr Cunningham bu sesi çıkarınca herkes susardı. Çünkü ses çıkaran kişinin, gizli bilgi kaynaklarına sahip olduğu biliniyordu. Bu son durumda, çıkan sesin ahlaki bir amacı vardı. Mr Harford bazan pazar öğle sonraları küçük bir grup oluşturarak erkenden şehri terk eder, banliyöde herhangi bir meyhaneye kapağı atarlar, grup üyeleri burada halis gezginler olduklarını kanıtlardı. Ama onunla bu yolculuğa çıkanlar bile Harford'un kökenini görmezlikten gelmezlerdi. Bazı işçilere yüksek faizle küçük borçlar veren ufak çaplı bir tefeci olarak başlamıştı hayata. Daha sonra da Liffey Bankası'nda çalışan Mr Goldberg adında kısa boylu ve çok şişman bir beyle ortak olmuştu. Gerçi Yahudi ahlakından öte bir şey benimsememişti ama, Katolik dindaşları, ne zaman faizinin altında doğrudan doğruya ya da bir yakınları dolayısıyla eziyecek olsalar, cahil bir İrlanda Yahudisi olduğunu söylerler, hakkında kötü konuşurlar ve geri zekâlı bir oğlu olmasını da Tanrı'nın tefeciliği sevmemesinin bu kişi yoluyla ortaya konmuş kanıtı olarak görürlerdi. Başka zamanlarda iyi yanlarını hatırladıkları da olurdu.

"Acaba o nereye kayboldu? dedi Mr Kernan.

Olayın ayrıntılarının biraz bulanık kalmasını istiyordu. Arkadaşlarının ortada bir yanlışlık olduğuna, Mr Harford'la birbirlerini bulamadıklarına inanmalarını istiyordu. Mr Harford'un nasıl içki içtiğini bilen dostları, sustular. Mr Power tekrarladı:

"Sonu iyi gelsin de, mesele yok."

Mr Kernan hemen konuyu değiştirdi.

"Öteki çocuk bayağı iyi çocuktuk, hani doktor muydu, neydi?" dedi. "O olmasaydı..."

"Evet, o olmasaydı," dedi Mr Power, "yedi günlük bir ceza olabilirdi; hem bunlar para cezasına da çevrilmiyor."

"Evet, evet," dedi Mr Kernan, hatırlamaya çalışarak. "Hatırlıyorum şimdi, bir de polis vardı. Akli başında bir genç gibi görünüyordu. Nasıl oldu her şey?"

"Olup olacağı, küfelik hale gelmiştin, Tom," dedi Mr Cunningham, ciddi bir tavırla.

"İddia haklı bulunmuştur," dedi Mr Kernan, aynı ciddi-
yetle.

"Polisi herhalde sen hallettin, Jack," dedi Mr M'Coy.

Mr Power bu durumda küçük adıyla kendisine hitap edilmesinden hoşnut olmadı. Kibirli bir insan değildi, ama bu yakınlarda M'Coy'un, karısının taşrada bazı gerçek dışı ziyaretlerde bulunduğu görünüşünü sağlamak için sefere çıkıp tanıdıklardan valiz ve portmantolar topladığını da unutamıyordu. Onun için soruyu, sanki soran Mr Kernan'mış gibi cevapladı.

Anlatılanlar Mr Kernan'ı kızdırdı. Bir yurttaş olduğunun son derece bilincindeydi, oturduğu kentte karşılıklı saygı ilişkileri içinde yaşamak istiyordu ve köyden gelme salakların kendisine hakaret etmesinden hiç hoşlanmıyordu.

"Bunun için mi vergi ödüyoruz?" dedi. "Bu cahil kazıkları yedirip içirip giydirmek için mi?.. Bir halt da degiller yani."

Mr Cunningham güldü. Yalnızca çalışma saatleri içinde Kale'de memur sayardı kendini.

“Başka ne olmalarını bekliyordun, Tom?” dedi.

Taşralı bir şiveyi taklit ederek ve komut veren bir tonla, seslendi!

“65, lahananı kap!”

Herkes güldü. Sohbeta hangi kapıdan olursa olsun girmek isteyen Mr M'Coy bu fıkrayı hiç duymamış numarası yaptı. Mr Cunningham anlattı:

“Şimdi bu lafın çıktığı yer –yani, anlatanlar öyle anlatıyor– bu iri yarı taşralıları, çemişleri, talim ettirdikleri yer. Çavuş bunları duvarın önünde sıraya diziyormuş, ellerinde de tabakları.”

Birtakım grotesk jestlerle hikâyesini süslüyordu.

“Yemek zamanı, tamam mı? Masaya koskocaman bir kazan dolusu lahana koyuyor, elinde de kürek kadar bir kaşık. Kaşığı daldırıp bir koca parça lahanayı savuruyor, heriflerin de düşürmeden, tabaklarıyla yakalamaları gerekiyor, 65 lahananı kap.”

Herkes bir kere daha güldü: Ama Mr Kernan hâlâ biraz kızgındı. Gazetelerin okur sayfalarına mektup yazmaktan söz etti.

“Bu dağdan inme herifler,” dedi, “gelip burada herkese zart zurt edebileceklerini sanıyorlar. Hele sana, Martin, ne biçim herifler olduklarını anlatmam hiç gerekmiyor.”

Mr Cunningham ihtiyat payı bırakarak onayladı bu sözünü.

“Dünyadaki her şey gibi,” dedi. “İyisi de var, kötüsü de.”

“A, tabii, iyileri de var, şüphesiz,” dedi Mr Kernan, uzlaşarak.

“En iyisi bunlarla alış verişin hiç olmayacak,” dedi Mr M'Coy. “Benim fikrim bu.”

Mrs Kernan odaya girdi ve masanın üstüne tepsiyi koyarak, “Buyurun, alın, beyler,” dedi.

Mr Power servis yapmak üzere kalkıp sandalyesini de Mrs Kernan'a sundu. Mrs Kernan aşağıda ütü yaptığını söyleye-

rek bunu atlattı, Mr Power'ın arkasından da Mr Cunningham'la karşılıklı gözettiler. Tam odadan çıkarken kocası arkasından seslendi:

"Bana bir şey yok mu, hayatım?"

"Sana mı? Sana elimin tersi var!" dedi Mrs Kernan, aksi aksi.

Kocası arkasından seslendi:

"Kocacığına hiçbir şey yok mu?"

Öyle komik bir yüz ve ses tonu takınmıştı ki bira dağıtımı genel bir şenlik havası içinde yerine getirildi.

Beyler biralarını yudumladılar, bardaklarını yeniden masaya koydular ve bir süre konuşmadan oturdular. Derken Mr Cunningham Mr Power'a baktı ve normal konuşma sesiyle,

"Perşembe gecesi dedin, değil mi Jack?" dedi.

"Evet, perşembe," dedi Mr Power.

"Tamam öyleyse!" diye noktalandı Mr Cunningham.

"M'Auley'in orada bulaşabiliriz," dedi Mr M'Coy. "En uygun yer orası."

"Ama geç kalmamalıyız," dedi Mr Power, önemle, "çünkü tıklım tıklım dolu olabilir."

"Yedi buçukta buluşabiliriz," dedi Mr M'Coy.

"Çok iyi!" dedi Mr Cunningham.

"O halde yedi buçukta M'Auley'de!"

Kısa bir sessizlik oldu. Mr Kernan, dostlarının olayı kendisine de açıklamalarını bekledi. Sonra sordu!

"Ne oluyor?"

"Bir şey değil," dedi Mr Cunningham. "Perşembe akşamı için küçük bir tasarımız var da."

"Operaya mı gideceksiniz?"

"Yo, yo," dedi Mr Cunningham, açıklamaktan kaçınır gibi bir tavırla, "küçük bir... manevi bir konu yani."

"Ha," dedi Mr Kernan.

Gene bir sessizlik oldu. Sonra Mr Power lafı dolandırma-
dan açıkladı:

“Konu şu, Tom, bir hafta sonu inzivasına çekileceğiz.”

“Evet, o konu,” dedi Mr Cunningham, “Jack ve ben, bir de
M’Coy senin anlayacağın, tencereyi temizleyeceğiz.”

Bir çeşit gösterişsiz enerjiyle bu mecazı yaptıktan sonra
kendi sesinden cesaret alarak devam etti:

“Yani aslında hepimiz, her birimiz, rezil herifler olduğu-
muzu itiraf etmeliyiz. Hepimiz diyorum. Hepimiz ve her
birimiz.” Bunu kaba bir dürüstlikle ekledikten sonra Mr
Power’a baktı. “Kabul mü?”

“Kabul,” dedi Mr Power.

“Ben de kabul ediyorum,” dedi Mr M’Coy.

“İşte onun için bir araya gelip tenceremizi temizleyece-
ğiz,” dedi Mr Cunningham.

Aklına bir şey gelmiş gibi yaptı. Birdenbire yataktaki has-
taya dönüp konuyu sürdürdü:

“Aklıma ne geldi, biliyor musun, Tom? Sen de bize katılır-
san, dörtlü bir parti çevirebiliriz.”

“Çok iyi fikir,” dedi Mr Power. “Dördümüz birden.”

Mr Kernan susuyordu. Öneri onun zihninde pek fazla an-
lam taşımıyordu, ama birtakım manevi güçlerin kendisi he-
sabına bazı iyiliklerde bulunacağını sezinleyince, onuru ge-
reği fazla hevesli görünmenin yakışık almayacağına karar
verdi. Uzun bir süre sohbete katılmadan, sakın bir muhale-
fet havasıyla arkadaşlarının Cizvitler hakkında konuşmalarını dinledi.

“Cizvitler hakkında olumsuz bir düşüncem yok,” diye so-
nunda, o da lafa karıştı. “Okumuş yazmış bir tarikat. Ayrıca
iyi niyetli olduklarını sanıyorum.”

“Kilise içinde en muazzam tarikat onlarınkidir, Tom,” de-
di Mr Cunningham, coşarak, “Cizvitlerin başkanı Papa’dan
sonra gelir.”

“Kesin böyledir bu,” dedi Mr M’Coy, “bir işin iyi yapılmasını istiyorsan, hilesiz hurdasız, Cizvitlere gideceksin. Nüfuz dersen onlardadır. Ben size bir şey anlatayım...”

“Cizvitler önemli bir gruptur,” dedi Mr Power.

“Cizvit tarikatının ilginç bir özelliği vardır,” dedi Mr Cunningham. “Bütün tarikatlar tarihlerinin bir döneminde reform geçirmeye ihtiyaç duymuşlardır, ama Cizvit tarikatı hiçbir zaman reform görmedi. Hiçbir zaman bozulmadı.”

“Öyle mi?” diye sordu Mr M’Coy.

“Bir olgu bu,” dedi Mr Cunningham. “Tarih bu.”

“Kiliselerine bakın, zaten,” dedi Mr Power. “Cemaatlerine bir baksanıza.”

“Cizvitler üst sınıfları çeker,” dedi Mr M’Coy.

“Şüphesiz,” dedi Mr Power.

“Evet,” dedi Mr Kernan. “Onun için onları beğeniyorum ya. Şu öteki sıradan papazlar var ya, cahil, kaba saba...”

“Aslında hepsi iyi insanlardır,” dedi Mr Cunningham, “hepsi kendine göre iyidir. İrlanda papazları bütün dünyada saygıyla anılır.”

“Evet, evet,” dedi Mr Power.

“Kıta ülkelerindeki bazı başka papazlara hiç benzemezler,” dedi Mr M’Coy. “Onlar bu sıfatı hak etmiyor.”

“Haklı olabilirsiniz,” dedi Mr Kernan, geri adım atarak.

“Tabii haklıyım,” dedi Mr Cunningham. “Bunca yıl boşuna yaşamadım. Türlü türlü insanı her durumda göre göre insan sarrafı oldum.”

Birbirlerine bakarak bardaklarını yeniden diktiler. Mr Kernan zihninde bir şeyleri tartar gibiydi. Etkilenmişti. Mr Cunningham’a, insan sarrafı, adamı gözünden anlayan biri olarak değer verirdi. Olayın ayrıntılarını öğrenmek istedi.

“Canım, bu hafta sonu inzivası, iş adamları için küçük bir

arınma fırsatı," dedi Mr Cunningham. "Peder Purdon düzenliyor."

"Bize çok sert davranmaz, Tom," dedi Mr Power, kandıracı bir sesle.

"Peder Purdon? Hangisiydi Peder Purdon?" dedi kazazede.

"Mutlaka tanırsın, Tom," dedi Mr Cunningham, güvenle.

"Çok hoş bir adamdır, güler yüzlü! O da bizler gibi bu dünyayı iyi tanıyan biri."

"Ha... bildim galiba. Kırmızı yüzlü; uzun boylu."

"Tamam, o işte."

"Peki, Martin... Vaiz olarak iyi midir?"

"Şimdi... Aslında tam bir vaiz değil bu, anlıyor musun? Sağduyu düzeyinde, dostça bir sohbet, daha çok."

Mr Kernan düşündü. Mr M'Coy araya girdi:

"Peder Tom Burke vardı hani. Vaiz deyince onun gibisi yoktu."

"Aa, Peder Tom Burke," dedi Mr Cunningham, "doğuştan hatipti o. Sen hiç dinlemiş miydin onu, Tom?"

"Dinlemek mi?" dedi Mr Kernan, kızar gibi yaparak.

"Dinlemez olur muyum?.."

"Ama ilahiyatçı olarak çok parlak olmadığını söylerler," dedi Mr Cunningham.

"Yaa, öyle mi?" dedi Mr M'Coy.

"Yani, önemli bir şey değil tabii. Yalnız bazan, dediklerine göre, tam Ortodoks sayılmayacak vaizler verirmiş."

"Ha!.. Çok dehşet adamdı," dedi Mr M'Coy.

"Bir kere dinlemiştim," dedi Mr Kernan. "Vaiz konusunu şimdi hatırlayamadım. Crofton'la ben, şeyin, salonun arkasındaydık..."

"Cemaatin," dedi Mr Cunningham.

"Evet, arkada, kapıya yakın bir yerde. Unutmuşum şimdi. Ha, tamam, Papa hakkındaydı, bundan önceki Papa hakkında. Şimdi hatırladım. Vallahi, çok dehşetliydi, konuşma üs-

lubu. Ayrıca sesi! Allah Allah! Ne sesti ama! Vatikan'ın tut-
sağı diyordu Papa'ya. Çıkarken Crofton'la konuşmuştuk..."

"Bu Crofton dediğin Protestan değil miydi?"

"Öyle tabii," dedi Mr Kernan, "Çok da esaslı bir Protes-
tan'dır. Moore sokağında Butler'ın yerine gitmiştik sonra.
Bakın Allah için söylüyorum, çok duygulanmışım – aynen
hatırlıyorum sözlerini. Kernan, demişti, *farklı mihraplarda*
ibadet ediyoruz, demişti, *ama inancımız aynı*. Çok güzel söy-
lenmiş bir sözdü bence."

"Derin bir söz," dedi Mr Power. "Peder Tom'un vaız verdi-
ği şapelde her zaman bir yığın Protestan da olurdu."

"Aramızda çok fark yok," dedi Mr M'Coy. "Onlar da, biz
de..."

Bir an durakladı.

"... Kurtarıcıya inanıyoruz. Yalnız onlar Papa'ya ve Tan-
rı'nın annesine inanmıyorlar."

"Ama ne olursa olsun," dedi Mr Cunningham, hafif ama
etkileyici bir sesle, "asıl din bizim dinimiz, en eski ve temel
itikat."

"Buna hiç şüphe yok," dedi Mr Kernan hararetle.

Mrs Kernan yatak odasının kapısını açarak bir misafir gel-
diğini ilan etti.

"Kim?"

"Mr Fogarty."

"Aa, buyurun, buyurun!"

Solgun, beyzi bir yüz ışıık halkasının içine girdi. Sarışın,
uzun bıyığın kıvrımı, boş bir şekilde şaşkın bakan gözlerin
üzerindeki sarışın kaşlarda tekrarlanıyordu. Mr Fogarty al-
çak gönüllü bir bakkaldı. Daha önce şehir merkezinde bir
meyhane işletmeye çalışmış, ama malî durumu nedeniyle
ikinci sınıf içki imalatçılarıyla bağlantı kurduğu için iflas et-
mişti. Bundan sonra Glasnevin sokağında küçük bir dükkân
açmıştı. Burada kibarlığı sayesinde yöredeki ev kadınlarına

kendini beğendireceğine güveniyordu. Kendine göre bir inceliği vardı, küçük çocukları sevip okşar, düzgün bir şiveyle konuşurdu. Kültürsüz sayılmazdı.

Mr Fogarty bir armağan getirmişti; bir küçük şişe özel viski. Kibarca Mr Kernan'ın sağlığını sordu, armağanını masaya bıraktı ve öteki misafirlerin yanına onların bir eşiti olarak oturdu. Mr Kernan bu armağana özellikle sevinmişti, çünkü Mr Fogarty ile aralarında henüz kapanmamış bir bakkalıye hesabı vardı.

“Senin iyi dost olduğunu bilirim zaten,” dedi. “Şunu açsana, Jack.”

Mr Power yeniden işe koyuldu. Bardaklar çalkalandı, beş tek viski dağıtıldı. Bu yeni etken sohbeti canlandırdı. Kanaenin ufakça bir alanına yerleşen Mr Fogarty konuyla özellikle ilgilenmişti.

“Papa XIII. Leo,” dedi Mr Cunningham, “döneminin meşalelerinden biriydi. Biliyorsunuz, büyük düşüncesi Latin ve Yunan Kiliselerini birleştirmektir. Hayatının amacı buydu.”

“Avrupa'nın en aydın insanlarından biri olduğunu sık sık işitmişimdir,” dedi Mr Power. “Yani, Papa olmasının yanısıra.”

“Öyleydi, öyleydi,” dedi Mr Cunningham, “belki de en aydın insanıydı. Zaten Papa olarak kendine seçtiği söz de *Lux üstüne Lux'tu-Aydınlık üstüne Aydınlık*.”

“Yok, yok,” dedi Mr Fogarty, lafa atılarak, “bu noktada yanıyorsunuz, sanırım. *Lux in Tenebris'ti*, sanırım – *Karanlıkta Aydınlık*.”

“Ha, evet,” dedi Mr M'Coy, “*Tenebrae*.”

“Bir dakika, müsaade edin,” dedi Mr Cunningham, güvenle. *Lux üstüne Lux'tu*. Ondan önceki Papa IX. Pius'un sözü de *Crux üstüne Crux'tu* –yani, *Çarmıh üstüne Çarmıh*– iki dönemin farklılığını göstermek üzere.”

Bu mantık kabul gördü. Mr Cunningham devam etti.

"Biliyorsunuz, Papa Leo büyük bir bilgin ve şairdi."

"Çok kişilikli bir suratı vardı," dedi Mr Kernan.

"Evet," dedi Mr Cunningham. "Latince şiir yazardı."

"Öyle mi?" dedi Mr Fogarty.

Mr M'Coy viskisini keyifle yudumladı ve başını iki anlama çekilebilecek şekilde salladı.

"Herkesin harcı değil bu," dedi.

"Biz bu kadarını öğrenemedik, Tom," dedi Mr Power, Mr M'Coy'a uyararak. "Parasız okulda öğretmediler."

"Vallahi, parasız okulda yetişmiş bir sürü iyi adam vardır," dedi Mr Kernan, bilgiç bir havayla. "Eski sistem en iyiydi: sağlam, sade bir eğitim. Bu şimdiki zırvalıklar yoktu o zaman."

"Çok doğru," dedi Mr Power.

"Fuzuli konularla uğraşılmazdı," dedi Mr Fogarty.

Bunu söyledikten sonra ciddiyetle viskisini içti.

"Bir yerde okuduğuma göre," dedi Mr Cunningham, "Papa Leo'nun şiirlerinden biri de fotoğrafın icadı hakkındaymış – şiir Latince, tabii."

"Fotoğraf, ha?" dedi Mr Kernan, şaşarak.

"Evet," dedi Mr Cunningham.

O da içkisini yudumladı.

"Aslında, düşününce, fotoğraf ne kadar olağanüstü bir icat, değil mi?" dedi Mr M'Coy.

"Tabii, tabii," dedi Mr Power. "Büyük dehalar her şeyi iyi görüyor."

"Şairin dediği gibi: *Büyük dehalar deliliğe çok yakındır*," dedi Mr Fogarty.

Mr Kernan'ın zihnini uğraştıran bir şey vardı. Bazı çetrefil konularda Protestan ilahiyatının söylediklerini hatırlamaya çalıştıktan sonra Mr Cunningham'a döndü.

"Şunu bana bir anlatsana, Martin," dedi. "Papalardan bazıları –tabii bu şimdiki değil– ondan önceki de değil... ama

bazı eski papalar... yani, nasıl söylemeli, pek sağlam ayakka-
bı değillerdi, ha?"

Bir sessizlik oldu. Sonra Mr Cuningham cevap verdi:

"Tabii aralarında kötüler de çıktı... Ama asıl şaşırtıcı olan
şu. Hiçbiri, en ayyaş olanı da, en... en edepsiz olanı da, hiç-
biri *ex cathedra* tek bir yanlış, öğretiye aykırı kelime söyle-
medi. Şimdi, bu çok şaşırtıcı değil mi?"

"Gerçekten öyle," dedi Mr Kernan.

"Evet, çünkü Papa *ex cathedra* konuştuğunda yanılmaz-
dır," diye açıkladı Mr Fogarty.

"Evet," dedi Mr Cunningham.

"Ha, evet, biliyorum Papa'nın yanılmazlığını. Daha benim
gençliğimdeydi... Yoksa, o öteki şey miydi?.."

Mr Fogarty araya girdi. Şişeyi alıp içkileri tazeledi. Mr
M'Coy kalan viskinin herkese yetmeyeceğini görünce içkisi
bitmemiş gibi yaptı. Ötekiler itiraz ederek kabul ettiler. Bar-
daklara dökülen viskinin hafif müziğiyle sohbete hoş bir ara
verilmiş oldu.

"Ne diyordun, Tom?" diye sordu Mr M'Coy.

"Papa'nın yanılmazlığı," dedi Mr Cunningham, "bütün
Kilise tarihinin en büyük sahnelerinden biri bu konuda ol-
muştur."

"Nedir o, Martin?" diye sordu Mr Power.

Mr Cunningham iki etli parmağını havaya kaldırdı.

"Yüksek mecliste, hani kardinallerin, piskoposların, baş-
piskoposların bulunduğu mecliste yalnız iki kişi bu olaya
karşıydı. Bu ikisi dışında da bütün meclis kabul ediyordu.
Ama bu ikisi kabul etmiyordu!"

"Allah Allah!" dedi Mr M'Coy.

"Bunlardan biri bir Alman kardinaliydi. Adı da Dolling
mi... ya da Dowling mi?.."

"Dowling diye Alman olmaz, burası kesin," dedi Mr
Power, gülerek.

“Neyse, adı her neyse bu yüce Alman kardinal karşı çıkanlardan biriydi; öteki de John MacHale.”

“Yok canım?” diye şaşırdı Mr Kernan. “Yani, Tuamlı John mu demek istiyorsun?”

“Bundan emin misiniz?” diye sordu Mr Fogarty, şüpheli şüpheli. “Ben bir İtalyan veya Amerikalı diye hatırlıyorum.”

“Söylediğim adam Tuamlı John’du,” dedi Mr Cunningham. Bardağını dikti. Ötekiler de onu takip etti. Devam etti:

“Derken hepsi toplanıyorlar, dünyanın her bucağından gelmiş kardinaller, piskoposlar, başpiskoposlar, bu ikisi de sonuna kadar inat ediyorlar, öyle ki sonunda Papa kendisi kalkıyor, *ex cathedra*, yanılmazlığının bir Kilise dogması olduğunu söylüyor. O anda, o zamana kadar karşı görüşü savunan John MacHale ayağa fırlıyor, bir arslan gibi kükrüyor: ‘*Credo!*’”

“*Inanıyorum!*” diye çevirdi Mr Fogarty.

“*Credo!*” dedi Mr Cunningham. “İşte böyle bir iman var adamda. Papa konuştuğu anda teslim oluyor.”

“Ya Dowling ne yapmış?” diye sordu Mr M’Coy.

“Ha, Alman kardinal kabul etmemiş. Kiliseyi terk etti.”

Mr Cunningham’ın sözleri dinleyenlerin zihninde Kilise’nin yüce imgesini kurmuştu. Kalın, boğuk sesiyle söylediği inanç ve teslimiyet sözü hepsini heyecanlandırmıştı. Mrs Kernan ellerini kurularak odaya girdiğinde onları ciddi ciddi oturur bir durumda buldu. O da sessizliği bozmayıp yatağın ayak ucundaki parmaklığa dayandı.

“John MacHale’i bir kere görmüştüm,” dedi Mr Kernan. “Hayatım boyunca da unutamam bu olayı.”

Doğrulamak için karısına baktı.

“Sana hep anlatırım, değil mi?”

Mrs Kerman başını salladı.

“Sir John Gray’in heykelinin açılışını yapıyorlardı. Edmund Dwyer Gray konuşuyordu, bir sürü saçma laf. Bu

adam da oradaydı, ihtiyarlık zamanında. Koca kaşlarının altından böyle bakıyordu.”

Mr Kernan kaşlarını çattı, kızgın bir boğa gibi başını eğerek karısına öfkeyle baktı.

“Aman Allah!” dedi, yüzünü doğallaştırarak, “böyle göz hiç kimsede görmedim. *Ben senin iliğini bilirim, evlat* der gibi bir hali vardı. Kartal gibi de gözleri vardı.”

“Bu Gray’lerin de hiçbirinde iş yoktu,” dedi Mr Power.

Yeniden bir sessizlik oldu. Mr Power, Mrs Kernan’a doğru dönerek, ani bir şakacı tavırla söze girdi.

“Eh, Mrs Kernan, şu sizin adamı dinine düşkün, Allah korkusu olan bir Katolik haline getireceğiz.”

Bütün oturanları kapsayan bir şekilde kolunu savurdu.

“Hep birlikte bir hafta sonu inzivasına çekilip günahlarımızı itiraf edeceğiz – Allah bilir hepimizin bayağı ihtiyacı var buna.”

“İtirazım yok,” dedi Mr Kernan, biraz sinirli bir şekilde gülümseyerek.

Mrs Kernan hoşnutluğunu gizlemenin daha akıllıca olacağını düşündü. Onun için,

“Sizin itiraf ettiklerinizi dinleyecek zavallı papaza acıyorum,” dedi.

Mr Kernan’ın yüzü değişti.

“Beğenmezse,” dedi kaba bir tavırla, “alsın... ne yapacaksa yapsın. Benim anlatacağım basit bir hikâyeye. O kadar da kötü adam değilim...”

Mr Cunningham uzatmasına meydan vermeden lafa girdi.

“Hepimiz şeytanı reddedeceğiz,” dedi, “hep bir arada.”

“Arkama geç, İblis!” dedi Mr Fogarty. Gülerек ötekilere baktı.

Mr Power konuşmadı. Öbürlerine teslim olmuştu. Ama yüzündeki ifade hoşnutsuz değildi.

“Bütün yapacağımız da,” dedi Mr Cunningham, “elimiz-

de mumla duracağız, vaftiz yeminimizi tekrarlayacağız. O kadar.”

“Ha, mumu unutma, Tom,” dedi Mr M’Coy. “Ne yaparsan yap, mumu unutma.”

“Ne?” dedi Mr Kernan. “Ben de mi mum tutacağım?”

“Evet, tabii,” dedi Mr Cunningham.

“Yo, bakın bu olmaz,” dedi Mr Kernan, akli başında bir adam tavrıyla, “burada çizgiyi çekiyorum. Tamam, katılacağım. İnziva işini, günah çıkartmayı filan... yani o işleri. Ama... mum filan yok! Yok, Allah kahretsin, mum istemem!”

Gülünç bir ciddiyetle başını salladı.

“Şuna bakın,” dedi karısı.

“Mum istemem,” dedi Mr Kernan. Dinleyenler üzerinde bir etki yarattığının bilincindeydi, onun için gene başını sallayarak devam etti: “Böyle sihir-keramet işlerine gelemem.”

Herkes neşyle güldü.

“İşte size Katolik bir adam!” dedi karısı.

“Mum filan yok!” dedi Mr Kernan, inatla. “Kesin yok!”

* * *

Gardiner sokağındaki Cizvit Kilisesi’nin tören kısmı aşağı yukarı tamamen dolmuştu; hâlâ da, dakikada bir yan kapıdan beyler içeri giriyor, sivil görevlilerin gösterdiği kısımlarda parmak uçlarına basa basa boş yer arıyorlardı. Beyler hepsi iyi giyimli, bakımlıydı. Kilise lambalarının ışığı aralarında tek tük tündler de olan siyah ceketler ve beyaz yakalar üstüne, ayrıca da yeşil mermerden benekli sütunlar ve kasvetli perdeler üstüne düşmekteydi. Beyler, pantolonlarını hafifçe diz üstüne doğru çekerek ve şapkalarını da emniyete alarak tahta sıralara oturmuşlardı. Sırtlarını resmî bir tavırla sıranın arkasına dayamışlar, yüksek mihrabın önünde sarkan kırmızı ışık beneline gözlerini dikmişlerdi.

Mimberin yakınındaki sıralardan birinde Mr Cunningham'la Mr Kernan yan yanaydılar. Bir arkadaki sırada Mr M'Coy yalnız oturuyordu: Onun arkasındaki sıraya da Mr Power ile Mr Fogarty oturmuşlardı. Mr M'Coy da ötekilerle aynı sıraya oturmaya çalışmışsa da başaramamış, grup bu tuhaf beşli biçimde yerleşince de bazı şakalar yapmaya çalışmışsa da başaramamıştı. Bunlar iyi karşılanmayınca vazgeçti. O bile ağırbaşlı atmosferin farkındaydı ve o bile dinî etkinin altına girmeye başlamıştı. Mr Cunningham fısıldayarak Mr Kernan'ın dikkatini biraz ileride oturan tefeci Mr. Harford'a çekti, ayrıca, mimberin hemen altında, yeni seçilen meclis üyelerinden biriyle birlikte oturan, belediye başkanı seçtirmekle ünlü simsar Mr Fanning'i gösterdi. Sağ tarafta, üç tane rehin dükkânı işleten Michael Grimes ile Dan Hogan'ın, defter eminliğinde işe girecek olan yeğeni oturuyorlardı. Önlerde, bir zamanlar ticaret işlerinde önde gelen, Mr Kernan'ın da eski bir dostu olan zavallı O'Carrol ile *Özgür İnsan*'ın başmuhabiri Mr Hendrick vardı. Tanıdık yüzler gördükçe Mr Kernan da rahatladı. Karısının yeniden şekle soktuğu şapkası dizinde duruyordu. Bir eliyle şapkayı hafifçe ama sıkı sıkı tutarken, öbür eliyle de ara sıra kollarını çekiyordu.

Belden yukarısı beyaz papaz cüppesiyle örtülü, güçlü kuvvetli görünüşlü birinin mimbere tırmandığı görüldü. Aynı anda cemaat ayaklandı, mendillerini çıkarıp serip dizüstü çöktüler. Mr Kernan da genele uydu. Papazın gövdesi şimdi, üçte ikisi görünecek şekilde mimberde, korkuluğun üstünde dikilmişti; gövdenin üzerinde geniş, kırmızı yüzü görünüyordu.

Peder Purdon diz çöktü, kırmızı ışık beneline doğru döndü, yüzünü elleriyle örterek dua etti. Bir süre sonra ellerini indirerek ayağa kalktı. Cemaat de kalktı ve herkes yerinden sıralara yerleşti. Mr Kernan şapkasını eskisi gibi dizine

koydu, dikkatli bir yüz ifadesiyle vaize kulak verdi. Vaiz geniş bir jestle cüppesinin enli kollarını biraz geriye katladı ve karşısında sıra sıra oturanların yüzlerini ağır ağır gözden geçirdi. Sonra söze başladı:

Çünkü bu zamanın oğulları kendi nesline karşı nurun oğullarından akıllıdır. Ve ben size diyorum. Haksızlık mammonu ile kendinize dostlar edinin de, o tükendiği zaman, sizi ebedi meskenlere kabul etsinler.

Peder Purdon bu metni tınlayan bir güvenle yorumladı. Bütün İnciller arasında en güç metinlerden biri olduğunu, yorumlamasının kolay olmadığını söyledi. Şöyle bir bakıldığında, İsa'nın başka metinlerde anlattığı yüce ahlaka pek uymadığı da düşünülebilirdi. Ama, bu metin rahibe, kaderi bu dünyanın hayatını yaşamak olup da, bu hayatı dünyevi insanlar gibi yaşamak istemeyenler yön göstermek bakımından özellikle uygun görünmüştü. İş adamlarına, profesyonellere göre bir metindi bu. İnsan yaradılışının her zerresini o Tanrısal anlayışıyla kavrayan İsa efendimiz, bütün insanların dini bir hayata yatkın olmadığını, büyük çoğunluğun bu dünyada, ve ayrıca da çok zaman, bu dünya için yaşamak zorunda olduğunu biliyordu: Ve işte bu cümleyle İsa insanlara bir öğüt veriyordu, dinî konularda sözüne en az kulak verilecek kişiler olan bu Mammon taraftarlarını dini hayatta örnek olarak önlerine koyuyordu.

Dinleyenlere o akşam, herhangi bir ürkütücü, herhangi bir olağandışı amaçla orada bulunmadığını anlattı: O da kendisi gibi insanlarla konuşan, bu dünyanın bir insanıydı. İş adamlarıyla konuşmaya gelmişti ve bu konuşmayı bir iş adamı gibi yapacaktı. Böyle bir mecaza başvurmalarına izin verilirse, onların manevi muhasebecisi görevini yüklenmişti, kendisini dinleyen herkesin defterlerini, manevi hayatlarının defterlerini açmalarını ve defterde yazılı olanların vicdanla denk olup olmadığına bakmalarını istiyordu.

İsa Efendimiz insanları zora koşan bir ustabaşı değildi. K    k yanlışlıklarımız anlar, cennetten kovulmamıza sebep olan yaradılışımızın zaaflarını anlar, bu hayatın insanın karşısına getirdiği kışkırtıcı şeyleri anlardı. Bizi kışkırtan şeyler de olabilirdi, her zaman olmuştu zaten: Yanlışlarımız olabilir, zaten hep olmuştu. Ama yalnızca bir şey isteyecekti kendisini dinleyenlerden. O da şuydu: Tanrı karşısında d  r  st ve mert olmak. Bilan  o denk d  ş  yorsa,

“Evet, hesaplarımı inceledim. İyi buldum,” diyebiliyorsa, sorun yoktu.

Ama eğer, olur ya, bazı uyuşmazlıklar varsa, doğruyu kabul edip açık y  rekli olmalı ve erkek  e şunu s  ylemeliydiler:

“Evet, hesaplarıma baktım. şunun ve şunun yanlış olduğunu g  r  yorum. Ama Tanrı’nın inayetiyle şunu ve şunu d  zelteceğim. Muhasebemi doğru yapacağım.”

Kapıcının kızı Lily'nin, kelimenin gerçek anlamıyla, ayağı yerden kesilmişti. Zemin katta, büronun arkasındaki küçük odaya bir beyi getiriyor, paltosunu çıkarmasına yardım ediyordu ki kapının tıknefes zili yeniden çalıyor, eşyasız koridoru bir koşu geçip bir başka konuyu buyur ediyordu. Neyse ki bir de hanımlarla uğraşmak zorunda değildi. Miss Kate ile Miss Julia bunu düşünmüşler, yukarıdaki banyoyu bir hanımlar vestiyerine çevirmişlerdi. Miss Kate'le Miss Julia oradaydılar, dedikodu ediyor, gülüşüyor, konuşuyor, birbirini ardı sıra merdiven başına gelip trabzanlara yaslanarak aşağı sarkıyor, Lily'ye seslenip kimin geldiğini soruyorlardı.

Her zaman büyük olay olurdu, Miss Morkan'ların yıllık dans davetleri. Bütün tanıdıkları gelirdi: akrabalar, eski aile dostları, Julia'nın gittiği korodan arkadaşları, Kate'in öğrencilerinden yaşı yeterince büyümüş olanları, hatta Mary Jane'in öğrencilerinden bazıları. Hiçbir seferinde sönük geçmemişti. Herkesin hatırladığı kadarıyla, nice yıllar boyu görkemli bir biçimde yapılmıştı; Kate ile Julia, erkek kardeşleri Pat'in ölümünden sonra, Stoney Batter'deki evi bırakıp biri-

cik kız yeğenleri Mary Jane'i de yanlarına alarak Usher's Island'daki karanlık, suratsız eve yerleşeli beri. Bu evin üst katını, zemin katta oturan tahıl simsarı Mr Fulham'dan kiralamışlardı. En az otuz yıl önce. O zamanlar kısa etekli bir kız çocuğu olan Mary Jane şimdi evin temel direği olmuştu, çünkü Haddington Road'daki orgu çalıyordu. Akademi'yi bitirmişti ve her yıl Eski Konser Salonlarının üst katında bir öğrenci konseri veriyordu. Öğrencilerinin çoğu Kingstown ve Dalkey taraflarından yüksek sınıf ailelerden gelmeydi. Yaşlanmışlardı ama, halalar da paylarına düşeni yapıyorlardı. Saçı başı iyiden iyiye ağaran Julia hâlâ Adam and Eve's de baş sopranoydu; artık evden uzaklaşamayacak kadar yaşlanmış olan Kate ise arka odadaki eski dört köşe piyano ile yeni başlayan öğrencilere müzik dersi veriyordu. Kapıcının kızı Lily görüyordu evin işini. Zengin değildiler, ama iyi yemeğe önem verirlerdi; her şeyin en iyisi: bonfile; üç şilinlik çay, biranın en iyisi. Lily işinde pek az yanlış yaptığı için üç hanımıyla da iyi geçinirdi. Tek sorun biraz fazlaca titiz olmalarıydı. Ama kaldıramayacakları tek şey, kendilerine karşılık verilmesiydi.

Böyle bir akşamda titizlik etmekte haklıydılar elbette. Üstelik saat çoktan onu geçtiği halde, Gabriel'le karısı ortada yoktular. Bundan başka bir de Freddy Mallins'in zom bir halde çıkagelmesinden ödleri kopuyordu. Mary Jane'in öğrencilerinin onu böyle görmesini hiç mi hiç istemezlerdi; bu duruma geldiğinde idare etmesi de bazan çok güç oluyordu. Freddy Mallins zaten hep geç gelirdi, ama Gabriel'e ne olduğunu merak ediyorlardı: iki dakikada bir merdiven başına koşup Lily'ye Gabriel'in ya da Freddy'nin gelip gelmediğini sormalarının nedeni buydu.

"Ah, Mr Conroy," dedi Lily, kapıyı açıp karşısında Gabriel'i görünce, "Miss Kate'le Miss Julia neredeyse geleceğinizden umudu kesiyorlardı. İyi akşamlar, Mrs Conroy."

“Meraklanacaklarını ben de düşündüm,” dedi Gabriel, “ama şu benim karımın giyinmesinin en az üç saat aldığını unutuyorlar.”

Paspasta lastiklerine yapışan karları silkelerken Lily de karısını merdivenin başına kadar götürüp yukarıya seslendi:

“Miss Kate, Mrs Conroy geldi.”

Kate ile Julia yuvarlanırcasına merdivenin başına koştu-
lar. İkisi de Gabriel’in karısını öptüler, soğuktan donup don-
madığını sordular, Gabriel geldi mi diye sordular.

“Adresini bulmuş mektup gibi geldim, Kate Teyze! Siz çı-
kın. Şimdi ben de geliyorum,” diye, karanlık holden seslen-
di Gabriel.

Üç kadın gülüşerek hanımların vestiyerine tırmanırken o
da ayaklarını sıkı sıkı silmeye devam etti. Paltosunun omuz-
larında ince bir kar çizgisi kapüşon gibi halkalanıyordu ve
lastiklerinin burunlarında da iki kar tümseği vardı; paltonun
düğmeleri kardan katılaşmış iliklerden hışırtıyla sıyrılırken,
paltonun katlarından ve girintilerinden de soğuk, güzel ko-
kan bir açık hava serinliği duyuldu.

“Kar yeniden başladı mı, Mr Conroy?” diye sordu Lily.

Küçük odaya önden girmiş, paltosunu çıkarmasına yar-
dım ediyordu. Gabriel soyadını üç heceli gibi söylemesi-
ne gülümseyerek baktı yüzüne. İnce narin, solgun yüzlü ve
sapsarı saçlı, daha serpilme sürecinde bir kızdı. Odadaki gaz
lambası yüzünü daha da solgun gösteriyordu. Gabriel onu
çocukluğundan, merdivenin alt basamağında oturup paçav-
radan bebeğine baktığı günlerden beri tanıyordu.

“Başladı, Lily,” diye cevap verdi, “galiba bütün gece ya-
ğacak.”

Yukarıdaki, topuk vuran ya da yerde kayan ayakların ha-
reketiyle sallanan tavana baktı, bir an piyanoya kulak ver-
di, sonra paltosunu dikkatle katlayıp rafın ucuna yerleşti-
ren kıza baktı.

“Söyle bakalım, Lily,” dedi, arkadaşça bir tonla, “okula gidiyor musun hâlâ?”

“Yoo, hayır efendim,” diye cevap verdi. “Okul biteli bir yıl geçti.”

Gabriel, neşeli bir tavrıyla, “Ee, öyleyse, bu günlerin birinde delikanlının biriyle düğününüze geleceğiz demektir, değil mi?” diye sordu.

Kız başını omzunun üstünden geri çevirerek ona baktı ve son derece acı bir ses tonuyla cevap verdi.

“Bugünlerde delikanlılar baştan aşağı palavra, bir de insandan ne kapabilirlerse.”

Gabriel yanlış bir iş yapmışçasına kızardı ve kıza hiç bakmadan lastiklerini çıkardı, atkısıyla hızlı hızlı rugan ayakkabılarını sildi.

Uzunca boylu, geniş yapılı genç bir adamdı. Yanaklarındaki kırmızılık alnına kadar tırmanıyor, orada şekilsiz birkaç pembe leke halinde dağılıyordu; iyice traş edilmiş yüzünde, narin ve tedirgin gözlerini perdeleyen gözlüğünün pırıltılı camları ve parlak yaldızlı çerçevesi tedirgin bir biçimde yalımlanıyordu. Ortadan ayırıp arkaya doğru taradığı parlak siyah saçları kulaklarının arkasında, şapkasının yaptığı girintiye gelince hafifçe kıvrımlanıyordu.

Ayakkabılarına ısıltı getirmeyi başarinca doğruldu, yeleğini tombul bedeni üzerinde gerginleştirmek için çekti. Sonra hızla elini cebine sokup bir madenî para çıkardı.

“Ey, Lily,” dedi, parayı kızın eline tıktırırken, “Noel yaklaştı, değil mi? İşte... küçük bir...”

Hızlı hızlı kapıya doğru yürüdü.

“Ama olmaz, efendim,” diye haykırdı kız arkasından. “Olmaz, vallahi, alamam.”

“Noel için! Noel için!” Gabriel merdiveni koşarcasına tırmanıyor ve Lily'nin karşı çıkışını ayıplarcasına elini sallıyordu.

Kız, merdiveni yarılıp uzaklaştığını görünce arkasından seslendi:

“Teşekkür ederim, efendim.”

Gabriel vals bitinceye kadar salonun dışında durup bekledi ve döşemede kayan ayakların, sürüklenen eteklerin seslerini dinledi. Kızın acı, beklenmedik cevabından hâlâ toparlanamamıştı. Sanki kendine de bir acılık bulaşmış gibi koluklarını, boyunbağını düzelterek bu sıkıntıyı atmaya çalıştı. Sonra yeğinin cebinden bir kâğıt parçası çıkarıp hazırladığı konuşmanın ara başlıklarına göz attı. Robert Browning'den aldığı dizeler konusunda karar veremiyordu, çünkü dinleyenlerin düzeylerini aşacağından çekiniyordu. Shakespeare'den ya da Melodiler'den, tanıyacıkları bir alıntı daha iyi gidecekti. Erkeklerin topuklarının zarif olmayan şıkırtıları ve tabanlarından çıkan sürtünme sesi, kültür derecelerinin kendisinininkinden farklı olduğunu söyler gibiydi. Anlayamayacakları şiirlerden dizeler okumakla kendi kendisini gülünçleştirmiş olacaktı. Üstün eğitimini sergileyerek gösteriş yaptığını sanacaklardı. Aşağı odadaki kızla nasıl başarısızlığa uğradıysa, onlarla da ilişki kurmayı başaramayacaktı. Tonu yanlış seçmişti. Bütün konuşma, baştan sona yanlış, tam bir başarısızlık.

Tam o sırada teyzeleriyle karısı vestiyerden çıktılar. Teyzeleri ufak tefek, sade giyimli iki yaşlı kadındı. Julia Teyze bir iki santim daha uzun. Kulaklarının epey aşağısına kadar sarkan saçları grileşmişti; ayrıca, üzerinde daha koyu gölgeler seçilen geniş ve sarkık yüzü de grileşmişti. Sağlam yapılı olduğu ve dik durduğu halde, ağır hareket eden gözleri ve aralık dudaklarıyla, nerede olduğunu ya da nereye gittiğini bilmeyen bir kadın izlenimi veriyordu. Kate Teyze daha canlıydı. Kardeşinden daha sağlıklı görünen yüzü kurumuş bir kırmızı elma gibi kırıksıklarla doluydu ve aynı eski tarzda örülü saçları olgun kestane rengini yitirmemişti.

İkisi de sarılıp öptüler Gabriel'i, sevgiyle. En gözde yeğenleriydi, Liman ve Doklar İdaresi'nden T. J. Conroy'la evliyen ölen ablaları Ellen'in oğlu.

"Gretta'nın dediğine göre bu gece Monkstown'a dönerken araba tutmamaya karar vermişsin, Gabriel," dedi Kate Teyze.

"Doğru," dedi Gabriel, karısına bakarak. "Geçen yılki yetti de arttı, değil mi? Hatırlıyor musun, Kate Teyze, Gretta nasıl üşütmüştü o yüzden? Yol boyunca arabanın camı zangır zangır sallandı, Merrion'u geçtikten sonra da bütün doğu rüzgârını yedik. Ne eğlence, ne eğlence. Gretta çok kötü soğuk aldı."

Kate Teyze yüzünü alabildiğine ciddileştirdi ve her kelimede başını sallayarak dinledi.

"Haklısın, Gabriel, çok haklısın," dedi. "Çok dikkatli olmak gerekiyor."

"Ama Gretta'yı bırakacak olursanız, o yürüye yürüye döner eve," dedi Gabriel.

Mrs Conroy güldü.

"Siz ona bakmayın, Kate Teyze," dedi. "Neler yaptığını bir bilseniz. Geceleri Tom'un gözünü korumak için takuğı şeyler, labut çalıştırması, Eva'ya ille yulaf ezmesi yesin diye tutturması. Zavallı çocukcağız! Görmeye bile dayanamaz oldu!.. Ah, bir de şimdi bana ne giydirdiğini bilseniz!"

Kahkahayla gülerek, hayran ve mutlu gözleri elbisesiyle yüzü ve saçları arasında gezinen kocasına baktı. Teyzeler de yürekten güldüler, çünkü Gabriel'in böyle ailesinin üstüne titremesi aralarında hiç tükenmeyen bir şakalaşma konusuydu.

"Lastik Kaloş!" dedi Mrs Conroy. "Son numaramız bu. Yerler ıslandı mı lastiklerimi giymem gerekiyor. Bu gece bile giydirmek istedi, ama artık directtim ben de. Bundan sonra herhalde dalgıç elbisesi alacak bana."

Gabriel sinirli sinirli güldü, boyunbağını güven vermek istercesine okşayıp düzeltti, ama Kate Teyze bu şakalara bayıldığı için gülmekten iki büklüm olmuştu bu sırada. Julia Teyze'nin yüzündeki gülümseme ise soldu ve neşesiz gözlemini yeğenine doğru çevirdi. Biraz duraladıktan sonra sordu:

"İyi ama, Kaloş ne demek, Gabriel?"

"Kaloş, Julia!" dedi kardeşi yüksek sesle, "Ayol, bilmiyor musun Kaloş ne demek? Şeyin üstüne giyersin... Ayakkabının üstüne, değil mi, Gretta?"

"Evet," dedi Mrs Conroy, "İşportacılar da filan oluyor. İki-miz de birer çift edindik şimdi. Gabriel Avrupa'da herkes giyiyor diyor."

"Aa, Avrupa'da," diye mırıldandı Julia Teyze ve ağır ağır başını salladı.

Gabriel kaşlarını çattı, hafifçe öfkelenmiş gibi bir sesle cevap verdi:

"Öyle önemli bir şey değil ama Gretta çok komik buluyor. İlahi söyleyen toplulukları hatırlatıyormuş da."

"Anlatsana, Gabriel," dedi Kate Teyze, konuyu çabucak değiştirerek, "Odayı görmüş olmalısın. Gretta ile konuşuyorduk da..."

"Ha, evet, oda işi tamam," diye cevap verdi Gabriel. "Gresham'da bir tane buldum."

"Elbette, elbette," dedi Kate Teyze, "En iyisini yapmışsın. Ya çocuklar, Gretta, onları merak etmiyorsun ya?"

"Yok canım, bir geceden ne çıkar?" dedi Mrs Conroy. "Hem zaten Bessie bakabilir onlara."

"Elbette, elbette," dedi Kate Teyze yeniden. "Evde böyle bir kız olması büyük rahatlık, güvenilecek biri! Şu bizim Lily, son günlerde bir tuhaf oldu. Ne oldu bilmiyorum ama eskiden bildiğimiz kız değil artık."

Gabriel bu noktada teyzesine birtakım sorular sormak üzereydi ama Kate Teyze birden sözünü kesip merdiven ba-

şına giden ve trabzanın üstünden eğilip aşağıya bakan kardeşine dalmıştı.

“Bu ne şimdi?” dedi, neredeyse öfkelenerek, “Julia nereye gidiyor? Julia! Julia! Nereye gidiyorsun?”

Bir kadın yarısına kadar inen Julia yeniden yukarı tırmandı ve yumuşak bir tonla, “Freddy geldi,” diye bildirdi.

Aynı anda alkış sesleri ve piyanoda final akorları valsın sona erdiğini haber verdi. Salonun kapısı içeriden açılıp bazı çiftler çıktılar. Kate Teyze telaşla Gabriel’i bir kenara çekerek kulağına fısıldadı:

“Haydi, sevgili Gabriel, aşağıya bir in de, bak bakalım ne halde; sarhoş gelmişse sakın yukarı bırakma. Mutlaka sarhoştur. Mutlaka.”

Gabriel merdiven başına gidip trabzana yaslanarak kulak kabarttı. Küçük odada iki kişinin konuştuklarını işitiyordu. Sonra Freddy Malins’in gülüşünü tanıdı. Paldır küldür indi merdivenden.

“Gabriel’in burada olması bizim için öyle büyük rahatlık ki,” dedi Kate Teyze Mrs Conroy’a, “Burada olduğu zaman hep içim rahat oluyor... Julia, Miss Daly ile Miss Power içecek bir şey arıyorlar. Bu güzel vals için teşekkür ederiz, Miss Daly. Tempo mükemmeldi.”

Dans arkadaşıyla odadan çıkmakta olan, kırçıl bıyıklı, esmer tenli, uzun boylu ve buruşuk yüzlü bir adam seslendi:

“Bize de içecek bir şey bulunur mu, Miss Morkan?”

“Julia,” dedi Kate Teyze, kestirme bir tavırla, “İşte Mr Browne ile Miss Furlong. Miss Daly ve Miss Power’la birlikte onları da içeri alır mısın, Julia?”

“Hanımların bir numaralı kavalyesi benim,” dedi Mr Browne, bıyıkları dikenleşinceye kadar dudaklarını büzüp, yüzünün bütün kırışıklarıyla gülümseyerek. “Biliyor musunuz, Miss Morkan, beni bu kadar beğenmelerinin nedeni..

Kate Teyze’nin işitme menzili dışına çıktığını görünce

cümleyi kesti ve hemen üç genç hanımı arka odaya götürdü. Odanın ortasında birbirine bitleştirilmiş iki dört köşe masa vardı ve Julia Teyze ile kapıcı bu masaların üstüne yaydıkları geniş örtüyü düzeltmeye çalışıyorlardı. Büfenin üstünde irili ufaklı tabaklar, bardaklar, çatal, bıçak, kaşık desteleri dizilmişti. Kapağı kapalı dört köşe piyanonun üstü de yemek ve tatlılara büfe işlevi görüyordu. Köşedeki daha küçük büfenin başında da iki genç adam durmuş, meşrubat içiyorlardı.

Mr Browne da koltuğunun altına aldığı üç genç hanımı oraya götürdü ve şakadan, sıcak, sert ve tatlı bir hanım punç'u içmelerini önerdi. Hiçbir sert içki kullanmadıklarını söyleyince, üç şişe limonata açtı onlara. Sonra, orada duran gençlerden birine azıcık kenara çekilmesini söyleyerek sürahiyi aldı ve kendine cömert bir viski doldurdu. Deneme yudumunu yudumlarken gençler de saygıyla gözlüyordu onu.

"Tanrı yardımcım olsun," dedi gülümseyerek, "Doktor tavsiyesi."

Yüzünü biraz daha büzerek gülümsemesini biraz daha genişletti, hanımlar ise, bedenlerini sağa sola sallayıp omuzlarını sinirli sinirli oynatarak, onun bu hoşluklarına müzikal bir yankı halinde gülerek cevap verdiler. En cesurları.

"Hadi, hadi, Mr Browne, herhangi bir doktorun böyle bir tavsiyede bulunacağına inanmıyorum," dedi.

Mr Browne bir yudum viski daha içerek yan yan baktı:

"Ah, bakın ben tıpkı ünlü Mrs Cassidy'ye benziyorum bu konuda. Biliyor musunuz, ne demiş? 'Bakın, Mary Grimes, ben kendim içmiyorsam, siz bana içirin, çünkü içim içmek istiyor.'"

Isınmış yüzünü biraz fazlaca kendine güvenerek hanımlara doğru uzatmış ve taklit yaparken epey düşük bir Dublin aksanıyla konuşmuştu; onun için genç hanımların üçü de aynı içgüdüyle bu şakaları sessiz karşıladılar. Mary Jane'in öğrencilerinden olan Miss Furlong, Miss Daly'ye çaldığı gü-

zel valsini adını sordu; kendisine yüz verilmediğini gören Mr Browne da daha değerbilir görünen iki delikanlıyla sohbet- te girdi hemen.

Hercaimenekşe renginde elbise giymiş, kırmızı yüzlü bir genç kadın heyecanla ellerini çırparak odaya girdi:

"Kadriller! Kadriller!"

Hemen ardında da Kate Teyze vardı:

"İki beyle üç hanım, Mary Jane!"

"Ah, işte Mr Bergin'le Mr Kerrigan buradalar," dedi Mary Jane.

"Mr Kerrigan, siz Miss Power'la gider misiniz? Mis Fur- long, size kavalye olarak Mr Bergin'i verelim. Ah, şimdilik bu kadar."

"Üç hanım gerekiyor, Mary Jane," dedi Kate Teyze.

İki genç bey hanımları dansa kaldırmaya izin istediler, Mary Jane de Miss Daly'nin yanına gitti.

"Ah, Miss Daly, o kadar nazıksınız ki, son iki dansı da çal- dıktan sonra gene size geliyoruz, ama hanım sayısı çok az bu akşam."

"Benim için hiç sorun değil, Miss Morkan."

"Ama sizin için çok iyi bir kavalyem var, Mr Bartell D'Ar- cy, tenor. Daha sonra şarkı da söyleteceğim ona. Bütün Duh- lin onu konuşuyor."

"Çok güzel sesi var, çok güzel," dedi Kate Teyze.

"Piyano ilk figürlere geçmek üzere prelüdü ikinci kere başlatırken, Mary Jane de tertiplerini odadan alıp götürdü. Onlar çıkar çıkmaz da arkasına dönüp dönüp bakan Julia Teyze ağır aksak girdi içeriye.

"Ne oluyor, Julia?" diye endişeyle sordu Kate Teyze
"Kim o?"

Kolunda bir tomar peçete taşıyan Julia kardeşine baktı ve soru onu şaşırtmış gibi.

"Sadece Freddy, Kate," dedi. "Gabriel de yanında."

Gerçekten de Julia'nın arkasında Gabriel'in sahanlıkta Freddy Malins'e kılavuzluk ettiği görülebiliyordu. Freddy'nin boyu bosu Gabriel'e yakındı, omuzları yuvarlacık, kırk yaşlarında genç bir adamdı. Etli ve solgun yüzünün yalnızca dolgun ve sarkık kulak memeleriyle burnunun geniş kanatlarında bir renklilik vardı. Yüz çizgileri kabaydı, küt bir burun, önce çıkıntı yapıp sonra geriye kaçan bir alın, şişkin ve ileri çıkık dudaklar. Dolgun göz kapakları ve kıtlaşan saçının dağınıklığı, uykulu bir görünüş veriyordu. Merdivenden çıkar-ken Gabriel'e anlattığı hikâyeye tiz bir sesle kahkahalar atıyor, aynı zamanda da sol yumruğunun eklem yerlerini sol gözüne ileri geri sürüyordu.

"İyi akşamlar, Freddy," dedi Julia Teyze.

Freddy Malins, konuşmasının tutukluk yapma özelliğinden ötürü baştansavma gibi görünen bir tarzda iyi akşamlar diledi Miss Morkan'lara, sonra büfeden ona bakıp sırttan Mr Browne'a gözü takılınca biraz sarsak adımlarla odanın o tarafına geçip az önce Gabriel'e anlattığı hikâyeyi alçak sesle tekrarlamaya başladı.

"O kadar kötü durumda değil, değil mi?" dedi Kate Teyze Gabriel'e.

"Yok, yok, belli belirsiz."

"Ne kötü çocuk ama!" dedi Kate Teyze. "Zavallı annesi Yılbaşı Gecesi yemin ettirmişti üstelik. Ama haydi gel artık, Gabriel, salona gidelim."

Gabriel'le birlikte odadan çıkmadan önce Mr Browne'a işaret edip, parmağını sallayarak uyardı. Mr Browne da başını sallayarak cevapladı onu ve odadan çıkınca Freddy Malins'e döndü.

"Bak şimdi, Teddy," dedi, "açılman için bir bardak limonata veriyorum sana."

Hikâyesinin sonuna yaklaşan Freddy Malins sabırsızca elini sallayıp reddetti ama, ilkin Freddy Malins'in dikkati-

nî giyimindeki bir düzensizliğe çeken Mr Browne limona-
ta doldurduğu bardağı eline tutuşturdu. Sağ eli mekanik bir
biçimde düzensizliği gidermeye çalışan Freddy Malins'in sol
eli mekanik bir biçimde bardağı kabul etti. Yüzü yeniden
keyifle kırışmaya başlayan Mr Browne kendine bir bardak
viski doldururken, Freddy Malins de hikâyesinin doruğu-
na tam erişmeden tiz ve bronşitli bir kahkaha patlattı, tat-
madığı taşan bardağını bir yere bırakıp sol yumruğunun ek-
lem yerlerini sol gözünün üstüne ileri geri sürmeye başladı;
kahkahasının izin verdiği ölçüde son cümlelerin kelimeleri-
ni tekrarlıyordu.

* * *

Mary Jane, salondaki sessiz topluluğa güç bölümlerle dolu
akademik parçasını çalarken, Gabriel dinleyemiyordu onu.
Müzikten hoşlanırdı ama, bu çaldığı parçada ona göre bir
melodi yoktu; öbür dinleyenlere göre de pek bir melodisi ol-
madığını düşündü, kendileri Mary Jane'e bir şey çalmasını
rica ettikleri halde. Piyanonun sesini işitince içki içilen oda-
dan gelip kapı aralığında duran dört genç adam birkaç daki-
ka sonra ikişer ikişer sıvışmışlardı. Müziği izler görünenler,
elleri tuşların üstünde koşuşan ve aralarında anlık bir bed-
dua eden bir rahibenin elleri gibi tuşların üzerinde gerili du-
ran Mary Jane'in kendisiyle, yanında durup nota sayfasını
çeviren Kate Teyze'ydi yalnızca.

Ağır avizenin altında ışıldayan balmumu sürülmüş döşe-
meden gözleri rahatsız olan Gabriel piyanonun arkasında-
ki duvara doğru yürüdü. Bu duvarda *Romeo ve Juliet*'in bal-
kon sahnesinin resmi asılıydı, yanında da Julia Teyze'nin
genç kızlığında kırmızı, mavi ve kahverengi yünlerle ördü-
ğü Kale'deki iki öldürülmüş prensin resmi vardı. Herhalde
genç kızlıklarında gittikleri okulda bu tür işler bir yıl bo-
yunca öğretiliyordu. Annesi de ona doğum günü armağa-

nı olarak mor İrlanda poplininden, üstünde küçük tilki kalfaları olan, çevresi kahverengi satenle çevrili, yuvarlak düğmeli bir yelek dikmişti. Tuhaf, annesinin müzik yeteneği yoktu, oysa Kate Teyze ona Morkan ailesinin en iyi beyni derdi. O da, Julia da, ağırbaşlı, anaç tavırlı ablalarıyla hep kıvanç duymuşlardı. Fotoğrafı, kapıların arasındaki rafta duruyordu. Dizlerinde açık duran kitapta bir şey gösteriyordu yanında duran Constantine'e – o da deniz subayı elbisesiyle ayağının dibinde uzanmıştı. Aile hayatının onuru konusunda çok duyarlı olduğu için oğullarının adlarını kendi seçmişti. Onun sayesinde Constantine şimdi Balbriggan'da baş papaz yardımcısı olmuş ve onun sayesinde Gabriel kendisi de Royal University'den mezun olmuştu. Evlenmesine nasıl ters tavır aldığı aklına gelince yüzüne bir gölge düşer gibi oldu. Kullandığı aşağılayıcı sözlerden bazıları hâlâ belleğinde çınliyordu. Bir keresinde Gretta için taşra güzeli demişti ki, hiç de öyle değildi Gretta. Monks-town'daki evlerinde son uzun hastalığı boyunca da Gretta bakmıştı ona.

Mary Jane'in parçasının sonuna yaklaştığını tahmin ediyordu, çünkü açılış melodisini tekrarlıyordu ve her ölçüden sonra ıskalada geziniyordu. Beklerken, içindeki öfke yatıştı. Parça, hızlı tiz oktavlar ve son bir bas oktavla bitti. Kopan büyük alkış üstüne Mary Jane, yüzü kızararak, notalarını telaşla topladı ve odadan kaçtı. En çok alkışlayanlar da, parçanın başında içki odasına gidip, piyano susunca geri gelen dört genç adamdı.

Kadril yapacak çiftler seçildi. Gabriel kendini Miss Ivors'la yüzyüze buldu. İçi dışı bir görünmeye çalışan, çarpıcı ela gözleri ve çilli bir yüzü olan, konuşkan bir genç hanım. Göğsü dekolte değildi, yakasına taktığı kocaman broşun üstünde de bir İrlanda sözü yazılıydı. Dansa başlamak üzere yerlerini aldıkları zaman Miss Ivors ansızın bir konu açtı:

“Sizinle görülecek bir hesabım var.”

“Benimle mi?” dedi Gabriel.

Başını ciddi ciddi salladı.

“Nedir?” diye sordu Gabriel, bu ağırbaşlı tavrına gülümseyerek.

“G. C? kim?” dedi Miss Ivors, gözlerini ona dikerek.

Gabriel kızardı, ne sorulduğunu anlamamış gibi alnını kıvrıstırmak üzereydi, ama kadın dobra dobra devam etti.

“Ah, ne kadar masumsunuz! *Daily Express*'e yazı yazdığınızı öğrendim. Hiç utanmıyor musunuz?”

“Niçin utanacakmışım?” diye sordu Gabriel, gözlerini kırpıştırıp gülümsemeye çalışarak.

“Eh, sizin yerinize ben utandım,” dedi Miss Ivors, açık yüreklilikle. “Böyle bir gazeteye yazıyor olmak yetmez mi? Sizin bir Batılı Briton olduğunuzu bilmiyordum.”

Gabriel biraz afallamıştı. Her çarşamba *Daily Express*'e bir edebiyat yazısı verdiği doğrudu, karşılığında da on beş şilin alıyordu. Ama bu yüzden niye İrlandalılığına leke sürül-sündü? Eleştirmesi için gönderdikleri kitaplar o sefil çek-ten çok daha sevimliydi. Yeni basılmış kitapların köşeleri-ni ellemeye, sayfalarını çevirmeye bayılıyordu. Aşağı yukarı her gün, kolejdeki dersi bitince rıhtımdaki sahaflara gider-di, Bachelor's Walk'daki Hickey'ye, Aston's Quay'deki Webb ya da Massey'ye ya da ara sokaktaki O'Clohissey'ye. Bu sal-dırıya nasıl karşılık vermesi gerektiğini bilemedi. Edebiyatın politikanın üstünde olduğunu söylemek geldi içinden. Ama kaç yıllık arkadaşları ve hem üniversitede, hem de sonradan öğretmen olarak, hayatları birbirine paralel gitmişti: şimdi böyle büyük bir lakırdı söyleyemezdi ona. Gözlerini kırpış-tırmaya ve gülümsemeye çalışmaya devam ederek kırık dö-kük bir sesle kitap eleştirisi yazmanın politik bir yanı oldu-ğunu düşünmediğini söyledi.

Yer değiştirme zamanı geldiğinde şaşkınlığı ve dalgınlığı

geçmemiştii daha. Miss Ivors elini sıcak bir şekilde kavradı ve yumuşak dostça bir sesle konuştu:

“Şaka yapım tabii. Haydi, yer değıştiriyoruz.”

Yeniden yan yana geldiklerinde üniversite sorunu üstüne konuşmaya başladı, Gabriel de biraz rahatladı. Miss Ivors'ın bir arkadaşı, Browning'in şiirleri üzerine eleştiri yazısını göstermişti ona. Gabriel'in sırrını böyle öğrenmişti: ama yazıyı çok beğenmişti. Derken ansızın başka bir konu açtı:

“Ah, Mr Conroy, bu yaz Aran adalarına bir geziye gelir misiniz bizimle birlikte? Bir ay kalacağız orada. Atlas Okyanusu kıyısında, harika bir şey olacak. Gelmelisiniz. Mr Clancy geliyor, Mr Kilkelly ile Kathleen Kearney de. Gretta da gelirse çok güzel olacak. O zaten Connachtlıdır, değil mi?”

“Ailesi oradan,” dedi Gabriel kısaca.

“Ama gelebilirsiniz, değil mi?” dedi Miss Ivors, sıcak elini heyecanla Gabriel'in koluna koyarak.

“Aslında,” dedi Gabriel, “kısa bir süre önce başka bir yere gitmek üzere bir anlaşma yaptım.”

“Nereye gideceksiniz?”

“Biz bazı arkadaşlarla her yıl bir bisiklet turuna çıkarız da...”

“Ama nerede?” diye sordu Miss Ivors.

“Vallahi, genellikle Fransa'ya, Belçika'ya ya da belki Almanya'ya gidiyoruz,” dedi Gabriel, sıkılğan bir tavrıla.

“Peki ama niye Fransa'ya, Belçika'ya gidiyorsunuz da,” dedi Miss Ivors, “kendi vatanınızı gezmiyorsunuz?”

“Biraz değışiklik olsun diye, biraz da o dilleri unutmamak için,” dedi Gabriel.

“Ya unutmamanız gereken kendi diliniz yok mu – İrlanda dili?” diye sordu Miss Ivors.

“Ha,” dedi Gabriel, “iş buna varırsa, İrlanda dili benim dilim değil.”

Yanlarındakiler de bu sorgulamaya kulak vermekteydi-

ler. Gabriel sinirli sinirli sağına soluna baktı ve alnına bir kızarıklık yayan bu işkenceli imtihanı öfkelenmeden atlatmaya çalıştı.

“Hakkında hiçbir şey bilmediğiniz kendi vatanınızı ziyaret etmek hiç aklınıza gelmiyor mu?” diye devam etti Miss Ivors. “Kendi milletiniz, kendi ülkeniz?”

“Ah, doğrusunu söylemek gerekirse,” dedi Gabriel ansızın, “kendi ülkemden bıktım, bıktım usandım.”

“Niye?” diye sordu Miss Ivors.

Gabriel cevap vermedi, çünkü kendi sert cevabından kendisi kızışmıştı.

“Niye?” diye tekrarladı Miss Ivors.

Birlikte bir figür yapmaları gerekiyordu ve cevap vermediği için Miss Ivors yeniden saldırdı:

“Elbette, verecek cevabınız yok.”

Gabriel büyük bir enerjiyle kendini dansa vererek huzursuzluğunu örtmeye çalıştı. Yüzünde ekşi bir ifade gördüğü için kadının gözlerine bakmamaya çalışıyordu. Ama sonra sıraya girildiği zaman elini sıkı sıkı tuttuğunu görünce biraz şaşırdı. Kaşlarının altından, soru sorarcasına uzun uzun yüzüne bakıyordu, sonunda Gabriel gülümseyinceye kadar. Derken, tam sıra harekete geçerken parmak uçları üzerinde yükselerek kulağına fısıldadı:

“Batılı Briton!”

Kadriller sona erince Gabriel odanın uzak bir köşesine, Freddy Malins’in annesinin oturduğu yere gitti. Şişman, beyaz saçlı, çökmüş bir kadındı. Sesinde oğlununki gibi bir kesiklik vardı ve hafifçe kekeliyordu. Freddy’nin geldiği, aşığı yukarı normal olduğu söylenmişti kendisine. Gabriel vapur yolculuğunun nasıl geçtiğini sordu. Glasgow’daki evli kızının yanında kalıyor, yılda bir kere de Dublin’e ziyarette geliyordu. Yumuşak bir sesle, yolculuğun çok iyi geçtiğini, kaptanın da kendisine çok ilgi gösterdiğini söyledi. Ay-

rica, Glasgow'da kızının oturduğu güzel evi, oradaki bütün dostlarını anlattı. O böyle anlatıp dururken Gabriel de Miss Ivors'la aralarında geçen tatsız olayı belleğinden kovmaya çalışıyordu. Şüphesiz ki bu kız, ya da kadın, her neyse, inançlı bir milliyetçiydi, ama her şeyin de bir sırası vardır. Belki ona böyle cevap vermesi yanlış olmuştu. Ama şaka bile olsa, herkesin önünde ona Batılı Briton demeye de hakkı yoktu. Herkesin önünde rezil etmeye çalışmıştı, o tavşan gözlerini yüzüne dikip sorguya çekerek.

Vals yapan çiftlerin arasından karısının oraya doğru gelmeye çalıştığını gördü. Yanına varınca kulağına fısıldadı:

"Gabriel, Kate Teyze her zamanki gibi kazı doğrar mısın diye soruyor. Jambonu Miss Daly kesecek, tatlıyı da ben dağıtacağım."

"Hay hay," dedi Gabriel.

"Bu vals biter bitmez küçükleri oturtacak sofraya, böylece yemekte biz bize olacağız."

"Sen de dansta mıydın?" diye sordu Gabriel.

"Tabii danstaydım. Görmedin mi beni? Molly Ivors'la ne kavgası ettiniz?"

"Kavga mavga etmedik. Niye? Kendi mi söyledi?"

"Öyle bir şeyler söyledi. Şu Mr D'Arcy'ye şarkı söyletmeye çalışıyorum. Çok kendini beğenmiş bir adam galiba."

"Kavga filan etmedik," dedi Gabriel somurtarak, "Batı İrlanda'ya geziye çağırdı, ben de gidemeyeceğimi söyledim. Hepsi bu."

Karısı hafifçe hopladı ve heyecanla ellerini kavuşturdu.

"Ah, ne güzel olur, Gabriel," dedi. "Galway'i yeniden görmeyi çok isterim."

"İstersen kendin git," dedi Gabriel, soğuk bir sesle.

Karısı bir an ona baktı, sonra Mrs Malins'e dönüp onunla konuştu:

"Bakın ne tatlı bir koca, Mrs Malins."

Mrs Conroy çiftlerin arasından süzülerek uzaklaşırken Mrs Malins hiçbir kesinti olmamış gibi Iskoçya'daki güzel yerleri ve güzel manzaraları Gabriel'e anlatmaya devam etti. Damadı her yıl onları göllere götürüyor, orada balığa çıkıyorlardı. Damadı dehşet bir balıkçıydı. Bir keresinde kocaman, çok güzel bir balık tutmuştu da oteldeki adam da balığı akşam yemeğine pişirmişti.

Gabriel kadının anlattıklarını işitmiyordu bile. Akşam yemeği saati yaklaştığı için yeniden kendi konuşmasını ve alıntısını düşünmeye başlamıştı. Freddy Malins'in annesini ziyaret etmek üzere odanın bu tarafına doğru geldiğini görünce koltuğu ona bırakıp pencerenin girintisine sığındı. Oda şimdiden boşalmış, arka odadan çatal bıçak sesleri işitilmeye başlamıştı. Salonda kalanlar dans etmekten yorulmuş gibiydiler, küçük gruplar halinde sessizce sohbet ediyorlardı. Gabriel ısınmış, titrek parmaklarıyla pencerenin soğuk pervazını tıklattı. Dışarısı kim bilir ne kadar soğuk! Şöyle yalnız başına yürümek ne kadar güzel olurdu, ilkin ırmağın yanı sıra, sonra da parkın içinden! Dallarda kar birikmiştir, Wellington Anıtı'nın tepesinde de kardan küçük bir takke oluşmuştur. Orada olmak bu yemek masasında oturuyor olmaktan çok daha güzel!

Konuşmasının ara başlıklarını aklından geçirdi: İrlanda konukseverliği, acı anılar, Üç Güzeller, Paris, Browning'den alıntı. Yazısına yazdığı bir sözü içinden tekrarladı: "İnsan, düşüncenin eziyetinde bir musiki işittiğini sanıyor." Miss Ivors yazıyı övmüştü. İçten miydi o sözleri? Bütün bu propagandacılığının ardında kendine özgü bir hayatı var mıydı acaba? Bu geceye kadar aralarında hiç tatsızlık olmamıştı. Şimdi onun da masada olacağı, kendisi konuşurken o eleştiren ve soruşturan gözleriyle onu süzeceği düşüncesi sinirini bozuyordu. Belki de Gabriel'in konuşmasının başarısız olmasına üzülmeyecekti hiç. O sıra aklına gelen bir düşüncey-

le cesaretlendi. Kate Teyze ile Julia Teyze'yi kastederek şöyle diyecekti: "Hanımlar, beyler, aramızda yaşlanmaya başlayan kuşağın da kendine göre birtakım kusurları vardır belki, ama kendi hesabıma ben konukseverlik, sevecen bir gülümserlik ve insancılık niteliklerine sahip olduklarına inanıyorum; şimdi aramızda gelişmekte olan yeni ve çok ciddi ve aşırı eğitilmiş kuşağın işte bu niteliklerden yoksun olduğunu sanıyorum." Bu iyi işte: Miss Ivors'ın haddini bildirir. Teyzeleri iki cahil yaşlı kadınsa Gabriel ne yapsın?

Odada bir mırıltı dikkatini çekti. Mr Browne, Julia Teyze'ye kavalyece eşlik ederek girmişti kapıdan, Julia Teyze de, başını eğmiş, gülümseyerek koluna girmiş yürüyordu. Düzensiz bir alkış yayılımını onunla birlikte piyanoya kadar gitti ve Mary Jane taburesine oturur, Julia Teyze de sesini bütün odaya göre ayarlamak üzere artık gülümsemeksizin konumunu alırken, kesildi. Gabriel girişi tanıdı. Julia Teyze'nin eskiden beri söylediği bir şarkı – *Gelinlik Kılığında*. Ton bakımından güçlü ve duru olan sesi havayı süsleyen tremololara cesaretle saldırıyor ve çok hızlı söylediği halde en kısa notaları bile kaçırmıyordu. Söyleyenin yüzüne bakmadan sesi izlemek, hızlı ve güvenli bir uçuşun heyecanını duymak ve paylaşmak gibi oluyordu. Şarkı bitince ötekilerle birlikte Gabriel de gürültülü bir alkış tuttu, görünmeyen yemek masasından da gürültülü bir alkış geldi. Alkış sesi öyle içtenlikli gibi çıkmıştı ki, kapağında kendi adının baş harfleri yazılı olan eski deri kaplı şarkı kitabını yerine koymak için eğilen Julia Teyze'nin yüzüne biraz renk vurdu. Daha iyi işitmek için başını yana eğerek dinleyen Freddy Malins herkes sustuktan sonra da alkışlamaya devam etti ve başını ağır ağır sallayarak onaylayan annesine heyecanlı bir şeyler anlattı. Sonra, daha fazla alkışlamanın anlamı kalmayınca, birdenbire ayağa fırlayıp Julia Teyze'nin yanına koştu, elini iki elinin arasında tutarak, kelime bulamadığı ya da sesindeki tutukluğun ileri gittiği anlarda sımsıkı sıktı.

“Şimdi annemle konuşuyordum,” dedi. “Bu kadar güzel şarkı söylediğinizi hiç işitmemiştim, hiç. Gerçekten, bu geceki kadar sesinizin güzel çıktığını hiç duymamıştım. Bakın! İnanır mısınız buna? Fakat doğrusu bu. Namusum, şerefim üstüne doğrusu bu. Sesinizin bu kadar taze ve bu kadar... bu kadar duru ve taze olduğunu, hiç işitmedimdi.”

Julia Teyze geniş geniş gülümsedi ve elini kurtarıırken komplimanlar üstüne bir şeyler mırıldandı. Mr Browne avcunu açarak ona doğru uzattı ve seyircilere bir harika tanıtan takdimci edasıyla yakında duranlara haykırdı:

“Miss Julia Morkan, son buluşum!”

Kendi şakasına kahkahalarla gülerken Freddy Malins de ona döndü:

“Bak, Browne, ciddi olursan daha kötü bir buluş yapabilirsin. Benim tek söyleyebileceğim şey şu ki buraya geldiğim bütün bu süre içinde bugünkü kadar güzel söylediğine rastlamamıştım. Gerçek bu.”

“Bence de öyle,” dedi Mr Browne. “Sesi çok gelişmiş bence.”

Julia Teyze omuz silkti, munis bir gururla konuştu:

“Bundan otuz yıl önce sesim kötü sayılmazdı.”

“Kaç kere söylemişimdir Julia’ya,” diye Kate Teyze, kelimelere basa basa, “o koroda harcandı gitti. Ama hiç benim sözümü dinlemez ki.”

Orada duranlara dönüp bakı, inatçı bir çocuğa karşı onların sağduyusuna sığınırcasına; Julia Teyze ise anlaşılmaz bir şeyler hatırlar gibi gülerek önüne bakıyordu.

“Yok,” diye devam etti Kate Teyze, “ne beni ne başkasını dinler. O koroda gece gündüz köle gibi çalıştı, gece gündüz. Noel sabahında saat altıda kalkıp giderdi! Ne oldu sonunda?”

“Eh, bunlar hepsi Tanrı’ya övgü değil mi, Kate Teyze?” diye sordu Mary Jane; döner taburede onlara dönmüş, gülümseyordu.

Kate Teyze hışımla döndü yeğenine:

“Ben biliyorum Tanrı’ya övgüyü filan, Mary Jane, ama hayatları boyunca köle gibi çalışmış, o yumurcakların bin türlü derdini çekmiş kadınları korodan çıkarması da Papa için hiç övülesi bir şey değil. Bu işi Papa yapmışsa herhalde Kilişe’nin iyiliğinedir. Ama adil değil, Mary Jane, haklı değil.”

Bu olay içinde bir yara olduğu için iyice sinirlenmişti, kardeşini savunmaya daha da devam edecekti, ama bütün dans edenlerin geri geldiğini gören Mary Jane barışçı bir tavırla müdahale etti.

“Ama Kate Teyze, o görüşe inanan Mr Browne’u şoke ediyorsun.”

Dini inancına bu şekilde değinilmesine sırtan Mr Browne’a doğru döndü Kate Teyze, acele acele ekledi.

“Ah, benim Papa’nın haklı olup olmadığını tartıştığın filan yok. Ben budala bir ihtiyar kadınum, böyle şeyler söylemeye cesaret edemem zaten. Ama bir de sıradan gündelik nezaket vardır, vefa diye bir şey vardır. Julia’nın yerinde ben olsaydım dosdoğru Healey Baba’ya gider, yüzüne söylerdim...”

“Hem sonra, Kate Teyze,” dedi Mary Jane, “hepimiz acıktık, acıkınca da çok kavgacı oluyoruz.”

“Susadığımız zaman da kavgacı oluyoruz,” dedi Mr Browne.

“Onun için en iyisi gidip yemeğe oturalım,” dedi Mary Jane, “tartışmayı da ondan sonra bitiririz.”

Salonun dışındaki sahanlıkta karısıyla Mary Jane’in Mis Ivors’ı yemeğe kalmaya razı etmek için uğraştıklarını gördü Gabriel. Ama şapkasını giymiş, düğmelerini iliklelemeye çalışan Miss Ivors kalmaya hiç niyetli değildi. Hiç acıkmamış, üstelik kalabileceği süreyi çoktan aşmıştı.

“Ama on dakikacık, Molly,” diyordu Mrs Conroy. “Bu kadarla gecikmezsin ki.”

“O kadar danstan sonra, bir lokma bir şey,” diyordu Mary Jane.

“Gerçekten kalamayacağım,” dedi Mis Ivors.

“Korkarım eğlenemedin bu akşam,” dedi Mary Jane, umutsuzca.

“Çok eğlendim, emin ol,” dedi Miss Ivors, “ama şimdi gitmeme izin verin.”

“İyi ama, eve nasıl gideceksin?” diye sordu Mrs Conroy.

“Canım, iki adım yol.”

Gabriel bir an duraladı, sonra lafa karıştı:

“İzin verirsiniz, Miss Ivors, gitmeniz gerekiyorsa sizi ben götürüyüm.” Ama Miss Ivors ellerinden sıyrılmıştı.

“Kesinlikle olmaz,” dedi. “Allah aşkına gidin yemeğe oturun, beni de hiç düşünmeyin. Ben kendi işimi kendim görebilirim.”

“Vallahi, çok komik kızsın, Molly,” dedi Mrs Conroy, açık yüreklilikle.

“*Beannacht libh*,” diye seslendi Miss Ivors, merdivenden koşarak inerken, gülerek.

Mary Jane sikkın ve şaşkın bir yüzle bakıyordu arkasından. Mrs Conroy da trabzandan sarkmış sokak kapısının sesine kulak veriyordu. Gabriel böyle birdenbire gitmesine kendisinin yol açmış olup olamayacağını düşündü. Ama kızgın bir hali yoktu: gülerek ayrılmıştı. O da boş boş baktı merdivene.

O anda, Kate Teyze yuvarlanır gibi fırladı yemek odasından, çaresizlikten dövünür gibi bir haldeydi.

“Gabriel nerede?” diye haykırdı. “Nereye gitti Gabriel? Herkes oturmuş bekliyor, kazı doğrayacak kimse yok!”

“Buradayım, Kate Teyze!” diye seslendi Gabriel; birdenbire canlanmıştı. “Bir kaz sürüsünü doğrayabilirim, gerekirse.”

Masanın bir ucunda kızarmış, şişman bir kaz yatıyordu; öbür ucundaysa, maydanoz saplarıyla döşeli fırından çıkmış kâğıttan bir yatak üzerinde, dış kabuğu soyulmuş ve üze-

ri kızarmış ekmek kabuğuyla yeniden sıvanmış kocaman bir jambon vardı, çevresinde süs olsun diye sarılı kâğıtlar ve jambonun yanında bir de baharlı sığır eti rulosu duruyordu. Bu iki rakip uç arasında birbirine paralel olarak dizilmiş garnitür tabakları vardı: sarı ve kırmızı iki küçük jöle; içinde keşkül kubbeleri ve kırmızı reçel olan yassı bir tabak, yeşil yaprak biçimli, tutulacak yeri de yaprağın dalı gibi olan büyük bir tabakta pembe üzüm ve soyulmuş badem, ona eşlik eden bir tabakta da bozulmadan dört köşe duran İzmir incirleri, üzerine kıyılmış hindistan cevizi serpilmiş yoğurt tatlısı, altın, gümüş, yaldızlı kâğıtlara sarılmış çikolata ve şekerler bulunan küçük bir kâse ve kereviz saplarının dikine durduğu bir cam vazo. Sofranın ortasında, portakal ve Amerikan elmalarından bir piramidin yığılı durduğu meyva tabağına bekçilik eder gibi duran iki bodur, eski tarz, kesme camdan sürahi, birinin içinde port, öbüründe şeri. Kapağı kapalı dört köşe piyanonun üstünde kocaman bir sarı tabağa konmuş olan tatlı hazır bekliyordu ve tabağın arkasında üç müfreze halinde dizilmiş bira, siyah bira ve maden suyu şişeleri vardı; şişeler üniformalarına göre dizilmişti, ilk iki sıra, kahverengi ve kırmızı etiketleriyle siyah, üçüncü ve en küçük müfreze de çapraz yeşil kuşaklı ve beyazdı.

Gabriel masanın başındaki yerini kahramanca aldı, bıçağın keskinliğini şöyle bir yokladıktan sonra çatalını kaza sapladı. İçi rahattı şimdi, çünkü et kesmekte uzmandı ve güzel donatılmış bir masanın başında bulunmaktan daha çok sevdiği bir iş hayatında yoktu.

“Miss Furlong, size ne göndereyim?” diye sordu. “Kanat mı, göğüsten bir dilim mi?”

“Göğüsten küçük bir dilim.”

“Miss Higgins, ya size?”

“Ah, hiç fark etmez, Mr Conroy.”

Gabriel ile Miss Daly kaz tabaklarıyla jambon ve baharlı

sığır tabaklarını değiş tokuş ederken Lily de konuktan konuğa gidiyor ve beyaz peğeteye sarılı sıcak unlu patates tabağını dolaştırıyordu. Bu Mary Jane'in fikriydi, ayrıca kazın yanına elma sosu da önermişti, ama Kate Teyze elma sosu filan olmayan sade fırında kazın kendisine her zaman yeterince güzel göründüğünü ve bundan kötüsünü de hiçbir zaman yemek zorunda kalmayacağını umduğunu söylemişti. Mary Jane ğrencilerine ilgi gösteriyor, en iyi paręaları almalarına dikkat ediyor, Kate Teyzeyle Julia Teyze ise piyanonun s-tnden alıp açtıkları bira şişelerini beylere, maden suyu şişelerini de hanımlara taşıyorlardı. Glşme sesleri, gürültüler, verilen emirlerin ve karşı emirlerin, çatal bıçakların, açılan mantarların gürültüsü büyük bir kargaşalık yaratıyordu. Gabriel birinci turu tamamladıktan sonra kendi tabağına yemek almadan ikinci dağıtım için kazı kesmeye başladı. Bunu herkes şiddetle protesto ettiği için bir uzlaşma olmak üzere birasından uzun bir yudum aldı, çünkü kazı kesmekten sıcak basmıştı. Mary Jane yemeğini yemek üzere sessizce yerinde oturmuştu, ama Kate Teyze'yle Julia Teyze hâlâ masanın çevresinde sendeliyor, birbirlerinin ayağına basıyor, birbirlerine ikisinin de kulak asmadığı emirler veriyorlardı. Mr Browne artık oturup yemeklerini yemelerini rica etti, Gabriel de ona katıldı, ama onlar daha vakit var deyip dolaşmaya devam ettiler. Sonunda Freddy Malins ayağa fırlayıp Kate Teyze'yi yakaladı, gülüşmeler arasında zorla sandalyesine oturttu.

Herkes alacağı yemeği aldıktan sonra Gabriel gülümseyerek sordu:

"şimdi, bayağı insanların 'iç' dediklerinden almak isteyen bir bey veya hanım varsa, sesini çıkarsın."

Koro halinde kendi yemeğine başlaması söylendi, Lily de o zamana kadar sakladığı üç patatesle yanına geldi.

"Peki yleyse," dedi Gabriel, dostça, bir başka hazırlık yu-

dumunu içerken, "Hanımlar, beyler, birkaç dakika için benim varlığımı unutun, lütfen."

Yemeğini yemeye girişti, masa halkının Lily'nin tabakları kaldırma sesini hastırdığı sohbete hiç katılmadı. Konuşulan konu, o sırada Theatre Royal'da temsil veren opera kumpanyasıydı. Bakımlı bıyıklı esmer bir genç olan tenor Mr Bartell D'Arcy kumpanyanın baş kontraltosunu çok övdü, ama Miss Furlong oynama tarzını biraz bayağı bulmuştu. Freddy Malins de Neşe pantomiminin ikinci yarısında söyleyen Zenci Reisi çok beğenmişti, hayatında işittiği en iyi tenor seslerinden biri olduğunu söylüyordu.

"Siz dinlediniz mi?" diye masanın öbür tarafından Mr Bartell D'Arcy'ye sordu.

"Hayır," diye cevap verdi Mr Bartell D'Arcy, aldırıışsız bir tonla.

"Çünkü," diye açıkladı Freddy Malins, "özellikle sizin onun hakkında ne düşündüğünüzü öğrenmek isterdim. Bence büyük bir sesi var."

"Gerçekten iyi şeyleri de yalnız Teddy bulur," dedi Mr Browne masa halkına, senli benli tavrıyla.

"Niçin güzel olmasın sesi?" diye sertçe sordu Freddy Malins. "Rengi kara olduğu için mi?"

Bu soruya cevap verilmedi ve Mary Jane masa halkını yeniden asıl opera konusuna getirdi. Öğrencilerinden biri *Mignon* için davetiye vermişti. Mutlaka çok güzeldi, diyordu, ama görünce aklına zavallı Georgina Burns gelmişti. Mr Browne ise daha da eskileri hatırlıyordu, eskiden Dublin'e gelen İtalyan kumpanyalarını – Tietjens, Ilma de Murzka, Campanini, o büyük Trebelli, Giuglini, Ravelli, Aramburo. Ne varsa o günlerde vardı, diyordu, o zamanlar dinlerdiniz Dublin'de şarkı söylemeye benzer bir şey. O eski Royal'ın üst galerisinin nasıl ıklım tıklım dolu olduğunu, bir gece İtalyan tenorun *Let me like a soldier fall*'u beş kere tekrarladığı-

nı ve her seferinde tiz mi'yi çıkardığını, galerideki çocukların bazan coşkunluktan o büyük *prima donna*'lardan birinin arabasından atlarını çözüp otele kadar kendilerinin çektiğini de anlattı. O eski büyük operaları şimdi niye oynamıyorlardı artık, diye sordu, *Dinorah*'yı, *Lucrezia Borgia*'yı? Çünkü bunları söyleyecek ses bulamıyorlardı: buydu nedeni.

"Evet ama," dedi Mr Bartel D'Arcy, "bugün de o zamanki kadar iyi sesler olduğunu sanıyorum."

"Neredeler öyleyse?" diye sordu Mr Browne, meydan okuyarak.

"Londra'da, Paris'te, Milano'da," dedi Mr Bartell D'Arcy, kendisi de kızışarak. "Örneğin Caruso, sanırım saydıklarınızın hepsi kadar iyi, daha da iyi değilse."

"Belki öyledir," dedi Mr Browne, "Ama çok şüphem var benim şahsen."

"Ah, Caruso'yu dinlemek için neyim varsa verirdim," dedi Mary Jane.

"Bana kalırsa," dedi bir kemiği temizlemekte olan Kate Teyze, "dünyada bir tek tenor vardı. Yani bana bir şey söyleyen, demek istiyorum. Ama herhalde hiçbiriniz adını duymamışsınızdır."

"Kimdi, Miss Morkan?" diye nezaketle sordu Mr Bartell D'Arcy.

"Adı," dedi Kate Teyze, "Parkinson'du. Ben dinlediğimde olgunluk çağına erişmişti, ama bir erkek hançeresinden çıktığını işittiğim en güzel tenor sese sahipti."

"Tuhaf," dedi Mr Bartell D'Arcy. "Adını bile hiç işitmişliğim yok."

"Evet, evet, Miss Morkan haklı," dedi Mr Browne. "Benim işitmişliğim var eskilerden Parkinson'u, ama henden çok önceydi o."

"Güzel, saf, tatlı, olgun bir İngiliz tenor sesi," dedi Kate Teyze, coşkuyla.

Gabriel de yemeğini bitirince koca bir tatlı tabağı masaya getirildi. Çatal bıçak şakırtısı yeniden başladı. Tatlıyı Gabriel'in karısı dağıtıyor, doldurduğu tabakları elden ele gönderiyordu. Orta yerde Mary Jane tabakları durduruyor, isteğe göre ahududu veya portakal jölesi, krema ya da reçel ekliyordu. Tatlı Julia Teyze'nin elinden çıkmıştı, onun için sofranın her köşesinden ona övgüler yağdırıldı. O kendisi de üstünün yeterince iyi pişmediğini söyledi.

"Eh, umarım Miss Morkan," dedi Mr Browne, "bana iyi pişmiş dersiniz, çünkü ben baştan aşağı pişkinim."

Gabriel dışında bütün beyler Julia Teyze'ye iltifat olarak biraz tatlı yediler. Gabriel hiç tatlı yemediği için ona da kereviz saplarını bırakmışlardı. Freddy Malins de bir kereviz sapı alıp tatlısıyla birlikte yedi. Kerevizin kan için çok iyi olduğunu söylemişlerdi, o da bu sıralar doktor hakımı altındaydı. Bütün yemek boyunca sesi sedası işitilmeyen Mrs Malins oğlunun bir iki haftaya kadar Melleray Dağı'na gideceğini söyledi. O zaman bütün masa Melleray Dağı'nı konuşmaya başladı, orada havanın ne kadar zindelik verdiğini, keşişlerin ne kadar konuksever olduğunu, konuklarından hiç para istemediklerini.

"Yani sizin dediğinize bakılırsa," dedi Mr Browne, işittiğine inanamaz bir tavırla, "insan gidip otelde kalır gibi orada kalabilir, yiyip içebilir, sonra da hiçbir şey ödemedен kalkıp evine dönebilir?"

"Canım, çoğu kimse ayrılırken manastıra bir bağışta bulunuyor," dedi Mary Jane.

"Keşke bizim kilisede de böyle bir kurum olsaydı," dedi Mr Browne, saf saf.

Keşişlerin hiç konuşmadıklarını, sabahın ikisinde yataktan kalktıklarını ve tabutlarında uyuduklarını öğrenince büsbütün şaşırdı. Ne diye bunları yaptıklarını sordu.

"Tarikatın kuralları böyle," dedi Kate Teyze, kesin bir tavırla.

“Anladım, ama niye?” diye sordu Mr Browne.

Kate Teyze kuralın böyle olduğunu, başka da söylenecek bir şey olmadığını tekrarladı. Mr Browne hâlâ anlamamış gibi görünüyordu. Freddy Malins, dili döndüğü kadar, dış dünyadaki günahkarların işlediği bütün günahları bağışlatmak için keşişlerin kendilerine eza ettiğini açıklamaya çalıştı. Açıklama çok aydınlatıcı olmadı, çünkü Mr Browne sırtarak yeniden sordu:

“Bu düşünceyi çok beğendim, ama şöyle yaylı, yahut bir yatakta olmaz mıydı bu iş? İlle tabut mu gerek?”

“Tabut,” dedi Mary Jane, “Onlara nihai sonlarını hatırlatmak için gerekli.”

Konu artık can sıkılmaya başladığı için sofranın sessizliğine gömüldü, ama bu arada Mrs Malins’in yanında oturana belirsiz bir tonla bir şeyler söylediği işitildi:

“Çok iyi insanlardır onlar, bu keşişler, çok dindardırlar.”

Şimdi sofrada kuru üzüm ve badem ve incir ve elma ve portakal ve çikolata ve şeker dağıtılmaya başlamış ve Julia Teyze bütün konukları şeri ya da port içmeye çağırmıştı. Mr Bartell D’Arcy ilkin ikisini de içmek istemedi, ama yanında oturanlardan biri dirseğiyle onu dürtüp kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra kadehini doldurmalarına izin verdi. Yavaş yavaş, son kadehler de dolarken, konuşma kesildi. Sadece doldurulan şarap ve çekilen sandalyelerin sesiyle bozulan bir sessizlik çöktü. Miss Morkan’ların üçü de başlarını eğmiş, masa örtüsüne gözlerini dikmişlerdi. Biri birkaç kere öksürdü, sonra beylerden bazıları da sessizlik sağlansın diye parmaklarını masaya vurdular. Sessizlik sağlanınca Gabriel sandalyesini geri iterek ayağa kalktı.

Masa tıklatmalar onu teşvik etmek istercesine arttı ve sonra toptan kesildi. Gabriel titreyen on parmağını da sofraya örtüsüne yerleştirip orada bulunanlara gergin gergin gülümsedi. Gözleri bir sıra yukarı kalkık suratla karşılaşınca o da

başını avizeye doğru kaldırdı. Pişano bir vals havası çalıyor, salon kapısına sürtünen eteklerin hışırtısını işitiyordu. Kim bilir, belki dışarıda, karın altında da insanlar durmuş, ışıklı pencerelere bakıyor ve vals müziğini dinliyorlardı. Hava saftı orada. Uzaklarda, ağaçların kar ağırlığı altında eğildiği park vardı. Wellington anıtına bir kasket gibi birikmişti ısıll ısıll karlar ve anıt batıya, Fifteen Acres'ın bembeyaz çayırına bakıyordu.

Başladı:

“Hanımlar, beyler,

Geçen yıllarda olduğu gibi bu akşam da, çok zevkli bir görevin yerine getirilmesi bana düştü, ne yazık ki bir konuşmacı olarak gücümün yetersiz kaldığı bir görev bu.”

“Hayır, hayır!” dedi Mr Browne.

“Ama bunu bir kenara bırakalım şimdilik. Bu akşam sizden dileğim, beni başarıma göre değil de, niyetime göre kabul etmeniz. İzninizle birkaç dakika içinde, bu akşamla ilgili duygularımı üç beş kelime ile dile getireceğim.

“Hanımlar ve beyler, bu konuksever çatının altında ve bu konuksever sofranın çevresinde ilk karşılaşmamız değil bu. Bazı iyi yürekli hanımefendilerin konukseverliğinin alıcısı –belki de kurbanı demek daha doğru olacak– sıfatıyla ilk kez toplanmış değiliz burada.”

Eliyle havada bir halka çizerek durdu. Herkes döndü, sevinçten kıpkırmızı kesilen Kate Teyze'ye, Julia Teyze'ye ve Mary Jane'e güldü ya da gülümsedi. Gabriel artan bir cesaretle devam etti:

“Her geçen yıl daha da kuvvetle hissediyorum ki yurdumuzun konukseverliği kadar saygı duyulması ve kıskançlıkla korunması gereken bir başka geleneği yoktur. Kendi deneylerim çerçevesinde (yurt dışında birkaç yeri görmüşlüğüm vardır), başka hiçbir modern ülkede böyle bir gelenek bulunmadığını söyleyebilirim. Kimileri bizim bu alış-

kanlığımızın övünülecek bir şey değil de, bir kusur olduğunu da söyleyebilir. Ama bu doğru olsa bile, bence prenslerle yaraşır bir kusurdur bu ve umarım aramızda daha uzun zaman yaşayacaktır. Hiç değilse bir şeyi kesinlikle biliyorum. Şu altında bulunduğumuz tek çatı sözü geçen hanımefendileri barındırdıkça –ve bunun yıllar ve yıllarca sürmesini yürekten diliyorum– atalarımızın bize devrettiği, bizim de soyumuza devredeceğimiz sahici, sıcak yürekli, ince ve zarif İrlanda konukseverliği geleneği aramızda yaşıyor olacaktır.”

Yürekten bir onaylama mırıltısı sofrayı dolaştı. Gabriel ansızın Miss Ivors'ın orada olmadığını, kaba bir şekilde odadan çıktığını düşündü: kendine güven duyarak devam etti:

“Hanımlar ve beyler,

Aramızda yeni bir kuşak yetişiyor, yeni düşüncelerden, yeni ülkelerden etkilenen bir kuşak. Ciddi bir kuşak, bu yeni düşünceleri coşkuyla karşılıyor, ve yanlış yollara aktığında bile inanıyorum ki coşkusu içten. Ama bizler şüpheci, hatta deyim yerindeyse, düşüncenin eziyeti altında bir çağda yaşıyoruz: onun için bazan korkuyorum, iyi eğitim gören ve hatta fazla eğitim gören bu yeni kuşak, bir başka çağın sahip olduğu insanlık, konukseverlik ve sevecen mizah niteliklerinden yoksun kalır mı diye. Bu akşam geçmiş günlerin bütün o büyük şarkıcılarının adlarını dinlerken, itiraf edeyim ki, bana dar bir çağda yaşıyormuşuz gibi geldi. O günlerin geniş günler olduğunu söylersek bir abartma yapmış olmayız: ve artık hatırlanamayacak kadar uzaklarda kaldıylarsa, gelin şu umudu yaşatalım: hiç değilse bunun gibi toplantılarda onları gene gururla ve sevgiyle anacağız, namplarının ölmesine dünyanın isteyerek izin vermeyeceği o göçmüş gümüş büyüklerin anısını yüreğimizde yaşatacağız.”

“Bravo! Bravo!” dedi Mr Browne, yüksek sesle.

“Ama gene de,” diye devam etti Gabriel; sesini yumuşat-

mişti şimdi, "böyle toplantılarda her zaman aklımıza daha da hüzünlü düşünceler gelir: geçmişî düşünürüz, gençliğimizi, değişiklikleri, bu gece özlediğimiz, aramızda olmayan yüzleri. Hayatta yürüdüğümüz yol böyle birçok acılı anıyla döşelidir: eğer hep bu düşüncelere dalıp gidecek olsaydık yaşayanlar arasında işimizi cesaretle yapacak yürekliliği bulamazdık: Hepimizin yaşayan ödevleri ve yaşayan sevgileri var ve bunlar, haklı olarak, bizim zorlu çabalarımızı talep ediyor.

"Onun için, geçmiş üstünde daha fazla durmayacağım. Bu gece herhangi bir kasvetli ahlak dersinin aramıza girmesine izin vermeyeceğim. Gündelik çarkın gürültüsünden, koşuşmasından çıkıp şu kısacık an birlikte bulunmak üzere geldik buraya. Dost olarak karşılandık burada, arkadaşlık ruhu içinde, omuzdaş olarak, ve bir ölçüye kadar, gerçek bir *camaraderie*, bir yoldaşlık havası içinde karşılandık, konukları olarak –nasıl bir ad versem onlara?– Dublin müzik dünyasının Üç Güzellerinin konukları olarak ağırlandık."

Bu anıştırma üstüne sofrâ halkı gülüşerek alkış kopardı. Julia Teyze iki yanındakilere de Gabriel'in ne dediğini sor-du ama boşuna.

"Bizim Üç Güzeller olduğumuzu söylüyor, Julia Teyze," dedi Mary Jane.

Julia Teyze anlamadı, ama aynı şekilde devam eden Gabriel'e gülümseyerek baktı.

"Hanımlar, beyler,

Bir başka olayda Paris'in oynadığı rolü oynamaya kalkışmayacağım. Aralarından birini seçmeye kalkışmayacağım. Böyle bir iş haksızlığa yol açacağı gibi benim gücümü de aşar. Çünkü işte sırayla bakıyorum onlara, başta asıl ev sahibemiz, iyi yüreği, fazlasıyla iyi yüreği, onu bütün tanıyanlar arasında bir destan konusu olmuş; ya da ebedi gençlikle donanmış kız kardeşi, bu gece söylediği şarkılarla bizi hay-

retten hayrete düşüren kız kardeşi; ve son olarak, ama yalnızca yaş sıralamasında son olarak, en küçük ev sahibemiz, yetenekli, neşeli, çalışkan, yeğenlerin en tatlısı; dolayısıyla, Hanımlar ve Beyler, ödülü kime vereceğimi bilemiyorum.”

Gabriel teyzelerine doğru bir göz attı, Julia Teyze'nin yüzündeki kocaman tebessümü ve Kate Teyze'nin zapt edemediği gözyaşlarını görünce sözün sonunu çabuk getirdi. İnce bir jestle kaldırdı port kadehini, herkes bekleyiş içinde kendi bardağını evirip çevirirken son sözlerini söyledi:

“Üçüne birden kaldıralım kadehlerimizi. Sağlıklarına, varlıklarına, uzun ömürlerine, mutluluk ve refahlarına içelim. Mesleklerinde kazandıkları kıvançlı ve sevgi dolu konumu da uzun süreler tutmaya devam etsinler.”

Bütün konuklar, elde kadeh, ayağa kalkarak üç kadına döndüler ve koro halinde şarkıya başladılar, Mr Browne koro başı olmak üzere:

*For they are jolly good fellows,
For they are jolly good fellows,
For they are jolly good fellows,
Which nobody can deny.**

Kate Teyze artık saklayamadığı gözyaşlarını mendiliyle siliyor, Julia Teyze bile duygulanmış görünüyordu. Freddy Malins puding çatalıyla tempo vuruyor, korodakiler melodik bir konferanstaymış gibi birbirlerine dönüyorlar, bir yandan şarkılarını söylüyorlardı:

*Unless he tells a lie,
Unless he tells a lie,*

Sonra, bir kere daha ev sahibelerine dönüp bitirdiler:

(*) Britanya'da bir partide kutlanan insan veya insanlar için söylenen geleneksel şarkı.

*For they are jolly good fellows,
For they are jolly good fellows,
For they are jolly good fellows,
Which nobody can deny.*

Bunu izleyen alkış öteki konuklar tarafından da yemek odasının uzaklarına taşırıldı ve birkaç kere tekrarlandı, Freddy Malins havaya kaldırdığı çatalıyla önderliğini sürdürürken.

* * *

Isıran sabah havası durdukları hole dalınca Kate Teyze seslendi:

“Aman, orada kim varsa kapıyı kapasın. Mrs Malins soğuk alacak.”

“Orada Browne var, Kate Teyze,” dedi Mary Jane.

“Browne her yerde var,” dedi Kate Teyze, sesini kısarak Mary Jane güldü bunu söyleyişindeki tavrına.

“Gerçekten de,” dedi, şakacı bir havayla, “her işe koşuyor.”

“Bütün Noel boyunca,” dedi Kate Teyze, aynı tonla, “havagazı gibi yayıldı kaldı burada.”

Sonra kendisi de daha hoşgörölü gülerек çabucak ekledi:

“Ama söyleyin içeri gelsin, Mary Jane, kapıyı da kapatsın. Umarım dediğimi işitmemiştir.”

O anda holün kapısı açıldı ve Mr Browne kalbi duracakmış gibi gülerек eşikten içeri girdi. Astragan taklidi kollukları ve yakası olan uzun yeşil bir palto giymiş, başına da beyzi bir kürk şapka geçirmişti. Tiz ve uzun bir ıslık sesi işitilen karla kaplı rıhtıma doğru işaret etti.

“Teddy Dublin’in bütün arabalarını ayağa kaldıracak,” dedi.

Gabriel, kolunu paltosunun koluna sokmaya çabalayarak küçük odadan geldi, hole bakınarak sordu:

“Gretta daha inmedi mi?”

“Giyiniyor, Gabriel,” dedi Kate Teyze.

“Kimse. Herkes gitti.”

“A, hayır, Kate Teyze,” dedi Mary Jane. “Bartell D’Arcy ile Miss O’Callaghan daha gitmediler.”

“Biri piyanoyla oynuyor, her kimse,” dedi Gabriel.

Mary Jane Gabriel ile Mr Browne’a bakarak ürperdi:

“Siz beyleri böyle sarınıp sarmalanmış görünce benim üşümem geliyor. Bu saatte yollara düşmek istemezdim doğrusu.”

“Şu dakikada,” dedi Mr Browne, kahramanca, “kırdı şöyle güzel bir yürüyüş, ya da hızlı bir at koşulu bir arabada yolculuk kadar keyif alacağım hiçbir şey olamaz.”

“Bir zamanlar çok iyi bir atımızla arabamız vardı,” dedi Julia Teyze, hüzünlü bir havayla.

“Unutulmaz Johnny,” dedi Mary Jane, gülerek.

Kate Teyze ile Gabriel de güldüler.

“Ee, neydi Johnny’nin üstün özelliği?” diye sordu Mr Browne.

“Ölümüyle bizi acılara boğan müteveffa Patrick Morkan, yani büyükbabamız,” diye açıkladı Gabriel, “son yıllarında koca efendi diye tanınan o zat, zamlı kaynatarak geçinirdi.”

“Haydi oradan, Gabriel,” dedi Kate Teyze, gülerek, “nişasta imalathanesi işletiyordu.”

“Her neyse, zamlı ya da nişasta,” dedi Gabriel, “koca efendinin Johnny adında bir de atı vardı. Johnny de koca efendinin imalathanesinde çalışır, çarkı işletmek için dolap beygiri gibi döner dururdu. Bunlar hepsi iyi, güzel; ama şimdi Johnny’nin hayatının trajik noktasına geliyoruz. Günün birinde koca efendi öteki kibarlar arasında parkta askerî bir gezinti yapmaya karar verdi.”

“Allah rahmet eylesin,” dedi Kate Teyze, şefkatle.

“Amin,” dedi Gabriel. “Böylece koca efendi dediğim gibi

Johnny'yı arabaya koştı, en sık silindir şapkasıyla en kola-
lı yakalığını takındı ve olanca azametiyle sanırım Back Lane
 taraflarındaki atadan kalma konağından yola çıktı.

Gabriel'in tavrına herkes, Mrs Malins bile güldü, Kate
Teyze ise itiraz etti:

"Canım, Gabriel, kendi Back Lane'de oturmuyordu ki.
İmalathaneydi orada olan."

"Atadan kalma malikânesinden çıktı," diye devam et-
ti Gabriel, "Johnny'yı sürdü. Her şey yolunda gitti Johnny
Kral Billy'nin heykelinin yanına gelinceye kadar: orada ya
Kral Billy'nin üstünde oturduğu ata âşık oldu, ya da kendi-
ni imalathanede sandı, her ne olduysa heykelin çevresinde
dönmeye başladı."

Gabriel, herkes gülüşürken, ayağında mesleriyle holde bir
tur attı.

"Başladı dönmeye," dedi Gabriel, "koca efendi de, ki pek
debdebeli bir efendiydi, bu işe dehşetli öfkelendi. 'Haydi,
yürüsenize! Ne demek istiyorsunuz! Johnny! Johnny! Hiç
anlaşılmaz bir davranış! Anlamıyorum bu atı!'"

Gabriel'in taklidini izleyen kahkahalar hol kapısının hız-
la vurulmasıyla kesildi. Mary Jane koşup açınca içeri Freddy
Malins girdi. Şapkasını geri yıkıp soğuktan omuzlarını kam-
burlaştıran Freddy Malins soluk soluğaydı.

"Topu topu bir tek araba bulabildim," dedi.

"Zararı yok, rıhtımda bir tane buluruz," dedi Gabriel!

"Evet, evet," dedi Kate Teyze, "Mrs Malins'i cereyanda
bekletmeyelim."

Oğlu ile Mr Browne Mrs Malins'in merdivenden inmesine
yardım ettiler, birçok manevradan sonra, arabanın içine ak-
tarmayı da başardılar. Onun arkasından Freddy Malins tır-
mandı, uzun bir süre annesini arabanın koltuğuna yerleştir-
meye çalıştı, Mr Browne da aşağıdan verdiği öğütlerle yar-
dımcı oldu. Sonunda kadın arabaya rahat bir şekilde yerleş-

tirildi ve Freddy Malins Mr Browne'u da arabaya davet etti. Birçok olur olmaz söz söylendi, sonunda Mr Browne da arabaya bindi. Arabacı battaniyesini dizlerine örtüp adresi almak için içeriye kaydıldı. Bunun üstüne kargaşalık daha da arttı, Freddy Malins ile Mr Browne ikisi de kafalarını arabanın birer penceresinden dışarı çıkarıp arabacıya başka başka şeyler söylediler. Sorun, Mr Browne'un yol üstünde nerede bırakılacağıyla ilgiliydi. Kate Teyze, Julia Teyze ve Mary Jane de basamakta durup çelişen talimatlar yağdırıp bir yandan da gülüşerek tartışmaya katkıda bulundular. Freddy Malins gülmekten konuşamaz hale gelmişti. Her an başını pencereden içeri dışarı sokup çıkarıyor, annesine tartışmanın nasıl ilerlediğini anlatıyor, böylece şapkasını da habire tehlikeye atıyordu. Sonunda Mr Browne herkesin kahkahalarını bastıran bir sesle şaşkına dönmüş arabacıya haykırdı:

"Trinity Koleji'ni biliyor musun?"

"Biliyorum, efendim," dedi arabacı.

"Tamam, öyleyse doğru Trinity Koleji'nin kapısına," dedi Mr Browne, "Oradan nereye gideceğini söyleriz. Anlaşıldı mı?"

"Tamam, efendim," dedi arabacı.

Kırbaç şakladı, ve kahkaha korosunun uğurladığı araba rıhtım boyunca uzaklaştı.

Gabriel ötekilerle birlikte kapıya çıkmamıştı. Holün karanlıkça bir köşesinden merdivenin yukarısına bakıyordu. Birinci sahanlığın yakınında bir kadın duruyordu, o da gölgede. Yüzü görünmüyordu, ama gölgeden siyah beyaz gibi duran kiremit rengi ve pembe çizgili eteği görülebiliyordu. Karısıydı. Trabzana yaslanmış, bir şey dinliyordu. Kıpırtısızlığına şaşırان Gabriel de işitmek için kulağını dört açmıştı. Ama kapının önündeki gülüşme ve bağırışma gürültüsünden pek bir şey dinleyemiyordu, piyanonun akorlarından ve şarkı söyleyen bir adamın sesinden pek azını kapabilmişti.

Söylenen şarkıyı işitmeye çalışarak ve karısına bakarak holün karanlık köşesinde durdu. Bir şeyin simgesiymiş gibi bir zarafet ve bir esrar vardı karısının duruşunda. Yarı karanlık bir merdivende duran ve uzaktan gelen bir müziği dinleyen bir kadın neyin simgesi olabilir diye düşündü. Ressam olsa onun o duruşuyla resmini yapardı. Başındaki mavi şapka karanlığa karşı saçının bronz rengiyle, eteğindeki koyu çizgiler de açık olanlarıyla kontrast oluşturacaktı. Ressam olsa, *Uzaktan Müzik* koyardı tablonun adını.

Hol kapısı kapandı; Kate Teyze, Julia Teyze ve Mary Jane hâlâ gülererek yaklaştılar.

“Ay, Freddy bir âlem değil mi?” dedi Mary Jane. “Çok âlem adam.”

Gabriel bir şey söylemeden karısını gösterdi başıyla. Kapı kapanınca ses de piyano da daha iyi işitiliyordu. Gabriel onları susturmak için elini havaya kaldırdı. Şarkı eski İrlanda havalarından birini andırıyordu ve söyleyen, sesinden de güfteden de çok emin değil gibiydi. Uzaktan geldiği için büsbütün hüzünlü olan, boğuk ses, acıyı dile getiren sözlerin veznini hafifçe aydınlatıyordu:

*“Ah, yağmur yağıyor ağırlaşan saçlarıma
Çiy ise ıslatıyor tenimi,
Bebegim buz gibi kollarımda...”*

“Ah,” dedi Mary Jane. “Bartell D’Arcy söylüyor, oysa bütün gece hiç söylemediydi. Ah, gitmeden önce ona bir şarkı söyleteceğim.”

“Ah, söylet, söylet, Mary Jane,” dedi Kate Teyze.

Mary Jane yanlarından sürtünerek geçip merdivene atıldı, ama daha basamaklara varamadan şarkı durdu ve piyano birdenbire kapatıldı.

“Ah, ne yazık!” diye haykırdı Mary Jane. “Aşağıya mı geliyor, Gretta?”

Gabriel karısının evet dediğini işitti ve onun da merdivenden inmeye başladığını gördü. Birkaç adım arkasından Mr Bartell D'Arcy ile Miss O'Callaghan geliyordular.

"Ah, Mr D'Arcy," diye seslendi Mary Jane, "ne kadar kötüsünüz, hepimiz heyecan içinde dinlerken böyle yarıda kesiveriyorsunuz."

"Bütün gece başının etini yedim," dedi Miss O'Callaghan, "Mrs Conroy da bir yandan, ama soğuk aldığı için şarkı söyleyemeyeceğini söylüyor."

"Ama Mr D'Arcy," dedi Kate Teyze, "bu dediğiniz hiç doğru değil."

"İşitmiyor musunuz, sesim karga gibi çıkıyor," dedi Mr D'Arcy kabaca.

Aceleyle küçük odaya girip paltosunu giydi. Konuşmasının kabalığı karşısında şaşırان ötekiler söyleyecek bir şey bulamadılar. Kate Teyze alnını kırıştırdı, ötekilere üstelememeleri için işaret etti. D'Arcy somurtarak boynunu sarıp sarmaladı.

"Havadan olmalı," diyerek sessizliği bozdu Julia Teyze.

"Evet, evet, herkes üşütmüş," dedi Kate Teyze hemen, "herkes."

"Otuz yıldır böyle kar yağmadığı söyleniyor," dedi Mary Jane. "Bu sabah gazetede bütün İrlanda'ya kar yağdığını yazıyordu."

"Karın görünüşünü çok seviyorum," dedi Julia Teyze hüzünlü hüzünlü.

"Ben de," dedi Miss O'Callaghan. "Yerler kar tutmadıkça Noel sahiden Noel'e benzemiyor bence."

"Ama zavallı Mr D'Arcy kardan hoşlanmıyor," dedi Kate Teyze, gülümseyerek.

Mr D'Arcy küçük odadan çıktı, her yanını iliklemiş ve sarmalamış olarak, pişmanlık getirmiş bir sesle yakalandığı soğuk algınlığının tarihini onlara anlattı. Herkes ona öğüt ver-

di, çok yazık olduğunu söyledi ve geceleyin boğazını iyi koruması gerektiğini anlattı. Gabriel, konuşmalara katılmayan karısını seyrediyordu. Yelpaze biçimindeki tozlu pencerenin tam altında durmuştu, birkaç gün önce ateşin başında kurttuğunu gördüğü bronz rengi saçları gaz lambasının aleviyle tutuşmuş gibiydi. Gene aynı şekilde duruyor, çevresinde konuşulanları işitmezmiş gibi görünüyordu. Birden onlara doğru dönünce Gabriel yanaklarına renk geldiğini, gözlerinin de parladığını gördü. Ansızın yüreğinden bir sevinç taşıp içine yayıldı.

"Mr D'Arcy," dedi karısı, "söylediğiniz o şarkının adı ne?"

"*The Lass of Aughrim*," dedi Mr D'Arcy, "ama hepsini hatırlayamadım. Niye sordunuz? Bildiğiniz bir türkü mü?"

"*The Lass of Aughrim*," diye tekrarladı Gretta. "Adını hatırlayamadım."

"Çok güzel bir şarkı," dedi Mary Jane. "Ne yazık ki bu akşam sesiniz istediğiniz gibi değildi."

"Haydi, yeter artık, Mary Jane," dedi Kate Teyze, "artık Mr D'Arcy'nin canını sıkma. Üzülmesini istemiyorum."

Herkesin gitmeye hazır olduğunu görünce kapıya kadar getirdi onları, orada vedalaşıldı:

"İyi geceler, Kate Teyze, bu güzel akşam için çok teşekkürler."

"İyi geceler, Gabriel. İyi geceler, Gretta!"

"İyi geceler, Kate Teyze, çok teşekkürler. İyi geceler, Julia Teyze."

"Aa, iyi geceler, Gretta, seni görmemiştim."

"İyi geceler, Mr D'Arcy. İyi geceler, Miss O'Callaghan."

"İyi geceler, Miss Morkan."

"Tekrar, iyi geceler."

"Herkes iyi geceler. Umarım rahat gidersiniz."

"İyi geceler. İyi geceler."

Sabah olmuştu, ama hava hâlâ karanlıktı. Donuk, sarı bir

ışık evlerin ve nehrin üzerinde kasvetli duruyordu; gökyüzüyse alçalacak gibiydi. Sokakta karlar yarı erimişti; damlarda, rıhtımın korkuluğunda ve parmaklıklarda çizgi çizgi ya da öbek öbek karlar kalmıştı sadece. Bulanık havada lambalar hâlâ kırmızı kırmızı yanıyor, nehrin ötesinde Four Courts sarayı ağırlaşmış gökyüzüne karşı tehdit edici bir silüet çiziyordu.

Karısı önünde, Mr Bartell D'Arcy'nin yanında yürüyordu, ayakkabılarını bir kese kâğıdına koyarak kolunun altına sıkıştırmış, bir eliyle de çamurlanmasın diye eteğini tutmuştu. Duruşundaki o zarafet yoktu şimdi, ama Gabriel'in gözleri hâlâ mutluluktan parlıyordu. Damarlarında kan güm güm atıyordu; beyninde düşünceler ayaklanmıştı, kıvançlı, sevinçli, sevecen ve korkusuz.

Önünde öyle hafif, öyle dik yürüyordu ki sessizce arkasından koşmak, omuzlarından yakalamak, kulağına saçma sappan ve sevecen bir şeyler söylemek geldi içinden. Öyle ince narin görünüyordu ki onu bir şeylerden korumayı, sonra da onunla yalnız kalmayı özledi. Birlikte gizli hayatlarının anları belleğinde yıldızlar gibi ışıldadı. Kahvaltıda fincanının yanında eflatun bir zarf duruyor, eliyle onu okşuyordu. Sarmaşıktaki kuşlar ötüşüyor, perdenin güneşli ağı yere yansıyor: mutluluktan bir şey yiyemiyordu. Kalabalık bir platformda duruyorlar ve eldivenli elinin sıcak avcuna biletini koyuyordu. Soğukta yan yana duruyorlar, parmaklıklı bir pencereden içeriye, alev alev bir fırının başında şişe yapan bir adama bakıyorlardı. Hava çok soğuktu. Karısının soğuk havada ince kokulu yüzü onunkine çok yakındı; ve birdenbire fırının başındaki adama seslenmişti:

“Ateş sıcak mı, bayım?”

Ama adam fırının gümbürtüsünden işitmemişti. Kaba bir cevap verebildi.

Daha da sevecen bir sevinç dalgası daha koptu yüreğinden

ve sıcak bir sel halinde damarlarından aktı. Yıldızların sevecen ateşi gibi kimsenin bilmediği ve kimsenin hiçbir zaman bilemeyeceği, birlikteki hayatlarının anları belleğine vurdu ve belleğini aydınlattı. Karısına bu anları hatırlatmak, birlikte varoluşlarının sıkıcı yıllarını unutturmak ve yalnızca coşku anlarını hatırlatmak istedi. Çünkü yılların her ikisinin de ruhunu söndürmediğine inanıyordu. Çocukları, kendisinin yazı yazıyor olması ve karısının ev işi ruhlarının sevecen ateşinin tümünü söndürmemiştir. Bir gün ona yazdığı bir mektupta şunları söylemişti: "Niçin böyle kelimeler bana bu kadar sıkıcı ve soğuk görünüyor? Acaba senin adın kadar sevecen bir kelime olmadığı için mi?"

Uzaktan gelen müzik sesi gibi yıllar önce yazdığı bu sözler geçmişten ona doğru aktı. Karısıyla yalnız kalmak istiyordu. Ötekiler gidince, otel odasında o ve karısı yalnız kalınca, işte o zaman baş başa olacaklardı. Sessizce çağıracaktı onu:

"Gretta!"

Belki ilk seferinde işitmeyecekti. Soyunuyor olacaktı. Derken sesindeki bir şey ona da çarpacaktı. Dönüp bakacaktı ona...

Winetavern sokağının köşesinde bir araba buldular. Konuşmaktan kurtardığı için arabanın şakırtısına sevindi. Karısı pencereden bakıyor, yorgun görünüyordu. Ötekiler, bir bina ya da sokağı göstererek üç beş kelime söylediler. Bulanık sabah semasının altında at yorgun argın koşuyor, tangırdayan sandığını ardı sıra sürüklüyordu ve Gabriel yeniden onunla arabaya binmiş gibi oldu, vapura yetişmek için dört-nala, balaylarına doğru dört-nala.

O'Connell Köprüsü'nü geçerken Miss O'Callaghan konuştu:

"Ne zaman O'Connell Köprüsü'nden geçseniz beyaz bir at gördüğünüzü söylerler."

"Bu keresinde beyaz bir adam görüyorum," dedi Gabriel.

"Nerede?" diye sordu Mr Bartell D'Arcy.

Gabriel üstü kısmen karla kaplı heykeli gösterdi. Aşına bir selam verip el salladı.

“İyi geceler, Dan,” diye seslendi, neşeyle.

Araba otelin önünde durunca Gabriel aşağı atladı ve Mr Bartell D’Arcy’nin itirazlarına kulak asmadan parayı ödedi. Adama bir şilin de bahşış bıraktı. Adam selam verdi:

“İyi yıllar dilerim, efendim,” dedi.

“Size de,” dedi Gabriel, içtenlikle.

Karısı arabadan inerken de, öbürlerine iyi geceler dileyerek yanında, kaldırımında dururken de, bir an koluna yaslandı. Hafifçe yaslandı, birkaç saat önce dans ederlerkenki kadar hafif. O zaman da kıvanç ve mutluluk duymuştu, onun olduğu için mutlu, zarafetinden ve evli bir kadın olarak kendini taşıyışından kıvançlı. Ama şimdi, bunca anının yeniden alevlenmesinden sonra, bedeninin, müzikli ve yabancı ve parfümlü bu ilk dokunuşu, içine keskin bir şehvet titreşimi saldı. Onun sessizliğinin örtüsü altında kolunu kendine bastırdı; otelin kapısında dururlarken, hayatlarından ve ödevlerinden, evlerinden ve dostlarından kaçmışlar gibi geldi ona, vahşi ve ıslıl ıslıl yürekleriyle bir yeni serüvene atılmışlar gibi geldi.

Holde yüksek arkalıklı bir koltukta yaşlı bir adam uyukluyordu. Büroya girip bir mum yaktıktan sonra merdivende önlere düştü. Sessizce izlediler onu, ayakları merdivenin kalın halısında boğuk sesler çıkarıyordu. Karısı müstahdemin arkasından merdiveni çıkıyordu, çıkış halinde başı hafifçe eğik, narin omuzları sanki bir yük yüklenmiş gibi kıvrık, eteği beline dar oturmuş. Kollarını kalçalarına dolayıp öylece tutabilirdi onu, çünkü kolları onu kucaklama isteğiyle titriyor ve yalnızca avuçlarına bastırıldığı tırnakları bedeninin vahşi itkisini bir dengede tutabiliyordu. Adam eriyen mumunu dikleştirmek için durdu. Onlar da durdular, adamın hemen altındaki basamaklarda. Sessizlikte Gabriel eri-

yen mumun şamdanın dibine damlayışını ve göğüs kafesinde yüreğinin atışını işitebiliyordu.

Adam onları bir koridordan geçirip kapılardan birini açtı. Sarsak mumu tuvalet masasına bırakarak sabah kaçta uyan- dırılmak istediklerini sordu.

“Sekizde,” dedi Gabriel.

Adam elektriğin yanmadığını söyleyerek bir özür mırıldanmaya başladı ama Gabriel sözünü kesti.

“Işık istemiyoruz. Sokaktan yeterince ışık geliyor. Hem,” dedi mumu işaret ederek, “şu mumu da alıp götürsen daha iyi olacak.”

Adam mumu yeniden eline aldı, ama bu alışılmadık düşünceden şaşırdığı için ağır hareket ediyordu. Sonra iyi geceler dileğini mırıldanarak çıktı. Gabriel kapıyı kilitledi.

Sokak lambasının ölgün ışığı pencereden kapıya bir uzun ışın halinde serilmişti. Gabriel paltosuyla şapkasını divana atarak pencereye doğru yürüdü. Duygularını biraz yatıştırmak için sokağı seyretti. Sonra ışığa arkasını vererek döndü ve bir şifonyere yaslandı. Karısı şapkasıyla pelerinini çıkarmış, gardırobun boy aynasının karşısında elbisesinin kanca- larını çözüyordu. Gabriel birkaç saniye onu seyrederek durdu, sonra “Gretta!” dedi.

Karısı ağır ağır aynanın başından ayrılıp ışık huzmesi boyunca ona yaklaştı. Yüzü öylesine ciddi ve bıkkındı ki kelimeler Gabriel’in ağzından çıkamadı. Yok, daha o an gelmemişti.

“Yorgun görünüyorsun,” dedi.

“Yorgunum biraz,” diye cevap verdi.

“Hasta filan değilsin ya?”

“Hayır, sadece yorgunum.”

Pencereye gidip durdu, dışarıya baktı. Gabriel biraz daha bekledi, sonra utangaçlığını yenemeyeceği korkusuyla ansızın bir konu açtı:

“Aklıma ne geldi, Gretta!”

“Ne geldi?”

“Biliyorsun şu zavallı Malins’i,” dedi çabuk çabuk.

“Evet. Ne olmuş ona?”

“Hiç, zavallı, aslında kötü adam değil,” diye devam etti Gabriel, yapmacıklı bir sesle. “Ödünç verdiğim sterlini geri verdi, ben de doğrusu heklemiyordum vereceğini. Ne yazık ki şu Browne’un yanından ayrılmıyor, yoksa öyle kötü insan değil.”

Artık iyice canı sıkılmaya başlamıştı. Niye bu kadar dalgın görünüyordu? Söze nasıl başlayacağını bilemedi. Onun da mı canı sıkılmıştı bir şeye? Dönüp bir baksa ya da kendiliğinden yaklaşıp yanına. Bu durumda üstüne varmak hoyratlık olacak. Hayır, gözlerindeki coşkuyu görmeli önce. Karısındaki tuhaf ruh haline egemen olma isteğiyle yanıyordu.

“Ne zaman vermiştin parayı?” diye sordu, bir süre sonra.

“Gabriel ayyaş Malins’e de, sterline de sövüp saymamak için kendini zor tuttu. Ta ruhundan karısına seslenmek, bedenini bedenine yapıştırmak, ona hâkim olmak istiyordu. Ama sadece,

“Ha, geçen Noel, Henry sokağında o küçük kartpostal dükkânını açtığı zaman,” diyebilirdi.

Öfke ve istek hummasına yakalandığı için pencereden uzaklaştığını işitmemişti. Gretta önünde bir an durdu ve tuhaf tuhaf baktı ona. Sonra, ansızın parmak uçlarında uzanarak ve ellerini omuzlarına dayayarak onu öptü.

“Sen çok cömert bir insansın, Gabriel,” dedi.

Birdenbire gelen bu öpücük ve söylenen sözün hoşluğuyla kendinden geçen Gabriel sevinçle elini karısının saçına uzattı, parmaklarıyla belli belirsiz dokunarak saçını arkaya doğru taramaya başladı. Yeni yıkanmış saçları incecik ve pırıl pırıldı. Yüreği yeniden mutluluk dolmaya başladı. Tam istediği anda kendiliğinden gelmişti ona. Belki de aynı anda

aynı şeyleri düşünmüşlerdi. Belki de kocasındaki zorlu isteği duymuş ve kendine de teslimiyet duygusu gelmişti. Bu kadar kolay yenilmişken kendisine, karşısında niçin bu kadar çekingen kaldığına şaşıtı.

Karısının başını iki eliyle tutarak durdu. Sonra hızla kolunu bedenine sardı, kendine doğru çekti ve yumuşak bir sesle sordu:

“Gretta, sevgilim, ne düşünüyorsun?”

Cevap vermedi, koluna bütünüyle teslim de olmadı. Yeniden sordu:

“Söylesene, Gretta. Galiba biliyorum ben de. Biliyor muyum?”

Hemen cevap vermedi. Sonra birdenbire gözlerinden yaşlar fışkırarak,

“O şarkıyı düşünüyorum, *The Lass of Aughrim*,” dedi.

Kolundan kurtulup yatağa koştu, kollarını karyolanın parmaklığına dayayarak yüzünü sakladı. Afallayan Gabriel bir an kıpırtısız durdu, sonra arkasından gitti. Aynanın önünden geçerken kendini gördü, tepeden tırnağa, geniş, dolgun, gömlekli göğsü, aynada görünce hep onu şaşırtan yüz ifadesi, parlak, boynuz çerçeveli gözlüğü. Birkaç adım uzağında durup sordu:

“Ne olmuş şarkıya? Neden seni böyle ağlatıyor?”

Başını kolundan kaldırıp çocuk gibi elinin arkasıyla gözünü sildi. İstedikinden daha iyi yürekli çıktı Gabriel’in sesi.

“Neden, Gretta?” dedi.

“Çok eski zamanlarda bu şarkıyı söyleyen birini düşünüyordum.”

“Kim o eski zamanlardaki biri?” diye sordu Gabriel, gülümseyerek.

“Büyükannemle oturduğum sıralarda Galway’de tanıdığım biriydi.”

Gabriel’in gülümsemesi yüzünden silindi. Zihninin bir ye-

rinde küt bir öfke yeniden toplanmaya, şehvetinin küt alevleri damarlarında öfkeyle yalınlanmaya başladı.

“Âşık olduğun biri mi?” diye sordu, igneli bir tonla.

“Tanıdığım genç bir çocuktı,” diye cevap verdi, “adı Michael Furey. O söylerdi bu şarkıyı, *The Lass of Aughrim*. Çok ince yapılıydı.”

Gabriel susuyordu. Bu ince yapılı çocukla ilgilendiğini sanmasını istemiyordu.

“O günkü haliyle gözümün önüne geliyor,” dedi Gretta bir an sonra. “Ne tuhaf gözleri vardı: kocaman, koyu renk gözler! Ve ifadesi gözlerinin – tuhaf bir ifade!”

“Ha, öyleyse âşıktın ona?” dedi Gabriel.

“Onunla yürüyüşe çıkardım,” dedi, “Galway’deyken.”

Gabriel’in zihninde bir düşünce kanatlandı.

“Belki onun için şu Ivors denen kızla Galway’e gitmek istedin?” dedi soğuk bir sesle.

Şaşarak baktı ona ve sordu:

“Neden?”

Bakışı Gabriel’i tutuklaştırdı. Omuz silkti.

“Ne bileyim. Onu görmek için belki.”

Karısı gözlerini pencereden gelen ışığa çevirdi sessizce.

“Öldü,” dedi sonunda. “On yedi yaşındayken öldü. Bu kadar genç ölmek korkunç bir şey değil mi?”

“Ne iş yapardı?” diye sordu Gabriel, gene igneleyen bir tonla.

“Gazhanede çalışırdı,” dedi.

“Alaycılığının boşa gitmesi, bu kişinin, gazhanede çalışan bu delikanlının anısının ölüler arasından çıkagelmesi Gabriel’i utandırdı. Birlikteki gizli hayatlarının anılarıyla, sevecenlik, sevinç ve istekle dolarken kendisi, karısı aklında onu bir başkasıyla karşılaştırıyordu. Kendini utançla düşündü. Gülünç bir kişi, teyzelerinin yanında çalışan çırak gibi davranan, sinirli ve iyi niyetli duygusal bir adam, bayağı insan-

lar karşısında nutuk atıp kendi soytarıcı şehvetlerini yücelten, aynada imgesini gördüğü o acınası, ahmak kişiydi. İçgüdüsel bir şekilde sırtını iyice ışığa döndü, karısı alnında yanan utancı görmesin diye.

Soğuk sorgulama sesini sürdürmek istiyordu, ama konuştuğunda sesi alçak gönüllü ve kayıtsız çıktı.

“Herhalde bu Michael Furey dediğine âşıkın, Gretta,” dedi.

“Çok iyidik onunla o zaman,” dedi karısı.

Sesi perdeli ve yaşlıydı. Onu istediği yere çekmenin olmazlığını artık kavrayan Gabriel ellerinden birini tutup okşadı, o da yaslı bir sesle sordu:

“Peki, o kadar genç nasıl öldü, Gretta? Verem miydi?”

“Sanırım benim için öldü,” diye cevap verdi.

Bu cevap belirsiz bir korku saldı Gabriel’in içine, sanki tam zafere ulaşmayı umduğu anda elle tutulmaz, intikamcı bir varlık dikiliyordu karşısına, kendi belirsiz dünyasında ona karşı güçlerini çevresine topluyordu. Ama aklını zorlayarak silkindi bu düşünceden ve gene elini okşadı. Artık soru sormadı, çünkü kendisinin gerisini anlatacağını tahmin ediyordu. Eli ılık ve nemliydi: dokunuşuna cevap vermiyordu, ama o ilkbahar sabahı ilk mektubunu okşadığı gibi okşamaya devam etti.

“Mevsim kıştı,” dedi karısı, “kış başlarıydı ve büyükanne-min yanından ayrılıp buraya rahibe okuluna gelmem gerekiyordu. O da bu sıralarda hastaydı, evinden çıkmaması gerekiyordu. Oughterard’daki ailesine de durumu bildirilmişti. Kötü olduğunu söylüyorlardı, böyle bir şeyler. Hiçbir zaman tam öğrenemedim.”

Bir an durakladı, içini çekti.

“Zavallıcık,” dedi. “Beni çok seviyordu, çok da ince bir çocuktuk. Birlikte yürüyüşe çıkardık, anlıyorsun, değil mi, Gabriel, kırdı öyle yapılır ya. Sağlığı elverse şarkı söylemeyi öğrenecekti. Çok güzel sesi vardı, zavallı Michael Furey...”

“Ee, sonra?” diye sordu Gabriel.

“Sonra benim Galway’den ayrılıp okula başlama zamanım gelince daha da kötüleşti, bana da izin vermiyorlardı onu görmeme, onun için mektup yazıp Dublin’e gideceğimi söyledim, yazın döneceğimi, o zamana kadar iyileşeceğini umduğumu.”

Sesini denetlemek için biraz durakladı, sonra devam etti:

“Derken ayrılacağım gece, Nun’s Island’da anneanemin evinde eşyayı topluyordum, pencereye çakıl taşı atıldı. Pencere sıırılsıklamdı, bir şey göremedim, onun için aşağı koşup arka kapıdan bahçeye çıktım ki baktım zavalılık orada, bahçenin dibindeydi, tir tir titriyordu.”

“Ona evine gitmesini söylemedin mi?”

“Yalvardım hemen eve gitsin diye, yağmurun altında öleceksin dedim. Ama o yaşamak istemediğini söyledi. Gözleri bugün gibi gözümün önünde. Bahçenin dibinde bir ağaç vardı, onun altında duruyordu.”

“Peki, gitti mi evine?” diye sordu Gabriel.

“Evet, gitti evine. Okula vardıktan bir hafta sonra da öldü ve ailesinin memleketi olan Oughterard’da gömüldü. Ah, bunu işittiğim gün, öldüğünü!”

Hıçkırıklarla boğularak sustu, duygularını denetleyemeyerek yüzüstü yatağa attı kendini, örtüye kapanarak hıçkırdı. Gabriel biraz daha tuttu elini, kararsız bir şekilde, sonra onu acısında yalnız bırakmak için yavaşça bıraktı elini ve sessizce pencereye yaklaştı.

Derin derin uyuyordu.

Gabriel dirseğine dayanarak bir süre öfkesizce baktı ona, karışmış saçına, yarı açık ağzına, ve derin derin solumasına kulak verdi. Demek onun da hayatında bu romans vardı: uğruna bir erkek ölmüştü. Kendisinin, kocası olarak, hayatında ne kadar küçük bir rol oynadığını düşünmek şimdi o kadar acı vermiyordu ona. Uyuyuşunu seyrediyordu, san-

ki ikisi karı koca olarak hiç yaşamamışlar gibi. Meraklı bakışı karısının yüzünde ve saçında uzun uzun gezindi: O zaman nasıl olabileceğini, o ilk genç kız güzelliğini düşününce, garip, dostça bir acıma doldurdu ruhunu. Yüzünün artık güzel olmadığını bile söylemek istemiyordu, ama artık Michael Furey'nin uğruna ölüme meydan okuduğu yüz olmadığını biliyordu.

Belki de hikâyenin hepsini anlatmamıştı. Gözü, elbiselelerinin bir kısmını attığı koltuğa kaydı. Kombinezonun askısı sallanıyordu. Botlardan biri dik duruyordu, gevşek üst kısmı sarkmış olarak: kardeşi yanında yan yatıyordu. Bir saat önce duygularının nasıl ayaklandığını şaşarak hatırladı. Nasıl olmuştu bu? Teyzelerinin akşam yemeğinden mi, kendi aptalca konuşmasından mı, şarap ve danstan mı, holde iyi geceler dilerkenki şakalardan mı, karda rıhtım boyunca yürümenin güzelliğinden mi? Zavallı Julia Teyze! Yakında o da Patrick Morkan'la atının gölgesi gibi bir gölge olacaktı. Akşam *Gelinlik Kılığında*'yı söylerken bir an gözüne çarpmıştı yüzündeki o yıpranmışlık. Belki de çok yakında o aynı salonda, siyah elbiseleriyle, ipekli şapkası, kucağında oturuyor olacaktı. İstorlar çekilmiş olacak, Kate Teyze yanında oturmuş, ağlayarak ve burnunu çekerek Julia'nın nasıl öldüğünü ona anlatacaktı. Zihninde onu avutacak sözler arayacak, kırık dökük ve işe yaramaz birkaç laf bulacaktı. Evet, evet: çok yakında olacaktı bunlar.

Odanın havası omuzlarını ürpertti. Dikkatle battaniyelerin altına girerek karısının yanına yattı. Birer birer, gölgeler haline geliyorlardı. Yiğitçe, bir tutkunun olanca görkemiyle o öteki dünyaya geçmek daha iyiydi, yaşlılıktan perişan bir halde sararıp kurumaktansa. Yanında yatan karısı, sevgilisinin ona yaşamak istemediğini söylediği anda gözlerinin imgesini bunca yıl yüreğinde kilitli tutmuştu.

Cömert yaşlar doldu Gabriel'in gözlerine. Kendisi hiç-

bir zaman bir kadına karşı bunu duymamıştı, ama böyle bir duygunun aşk olması gerektiğini biliyordu. Hayal ettiği yan karanlıkta sular damlayan bir ağacın altında duran bir genç adam biçimini görür gibi olunca gözündeki yaşlar çoğaldı. Başka biçimler de vardı yakında. Ruhu, yığınlar ve yığınlarla ölülerin beklediği o bölgeye yaklaşmıştı. Dağınık, bir yanıp bir sönen varoluşlarının farkındaydı, ama kavrayamıyordu. Kendi kimliği de elle tutulmaz kurşunî bir dünyaya solup gidiyordu: bu ölülerin bir zamanlar kurduğu ve içinde yaşadığı, bu elle tutulur dünya kendisi de eriyor ve ufalanıyordu.

Birkaç hafif pıtırıtı sesi işitince dönüp pencereye baktı. Kar yeniden başlamıştı. Lamba ışığında yatık yatık uçuşan gümüşü ve karanlık tanecikleri uykulu uykulu seyretti. Batıya doğru yola çıkmasının vakti gelmişti. Evet, haklıydı gazeteler: bütün İrlanda kar altındaydı. Merkezdeki karanlık ovanın her yanına yağıyordu, ağaçsız tepelere, yağıyordu yavaşça Bog of Allen'a ve daha batıda, karanlık isyankâr Shannon dağları üstüne yavaşça yağıyordu. Michael Furey'nin gömüldüğü tepedeki bir başına kilise mezarlığının her köşesine de yağıyordu. Çarpık çurpuk mezar taşlarının, haçların arasında, küçük kapının sivri parmaklıklarında ve çıplak dikenlerde birikip bir kalın örtü oluşturmuştu. Ruhu yavaşça bayılır gibi oldu işitince karın hafifçe yağdığını evren boyunca ve yağdığını hafifçe, nihai sonlarının inişi gibi, bütün yaşayanların ve ölülerin üzerine.

Dünya edebiyatının en önemli yazarlarından Joyce'un bütün eserlerinde, İrlanda ve Dublin, esin kaynağı olarak, özellikle insanlarıyla öne çıkar. İlk önemli eseri *Dublinliler*'de İrlanda'nın ruhsal tarihinden kapsamlı bir kesit sunan Joyce, sevgili şehri Dublin'e çocukluk, gençlik, olgunluk ve toplumsal hayat düzeylerinde bakmış, şehrinin ruhsal yoksulluğunu sergilerken ilginç bir yazı kuramı oluşturmuştur. Joyce yaşanan gerçekliğin özüne varmada, önemsiz gibi görünen sıradan yaşantıları ve bunlardaki ayrıntıları ustaca düzenleyerek, derinlerde yatan önemli sorunlara göndermeler yapar.

James Joyce, 1904.

Bu hikâye kitabının, başka birçok hikâye kitabından farkı, değişik esinlemelerle yazılmış hikâyelerin bir araya getirilmesinden oluşmasıdır. Bütün hikâyeler arasında tematik bir ortaklık ve gelişme vardır (...) "Dublinli olma" hali gibi bir tema çerçevesinde bakıldığında bu özellik çarpıcıdır.

MURAT BELGE

Grafton Caddesi, Dublin.

Zola'nın metni bir babanın elimizden tutarak bize "Bak şu binaya ve düşün," demesine benzer. O binanın anlamını belki apaçık söylemez, ama sezdirir. Joyce'un metni ise bizi, o binanın duvarına çarptırır. Metin uzaktan gülümseyerek bakar ve karşısında yapayalnız kalırız.

ORHAN PAMUK

İletişim

